

N. Inn.
2106.

Blau
10

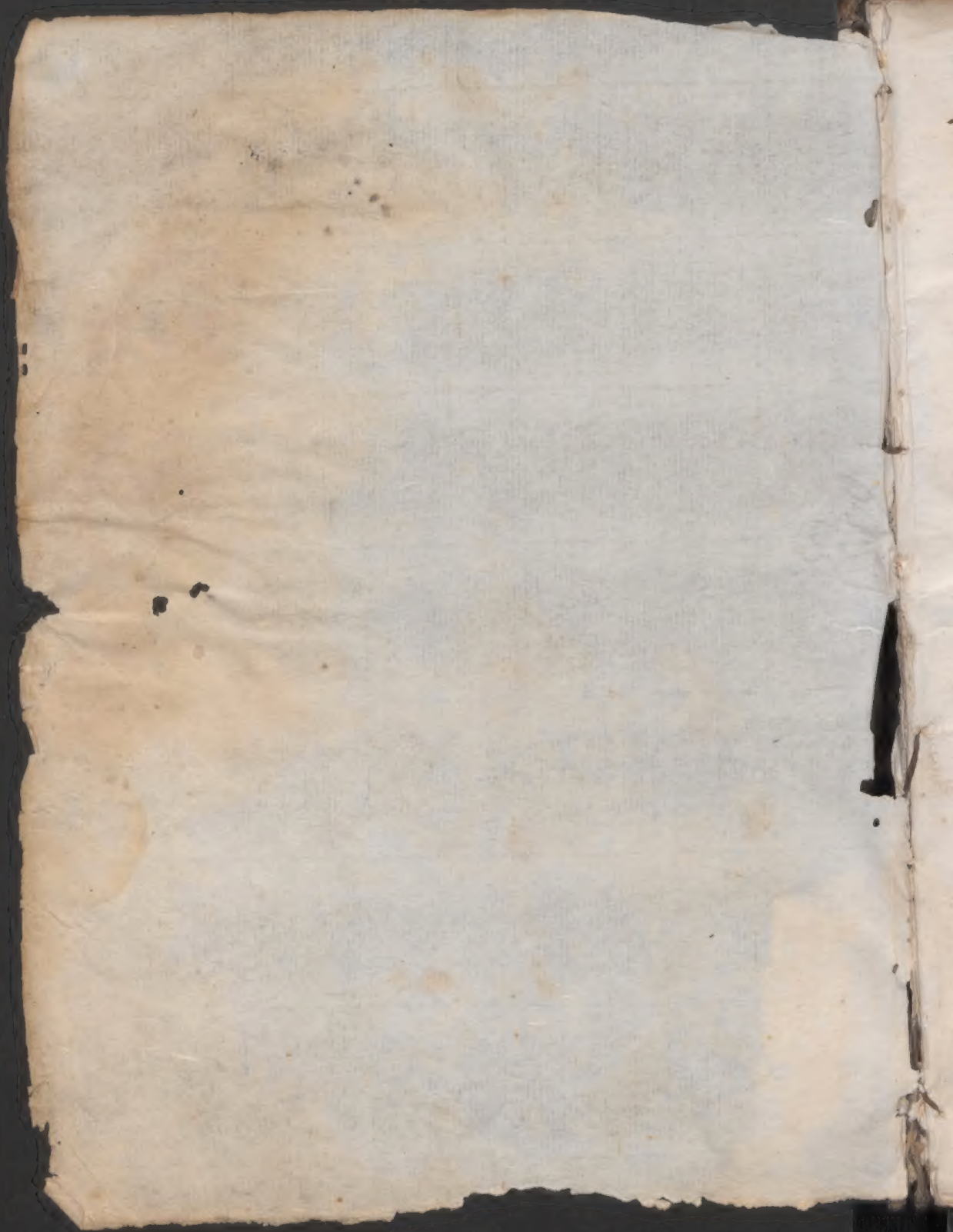

29

Lucasius in ...
 Academicus ...
 ...
 ...
 ...

Per me vero Albertus ...
 ...

...
 ...

Lucidissima in Aristotelis de Physico
 Auditu libros Periphraseos, ab Excellen-
 tissimo D. Archangelo Mercenario Cele-
 berrimi Gymnasij Patavini Philosophiae Pro-
 fessore. Anno Salutis nostrae ch d. lxxx^o

Per me uero Albertum Scheliga fide-
 ter ex ore ipsius calamo excepta.

Est Deus in nobis agitante calefacimus illo
 sedibus aetherei spiritus ille uenit.

Præfatio.

Naturalis scientia est Naturalis scientia quæ nunc proponitur a nobis nil aliud aliud est nisi contemplatio corporis naturalis, tum ad universum tum ad singula, utriusque videlicet, dicitur enim scientia tum quia per causam habetur, tum quia causa rationem constituit.

Corpus Naturale dicitur quoniam Corpus Naturale dupliciter spectari potest. Primum spectari potest ut quoddam genus est ex Naturali corpore. Secundo quoque ut quoddam genus est ad singulas eius species. Considerat Naturalis Philosophus, quæ ad singulas species utroque modo, et quoniam notitia generis præcedit notitiam speciei.

Præter Naturalis contemplationis species, primæ assuevit erit a quæ tractatio corporis naturalis quæ habetur in Philosophico studio. Contem- platio vero nihil aliud est nisi contemplari principia et passiones principia rerum naturalium et passionibus, quorum sunt duo Interna, Materia et forma, Externa et affectiones Corporis. Internæ sunt et efficiens, Affectiones communes, locus, tempus, et motus. Ideo in his octo libris contemplatur corpus Naturale in universum, et quoniam sequitur post contemplationem corporis naturalis species, aggrediendum erit de specie, quæ cum sit per species manifestæ, ideo ha- bitavit de illa quæ constituitur Philosophis. Elementi ordine dispositio, nec fieri potest ut citra ea habeatur totius cognitio.

Præter uero est ut causa, Elementa, ut causa, quæ Elementa tribus modis spectari possunt. Primum ut sunt partes uni- uersi. 2. ut partes mixti. 3. ut ipsa sunt quoque non alterata et uarie affecta inter se. Primum considerantur in libris de Cælo, ut partes universi, et quia non consi- derantur nisi partes quæ sedem habeant in universis ut leuiores et grauiora, ideo considerantur ut sunt partes graues et leues universi, quæ sunt moventes qualitates et quæ

Elementa

Elementa alterantur, capropter hoc Tractatione vni-
 uersi declarantur in libris Meteororum tribus ut sunt
 inter se disposita. Et uero sunt partes mixtorum confide-
 rantur in libris de generatione et corruptione. Mixta
 uero sunt duplicia, ut sunt animata et carentia anima.
 De Corpore igitur Natū in 8 libris Philosophus tractat. ^{Animata et}
 De eiusdemque speciebus et passionibus in uniuersum. De tri-
 na specie et de eius partibus in libris de Caelo, de Eleme-
 ntis ut sunt partes mixtorum in libris de generatione et corrup-
 De Elementis Alterantur in tribus Meteororum. De Animalibus
 in Sexto, in Septimo de Plantis. De Animalibus est
 quidam confusa doctrina, docet tamen eorum modum uiuere
 et inleuare et generandi. De operibus illorum
 de motu sunt tota scientia de Animalibus uersatur circa
 principia et proprietates eorum. Ex quo subiectum fuit
 circa quam uersatur Naturalis Philosophia, nihil aliud
 est nisi corpus naturale. Hocce si quis querat ubi
 finiam dicendum est, quod habeat intrinsecum motum
 et quod principium. Nam corpus summissit, quod natura
 habeat et dicatur per naturam. Natura uero est intrinse-
 cum quid motus eius corporis in quo est. Igitur illud est quod
 habeat principium eius corporis in quo est. Definuntur
 corpus in 2 de Philosophia Auditu Cont. 1. et 4. Hoc
 corpus quod est subiecta materia in Philosophia naturali
 est commune corpori naturali, aeterno et mixto. Enimvero
 considerat omnia corruptibilia que sunt inferiora.

Subiectum
 Philosophia Natū
 corpus nāle. 3
 habet in triplici
 modo a quibus
 principium.
 Corpus Natū
 habet summissit
 nam habeat et
 dicatur per Naturam

Subiectum

Subiectum.

Subiectum est corpus naturale in universo simpliciter
unde hoc differens est, quod in universa Philosophia
corpus nalle sit subiectum, in libris vero partibus, aut
species aut corpus. In libris vero de Physico quidem
primo principia de proprietates considerat, quod sit in
libris forentur in duas partes principiorum sit 1. et 2 libro
proprietatibus in reliquis. Et hoc forent tractandi est or-
dini naturae consonantia. Nihil enim potest recte intelligi
de Subiecto nisi principijs explicatis, quorum tractati-
onem cum ad naturam emulandam corporis naturalis
consequantur species et proprietates proprias in partibus
onem de ijs quae ad naturam et essentiam corporis pertinent
tractandum fuerit. Motus vero dividitur, in generati-
onem alterationem, augmentationem, corruptionem et in mo-

Cur de libris in hoc locum. Insuper de libris de Physico Ruditi, quae
scribantur de
suo auditu. Simpliciter Aristoteli dicitur tanto studio et labore tantam
industriam in hoc libris, ut digni propterea fuerint, quod
ab omni audirentur. Scientia Naturalis igitur
constituitur ex contemplatione corporis nalis. Ars
vero constituitur ex fine.

Absolutis ijs que primum prefari opere prout erat 5mo de pri-
 cipibz rerum naturalium uerba facturum, ex quibus perfecta pendet
 rerum naturalium cognitio, priusquam de suis principijs differat. Pro-
 lemmum sponte, in quo sua intentionem patefecit. Metaph. explicat,
 nec non ordinem modumq; docendi in pertractandis principijs
 declarat, q; oia magis opportuna esse uidebuntur priusq; ad ag-
 gredendum de principijs na constantibz. Et in hoc contextu ^{Cont. 1.}
 suam quest. patefecit intentionem, camq; esse affirmat de principijs ^{in quo} suam
 rerum naturalium, & suis instituti cam declarans in q. Proinde nonem patefecit
 de rerum naturalium principijs differendum esse, qm fieri e impossibile
 ut perfecta cognitio rerum naturalium habeatur abq; principiorum notitia,
 ex qbz res natls dependet. siqde scientia e perfecta cogni-
 tio non habetur, nisi q. cam e principia ipsius rei. Ut autem
 Metaph. inueniunt. Sane intentione aperitur, et fiat conspicua ^{Metaph. inue-}
 solutio minime praeiri debet. Arist. in de aspiratam esse. nat ^{inueniunt sane inte-}
 ob oculos ponuntur corpora ista naturalia, & ea autem eant cognoscen-
 da, qm non saro erit spectare oculos corpora naturalia, sed ipsos
 perfecta cognitio. Questiganda. An uero perfecta ipsorum cogni-
 tio minime poterat haberi nisi ex cognitione principiorum, proinde
 operose fieri erat ut de principijs habetur oia, & hic Arist.
 suam colligit intentionem, dicens itaq; primum de principijs rerum
 naturalium differendum e, ita ut ex noione finis e resolutione
 Arist. suam sane inueniunt intentionem, de principijs
 nullo differendum esse. Sane habet in 1° Contextu in quo
 intentionem ponit, & intentionis causam, quod causam
 profert illa cognitio. Quoniam uero, ut sensus sit, qm
 non contingit aliquid scire & cognoscere quod e causam
 habeat nisi ex cognitione principiorum ex quibus dependet.
 Proinde de principijs differendum e. Sed quia numeris oibz
 absoluta cognitio illa est in qua non solum, dignoscantur prin-
 cipia proxima & immediata rei, sed etiam remotissima

finis enim

finem illum consequi posset. Declarant aut Arist. secundum idemq.
 viam sunt inquit decem idoneamq. esse ex notiorib. ^{ex notiorib.}
 nobis principiorum cognitionem esse, quia ita a natura nobis ^{not principiorum}
 visum est, ut a notiorib. nobis aspiciamus. ex quibus ^{cognitionem esse}
 sunt nota & conspicua ea, quae sunt nota nra, ut pote ^{ex ita a natura}
 principia, quae licet nobis ignota & occulta sint, tamen ^{notis nris est}
 simpliciter natura nota esse dicuntur. Deub. n. 108. Macro.

ipsa materia prima, quamvis nobis occulta sint, atq.
 simpliciter natura nota esse dicuntur, sicut etiam Sol quam
 vis a nobis aere spectari possit, tamen sol simpliciter natura
 nobis visibilis est. Ceterum quia non satis erat Arist.
 dixisse Metaphysicam inveniendi principia esse, a notiori-
 bus nobis, sed operis precium erat declarare, quae sint ista ^{quae sint ista}
 notiora nobis ex quibus principia nobis innotescere possint. ^{notiora}

Quare ne aliquid dubitandi locum relinqueret in 3 cont. Cont. 3?

Declarat quae sint ista notiora nobis. ea autem statuit quae
 sunt confusa magis, ex quibus nota sunt principia & Elementa ^{Notiora nobis}
 per diffusionem earum factam. Ut autem intelligatur quae sint ista ^{qui 4 magis}
 confusa ex quibus principia innotescant, ad Arist. progressum ^{confusa}

confugere nos oportet, nam ipse in progressu investigandi prin- ^{fundamentum}
 cipia vel naturam accipit hoc fundamentum: Omne quod fit ^{fundamentum}
 & existit, dicitur fieri ex alio praesumpto contrario, ^{omni q. fit ex}
 ut inductiva ratione satis patet in generatione, accidentium ^{omni de fieri}
 substantiarum & alicuius factorum, quae cum oriuntur ex hoc praesumpto ^{omni ex hoc}
 contrario oriuntur & fiunt. Ex qua radice Arist. ostendit ^{omni ex hoc}
 principia esse contraria ac proinde non esse unum. ^{principia esse con-}
 siquidem contrarietas in uno minime servari potest. ^{traria, ac proinde}
 Unde postea Arist. ostendere an plura principia essent contraria ^{non esse unum}
 plura.

detur alij

Altera q. possit
Nullum Contrarium
rationari et suspensum
et alterum contrarium
w.

Contra aliquod principium, atq; ita uolent materiam
introducere in ordinem principiorum, atq; aliam
discrepantiam et oppositionem ut in contextu st. ea autem
est. Nullum Contrarium retineri et suspensum potest alter
contrarium, ex qua oppositione et digressione Aristoteles
operatur et materiam introducat. Nam si principia sunt
mutua atq; unum contrarium alterum contrarium mi-
nime recipere potest: Ergo praeter principia contraria, atq;
unum contrarium altero, dari testium principium quoddam
oportet q. contrariis subiiciam. Quamobrem cum quae-
ritur in quaestione inueniantur principia ex his discrepantibus et pro-
positionibus confutatis et uniuersalibus, quae duae sunt.
Omne quod fit ex his contrarium fit. Secunda est. Nullum
contrarium recipit suum contrarium, iure dicendum est
per confusa ex quibus principia innotescunt, nihil ali-
ud intelligendum esse, nisi propositiones communes
et uniuersales nuper explicatas quae sunt radices et
fundamenta ad inueniendum principia. Ex quibus
duabus propositionibus acceptis tum in primo tum
secundo tum tertio contextu eruitur tota Methodus
inueniendi principia quae huiusmodi est. Summa est
nobis via, ut progrediamur a notionibus nobis quae con-
fusa magis sunt nobis primo nota atq; conspicua, ex quibus
sunt nota principia. Sine sequente omisso, Ergo a con-
fuso ad principia inueniendum auspiciandum est.

Qui discursus.

qui discessus totus pertinet ad viam doctrinae
peruestigandae principia. Verum quia facti non erat
Christi suam explicasse intentionem, viam Moyses
domini aperuisse, sed opere putius erat ostendere or-
dinem modumque docendi principia, atque, quo ordine
sunt principia sunt pertractanda, quoniam scientia
autem quodam vel ipsas tractare et contemplare debet.

Et cum principiorum. Alia sunt magis communiora
remota, Alia vero proxima magis et immediata, con-
stantia erat delectare, quo ordine sunt principia
essent pertractanda: Nemoquit in apertum esset a
principiis magis communibus ad proxima, vel contra.

Expropter Arist: in Consequenti 4° ostendit hunc
doctrinae ordinem, statuitque in tractandis principijs
legem servandam esse et ordinem, ut a magis com-
munibus principijs ad minus communia procedendum
sit, promittit inquit, Unde a magis Universalibus ad mi-
nus Universalia progredi oportet. quae propositio at-
tinet ad ordinem doctrinae et scienciam pertractandi
principia, notanter dico spectare ad ordinem doctrinae,
quia ista confundi minime debent, via doctrinae et
ordo doctrinae, cum inter ipsa est latens discriminem.

Via doctrinae est processus demonstrativus a causa
ad effectum, vel contra. et compositio factum inter
causam et effectum via doctrinae dici debet. Ordo
doctrinae non est processus demonstrativus, nec et comparo
inter

contex. 4
in tractandis
principijs a magis
communibus ad minus
communia

Discrimen in
viam doctrinae
et ordinem doctrinae

viam doctrinae
est processus de-
monstrativus
a causa ad effectum
vel contra

inter causam & effectum, sed est dispositio qd al e. scilicet
inter seibilia que in sua natura tractantur, prout vni prius
alterumq; posteriori tractari debet. e. ut uno verbo dicat

Ordo doctrinae
consistit in collatione
inter magis & minus
magis e. minus

Ordo doctrinae consistit in Collatione inter vniuersales magis
& minus, e. effectus magis vniuersales e. minus. Verum
quia in hac propositione ponitur illa particula Unde, quod
signum illationis, in dicat propositiones Sane aliam inferri
Unde nam hoc propositio inferatur, e. resoluti dicendum est
inferri ex illa maiori propositione accepta in 2o Compositu
omando discursum hoc mo. Innata duobus via ut p. gradum
a notioribus nobis, sed magis vniuersalia, sunt nobis notiora
magis, e. conspicua, quam minus vniuersalia. Unde a
magis vniuersalibus in pertractandis principiis ad minus vniuersalia
quodam oportet. In qua propositione Arist. ostendit naturalem scientiam
e. quod ordine compositum, qui ordo compositus est maxime
scientijs p. prius e. peculiaribus. Nam hoc discriminare d. fin.

Discriminare inter
Scientias e. artes
Scientia utitur
ordine Compositum
Artes e. contra
e. d. resolutio
a notione finis.

quoniam artes e. scientijs, quod scientijs utitur solum ordine
Scientia utitur compositum in pertractandis rebus a simplicioribus ad
ordine Compositum composita procedendo. Artes e. contra utitur ordine
resolutio a notione finis q. Arist. declarant in 2o Metaph.

23. in 1o Ethicor. Cap. 4. unde quasi de iurisdictione iure sci.
entis e. artes sibi diuiserunt dos duos ordines, Composi-
tium e. Resolutum, Scientijs sibi uindicantur ordinem
Compositum, Artes sibi uindicant ordinem resolutum a
notione finis, a compositis ad simplicia. Cum autem Arist. di-
cat procedente esse in scientia naturali a magis vniuersalibus que
sunt magis simpliciora, quia quo aliquid vniuersalius e. simplicius
ad principia minus vniuersalia que sunt magis composita, ut semen
& lembo, que sunt magis composita quam mta prima. Unde Arist.
in hoc ordine statuendo a magis vniuersalibus ad minus vniuersalia
inducit, a simplicioribus ad composita magis procedendum esse,
atq; in scientia naturali Compositum Ordine attendendum esse.

Le Dio 3?

Ordine iam p.

hoc argumentum problema ad principia fortinet non fecit
id plene spiritum ut potest quod circa ^{tro} consensum ad
veteres concordant. Nam solum solum est idem ad aliud. Proble-
ma investigandi bonum. Alium de Numero principiorum. Alium
autem ad id plura, quae in re tractanda ut suam
formam et consuetudinem et morem praeferant in se
sunt multae opiniones. Respondet, non est aliud sane cum
m. i. q. l. bonum. De re hoc a veteribus. Alium fuerit
solum ad id tractat opiniones, si quod vero a veritate
aliud illud a multis. Solum remoueat atque obiciat.

Alii vero, quibus et aut breuius quodam ordine veteres, solum de blattum
conplectum a
Cantabrigiae. quod a contraria. utque ad et contraria. Alii vero.

Veteres circa nu-
merum principiorum
dispartiti erant.
Alii enim principia
indivisa dispartiti
dixerunt. Alii vero plura principia statuerunt, et qui
posuerunt unum ad hoc separatum fuerunt. Alii et posuerunt
duo, unum immobile et infinitum, sicut Parmenides et Melissus
ait. Alii vero posuerunt unum sed transmutabile, et si ad hoc

Heracleus po-
nit, quem
inter se discrepantes fuerunt, alii posuerunt ignem et aerem.
Alii nam in principia de omnia calida omni omnia aeris
sed aerem retulit ignem. Alii vero posuerunt aerem ut Dio-
genes.

Alii aquam
ex summo ut ex prima origine habere ad aquam omnia
tangant ad principia nebulam. Nullos sunt in deo quod dea

Nullos sunt qui
terra statuerunt
ita loquuntur. Itaque solum terram statuerunt regem. Nullos pri-

R^o vero
quia cum sit sepe
a bonis elementis
et transmutatio
ualdu in se
nem in se subire
minime possit.
cipium, nec est ut velut sepe quodam elementum et trans-
mutatio ual de in septa rationem inter se subire posse minime
videtur. Sicut et quod in po. Metaphysica scriptum est. Quod est
natura in se est accepisse quod terra: et si quod existens
quod solum terram regem naturam subiectum inter se, regem naturam
posuerunt ut Heracleus et Crates. Si in se et existens no-
natus est, sed solum philosophi existens non.

Ex altera parte fuerit alij q plura principia possunt ^{Qui prima principia}
 et q ad hoc in duplici classe existerent. ^{quia solvantur et}
 vnde plura principia sunt infinita, ut ^{in duplici classe} quatuordecim de
 necessitate et lempy. quorum alij solvantur corpora ^{et solvantur}
 et in solubilia, qst principia res naturalis et de modis ^{et solvantur}
 ex quorum corpora varia positione figura et ordine ^{et solvantur}
 adhibet varia multitudine corpora sua et omnia ^{et solvantur}
 quod utro infinitate partes solvantur in se recipiunt
 res naturalis principia esse solvantur. ^{et solvantur}
 ergo melius intelligentes ut ^{et solvantur} in se recipiunt q, ^{et solvantur}
 plura esse principia res naturalis et infinita, qui ^{et solvantur}
 dat de quibus Elementa q natura inter corpora mixta et
 media te lite et amicitia, qst de Elementa dicitur mixta
 mixta sunt composita quod te lite ad corpora mixta et
 accedunt, mediante lite qst, quia Elementa nequeunt
 admittuntullo pacto accedere, nisi q mutuali accedunt
 et positione ipsorum, quia uero actio et passio sunt con-
 contrarietatis cum inter similes actio et passio non
 unum est ut te lite relinquitur qst. q de actio et passio
 contrarietatis et mixta. idcirco Elementa sunt contrarietatis
 atq ita litis ad tractum et compositionem mixta et
 se se confert. quia uo q actione et passio ad qst
 de tempore et ex parte actus, tunc concordia
 dam pace et quasi in se quod inter se sedere absq
 pugna simul morantur in mixto, quod concordia qst
 usq permanet Elementa mixta beatitudine possunt et
 se concordare. Cum aut una alteri incipit dominari
 tunc in ea incipit agere ac pinde discordia inter Ele-
 menta incipit laborare, ut possit ex discordia et pugna
 mixta alteretur et tunc ad intendit pducantur.

quamobrem, sicut in hoc ueteri Empedocle, in ipso
 patet, ut. ad assecut. & tenet concordia e.
 discordia inter mixtos esse: quod veteres philosophi
 opinantes in eo se esse rectos esse exist. sedulo ed
 idcirco illud, ut uero minime contrarietas
 uicet adiacet. sicut magister illos qui
 quod magis probat
 Empedocle opinione
 non potest probare
 in prima causa
 sicut
 quod principia posuerunt Empedocle opinione
 ponit. sicut principia finita, quod quodam
 ponit principia infinita, quibus opinionibus uicibus
 reliquum esse debet, ut Arist. sua de numero
 principiorum afferret opinione. sed quod uerum prin
 cipiorum non propter de amicitia statim probatur, sine hac
 radice ac fundito, quod principia sunt contraria, quod oppositi
 tantum est momenti, ut hoc sublata statim corrumpit et
 colliditur. Mos quoque inueniunt, cum inueniunt prin
 cipiorum. nam Arist. prius in aperit, inuestigare
 amicitiam principiorum in eo constat: a superius opinione
 ac fundito, ac si principia sunt contraria, quod sane
 uera esse probat, tum ueterum philosophorum consensu in omni
 generatione ipsa. hoc quod quodamque orem omnes quotquot
 de principibus rerum naturam sunt locuti. Et si qui uel
 principia posuerunt et Parmenides et Melissus
 principia contraria statuerunt. Ceterum hoc in re non
 quod in re dicitur sibi ipsi quodam complere uide, nam si Parmeni
 des et Melissus uel tunc posuerunt rerum naturam prin
 cipia, fieri non potest ut ipsi posuerint contraria prin
 cipia, qui implicatio est dicere, unum esse contrarium
 principium et contrarium, quod uerum est dissoluitur. Por
 ro Melissus et Parmenides de uicibus principiorum rerum naturam
 statuerunt de uero principibus rerum quod omni naturam quodam

Arist. fundamen
 tum de numero
 principiorum
 Principia sunt in
 finitum

non oppositi
 philosophorum
 consensu

quod in re dicitur
 non sibi complere
 uideatur

non sic ita
 dissoluitur

intellegent, quippe qd dicitur est. Max: qd uenit
 principium reru naturalium in motu et in fine, de qo
 scribens Boetius in lib: de consolacione dicebat. ¹¹
 unus effector et opifex reru omniu naturalium, qd unus est
 motus et opus, dat omnia moueri, sed uero ex alio.
 in parte principium plana de principia et contraria
 intellegent de primis principijs inter se, primis
 orationum et artibus. quare cum ratio non loquatur
 de principijs reru naturalium, nec in cor: dictis ulla est
 controuersia, aut in quibus in controuersia. Sed qm
 homines controuersas non eorum fidei, acceperunt aliquid
 nec sed aequum probabilitatem, ideoque quod si non vi demonstrat
 non ferens eandem qd probationem placeat in alio. ¹²
 in hoc est controuersia, principia non fiunt ex alijs. ¹³
 non fiunt ex se inuicem, sed ex ipsis oia oriuntur. ¹⁴
 prima contraria sunt secundum, non fiunt ex ipsis. ¹⁵
 quia prima non fiunt ex se inuicem, qd contraria
 et ex ipsis oia fiunt, igitur prima contraria sunt
 principia. qd si qd sunt Arist: rationi se se opponant. ¹⁶
 dicunt, quod non probare qd impossibile, porro in istis
 probare principia esse contraria, et tñ facit rationem con-
 cludit prima principia esse contraria, Cui obie-
 citur ita occurrunt, alij quod probare prima
 principia qd contraria, tñ est impossibile p.
 tunc conuenit probare ut ista principia esse contraria
 nam ista propositiones secundum partem conueniunt oia
 prima principia contraria et principia, igitur aliqua
 principia sunt contraria, et tñ conueniuntur qd
 sic homo est animal. Ergo alij aiunt qd homo est qd
 quod est animal. Ergo alij aiunt qd tñ est qd
 quod est animal. Ergo alij aiunt qd tñ est qd

quodam autem esse bonum. Quamobrem prout
placet prima contraria esse contraria, quae vero
concordant, aliqua principia esse contraria, appa-
retur quod non plene principia esse contraria.

Ex his colligitur
Primo, deinde
minutionem. q. ex q. principia q. ex alijs non sunt sed ex ipso
principia q. ex
alijs non sunt, oia p. decem. Cum n. q. assignat principior
id e. ut omnia
p. decem. conditiones videt principia non sunt ex alijs neq.
ex se ipsis sed ex ipso oia videntur. Et sic
principior conditiones nemo q. facile colligere ad
propt. a. talia principior conditiones. uex illa p. p.

et per hoc maior alio maior ratio non intelligenda est, cum nihil prin-
 cipium sit finis ex alijs neque ex se inueniatur, nam for-
 ma autem dicta dicitur esse principium dicitur, et in
 rationem a se inuenire non potest, a se effluens ergo
 principium sit ex alijs. Adde forma est principium
 attamen educitur de matris gremio ergo principium sit
 ex alijs, attamen negant quidam non dari propositionem
 profundam ipsam est ita intelligenda, principium non finis

et sic est sensus huius propositionis. Similiter videtur. Similiter minor
 propositioni accipere intelligenda. Et cum sit contraria propositioni accipere
 non limitat op se in vice. Nam huius in sequenti contextu.
 In. Unum contrarium fieri ex alio contrario per
 terminato. Scilicet unum contrarium non fieri ex alio
 contrario tanquam ex subiecto, quia fieri non potest unum
 contrarium esse alterum subiectum. Et ita intelligitur.
 Auct. in hoc propositione minore dicente contraria non
 non fieri ex contrariis tanquam ex subiecto. Et ita intelligitur.
 uterque in textu sequenti. Unum contrarium
 ex altero fieri intelligitur tanquam ex termino. Et ex altero fieri
 quo. Nam ex hoc dicitur solent fieri. Et non de termino. Et quo
 non in se. Sed ex parte tanquam ex subiecto. Sed
 tanquam ex termino in capite a quo quoque
 dies incipit per noctem. Quia propter intellectus
 huius propositionis habet ulla contrarietatem apparet lectio.

Verum circa disceptat Arist. quo ostendit principia esse contraria. In hoc propositione
 riam in 9° in se. Nam aduersa et una et altera propositione. Similiter enim
 breviter. Concreta expeditenda. Et dicitur de principia contraria. Et ita duo
 Verum fore considerandos. Et ex parte subiecti et alterum ex parte
 se dicant. Ex parte quod subiectum sciendum est. Non intelligitur. Et ex parte sub
 vultus. Oia principia esse contraria. Si quod id a veritate abhorret. Et non in
 cal non oia principia contraria sunt. Non vero inter principia intelligitur vultus
 multa recessus. Quod nulli est contraria sed in se. Inter se. Et ita principia con
 huius intelligi debet ut sit sensus. Quod principia sunt contraria. Indefinitum est
 ria. Sicut ex hoc dicitur. Sicut homo currit. Quod propositio non
 vultus est. Quia non ponitur secundum vultus ut omne. Sed
 est in de huius et particularis. Ut potest quod homo currit
 id ex parte subiecti. Ex parte vero dicant sciendum est. Et ita
 est nota contrariis intelligendum esse contrarium inter prima
 huius et formam. Nam cum contraria quadrupliciter
 in parte pro
 in se. Et ita
 vultus esse con
 trarium inter
 privationem
 et formam.

Tandem ex inductione facta ab Arist. illud est. Non potest
 q. non potest esse ex quolibet sed unumq. ex quolibet
 mta est determinata mta ex ex determinata pte
 non n. homo ex quous oritur homine sed ex homine determinata
 tapaz Simiano, et ita de alijs. Pariter homo oritur pte
 ex pte ex mte non in quantitate mta, sed in deter-
 minata ut potest in homine Simiano. Simi autem ut ut
 a hinc ex de facili colligitur. Quapogon spinone
 Licet enim, quilibet ex quolibet oriri possit, et q. libet
 in determinata in quolibet adinueniri. Ex quo de
 genere hoc colligitur q. omnis ex uentis, Oritur ex putre
 pte mta ex ex homine non ex de eisdem speciei, ut potest
 murem ex limo terra oritur ex ex homine, mta
 uero si eisdem esset speciei, olog numero differet et
 illud homine sequeretur formam suam ut in d. et ex
 ex quantitate mta oriri possit, ut potest ex putrescente
 limo, et ex homine, q. ad Arist. aduersetur quatuor.
 statuenz est, Oritur ex putre et ex homine ex diuersis
 oriuntur mtebus, alterius quinquies esse speciei. Si
 n. alterius forme, altera ex diuersa oritur mta, ut ipse
 met Arist. declarauit in d. et cont. et ubi in q. Arist. autem
 Alterius forme altera est mta, et alterius mte altera
 est forma, quod factum est ut propriis forme proprias
 aut mta, et proprias mte determinatas habeant for-
 mas. Et autem cognoscatis hoc in re sibi maxime Arist.
 consensum. id facile intelligit ex quadam oblatione
 locorum Arist. n. uero in d. de diffor. quod. 1. d. a hoc hoc
 uerba. In piscibus quos nonnulli sunt qui ex putrescente
 limo oriuntur, q. licet idem genus cum alijs foris
 qui ex homine oriuntur, specie tamen differunt.

e - Sicut fuit inter veteres Concordia atq; consensus: partes
 e - Contronesia in statuendo principia contraria. qua in
 parte duo q; aliqua difficultate facere possit expendenda. Et
 p'm e - Con magni e - parum dicuntur de contraria magis
 etia, rar' aut' e - densus magis particularia. Alteru' est
 qd illud Arist' dictu' Sensus singularium e' adu' de veritate
 suspectum si qd e' esse a poster' lib: fere sub fine tenet infu'
 ministrum iste, ita ut non hinc sibi constare possit. videtur
 Quid ad primu' attinet p'inde Magni e - parum e - etia e -
 dicuntur quod rari e - densi qd longe pluri: colunt, quod rari
 e - densum - n. uen' magis e - parum e - manifestum e -
 etia sunt: n. ita brevia e - circuli magna e - parua n. uen' p'm
 e - sunt licet corpora n. ita. At rari e - densi n. lib: dicunt. densi duata.
 xat corporib: colunt, non aut' manifestis, non in linea quod
 superficie' rari aut' densi appellamus, quo fit ut rari e - densi
 pauciorib: diuisi, particularia n. ita. p'inde dicuntur. rari e - densi
 aut' sciunt e - licet rar' e - densi corporib: lib: n. lib: colunt. e -
 mortalibus e - d'ternis qualia sunt sicut celestia, non t'n e -
 ratione colunt. rar' p'inde e - densi in mortalib: q'd corporib: q'd
 primas ut calore e - sicut insequitur, e - rar' mortalib: in
 ratione caloris, cuius p'prie e - rarefacere e - relaxare. Densu'
 aut' ipse competit ratione frigoris, cuius p'prie est coagulare
 Sicut inspicimus Metalla quia maiore quadate putentur sicut
 compacta. p'inde e - densi magis: at in celestibus aut' e -
 Nam rar' e - densi in illis primas q'd non insequitur. e -
 celestia corpora ab his alteratib: q'd sicut libera atq; soluta
 cum d'icuntur, sed rar' in illis aut' ex minore ratione
 partit quia e - partes illoz corporum longius distant, densum
 vero n. uen' e - q'm hanc unionem, quia densu' illis e - cuius
 partes p'prie carot, inde partes e - li. d'icuntur e - non
 densum vero
 maiore sequit
 quod ratione

Obiectio.

Christi de no^{te} contrarietate adinueniri. T^{er}minant^{ur} ignotus est occultus
 base in substa^{ntia} q^{ui} p^{ro}batur ex hac p^{ro}positio^{ne}, q^{ui} in omni quoc^{um}q^{ue} genere
 contrarietatis reperitur una prima contrarietas, q^{ui} est ipsa occulta
 est atq^{ue} iusta. quomodo Conclusions ignotas per i^{gn}otus
 quod^{am} modum dicit^{ur} p^{ro}batur q^{ui} a legib^{us} demonstratione

Solutio.

cui obiectioⁿ ita est occulte d^{icitur} q^{ui}q^{ue}
 utiq^{ue} p^{ro} medio accepto p^{ro}positione illa maiorem
 sed illam accepit ut notat^{ur} est ab ipso paulo superius
 p^{ro}batur: nunc p^{ro}positione sed p^{ro}batur ipse superius in
 cont. 43. 4. c. 5. ubi inductione p^{ro}batur in quatuor
 articulis omne id q^{ui} o^{mn}ino ex contrario o^{mn}ino
 p^{ro}batur est in substa^{ntia} q^{ui} si A^{nti}dicta ex suo edicto
 oriuntur p^{ro}batur est substa^{ntia} q^{ui} in q^{ui} q^{ui} d^{icitur} est substa^{ntia}
 ita reperitur contrarietatem, est ad o^{mn}ia q^{ui} d^{icitur}
 q^{ui} substa^{ntia} est. Accidet^{ur} E^{rgo} in o^{mn}i q^{ui} est p^{ro}dicto con-
 trarietas adinuenitur p^{ro}p^{ri}ea cu^m facile fuit id p^{ro}b^{are}
 baset iure acceptis hanc p^{ro}positione in o^{mn}i con-
 trarietate reperiri ad p^{ro}bandum in substa^{ntia} contrarietate
 quomodo aut substa^{ntia} contrarietate adinuenitur p^{ro}batur ex
 p^{ro}posito. *Lectio Septima*

in substa^{ntia} Expendenda p^{ro}ponenda Concto illa posita ab q^{ui}st^o n° 1° in sub-
 contrarietate p^{ro}batur Contrarietas reperitur. si q^{ui} d^{icitur} hac in re q^{ui}st^o n° 1° fuit
 reperiri. constare n° 1°, q^{ui} in lib^{ro} Catholico cap. de substa^{ntia} statuerit
 contrarietate in substa^{ntia} minime adinueniri atq^{ue} 5 lib^{ro} 1° p^{ro}batur
 cont. 10. ubi eo arg^uto p^{ro}batur, notat^{ur} q^{ui} p^{ro}p^{ri}ea non adinueniri
 ut alteroⁿd^{um} est arg^utu^m, q^{ui} in substa^{ntia} contrarietate adinueniri
 q^{ui} admodum iuxta n° 1° est, ut hinc problemati resolutione
 contrarietate fateremur, distinctione opus est, nam Contrarietas duplex est
 complexa. *Primaria* Alia p^{ri}mo^{rum} est substantia, q^{ui} vulgari uoce p^{ri}uatiua n° 1° cupit
 p^{ro}posita Alia uero p^{ro}posita, q^{ui} n° 1° duas formas reales n° 1° p^{ro}batur.

quantitas e- oppositas reperitur, qualis est inter calidum
 e- frigidum, albus e- niger, e- id genus contrarietatis
 ex qua distinctione ponitur tria dei iudiciata. Primum
 in substantia reperitur contrarietas secundum privationem e- formam
 nam cum hoc duo sint principia generationis substantiae naturalium, e- privationis
 quia unumquodque ex suis contrariis ut pote ex privatione contrarii e- formam.
 Secundo oppositio in substantiis ueris adinuenitur de ueritate
 semper legitur, e- de hoc legitur philosophus in contrariis. Tercio
 in substantia non reperitur contrarietas ueritatis e- ueritatis non
 positum quod sit inter duas formas substantiales, non in forma
 ueritatis e- contraria formae equi, nec forma ignis formae aquae,
 quod ex Aristotele ostenditur 5. philosophus. lex 10. ubi per medium terminum
 accipit in formis substantiis non reperiri contrarietatem,
 hinc deducunt in illis non reperiri motum, per et aperte sicut
 in libro de sensu e- sensibili, patet. quod ubi inquit quod tam non
 agit in quantum ignis uel ut substantia quod id est, e- affectus non
 inquit quod ignis quia ignis contrarius non debet ratione cuius
 contrarius actus efficiatur, sed cui contrarius subest qua caliditas
 ratione qua caliditas agit, e- in hoc sensu locutus est Aristoteles in 1a.
 Megaricus cum a substantia contrarietatem de nequit. Tertium
 contrarietatem illud est, in substantia contrarietatem positivam ad
 inueniuntur ex accidenti, ratione uel qualitate, tamen quod ipsae substantiae contrarietatem ex actu
 habent e- copulatae sunt. E- in uero ignis ut caliditas e- siccitas
 est se habet oppositum aquae ut frigiditas e- humiditas e- Plato ut
 niger uel caliditas oppositum Socrati ut albus uel frigiditas est
 cuius ueritatem fundatum e- ex ipso desumitur quippe et de Ortu
 uel inter contrarios ubi declamans quoniam pacto Elementa
 inter se aduersentur inquit ignem e- aquam inter se se pugnare
 atque oppositum quatenus inter se pugnantes sunt qualitates
 quibus uerbis ostendit totam rationem oppositionis in Elementis

Ex distinctione
 contrarietatis po
 nitur tria primum
 iudiciata
 primum in sub
 stantia
 contrarietas
 secundum privationem
 e- formam
 secundum
 in substantia non
 reperitur con
 trarietas ueritatis
 positivam
 in substantia
 contrarietatem
 positivam ad
 inueniuntur
 ex actu
 contrarietatem
 e- copulatae
 sunt
 Tertium
 contrarietatem
 illud est
 in substantia
 contrarietatem
 positivam ad
 inueniuntur
 ex actu
 contrarietatem
 e- copulatae
 sunt

invenit ad contrarietatem quod in illis ex parte referenda
est, quod sane scire voluit et lib. cont. 49. cum inquit quod
opponitur a quo, ut contingit substantiam in se adversari,
contingere autem superius declaraverat merito quodlibet
in cont. 24. et hoc circa solutionem propositi difficultatis
Quibus explicatis, duabus aliis rationibus quod persuadet prin-

principia non
esse infinita
persuadet du
as rationes
pr

cipia non esse infinita. Altera est quod quodlibet res
quodlibet et comode fieri potest semper finitum infinitum quod fieri de-
bet, quod ab ipsa arte inquit Averro. Arguitur a contraria potest non vero
autem quod unico instituto molliori potest pluribus non agit. Si quidem
intra addit necesse est ut multiplicata non debet, quod et in
natura ita se habet dicitur dicendum est, quam ars ipsa quod multis imitatur
tam vero rex naturae quodlibet arte et comode servatur
et principia finita quod finitum est ponere principia finita,
quia infinita ut facit quodlibet quodlibet. Ex rei autem causa
dantur illud sane quodlibet est, rex naturae ordinis quod principia
finita servari possunt. Sed quod quodlibet hominis solus expositus
latet vnde subiectus et potest finem humanum, vnde et terminum
numquam incipit. Alterum terminum ad quem, ut dicitur
solus, quibus tribus cum appropinquat absolute quodlibet hominis
et cognoscit alterum rei naturae plura principia ponere in mi-

2^a r^o

nime sunt. Tertia ratio est quod optima principia semper
manere, non omnia contraria semper manent, quia quodlibet
est, quod ex aliis originibus ducunt et subter et amara ex
quodlibet primis, quod non omnia contraria sunt principia,

Quod sententia
maioris prope
rationis
oportet prin-
cipia semper
manere

Ducendum

cum quodlibet

et in quodlibet

quodlibet ad

invenit

quodlibet quodlibet finitum. Sed quodlibet sit semper
illius maioris proportionis. Obstat principia semper ma-
nere non sane constat, dicitur et autem vel cum quodlibet illud
casu quodlibet principia semper manere hoc est in quodlibet quodlibet
cum quodlibet hunc ad inveniri, cum autem non omnia contraria in
et in quodlibet
quodlibet ad quodlibet quodlibet reperiuntur, quodlibet aliter autem inquit

[illegible]

contraria sunt, Principia suble^{nt} aut suble^{nt} q^{ue} sunt. Sed prima 2^a ratio
 n^{on} suble^{nt} non sunt contraria. Cui^{us} descensu^s minorem ita prima suble^{nt}
 ostendit, quia fieri nequit ut non ex suble^{nt} ut postea ex accidentibus
 ipsius suble^{nt} oriatur, cum unumq^{ue} ex eo q^{ui} sunt autem in
 ducatur. Ceteris hoc in parte in eo quod: descensu^s uiciorum q^{ui}
 sunt q^{ui} ostensione eorum non uari, unicuique in uel per se
 minima suble^{nt} suble^{nt} est, suble^{nt} est aut illud q^{ui} ad pro
 unumq^{ue} ut postea suble^{nt} alteri contrariam non est, q^{ui} in ad
 non gloriatur. Dicimus ad hoc Aristi: q^{ui} ducere p^{ro}positione illam
 ut contrariam est ab ipso tunc ostensam in superiore cont^{ra} et
 ubi dixerat Nulla contraria est alteri contraria quicquam
 q^{ui} gignere posset, porro tunc in hac p^{ro}positione ostendit suble^{nt} ubi
 in minime contraria est, in tunc modo, Contraria gignit
 non gignit ex suo contrario, iam u^o suble^{nt} ex altera u^o
 aliquid p^{ro}ceat est gignit, ut homo ex omni^o a^{li}u^o p^{ro}ceat totum
 igitur qua suble^{nt} alteri suble^{nt} contraria non est, q^{ui} si ubi
 alteri est aduersa p^{ro}ceat dubio ex altera suble^{nt} n^{on} p^{ro}ceat
 si uero unum contrarium ex altero n^{on} gignere p^{ro}ceat, et de quo
 unusq^{ue} facile intelligere p^{ro}ceat quanta ipse sit quod: dixerat
 in p^{ro}positione ostendit. Cum aut ostendit principia n^{on} est con
 traria statim Aristi infert oportum est tunc quod d^{icitur} suble^{nt}
 in, quodione rex in sum modum. De cetero antea fuit pri
 cipia est contraria, autem q^{ui} ostendit est principia n^{on} est contra
 ria, cum aut q^{ui} d^{icitur} p^{ro}positiones q^{ui} aliquo uero n^{on} est con
 principia minime ueritatem h^{ab}ent, q^{ui} t^{amen} neg^{at} ut ead^{em} prin
 cipia sunt contraria est non contraria, igitur ipse d^{icitur} p^{ro}positiones
 de diuersis principis ueritate sciebunt, si sic igitur aliqua p^{ro}
 cipia sunt contraria est aliqua principia non est contraria, itaq^{ue}
 p^{ro}ter principia contraria reperit quod d^{icitur} tunc principia
 q^{ui} multi est contraria, hoc aut materia est suble^{nt} appellat^{ur}

ine dicitur utrius in Cont: 53 deducit quodam si quod er-
priore putabit et rationem restat plantam principia esse contra-
ria. Sane plantam s. principia non esse contraria, subesse quod-
dam tertium in cuius omne est quidem prout est sapientia
affirmant, et hoc pacto ingeniosa quodam est artificia aut in-
venit. In Methodo dicitur. plures principia contraria in quaestione
re et rationem introducit, autem ueritate et prout sapientia
conclusu sunt confirmat. qui in re; ostendit plures contraria
subiectum conueniunt, quamvis non de, sed alii ignem
et aquam aut aqua, aut inter de ambo quoddam media
capere appellatur sicut ex aleximander, quod dicitur
in ratione. Arist. comparat inter se, nam plantam Arist. uetor
et horum sententia in statuendo unum subiectum in quaestione rerum
instituit et consilio uetor opinionum inter se conferre, quod na-
melius sentit in statuendo hoc quaestiois subiecto, quod non
ine magno amficio factum est, nam cum factum est ostendit
materialiam reperiri esse, reliqua est ostendere et quasi
ab oculis bonum nam esse essentiali sui subiecti, nam quod primum
conuenit est rem esse, statim explorandum in quaestione quod res
intra sit, ut aut Arist. quodam arte in hac cogitatione non ma-
iuducere de creuit prout opinionum inuicem conferre,
ex qua collatione inter nam aut aliquo pacto in dicitur et
prout inquit eos prout dixit, quod corpus illud intermedium ut potest
rationem quod medius est inter aerem et aqua per subiecto con-
ueniunt, ut ea est quasi subiectum quod contrariis recipiunt
esse debet non debet sibi aliquid firmare, sed ab aliis recipiunt
esse debet, quasi aliquid sibi contrarium ut peculiare quod continet
illud esset impedimento, quo minus alia recipere posset. Cuius
rei illud Argumentum est, quod ut uidemus lingua se bruiat tantum
cum missa sit sapore amaro, illa impedimento est, quo minus
se bruiatans alienus apores et dulces per continere possit.

panter in fetenico morbo que Regia appetant. cum
 oculis suffusus sit color ille croceus, color ille impeditus
 est quo minus alios colores rectare possit, id via rudior
 coloris crocei. quod ubi q^{da} recipiunt & p^{ri}mi^{us} contra non p^{er} recipiunt est
 ut omnia recipere queat, nullum sibi p^{er}hibere debet. ^{plurimae contrarietates}
 qual^{is} p^{ro}positionem, in p^{ri}mo q^{ui}st de q^{ui}a lib. 3. Cont. & Sibi ^{ut via recipere queat}
 verbis, nitus exns p^{ro}hibet alia, hoc est qualitas et forma
 intrinsecus exns in subiecto plurimae recipiunt p^{ro}hibet a^{li}ena
 & aliorum receptionem. Am vero corpus illud inter me
 dium vapor sicut non videtur sibi p^{ro}ferre quatenus ulla q^{ui}m^{us} no
 rare ut, no condensetur, no excalescit modo frigescit q^{ui}
 corpus hoc maxime debet rationem subiecti, pot. hoc bene dixerit
 illi qui aerem posuerit, q^{ui}m^{us} ex ipse non videtur sibi p^{ro}ferre ali
 quam q^{ui}tem cum no calidus, no frigidus, no rarior no den
 sior existat. quare ex ipse p^{ro}ferre accedit ad non subiecti
 sicut sequuntur illi qui subieciunt aqua statuerit q^{ui}m^{us} ex ipse
 eodem modo debet no, ut ne ullam q^{ui}tem sibi p^{ro}ferre videatur.
 omⁿⁱ p^{ro}positione dixerit illi q^{ui} equalis est terra p^{ro} m^uta statuerit
 q^{ui}m^{us} subiecti nullam contrariam sibi p^{ro}ferre debet. q^{ui}m^{us} aut
 ex terra restat q^{ui}tem sibi p^{ro}ferre videtur eodem sicut ratio
 ex siccitate a q^{ui}tem q^{ui}m^{us} marens diuelli minime p^{ro}ferre. paucis est
 ex terra minime debet rationem subiecti. Ex quo discursu com
 paratione inter has veteres opiniones nitus nam quae obocu
 los ponit, nam si na subiecti ea est ut cui sit receptiunt omnia
 contraria non debeat sibi p^{ro}ferre alig contraria, ad ab oib^{us}
 debet esse vacuum. m^uta in quatione res nullam est receptura
 formas contrarias, nisi inuisione no forma. Itaq^{ue} m^uta est absta^{ta} Descriptio
 q^{ui} sibi non p^{ro}ferit alig contraria sed p^{ro}pter na a b omib^{us}
 vacua est potentia in ut via contraria recipere possit. Sicut
 itaq^{ue} tenet bar q^{ui}st. ord. ut ex comparatione p^{ro}ferre inter

In quibus nunc naturae significat
 in ex Colatione Opinionum Veterum Sapientum Arist. aliquo pacto nobis
 nam nunc primum indicabit, qd in hoc constituta esse videtur, ut cum
 natura sit res sim formae qd animam ex accidentibus ab aliquacuna esse
 debet, nec ullam sibi formam perficere aut perficere debet, ut tandem de Na-
 tura per istos, qd. claudunt opinionem ne dicitur non id est Veterum
 consensus testimonio nunc in eadem animam ipsam Veteres desinisse per-
 tineri, in res Naturae esse subiectum quoddam adinueni qd contra-
 rium est. Hoc in ipso uicissim contraria recipiunt, quoniam
 si illud uicissim Arist. autem uicissim non est, iampridem Arist. ex
 Veterum consensu combastit (inter principia contraria, uicissim) ubi
 subiectum, postea in Cont. hoc 55. ex eorum Veterum testimonio
 probat per subiectum in res quatuor uicissim esse contraria
 qd non in maxime hoc factum est, id nunc ut ostenderet
 naturam conuenientem inter se materiam et contraria, recipi
 aut in natura contraria et ubi ubi, nam ubi sunt contraria
 ubi ubi est subiectum quod adinueniunt. Cum in contraria
 ubi ubi ubi ab eorum adinueniunt aliam inueniunt possit quoniam
 ubi ubi ubi ubi ut aliam inueniunt, profecto ubi sunt contra-
 ria ubi ubi ubi esse ostendit cum inueniunt. Nam ubi ubi ubi
 ubi est ubi sunt contraria, nam cum ubi sit subiectum transmuta-
 tionis ubi ubi ubi transmutatio reperitur, qd ubi ubi
 ubi est de contraria in contraria, qd ubi ubi ubi ubi
 contraria recipiunt, ut ergo recipiuntur hanc quod ubi
 ubi, ut ubi ubi contraria ubi ubi ubi ubi ubi in loco
 ubi subiectum, ubi contraria est primum Veterum naturam praeferens
 ipsam contrariis principibus contraria ubi ubi. Ex quo
 ubi Arist. conclusum esse Tria esse in natura quatuor in
 nomen terminis sapientis desinunt tamen in aliquo pacto
 in se se desinere uideant, nam Plato tamen tria praeferat

principia duo ponit ex parte mte quia magnus e parvus
 appellavit. Et passivum vero duo ponit ex parte mte
 quoz una e privatio et alia forma nam e materia
 utroque quoque forma est. Primum vero ex parte mte
 et ex parte mteboz superficie Platonis nra mteboz ab
 albedine non sed e mteboz Platonis nra mteboz
 eadem est cuius forma, sed e Platonis nra mteboz
 posuit contraria atq. duo ex parte mteboz e mteboz
 mteboz e mteboz Platonis nra mteboz e mteboz
 ut e. Sic duob. nominibz non dicitur mteboz e mteboz
 quoniam e parvus appellavit, sed e mteboz e mteboz
 quoniam e mteboz e mteboz e mteboz e mteboz
 hic magna sua parva est, et ergo Platonis nra mteboz
 nam sunt mteboz e mteboz e mteboz e mteboz
 magnam, et attulit parvam ad parvam magnam e
 um appellavit. Sed e nam ad magnam e parvam mteboz
 mteboz, a cuius forma ne eadem unquam e mteboz e mteboz
 fuit. Et hoc q. Platonis nra mteboz e mteboz e mteboz
 vero unicat e mteboz e mteboz e mteboz e mteboz
 unitas appellavit, q. mteboz e mteboz e mteboz e mteboz
 utat, Primum q. mteboz e mteboz e mteboz e mteboz
 q. Deg opt: cum sit simplex indivisibilis unitas appellat
 materia vero e contra qm est ea pluralitatis atq. Simple
 omi quz divisio dualitas est cui a bonitate recedit, Sicut
 q. mteboz nra dualitatis e mteboz e mteboz e mteboz
 id e e mteboz e mteboz mteboz e mteboz e mteboz
 atq. Simul imperfectione participant, nomine dualitatis ap
 palantur, qm quocunque dualitatis mteboz se tenet, e
 perfectione e gradus imperfectionis, Sicut e q. Deg opt: m

[illegible]

vel est autem propter illam intelligendam. De his autem
etiam vel de principis vitali, non aut de eo quod est principium
questionis ut terminus a quo, quoniam id non est verum esse
debet, nec minor negotio debet. Alteri vero
vina. Primum forma autem est in ratione esse in ratione
quia questionis effectus est in eo in quo quia est in
minus ad quod questionis est in terminus ad quod
omnis ratio ipsam rationem in eo debet, propter formam
principium questionis est, non sicut ad questionem conuenit debet.
Si non debet terminus ad quod questionis id est
passantur aut in absolutum. Primum autem principium
esse prout suo effectus, et propter ista loca veritatis habet
de terminis. Et sic autem est aut formalis. Unde quod
in eo quod est effectus in motu et in ratione autem
autem in eo quod debet ut terminus ratio in eo quod motu
quomodo debet esse terminus rationis in forma. Unde
questionis esse in hoc sensu. Primum est principium quod
in se per se ut terminus a quo et in forma debet. De
autem in eo quod est principium debet et questionis et
terminus ad quod est in questionis. Et sic in questionis
ratio insequi debet.

Hactenus non obstat. Namque principia ab Aristotele de motu sunt uer
ga non sicut per se autem erat an ita numero terminis sunt completi ut
plura esse non possent. Propter autem ab eo quod terminus debet esse prima ratio
esse non posse. Et sic ratio duplici. Primum per uerum quod prima ratio
Si plura sunt principia quod terminus, aut id est quod plura sunt
aut quia sunt principia ordinaria quod duo. Tamen uero principia
non sunt, quoniam in transmutatione uerum in sufficit sub terminis
et in inuicem quod non sicut completi requiruntur terminis debet.

omnino plura sunt principia contraria quam duo aut tria ex de
non possunt, nemo quod erunt prima contraria. Sed ut duo con-
traria quod ex se videntur subiecti, si quod ponantur duo sub-
iecta in qualibet ratione ponere alere principia erit. Jam vero ac-
cedit ad una parte duo principia contraria ex uno subiecto
aut illi subiecti erunt quatuor, aut non. Secundum porro dicitur non
posse quod ipsa de ostendit docet in cuiuslibet ratione nullo modo
aut uno subiecto subiectum, quoniam principia et formam
minuere in omni ratione quatuor unum latet et semper et
ita, una terminus a quo et prius una forma quod
erunt et ad quod quatuor. Quod si sciamus, erunt duo prin-
cipia contraria ex uno subiecto, igitur alii velut superadditionem
quatuor sunt si quidem contra alii necessitate multiplicari
non debet et non debet non desinit in nullo ita non
conceditur in hoc sensu. Quatuor tria duntaxat habent
aut nullo modo vel nullo principia ex plura subiectis ponit
debent et latet sequitur in ratione comparatur et igitur
duo sunt quod in hoc sensu sequitur sequitur negatur nullo modo
aut quod quoniam parte illud consequatur si principia contraria
sunt plura duobus, nemo erunt quod ex non tria. Alter
est quod et nullo modo huius consequentia si erunt quod prin-
cipia contraria duo erunt subiecta atque nullo modo. Soluimus ista
est ad hoc dicendum est ex eo velut Aristoteles habet in
si plura sunt principia contraria quam duo ita ut tria statim
aut igitur erunt duo priores et una forma quod hoc prin-
cipia contraria sunt aut erunt duo formae et una prius
alio modo parte exegit non sunt tria principia contraria,
quoniam duobus modis. Item vero est de hoc sensu dicitur in
nullo modo et una forma, si quidem unum terminus duo priores

[illegible]

multa sunt, et alio modo procedunt. Et dicitur de primo de augu-
stini in de deo et aeternitate ad plura principia non
esse eam rem, quae per se sit sufficiens. Vnde tunc prima
contrarietas non fluit ex qua fluit deducit. Sine
commotione, una prima contrarietas inter duo tunc commo-
tione adiuvantur, quia solus sunt duo prima contraria, sed
et prima contraria. Unde ex hoc tantum subiectis cum
q. uersum, quia in quatione sunt duo tunc prima contraria
et unum subiectum. Sed ne in dictionem illud
q. acceptum, quod est unum esse tunc prima contrarietas
probatur de seipso, et videtur, illud de hi. approbat
in omni quod est una prima contrarietas, subiecta et unum
genus. Tunc in subiecta est una prima contrarietas, et
tunc subiecta est unum genus, et q. cetera rediguntur
ita contrarietas q. in subiecta deperit prima contrarietas. Sed
de qua cetera contraria q. in aliis deperit. Quod est
tunc in omni. Et in omni dicitur, subiecta est talis et forma
mentis omni dicitur quod dicitur, sine qua cetera quod dicitur. Sicut
consequenter in dicitur ad accidentia sunt, ita prius est for-
ma q. subiecta in omni sunt, sunt uelut prius et forma
in omni est et sic ut q. in aliis dicitur deperit. In
aliis et in aliis dicitur quod est prius et forma, et
in omni quod quod est in omni q. sine prius et
forma dicitur nequa. Et dicitur illud de hi. in omni q. prius
et forma in omni q. dicitur ita lege na. sunt de hi. quod
prius et forma in aliis sunt prius et forma. Et prius et forma
modum. Quod uenit aliis dicitur sunt prius et forma. Et
in omni prius et forma prius et forma, sed non deperit. Et
in omni prius et forma prius et forma.

et forma ut terminus ad quem, et in antithese qd
alioz qd dictoz p[ri]ncipio et forma simile p[er]manet in
p[ri]ncipio, sed quantum hinc p[ri]mo p[ri]ncipio, tunc
p[ri]ncipia qd t[er]cia et non t[er]cia qd t[er]cia qd t[er]cia
qd offerre bat dubitatio An p[ri]ncipia totiz dicenda con
tineant quantum p[ri]mo p[ri]ncipio in x. d. Sane p[ri]ncipio in
dicendam p[ri]mo p[ri]ncipio vel dubitatio illa origine ducere
ut ex unitate et simplicitate inter unitatem et p[ri]ncipium
nam ut antiquum sit an unitas et p[ri]ncipio sit idem in
dicendam in quo oritur dubitatio qd p[ri]ncipia d[ic]enda
sunt duo aut t[er]cia. d[ic]it[ur] unitas et p[ri]ncipio idem oritur
certe p[ri]ncipia duo oritur. Sane d[ic]enda p[ri]ncipia d[ic]enda
dubitatio tota, p[ri]ncipia d[ic]enda p[ri]ncipio p[ri]ncipio d[ic]enda
ad d[ic]enda oritur ex unitate et p[ri]ncipio. Nam d[ic]enda
non aliter inter unitatem et p[ri]ncipio d[ic]enda modis
p[ri]mo p[ri]ncipio loquendi modum, d[ic]enda ex rei natura
p[ri]mo p[ri]ncipio qd de unitate et p[ri]ncipio d[ic]enda p[ri]ncipio
dicendi modo, videlicet de unitate et p[ri]ncipio d[ic]enda
sane dicendi modo, ex hoc sit hoc, ut ex inusitato
musica, et hoc sit hoc, ut Musica sit Inusitato
De unitate non item sed congrue d[ic]imus de unitate hoc fieri
hoc ut de unitate statum non aut ex de fieri statum,
et d[ic]it[ur] unitatem apud nos esse unitatem hoc unitatem
dicendi modo, Ex p[ri]ncipio fieri homine ex de statum
Sic dicendi modo non competit unitas ex se, sed merito
unitatem ibi annexam, quia unitatem ex quo oritur homo
unitatem et p[ri]ncipio unitatem unitatem hoc dicendi modo
p[ri]ncipio unitatem annexam p[ri]ncipio et quali ex unitatem

Discrimina tam constituta inter materiam & spiritum
licet non sit tam ex rei natura, ex quo est subiectum
quod si se esse constituit, circa numerum principiorum, unde
una principia compositum ex se sit una ex his, quod
modo unum numero, non quidem si materia & spiritus
sit essentia quodam de eorum sunt inter se per se
sed prout principia esse dicuntur non, cum
sunt in materia & spiritum non prout ex his, cum
album continetur in corpore, albedo autem, tam
non esse dicuntur ex accidentibus, Ad Aristotelem 5. Metaph. Cap. 1.

quidem albedo et dulcedo in lacte unum numero, et dicuntur
non quia una sit aliusque essentia, sed prout in uno subiecto
necesse est in lacte cooperari. Itaque tam esse numerari et inter
inter se diversa inter, unum numeri tamen esse dicuntur quod
unum confertur aggregatum quod est quia horis ubi eorum. Sed cum
differunt inter materiam et spiritum necesse est illud ratione operari
tunc, quod principia nec diversa nec ordinantur dici prout
significum et subit quod in 10 Metaph. differunt et dicuntur
sunt prout principia et realia, et prout eorum comparantur
autem eorum aut est eorum aut dicuntur, quomodo dicuntur
est inter omnia realia quod ex ista rei natura est habundantia
omnia aut dicuntur est quodam similitudo realia inter aliqua
duo, iam vero relatio vel similitudo realia compositum est extrema
realia, cum itaque principia non sit eorum reale, itaque nec differunt
nec diversa a materia dici prout, et hoc est significum
est aduenientia, tam discrimen esse inter dicuntur differunt
et non id, sicut in partibus dicuntur illa quod differunt
nec alia sunt simplicia alia et composita, Alia vero sunt
quod aliter est eorum et aliter non eorum, simplicia

c. Excell. Archange: in 1. Epist.

ut per se forma et materia conforma sunt, et non
differunt per se, dicuntur ut dicitur in 1^a 2^a 3^a 4^a 5^a 6^a 7^a 8^a 9^a 10^a 11^a 12^a 13^a 14^a 15^a 16^a 17^a 18^a 19^a 20^a 21^a 22^a 23^a 24^a 25^a 26^a 27^a 28^a 29^a 30^a 31^a 32^a 33^a 34^a 35^a 36^a 37^a 38^a 39^a 40^a 41^a 42^a 43^a 44^a 45^a 46^a 47^a 48^a 49^a 50^a 51^a 52^a 53^a 54^a 55^a 56^a 57^a 58^a 59^a 60^a 61^a 62^a 63^a 64^a 65^a 66^a 67^a 68^a 69^a 70^a 71^a 72^a 73^a 74^a 75^a 76^a 77^a 78^a 79^a 80^a 81^a 82^a 83^a 84^a 85^a 86^a 87^a 88^a 89^a 90^a 91^a 92^a 93^a 94^a 95^a 96^a 97^a 98^a 99^a 100^a 101^a 102^a 103^a 104^a 105^a 106^a 107^a 108^a 109^a 110^a 111^a 112^a 113^a 114^a 115^a 116^a 117^a 118^a 119^a 120^a 121^a 122^a 123^a 124^a 125^a 126^a 127^a 128^a 129^a 130^a 131^a 132^a 133^a 134^a 135^a 136^a 137^a 138^a 139^a 140^a 141^a 142^a 143^a 144^a 145^a 146^a 147^a 148^a 149^a 150^a 151^a 152^a 153^a 154^a 155^a 156^a 157^a 158^a 159^a 160^a 161^a 162^a 163^a 164^a 165^a 166^a 167^a 168^a 169^a 170^a 171^a 172^a 173^a 174^a 175^a 176^a 177^a 178^a 179^a 180^a 181^a 182^a 183^a 184^a 185^a 186^a 187^a 188^a 189^a 190^a 191^a 192^a 193^a 194^a 195^a 196^a 197^a 198^a 199^a 200^a 201^a 202^a 203^a 204^a 205^a 206^a 207^a 208^a 209^a 210^a 211^a 212^a 213^a 214^a 215^a 216^a 217^a 218^a 219^a 220^a 221^a 222^a 223^a 224^a 225^a 226^a 227^a 228^a 229^a 230^a 231^a 232^a 233^a 234^a 235^a 236^a 237^a 238^a 239^a 240^a 241^a 242^a 243^a 244^a 245^a 246^a 247^a 248^a 249^a 250^a 251^a 252^a 253^a 254^a 255^a 256^a 257^a 258^a 259^a 260^a 261^a 262^a 263^a 264^a 265^a 266^a 267^a 268^a 269^a 270^a 271^a 272^a 273^a 274^a 275^a 276^a 277^a 278^a 279^a 280^a 281^a 282^a 283^a 284^a 285^a 286^a 287^a 288^a 289^a 290^a 291^a 292^a 293^a 294^a 295^a 296^a 297^a 298^a 299^a 300^a 301^a 302^a 303^a 304^a 305^a 306^a 307^a 308^a 309^a 310^a 311^a 312^a 313^a 314^a 315^a 316^a 317^a 318^a 319^a 320^a 321^a 322^a 323^a 324^a 325^a 326^a 327^a 328^a 329^a 330^a 331^a 332^a 333^a 334^a 335^a 336^a 337^a 338^a 339^a 340^a 341^a 342^a 343^a 344^a 345^a 346^a 347^a 348^a 349^a 350^a 351^a 352^a 353^a 354^a 355^a 356^a 357^a 358^a 359^a 360^a 361^a 362^a 363^a 364^a 365^a 366^a 367^a 368^a 369^a 370^a 371^a 372^a 373^a 374^a 375^a 376^a 377^a 378^a 379^a 380^a 381^a 382^a 383^a 384^a 385^a 386^a 387^a 388^a 389^a 390^a 391^a 392^a 393^a 394^a 395^a 396^a 397^a 398^a 399^a 400^a 401^a 402^a 403^a 404^a 405^a 406^a 407^a 408^a 409^a 410^a 411^a 412^a 413^a 414^a 415^a 416^a 417^a 418

conueniens est sed quod testimonio in unum
 legimus non propterea placuit Arist. idipsum autem
 consuetudinem complere, quod ea ratione factum est, quod est speciem
 tenet. 8. *Metaph.* *II*. Immo aliqua ratio est quod
 quod cum ea magis deest, et tunc firmior est de
 eorum magis fidelis est adhibenda, cum ipsa pluribus
 sensibus conformis sit, cum nostra scientia et certitudo
 a sensibus originem ducere videatur. Ut autem *D.* *Metaph.*
 ostendit rationes superiores allatas, quibus demonstratum est in
 rebus naturalibus ordinem adinueniri cum sensibus naturae
 conuenire obtinuit esse duxit illam veritatem sensuum
 euidentia confirmare, idque Arist. inducta ratione con-
 dit. In omnibus quae quantum in triplici ordine vel
 tria sunt. Accidens, substantia, et actus elaboram
 in accidentibus, non iam satis constabit quoniam naturam
 naturam quod, nam cum per se ipsa de se non valeant
 subiecto indigent quod se sustineant et quantum, pa-
 riter et actus facta quoniam non effugant subiecto quod
 ut quantum. Cum vero natura sine deo aut consimili
 non sit neque omnia alia lignis aut lapidibus, et ita de
 aliis quae antea emolliuntur, nec non et substantia in ipsis
 generationibus quod sunt. Immo serpentes et alicui
 ex semine et ex subiecta natura oriantur, aut ex aliquo
 et semine et proportionem respondeat, sicut et alicui et
 serpentes et ex putrescente natura oriantur, quod sane natu-
 ra semini proportionem correspondet, et licet Arist.
 solum quod afferre uideatur in animalibus et plantis
 attamen idipsum uult intelligi esse in aliis substantiis
 et in elementis et mixtis inanimatis in quibus
 cum non ita euidentis sit cum quantum subiecta naturam

Ab his perire noliū exemplum sed tūc dicitur autē
q̄ in dialibz e- blauri, in quibz recitata magis con-
tinua erat. Q̄ter dicit dicit: dicta ea se le erondit
et dicit, Sigel quid: hoc in his p̄stetū m̄tūm seme-
ni quatione aiatū concurrere ut m̄m ad tūc
dicit: 31 cont: p̄stetū jimen concurrere et offi-
ciant iam uero idem m̄tū e- efficiens esse non p̄-
tendit p̄mū efficiens e- agens, m̄tū uero solū p̄stetū
itaq̄ aīa m̄tū vim agendi libere non possit efficiens
causa. Tenet p̄t. si itaq̄ semen et m̄tū concurrat
p̄fectio agens m̄mū fangi non d̄t, cui obiectio m̄-
ita q̄t occurrat in semine d̄t ad m̄mū. Allex
et corpora illa molēs comixta ex quorū elementis
Hicūm est virtū illa formatrix, q̄ aīa ex semine
reducit e- ex illa corpis tam magnā partem d̄tū.
Iustem efformat, de qua tantū adhibuit p̄stetū
An d̄t est, an aliqua alia virtū diuina in semina
residens, eam aut cognoscens quist. de iustis om̄.
cap. 3. Statuit n̄t aliud p̄t n̄t calore iustitiam
in semine e- p̄stetū, qui p̄p̄tione v̄ndet elementis d̄t.
laq̄ e- calore celesti, q̄ sicut celestis calor ferat
ipsam fecundat, et ex terra p̄stetū et aīa p̄-
creat: ita calor semini inclusus, quia e- ite semen
fecundat ex e- animata p̄stetū calore celesti
maie q̄ similis d̄t. Hic aut ab v̄st. Sp̄s appellatur
intellectui e- aīa q̄ similis d̄t d̄t, Sp̄s sane ap-
pellatur, q̄m permeat penetratq̄ per iniquas sem-
mō partes nam calor appellatur p̄stetū m̄mū aīa.
rat e- imūtor, Sp̄s uero p̄t in oēm partē diffūsi p̄

operatione et igitur pro de quibus Cont. 33. dicitur
et ad hoc appellatur, quoniam per eandem rationem
diffinitur et penetratur. Omnia enim sunt
lectus qui sunt intellectus per aliquam determinatam
corpore partem sive suam non continent. Ita ratio
solum inexistit putat. Aliqua determinata, omnis
partem non ostendit unde intellectus ualde similis
est. Comparatur quoniam ad artem quoniam sicut ars, igitur
diversis partibus et in talibus inquantum non sit, tamen
maximal partium diversitate efformat in picture
ita et in or quatenus tam magna in istis divers
tatem efformat, tamen si diuis diversitate hoc esse ex
pers sit, tunc artem similis a diuisi cadit. Quia
ita sit dabit explicat Dubito ita res soluitur. Si
tamen quo ad corporea mole, illamque elementorum
mixturam bectetur, ita concurrat ex qua vis
uennit anima triductus ex hoc pacto intellectus
Arist. in cont. 63. Si uero unum est, quoniam
virtutes illa formatrice illi inexistente. Tamen
efficiuntur ad rationem unum quo pacto intellectus quist.
et hoc sit cont. 31. neque incongruum est idem unum
duo diversitas partes et multas ex efficiuntur causas
rationem habere, Cum autem de idem ita ex effi
ciunt esse non sit id solum eandem partem intellectu
debet.

Cum in unum naturae ratione tria principia necessario concu
rere, et hoc satis esse latere obvenit fuerit, ex hoc solum
alia Conclusiones deducit in Cont. 64. igitur Omne quod oritur
et est compositum esse ex materia forma et principio, de diuisa aut

[illegible]

solum supersunt materia et forma, et per se corpus
 Naturae quodlibet subiectum est materia et forma. ^{et per se corpus}
 via itaq; transformationis corpus Naturae quodlibet
 elementa sunt eadem Methodo. in eadem autem
 sunt motus et esse potentia, et non actu nam si quod
 est in eis potentia et forma, et per se corpus, sub
 iectum regitur et materia, quae non forma in eis
 subiecta est, itaq; in actione reperitur materia per se
 cognita, sed ubi potentia est ibi potentia, et in
 natura potentiam ipsam includit, tanq; dicitur quod in
 actione existit, igitur materia foris interior est in potentia.
 sed cum corpora naturalia in duplici ordine sunt
 caduca et alia aeterna at sunt species celestes, tamq;
 corpora ubi sunt caduca in quodlibet composita esse
 dignoscantur, non eadem Methodo existunt corpora
 quodlibet elementa, cum quodlibet minimi subiecta
 sed duntaxat ex motu locali quo uno motu amittunt
 in orbem vicinum, Methodo sunt a se et sunt et sunt et sunt
 sunt et sunt quodlibet elementa, idem tamen eandem partem non
 potest esse mouens et motum, qm id q. mouetur potest
 haec est cum motu et actu entis in potentia et sensum
 3. Itaque lex. 6. id aut q. mouet at esse in actu, id
 vero eadem eandem partem actu et potestale esse
 non potest, qm quasi inquit et idem formam eandem partem
 et actu eandem et potentia eandem, igitur idem formam
 eandem partem non potest esse mouens et motum, quodlibet
 sunt et sunt sunt et sunt sunt et sunt sunt et sunt
 Cum itaq; differunt corpora a se et ab interna vi
 mouentur, igitur formam eandem partem non potest esse mouens et motum

... motu ... formam partem ...
... quare altera movet et altera movetur. Sed
... motu est forma, quia per se movetur est
... movere, et docuit Aristoteles in 2° de anima de
... parte autem mota est anima, quia per se
... movere et per se moveri et per se movere
... dicitur. 2° contra dicens anima scilicet quod anima passibilis est
... et anima est forma, quia pars composita movetur et
... movetur, pars autem movens sit forma, pars autem
... movetur sit anima, igitur celeste corpus compositum est ex forma
... et anima, quo Aristoteles dicitur ad verbum in 2° de
... anima in 2° libro, in 2° libro de anima dicitur
... Sed ut dicitur Aristoteles in 2° de anima dicitur, quia Aristoteles
... anima est forma, hanc movens intelligitur anima. Sed
... intelligentiam ipse anima dicitur et Aristoteles dicitur accipere
... movens et formam movens quod anima dicitur illud corpus
... movens est anima, quia movet celum tempore eterno
... et ab Aristoteles dicitur in 2° libro de 2° libro dicitur
... Virtus autem movens ipse eterno natura est eterna et
... debet, quia virtus caduca est et igitur interituna per se
... nihil se ipsum movens per se non potest, verum quia forma
... eterna divini est, quia non educitur de materia quod
... movens, sicut ex opposito forma corruptibilis est, quia
... ex materia ipsa nascitur, igitur forma movens celum
... cum sit eterna non ex materia deducta, igitur animata
... separata est a materia, per quod vero omnis forma quod anima
... tenens est et a concensione materia libera est intellectu
... ut a per se docuit Aristoteles in 3° de anima 15. et ibi quod exponit
7

unde videtur, nam forma q^{ue} ex materia constituitur
 non est intellectus, nec autem intelligens, et licet in or-
 dine formarum aliquae sint formas quae consequenter in-
 telligunt sensus, tamen ex ipso quia ex materia constituta
 non sunt intelligentes, q^{uia} si formas tales
 videmus, et ex nullo modo intelligentes, idcirco
 videmus q^{uia} si ex materia constituta non debent intelligere
 sed sicut intelligentes, et quomodo cum
 differunt illud corpus mouent ex materia minimi organo, et
 igitur intellectus. Sicut ab ipso conclusum fuit
 per philosophum, Celeste corpus congruit tantum
 et compositum ex corporibus quodam modo et anima
 est intellectus. Ex quo ostensum illud uolo uos collu-
 gere, q^{uia} sicuti materia sit in causa et quia aliqua for-
 ma et intellectus, ita vacuitas et corrupta materia
 est causa ut aliqua forma sit intellectus, unde ipse pro-
 posuit se minime conuenienter, omne intelligens
 a materia soluitur est atq^{ue} eternum, et omne intellectus a materia
 ibidem a materia intelligens est. Ceterum per philosophum
 sunt et a possessione et ab effectu ad quam causa, cui ex
 eo q^{uia} aliquid intelligit et inferre esse materiale atq^{ue}
 eternum, quia per uiam istam est questio 3 de anima. Int: 6.
 et 7. et 8. et 9. accipit humana mens omnia intel-
 ligere et in se: 6. deducit non esse corpus et in se composito
 his uerbis, unde rationabile est non esse corpus mixtum
 et a philosopho. et per 8. questio 12 Metaphysica ab ipso
 ostendit, uoluntas mouens celum a materia composita inueni-

natura sunt et sunt. Inni vero sunt et esse
aliquid in actu et in potentia. Ad hoc et com-
mune vero adus illa oppositio et affirmatio quod
tunc erat et hoc coram natura composita et
ita persuadet, Unumque ex illis compositum in
se solutum, iam vero coram natura in meam et
se solutum, igitur ex natura et forma coram natura
nummum. Sed licet coram natura et solui et creatum in natura
et formam per se in naturam et in natura et solui
igitur in natura naturae coram solui natura naturae
forma vero corruptitur et non manet, illud aut in al-
terum dissolui et quod superest et manet, quod
adversus dicit coram natura et solui in natura
et in naturam formam. Hoc est in natura quod erat
quo et potest mutari: in alterum vero quod erat quod
coram natura et in forma, quod ob hoc tota natura
ad naturam naturae et formam esse natura per se rerum
naturae consistit in hoc medio, quia ex natura et forma
coram rerum naturae componuntur et coalescent, et licet
inferre, ex natura et forma natura naturae componuntur
in natura principia per se natura naturae. Illud tamen
monstrat esse naturam, quod licet natura ipsa et ubi natura
pars, ut in natura natura natura forma composita, non tamen
natura natura ipsa, igitur totum esse rei a forma
licet non quod oppositum quod 2. de Physi. quodam. Cont. 11
licet in natura quod in natura natura natura natura et potest
licet in natura quod in natura natura natura natura natura
licet in natura quod in natura natura natura natura natura
licet in natura quod in natura natura natura natura natura

quod si materia non est nihil remanet formae materiae
 debet in talibus quod licet adsit materia carnis aut huius
 modi domini, sed posita forma domini talis materia
 homo eademque ablata, quamvis huius est materia et huius
 et huius est huius domini. quod totum esse domini
 huius rei naturalis a forma detrahetur, ita ut dicamus
 illud et adaequata causa huius rei naturalis
 quod a se talis forma esse, et quoniam sublata quoniam alio
 emanante, auferetur esse rei naturalis. Ex^o Secunda quod
 per se pro. Sed posita forma hominis esse ipsa ablata
 animus super se maneat nisi in corruptione per
 formam. De. quod forma est causa adaequata ipsius esse rei
 naturalis. Ad idem forma ab Aristotele 2° Philosopho 31. totum
 appellatum, nec non eo de ortu et inter. contr. 2° 2.
 hoc inquit quod est in se non esse mutabile, consider
 etiam. De ipso etiam forma huius totum appellatum, quoniam
 eo ipso totum esse rei descendit. Materia vero quod
 cum ad esse non concurrat nisi ex accidenti pro ut
 est ut huius, subiectumque cui forma ipsa inest
 et materia est causa ex qua res ipsa fit, hoc manens
 tamen in composito ad animam huius quod in se na
 cente non manet, quod luculenter de claritate huius
 interpretatur. De inquit. 2° de anima 2. contr. a huius inquit
 hoc diffinitione formae materiae est forma, quod a
 materia non habuerunt et manent, quod forma vero et contr
 quod facile colligi potest ex huius definitione. Eminent
 materia ab anima huius huius de huius, materia est subie
 ctum ex quo aliquid fit. Ipsi materia causa huius quod

posita in hoc ut ex ipsa obfiant. Forma vero
 2^a § 31. 28 Cont. ista descriptum. Forma est quod
 quid est rei, quambud ex definitione et m^o
 omni^a et m^o causata et m^o, e. q. d. semel
 dicta et apertissime comparatur. Egle. m. hinc
 non eodem na constatur principi et sed ex amodo
 ut et Anst. in cont. 66. siquidem conuenit et
 causa sine qua non. Enimvero causa sine qua
 habentur et m^o nisi p^{ri}ncipia non essent. et ab omni
 no experientia, qm iure p^{ri}ncipia in experientia
 manet, neq. ex ista comparatione constet. p^{ri}ncipia
 de hoc p^{ri}ncipia rex naturae illud bene dicitur et
 q. si p^{ri}ncipia respectu quationis considerentur et q. si
 p^{ri}ncipia quationis, cum sit terminus a quo non
 quationis, q. sunt aperte solum ab q. si in hoc
 § 31. 43. et 44. a. m. q. omne p^{ri}ncipia et p^{ri}ncipia
 per se ex suo contrario ut dicitur ex non hoc et
 homo ex non homine iam vero non homo est p^{ri}ncipia
 hominis, qm homo est ex sua p^{ri}ncipia et hoc ac
 p^{ri}ncipia p^{ri}ncipia est per se p^{ri}ncipia quationis. neq. id
 certe negligendum est, qm blavm m^o m^o conferre quati
 omni p^{ri}ncipia et actum naturae respectu quationis
 est p^{ri}ncipia per se respectu vero rerum naturae
 est p^{ri}ncipia ex amodo m^o declarato. et ita
 intelligit q. si in cont. 66. Et sicut de m^o p^{ri}ncipia
 experientia m^o f^o et p^{ri}ncipia.

[illegible]

[illegible]

aliqua diffinitione, qm nra rex naliu milam
pim i intra pnam, debet sed ab omni triv
ut in ea, et pma pma de potentia q
iure a de hactenq. qm cu dea opt et mta
prima cu int extrema in tota amplitudine tra
nitel, qm dea opt purissimz Actz, cui nulla
est pma pma pma, cum potentia imperfectione
nitel, ita nra prima in altero resident ex
tremo nitel et pma potentia cui nulla est pma
et actus aut forma, et pnde nra prima ppi
nitel qm de, sicut et a Dno expugnato et libro
expugnato de nra hnt, Vn sic sentit Dne
duo pma vni pma te, et alteru pma nitel
pma te, vnt Nam angustiam pma nitel
qnt nram prima q cu sit in extremo ante ad
nitel pma nitel videtur, pma qual pma
ximam inter se, ita et etiam quia corum pma
con est, qm de pma et ita nitel nitel x
vnt ex qm o Mollis pma con tal qua
continuo nra in variat mutatur formas ita ut
nitel nam habere nitel prima cu diffinitione
et nitel nitel pma nitel, quam tunc nitel nitel
nam ab pma nitel nitel, non pma nitel
vnt pma, nam pma nitel, qm in variat
continuo mutatur formas qualis nitel nitel
pma non poterant, per hoc nitel nitel nitel
ter nisi nram prima q cu continuo nitel nitel

licet nra q se e equota quamvis concludit
esse actum nram non per se sed ex ratione simi-
litudinis ex quo quia ab intellectu conosciuntur id
non tenere intelligendum qm cum ex nram intelli-
guntur ne nra arte facta est id intelli qm minime
debet q similitudo vel imago nra aspicitur intel-
lectui ^{representet} presentat nam nra p. d. Siquidem dicitur
et nra vel non representat intellectui nra sicut
cum est imago, et inueniuntur q nra artificia-
lis est per sui imagine' alim intellectui offertur
ipsa nra similitudo nam nra p. d. non quod est
sed illud ita intellectui debet q ex similitudine nra
artificialis intellectui rationatione ex dicitur ex
p. d. et inueniuntur nam nra p. d. sunt ratione
q nra sunt. Et licet sicut dicitur debet nra arte
facta ita est nra naturalis sed illa inueniuntur
et ex impossibilitate ad formam intellectui dicitur nra
nra naturalis est impossibilitate intellectui quod nra
impossibilitate ad res naturales quod ne nra dicitur
in re secundum q nra est adiectum non dicitur
ipsa similitudine inter nram artefactam et ma-
terial naturam sed aliqua ex parte constat simi-
litudinem et aliqua ex parte non. et si similitudo
in se q sicut nra artefacta varia est ab omni
forma naturali et ad illa est in potentia, ita est nra
naturalis varia est ab omni forma naturali et est in
potentia ad illam. Siquidem autem est qm
nra artefacta ut licet ex eorum et alij comple-
ta et ex parte in actu nra vero dicitur naturalis

non est aliquid ens completum neque actu existens
cum nullam habeat formam sed statim habet
ut actus existat fiatque ens completum et perfectum.
Ceterum hoc in re illud silentio ostendimus non est
quod potentia posita in definitione nostra non est quia
substantia, neque propria nostra contra uniti rationem quod
dicitur per se esse propriae formae essentia. quia nec
ea ratio est quia relationum non continentur id obso.
lutam neque ipsius substantia est, sicuti caritas non
est essentia deorum, tam vero potentia est quod re.
lationum siquidem refertur ad omnia, quod potentia non
est necesse dicitur, propria nostra essentia, quod substantia est.
Sed in hac definitione potentia ponitur ut pro
posita, quae emergit ortum ab intima nostra essentia
estque perpetua mea coram quia sine mea adiuncta
habet formam, huius sive forma, huius semper est deum
meam potestatem huius habet ad accipiendum formas, quod
sunt praevidetur omni quod est. *De potentia 82. Potentia*
aliquid est. Mea in generabilia et in corruptibilia
est secundum potentiam unde loco locandi meum est
eterna secundum substantiam dicitur meum est eterna secundum
potentiam et dicitur de ea dictum puto. *De potentia*
sicut potentia est intima propria meum est
qua comode eius essentia explicari potest. 2. ut ostendat
meum meum sunt potentia mea siquidem atque indere, et
meum acuta est quod quotiescumque habet propria essentia
rei licet ea circumferre et exprimere aliqua
quod meum est eius essentia quod meum est quod dicitur propria
habet. Tamen est secreta et occulta nimis sit essentia
meum

[illegible]

Ad hoc. Si prima esset comparata utam pri-
 uationi nam licet in^{ta} uoce nigrum no sit for-
 aliquid et est in actu, et comparata priuati-
 quousque de esse suo aliquid, quoniam nam sed
 uellacem per uiam permanens, priuatio aut nequaquam. et
 ab ista specie priuati^o aliquid habet hoc alio
 dici potest, absolute aut nequaquam. Sed et quoniam
 sunt exceptiones affirmatiue in ista p^{ri}uati-
 latitudinis quoniam, ista nequaquam. Metaph^{is}
 autem dicitur est non formam et nequaquam nec
 nec aliquid aliquid quod est, nequaquam nequaquam
 quoniam et hoc uicibus et exceptionibus. Porro
 huius latitudinis scilicet sic est quod multa p^{ri}uati-
 essentia nullam formam includit sui substantiam
 siue accidentaria, nequaquam formam priuati-
 nequaquam forma nequaquam priuati-
 et dicitur nequaquam priuati-
 quoniam autem dicitur. Quia essentia nequaquam
 nequaquam et quia nequaquam priuati-
 in definitione dicitur, ita multa nequaquam formam illam
 nequaquam priuati-
 ita in priuati-
 hoc in priuati-
 essentia multa, sicuti forma est accidentis dicitur
 non in priuati-
 et huiusmodi priuati-
 occurrat est, ut de intellectu non haberi non possit
 quod si sit opus sit ipsa negatione ostendere
 in uero et quod priuati-
 solent solent, utique intelliguntur quod non sunt

[illegible]

per accidens hoc est, sunt ex hinc lora a quibus
non e- essentia mlti primo. Et dicitur de essentia
mli p^a
Quoniam circa modum quo mlti ab intellectu mo recipitur
duo expendenda occurrut. Altera e, quoniam hactenus mlti
p^a quaquam similitudinem ad mltam arth. dicitur intelligi
Reliqua est dicitur doc. sicut intelligentia mo mlti ab intellectu
dignitatem aut et hoc p^a aliquo hactenus intelligibilis sit
Quod si illud novisse oportet, ut ab intellectu. et cum
e mltam arth. dicitur mlti similitudine intelligi non ea
intelligens est ut p^a mlti p^a similitudine p^a Santa p^a
ne non hinc est mlti p^a imitatur, ita ut cum cera e. q-
e. quicquid alia artefactum mlti ab intellectu cognoscitur
illius imago mltam primam intellectualem efficiat ut p^a rep^a
let. quidam rei solum e p^a Santa ma non representat
mlti sed cuius est p^a Santa ma. et immensum similitudinem
solum non nisi artem representat non aut aliud q^a
mlti dicitur ut sit ut color vel hinc. Cum itaq mlti
p^a hinc est diversa sit a cera e artefacto mlti
ita mlti non arth. dicitur intellectu (s. solum mlti ar-
th. dicitur exis in intellectu sed immensum e dicitur
hinc in modum recipitur. Nam in p^a artefacto mlti
ut hinc cera a sensu visus. ut imago ad mltum
usq^a p^a ut dicitur e- ex qua imagine vel Santa-
mate intellectu cognoscitur mltam artificialem ex eo q^a
in oem figuram transmutatur, q^a nullus ibi figuram p^a eribit
sed ad oem figuram suscipiendam potentia e. dicitur
p^a de dicit, q^a cum prima mlti in oem formam naturalem
transmutatur nullam ibi formalem naturalem, ut p^a p^a

[illegible]

at intelligent.

Small Arising from the

[illegible]

Res autem q. in potentia sunt non intelliguntur sed
cum sunt in actu. Et hoc patet q. quia actus est
causa intelligendi. Cum itaq. res tempore non volen-
tia sit, ut a mag. ab ob. forma, caret ratione intelligendi
igitur per se ipsum ex solitudine, multa ratione negantur
quia ipse intelligitur q. actus est. Hoc aut. q. res
a tempore totum quomodo sit ut quod ipse habet
q. non alio modo neq. alia via ab intellectu nostro
intelligi possit, quia quia q. similitudine ad
intem artefactorum, quia res non sit explicata
nec non e. Methodo cum inveniri. cum ea e.
demonstrabit non itq. dicitur et non dicitur res q. res
habent. ad occurrendo sub. forme q. dicitur, autem
q. q. dicitur sunt: 31. et app. ex cognita res non
per se aut. **Secus** videri Argum. qui ex ipse q. res
rationem in quicquid fore q. res in se a se habere
coacti fuerunt. Argum. aut. illud erat q. q. res
oritur ex se aut. illud sit ex se, ut ex no e. ne
non quidem ex eo q. est quia q. e. non q. res
ex eo q. non est quia ex ipse in se sit ut sit res.
ita apud oes sapientes ista cuiusque. Argum. q.
duplex solutione occurrunt. 1. q. q. id q. oritur
quoniam e. oriri de, tum ex tunc, tum non ex tunc
ex ente quidem per se, et pote ex ipse q. res
per se est ens, ex non tunc quidem per se
eident, ut pote ex ipse q. de non. Res ipse ibi
inveniamur privationem que est non ens

quomodo brevis propositio illa quae posita, ex nullo modo
 fieri non possit, duplicem insidiam habere. Primum
 quod ex nullo modo nulla supposita nullo modo
 sit et verus sensus, quia quicquid sit, non suppo-
 situm est, sed nullo modo sit. Secundum quod
 ex nullo modo tangit terminum a quo aliquid dicitur
 et dicitur sensus verus est, quia homo fit ex non
 homine tangit, ex termino a quo prius non dicitur
 non est ex nullo modo tangit, quare ex nullo modo tangit
 ex termino a quo aliquid fieri potest, Veteres autem
 secundum priorem sensum locuti sunt, cum dixerint ex ni-
 hilo aliquid fieri, sed hoc est, non ex nullo modo
 Cui sensus est, quod ipse subleuat. Item dicitur
 sensus est, quod illud quod quidem est ex nullo modo
 non esse quodammodo. Ex non esse quidem actu
 ex esse autem statu. Immo vero dicitur quod homo
 actu non est, sed statu, quomodo est quod orientur ex
 nullo orientur, quod non est actu dicitur vel illa species
 est potentia quia statum dicitur, et dicitur ex illud
 quod ex nullo modo possit, propter quod dignitas nullo quomodo
 hinc ex nullo modo se se explicare non potuerunt
 quomodo inuenta namque omni difficultatem
 posuit circa res generationis. Non debuerunt enim
 qui sunt aliquo pacto inter nam commiserunt nam
 tamen adumbrare coeperunt, ut potius subdorasce
 quomodo vere intellexisse videtur. Item dicitur

appetere non potest: quare ob hoc appetens nunc quod for-
mam ipsam ut eius perfectione atque bono et desiderat. ut
quia appetitus est ratione privationis, appetit si forma
appetit, ratione privationis de appetere, quod privatio
opportuna et necessaria erit, cum ipsius causam forma appetens
formam, ac privata forma ad formam transmutetur, quare
certe saturata aut repleta, et tunc non est appetitus
occurrat quoniam etiam quando rerum, (propter rationem) est. Ita
nuncius et privationem non debet habere cum ratione necessaria
ita sit in quodammodo ut naturam, et non sicut in quodammodo
forma appetit, ac per rationem materiam desiderat, et non
ita pinguiore minusque desiderat, et forma appetit
tat, ut femina viri amplexum desiderat, sed si viri for-
ma quae alioquin est malis imperfectis, non habet locum
neque appetit desiderat: ita materia per formam appetit
tamen, et per perfectionem atque decorem. In his autem non
nuncius in forma ab intellectu. Sed in materia
nuncius quodammodo est magis prima unitas, et
unum Deum. Ob hoc divinitas ipsa sit, quoniam est intellectus
atque purissimus actus, ideoque cetera entia secundum
et maius et minus accedunt atque recedunt ad Dei optimi-
nam, secundum magis et minus divinitatis consortia esse di-
cuntur, sicut est a similes mentes celorum Matrices, quia
intelligentes sunt intellectus actus et imago rationis, dei
optimi vero imagines dicuntur, et per ceteros creatu-
rebus divinitatis magis consortes. Huiusmodi sequitur
homo, qui cum particeps sit intellectus divinitatis, compositus

[illegible]

quod si in se habet & in corruptibilibus quoniam in
de causa est, quoniam omne quod est, in natura est. Si
itaque materia corruptibilis, aut esset corrupta aut
milleretur, aut in alia materia in se habet, quoniam
natura dici potest, ac si de statu libet, naturam rigentem
ipse ac nunquam in se natura. Ad quod ad demonstranda
sumit philosophus materia per se habet, dicens, materia est
subiectum ex quo fit aliquid, et in se non est. Et
videtur, dicitur autem quod subiectum ex quo fit, et ex quo
est, et modo, et natura, et in se, et in se, et in se.
Materia non habet esse, sed ut quod est, et quod
habet, et semper declaratur, et in se, et in se, et in se.
Materia differunt materia et forma, quod materia res
habent ut fiunt. Si forma non ut existat, a dicitur
autem si in se, cum in se sit, et permanens in se nascitur
ad animam privatis quod in se genita non manet sed
accedit forme secundum se. Et hoc est materia de,
homo ab ipso materia. Enimvero tres fuerunt ad
ipsum materiam materia, materia, materia, materia.
Sunt: 1. Negatione, cum in se materia per se non est
nec quod est, nec quod est. 2. vero quod affirmatione
potentia 8 materia. 3. 2. de materia 2. quod fuit
materia 8 materia in potentia, et ex qua omnia habet.
3. fuit tracta in hoc loco, et similitudine ad motum
transmutantur a motum in se dicit, materia est sub
etiam primum ex quo aliquid fit, et in se.

[illegible]

prima per se habet quodammodo

LIBRI Secundi Physicorum Explanatio.

Post materia tractatione nouissima coniectura huiusmodi
 fuit. ^{de} Forma quae motus est et non est
 est creaturae huiusmodi, caput quae, noua tractatione, apparet
 et secundum librum de forma ista tractat, quo fit ut po
 situm est in 10 lib. ^{de} Forma quae in
 10, non ea quidem ratione qua de ipsa prior libro discessit
 enim in 10 libro eam considerauit, ut terminum ad
 quem et principium ^{sed in} quationis. Secundo autem libro ea pro
 prium et essentia est. Et non est motus huiusmodi
 motus qui in corpore huiusmodi continetur. Sed quo
 niam forma, ut corpus huiusmodi essentia, motusque principium
 est, caput huiusmodi tractationis ab ea huiusmodi
 idem. Et huiusmodi natura per quam huiusmodi est in
 actum, tractatione aggressus est. Quia quia in ista qua
 re disquirenda et tractanda ab ea definitione aspi
 cienda est. Caput huiusmodi definitio formae huiusmodi est. Cum autem
 in definitione huiusmodi motus sit inueniendus, huiusmodi tractatione
 aptissimam ad huiusmodi definitionem inueniendam huiusmodi noster huiusmodi
 tractatione, ex qua huiusmodi definitio facili colligi
 potest. Caput huiusmodi lib. 2° ab hac tractatione inueniuntur
 huiusmodi, diuidens per ea quae sunt in ea quae sunt a natura
 et huiusmodi quae sunt ab aliis causis. Per hanc huiusmodi aliquid
 intelligens nisi ea quae sunt aut consilium aut voluntate

et amicum et inimicum. Aut ab Arte, et mineris
sunt ab his causis finit. Aut a natura, aut a voluntate
aut ab Arte. Declarant autem quae a natura finit inquit
ut sunt aeria, quae ipsorumque partes, Elementa quae
et quae sunt cognata sunt, ut Mineralia, et Metalla, et
cet in numero eorum quae finit ex his phormisteria videtur
quod natura, scilicet, ipsum tamen tacite dimmerat inter
se. Quia si scilicet, quia si scilicet, quia si scilicet.
nunc ostendit non sit, sed esse diversum ab Elementis
potestis demonstrare. Et in lib. de Caelo Cont. 10, cap.
huius in loco supradicti ipsi aut quidam non differunt ab
Elementis. Circa qualem divisionem ab Aristotele factam illud
est, Alio dicitur principia ipsi scilicet
huius scilicet lib. 10, quod quod est sub
lib. 10, et in Cont. 6. lib. 10 oportet
et divisione principiorum, dicentem nunc est principia esse
aut aut alia. At si scilicet si lib. 10, et in
divisione eorum quae finit, facta autem sectione scilicet
rationem ponit inter Naturam compositam et elementalem
aut aut esse statuit. Nulla enim causa est quae divisionem habet
principium motus et quietis. At vero elaborata, per
statua sunt intermedium principium motus non habet non
statua ut statua est deorsum movetur, neque praeceperunt
et praeceperunt, siquidem personam autem imperat in lib.
ut deorsum vel sursum movetur. Sed si scilicet est illud
intermedium movetur, ipsi eorum ardentem continent

putat corpus reale intra se tenet. putat-f. uel
 uel quia n. licet dicitur uirginitas f. q. uel
 in seipso habens p. i. q. uel in motu
 et uelocitate motus, ea n. d. actione. habet
 celum aut. uel aut. f. aqua mouetur quia
 media ipsam tenentur q. uel mouetur. q. uel
 ore f. aqua habent tantum mouetur, d. sane o. d.
 aqua uel f. umbra posita in aqua q. mouetur
 et mouetur aqua partes mouentur. q. uel
 aqua ipsa mouetur uel. q. uel
 mouetur sunt. At na comparata interm. habet
 ipsam motus quietis. Sed neq. arbitrarium
 regula uel ea o. d. motu p. i. q. uel interm. mouetur
 mouetur localis f. alteris, mouetur, et q. uel
 mouetur hoc uel mouetur. q. uel p. i. q. uel
 mouetur mouetur et alteris ut Elementa, q. uel
 mouetur augmentum mouetur mouetur, ad mouetur
 mouetur neq. augmentum ad mouetur. Quia mouetur mouetur
 mouetur mouetur, mouetur mouetur Elementa p. i. q. uel
 mouetur alteris et mouetur localis. Enimvero mouetur
 mouetur mouetur p. i. q. uel mouetur mouetur mouetur
 q. uel mouetur mouetur mouetur mouetur mouetur mouetur
 mouetur mouetur, q. uel mouetur mouetur mouetur
 mouetur mouetur mouetur, et licet argum. afferri so
 leat de aqua feruente, ad ad mouetur mouetur

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Lectio 2^a finis

Lex 3. Ex discrimine assignato inter Naturā & Constructa colligitur quod non est definitio quā dignetur ^{esse} quod aut est Nat^{ra} et originis motus et quies, in eo in quo est per se et non est amens. Colligitur autem hoc de definitione ex positis discrimine in hunc modum. Cum Naturā corpa discernimus

ab alteratione bonorum, qm nulla natura est in se
 motu aut quiete. Cum autem corpora naturalia in se
 sint per se, igitur non est principium motus et quietis in eis.
 Sed natura per se non committit alterationem. Et autem dicitur a philosopho, casus
 intelligitur in natura partem brevem. Sed casus non est
 et sic sic oportet principium in casu destructionis
 accipi et per principium effectus motus et per principium passionis
 cum non natura dicatur de vita et de forma, vita vero et
 principium receptionis motus, forma vero principium
 principium, itaque natura principium est cum effectum sit principium
 motus. Et autem principium motus et quietis, ut cum
 non eodem modo principium est, non vero principium
 in motu est corpus naturale, cum extra principium facit
 principium. Et autem principium quietis, cum corpus
 natura in principium se constituit. Sed autem natura
 tunc dicitur, qd natura principium sit motus et quietis, nam
 nam sit prima et prima causa, an motus vel quietis
 cui dicitur dicitur, et nam igitur dicitur et quietis
 namq. per intentionem qual motum, nam cum agens in quiete
 respiciat finem, quod cum quo sunt ordinata in finem
 quietis vero sit finis motus, qm corpora naturalia idcirco motum
 et tandem in principium se requirunt, ideo natura principium
 respicit quietem quam motum, et ex consequenti
 est prima causa quietis quam motus, hoc est brevis
 intentione natura in se dicit quietem quam motum
 et qm id est intentione prius executione posterior
 est, et contra quod postremum est in intentione

est tunc in maceritudine. Quod non magis conueniens est
quod tunc est causa motus potentis aut origine est
in uisione est causa quietis. Sed ne forte quis
mouetur dubitans bonum, non quietis ea quod nullus est
in uisione debet, tunc in quiete. Sicut dicitur, Altera
natura est altera violenta. Natura quies est finis
motus naturae. Violenta uero violenti motus finis est
sicut ergo natura principium est motus naturae, non autem vio-
lenti quod ab externo efficitur motu, ita est etiam
principium quietis naturae quia ad motum naturae. Postquam
in sequitur. Adiecit autem Aristoteles. Sub geminatis dicitio-
nibus hoc se est non secundum Accidentem, quia licet superius
ut magis esse uidentur, quia si est principium per se motus
non est secundum Accidentem, ita ut satis esse uide-
atur uel una uel altera tamen appropinquat dictionem
uexat si. Quod consilium recte intelligitur non una nec
altera superuenientia est, Nam si haec duae dictiones
ad idem referrentur, perfectio negatio eorum non
posset, uox non ad idem sed ad diuersa haec duae
dictiones referrentur. Illa enim dicitio per se ad subie-
ctum referri debet, in quo recipitur principium motus
ut sit finis Naturae et principium motus in eo in
quo est per se in eo existeret, ad diuersum artificem
in quibus tamen si principium intrinsecum motus reperitur
non tamen reperitur per se. quoniam in secundum et secundum
est, non reperitur sed est principium motus sed ex-

Accidit autem quatenus accidit scilicet aut hanc aut
 ferunt esse, in quibus si ligno ex sermo principii
 motus per se ad hunc motum, illa autem dicitur per se
 uel per se aut per se, exponit. Quod ad ipsum motum
 et dicitur ad hunc motum, nam licet quod dicitur
 Ars Medicina intrinsecus in Medicina uel intrinsecus
 eo nec se existat, attamen non est principium curandi
 in ipso Medico, nam si Medicus ipse dicitur
 et ipse curare uellet, quod artem Medicinam qualiter
 se tenet, Ars Medicina non est principium curandi
 se in Medico, quod Medicus non curat a seipso in
 quod Medicus se in quantum operatur, quia si in quantum
 Medicus curaretur, sic Medicus curaretur, aut illa
 dicitur in quantum ex se sit dicitur uera et ueritate
 et de omni, sed accidit Medico quod se, quia
 hoc dicitur quod est, esse Medicum et se quod
 et ipse autem ars sit principium motus in eo in quo
 et ipse accidit non est natura, sensus autem
 hunc dicitur esse. Nam si principium motus
 et quod sit Natus per se ex se in eo in quo est
 principium motus per se in corpore Nati, ad dicitur
 autem quod ex accidit est motus in eo in quo est
 et quod definitione illud intelligere licet, quod non
 men est quod dicitur artem autem ex se dicitur et appetitum
 nam natura et materia et forma quod, hunc sit
 et uel quod dicitur absolute, et quod non est principium
 motus, quod quidem est respectus ad motum, uel non

Summa motum et simul addit relationem ita ut in
nihil aliud sit in materia substantia simpliciter aut est
principium motus. quod sit et materia et forma uterque
non debent. quod autem sunt principia intrinseca
motus. Sed circa hoc non definitur quia occurrit
dubium non experientia. Primum est. An hoc
non de seculo conveniat principium corporis celestis
ita ut sit principium actuum et passivum in eis lo
cutionibus. Alter est. Numquid hoc non definitur
sicut non definitur animam. Ad hoc. Respondetur an
tenetur dicendum. Et ad hoc quodammodo definitur
etiam non coram aliis principium motus corporis cele
stis. Nam cum principium motus effectivum motus
circulantis celestis intelligitur sit. hoc autem
cum abstracta et immaterialis sit non est natura
nec motus per se quod sit in hoc est. Tercio est
corpo de seculo passivum. Corp. 1° est. Naturae per
nam a contrariis natura liberalis est. Naturae non esse
nam, quare intelligentia naturam naturae est
et est consequenti, hoc est. Naturae non competit
motui corporis celestis, sed competit principium passivum
quod natura est quod vero natura est. ac principium in se
corpo principium dicitur ut passivum natura sit. hoc
dicitur non alicuius principium celestis corporis circuli
sed solum principium passivum. Et hoc dicitur. Naturae
conclusum. Et quod motus circulantis celestis corporis

non est ens ex parte utriusq; principij
ex parte intus et finem passionis. nam sicut motus natus
hic ille sit qui a natura efficitur. Intellectus vero
que illius motus effectus est in se non sit natura sed sola
natura. etiam ex parte utriusq; principij
sed sicut motus principij passionis natus est. Ex parte
principij. Sicut motus ille de voluntate
est per naturam. Secunda Consideratio est. Sicut
non esse corpus natus ex parte utriusq; principij
sed sicut motus ex parte utriusq; motus que veri natura
est. Tunc illud est quia corpus est natus
nam. Cum ita intellectus non sit natura
ex parte utriusq; motus natus dicitur. Et
ex parte utriusq; motus natus est sicut
natus quia si quis dicitur sublimari per motum natus
dicitur ex parte utriusq; motus natus quia natus
est per motum ex parte utriusq; motus natus
sicut ex parte utriusq; motus natus quia natus
est per motum.

Lectio 3^a

Quoniam pacto hominibus celestibus corpus na descendit conuenit
tam ab eo quod ab actu huius non tenetur conuenientia. In
natura sic ab actu huius sub se alium conuenientia. an
ab actu huius in re putatur. Sicut in re putatur. Sicut in re
ab actu huius descendit sub se minime animal conuenientia. Sicut in re
anima natus minime dicitur, quod ab actu huius descendit sub se alium
conuenientia. quod primo Sicut in re putatur. Sicut in re
sub se ad actu huius tamquam Sicut in re putatur. Sicut in re
natura

[illegible]

[illegible]

una et altera anima sit natura; quod tñ aliter atq̃ vni-
versale mensuratur. Conueniens uero cum cognitione, pñde q̃ acquit
et nō altricem Alia nām appellare et iḡ actiones nō est
natura uero animam nunciant. In s̄ uñione uero natura
non simpliciter aduersari dicitur. Naturam duobus modis accipere
hoc modo in sū amplexatione prout scilicet ubi e compositio
namque ad unam sū naturam sui mouet et namque
undum omnes uci deitas agit. Alio modo prebe natura
est, enumeratur et natura corporum inanimatoz. Et de na-
tura ad unam tantum loci determinatur. Ex qua explicatione
dicendum est. Ex qua definitione dicuntur, natura ab
anima separata, anime forme maxime genere materialem conti-
nere. Licet anima natura sit, non tamen est natura in se
accidentalis, quod ad unam tantum loci differentiam determinat
dicitur soluitur per se simpliciter. Nam ad inquit Natura deter-
minatur ad unam tantum loci naturam, species ita maior
et minor lo uenirentem non habet de quantitate sua sed solum
de natura corpus inanimatoz, unde est illa ad unam
loci naturam non determinatur, ratio solum concludit Ani-
mam non esse Naturam per se unitatem putat de forma
inanimatoz, sed in natura in sū simplicitate accepta
quod quoddam commune genus est, quod de forma ani-
matoz et inanimatoz corpus significatur. Simili quoq̃ modo
secunda ratio soluitur. Nam cum de Natura non
aliquid negamus. Anima uero corporeis accidentibus
solum concludit. Animam non esse naturā in prima acce-
ptione igitur et natura solum, cat forma corpus inanimatoz
et que ad unam tantum differentiam uci operatur.
Sicut circa res definitiones dicta sunt. De qm Alia sit

quod omnino habent naturam eandem, quod iam videndum est
videtur, quia si in toto & parte erat, quia si in toto
nam natura habens naturam illud esse quod dicitur
tunc intermotus et quietis, ut autem nihil aliud
corpus Naturae compositum, quod non est natura
neque materia neque forma sit, sed habens naturam
intermotus et quietis. Sed ne quis videatur dubitare de his
adventantibus esse Celeste corpus et nam et habens naturam
posse pro ut dicitur simile sensui. Nam si eorum naturam
aggregat ex intelligentie potentie et inde fit habens naturam
formam in se ipso habet principium motus et uero quod
accipiamus per orbem tantum, hoc est corpus illa mole quam
conspicimus in orbe moveri natura dicitur, quia nihil
aliud est, nisi materia ipsa que circulari motu circum
fertur secundum Naturam vero dicitur generare et
opera que ab ipsa natura proficiuntur, sicut motus
infirmus ignis, et decursus levis. Etenim motus
neque natura est, quae neque materia, neque forma, neque ha-
bens naturam que non sint corporalia, et habens in
se principium motus, sed secundum naturam, quia ab ipsa
natura proficiuntur. Et iterum sciendum est ea que a
natura ^{distant} ~~proveniant~~ duum esse genera. Alia enim sunt
que ex Naturae Consilio queruntur. Alia que non
secundum Naturae Consilium intentione efficiuntur
sunt nostra Morbi et interitus. Jam vero ea que
secundum naturae consilium sunt, proprie secundum naturam
dicuntur, quae vero contra naturae consilium efficiuntur
esse

quod est unum Naturam dicuntur, quae vero una
est et consilium habent, proprie magis quod dicitur a
natura quam secundum naturam. Mors enim a natura quod
est naturalis, sed non secundum naturam instituta, quoniam
natura ipsa corruptionem non intendit, nisi ex accidenti, quoniam
natura ex instituto intendit aliquid generare, sed quoniam alterum
generare minime potest, nisi ex corruptione alterius, et cum
quod ex igne ignem generat, ille vero ex euentu naturam
corruptionem et mortem intendit, quoniam est Calypso
homini qui sponte mortem subit probatum de tenenda, is
cum primo morem non intendit, quoniam mors malum est
et a nullo appetitur, sed primo intendit patriam defendere
et ab hoste tueri, ac inde bonum commune, sed quoniam
generare minime potest, nisi si se morti exponat proinde mor-
tem intendit ex accidenti, quatenus ipsa in ordinem com-
mune bonum adipiscitur et patriam ab hoste defendit. Hi
intellectus monstra non proprie secundum naturam, sed magis a na-
tura dicuntur, cum monstra non ex ipsa intentione effi-
ciuntur, tamen si hoste quoddam vocabulo dicuntur etiam
ea quae secundum naturam intentionem non sunt, sed
nam appellari possunt. Quamobrem Natura dicitur, de primis
per motus habens nam, quo habet primum motum, ut
potest compescere. Secundum Nam quod dicitur est quod
secundum naturam consilium profectum, quod natura
vero si proprie loquamur quae a natura sunt, sed non
secundum naturam consilium est intentionem.

Lectio 4^a.

De Amore Naturae

D. Excellent. A. d. in 2. L. 1. 1.

tam jano nā de hincione explicata ex qua nā
 perspecta est, nec non ostendit quid sit in dēnt nām
 sit si dē nām, qm in explione sex problemata qm non
 recte sibi traditū erat, qm problemata q de aliqua
 explicanda pponitur hoc ordine se hē habent, ut nām
 demonstratur, an ipsa sit in rōz nā e potest de se
 qd res sit. Cū aut qm dūc arduū in tradenda nā
 non inuenit, qā pūq non de claravit nām esse, sed
 nām attulit demonstrat, et qd ipsa sit declaravit, ut
 in cōte d. Sane dubitationē retellit, rōnem aliquid
 ante nā de hincione nām esse no demonstravit, et
 inqt ea est, qm licet illud nām sit, q in occultis
 timis sit rem ipsa esse pūq debet demonstrari, et
 pūq dūc tamen cū ut vā uenit ut nām
 sit rem ipsa esse et in rōz nā adinuenit, tūc
 et aut alia pūq dūc vā ad ostendit res esse, licet
 sit nām pūq dūc et statim acquiescit problema qd
 et rei essentia de hincione. Cū aut notat eundem
 nām ipsam esse eāq in nām mōrāz erat cōra
 rei ostensionem qua sit, et qm tentauerit pūq nām
 de hincione sit ego, et illi q ostendit nām qd sit
 ea q sit manifesta et nām ea q sunt occulta, et qui
 de coloribz nulla habet rōnem nām hincione nomen, q
 est manifestum, ut nām esse, ex eo inqt qrist. facile pr.
 laaderi potest, qā cum id sit nām q nām qd pūq
 ipūq nām eundem sit et nām pūq in plurimis

E. excell. in lang. in 2 lib. rōz

natūq; ubi principium intrinsecum motus adinueniri liquet
ut a se de se cuncta, intrinsecum principium habere
itaque ostendens et est in se nam reperiri, cuius in se
aut ut magis principium motus intrinsecum. Quod quidem non
habes ~~ad se~~ ^{ex se} habet. Arist. adducit tunc, ostendens
neq; nam esse, neq; natura coram intrinsecum principium motus
habere manifestum habere. Siquidem Arist. ut in libro 7 lib.
Phys. probat q; omne id q; mouetur ab alio mouetur, igitur
si habet principium mouetur habere principium motus, et ea
probatio sit ad ea q; sunt ad ea quae sunt occulta et con-
tra igitur occultum est natura coram habere principium in-
trinsecum motus et proinde habere naturam esse, q; et con-
firmat ex eo ad Arist. libro 8 lib. Phys. 29. Cont. et
intra ubi dubitat An elementa ab alio moueantur
an autem et an elementa habeant principium intrin-
secum motus, ac propterea dubitat an natura sit. Quoniam
et hoc hoc q; in Arist. Quis. affect. facit solutionem
habent, nam si de sensum, compositum est ut, igitur igitur
in Cont. 6. per multa natura coram et a se ipso inter-
num habere principium motus, q; in libro 1. ut in natura
et hoc consequens clarum est nam quod, neq; illud
uerum est q; ut Quis. 7 lib. Phys. et Arist. probare
q; omne q; mouetur habeat principium intrinsecum motus
qm in libro. Hic hoc non demonstrat, sed probat q; omne
q; mouetur mouetur ab alio hoc et a motu ualiter
distinto a mobili, cuius idem scilicet idem ad propter quod

mouens e^{mo}bile q^d idē declarantur. Quod si
 aut: hoc diuiniū declarant exō in quibus id
 uel cui dēns est q^d mouens distinguuntur a mobili, quia
 mouens est alia mobile aut corpus, quod
 distinguuntur, et qm id nō satis manifestū ē
 in Elementis. sit ne in ipis mouens distinctū a mo-
 bili p^opterea eo loci de hoc quist. addubitatū, p^opterea
 id aliud uerū esse in Elementis, quomū itaq^{ue} elap-
 sit Elementa intrinsecū habere p^o apud mouens.
 dubiū tū erat an id se distinguatur a mobili
 et de hoc allata fuit ab Arist. dubio, non autem
 ut inquit. Quis: Quis sciat p^o principū intrinsecū
 motus. Ex contextu autē illud quod est citur
 et cum a nobis ite ueram de rotant. sciantur habere
 non posse, nisi quoad nomen, p^o ut ab aliquo intelle-
 gere nomen albi uel nigri, sed coloris albi uerū
 q^d sit color disquisitū uisus, nigri uero q^d sit color
 congruentis uisus scientia et cognitione non habet
 cuius rei ea rō est quia cum omnis mō cognō intellectus
 ua dependet a sensu, qui externarū rerū imagines
 et p^ostantia p^ostantia suppeditet intellectui, hinc ē q^d
 et p^ostantia sensu, uisus aut quomū aliō sensu necesse
 est efficiare scientia illig^o sensus, et loatū quist.
 p^o illi p^opterea q^d aliud ad memoria^m uerū in ho-
 mine Metaphys. ubi ait q^d et plūtib^{us} sensib^{us} sit me-
 moria et memoria uerū, p^opterea p^opterea p^opterea sit

fit experientia, ex experientia uero artis et scien-
tia principia inueniuntur, quoniam uero ad hoc cogniti-
one non est licentia insub est, caput ad a primo dicit
quod non est sensu uisus caruerit, uisus, et colores
inspexit, et per ea colorem licentiam laborare non po-
test utrum sit qd homo habet tractu coloris uisus, cum
colores uiderent eorum imaginationes in ydantia sua aut memo-
ria tenet quibus, uisum habet intellectus coloris uisum
laborare potest. Et iterum quia natura est. Quod dicitur
et quod est principium intrinsecum motus, dubium erat,
et dicitur de materia et forma. Quod philosophus in Cont. 70
probat aggere nam licet et de materia et de forma probat
primo per ueterem philosophum consensum nam et de materia
siquidem putantur Veteres materiam non solum nam esse,
cum uno totam essentiam totamq. nam uerum naturam
in se habere formas uero q. in materia oriuntur aculeum
esse, deinde ex Veteris decreto sola materia erat natura,
forma autem nequaquam. Porro totum quod philosophus per ueterem
dictum uult materiam nam esse, sed non recipit alteram
dictum et potest solum materiam nam esse, cum etiam for-
ma sit, quoniam imo magis natura quam materia. Et iterum
ut philosophus quatuor suspicionem remoueret, in Cont. 10
edicit. Sane particula in quoniam habita quidem materia
natura est, et ostendit non quatuorlibet materiam esse na-
turam. Etenim natura duplex est et altera

prima que continetur in 1^a est 1^a omnis natura habet
 altera vero 2^a ut Elementa & respectu materiae
 et semen respectu animae. Jam vero materia per se solum
 non est quoniam simplex & nec ulla compositione in se
 tenet, materia vero 2^a da ut Elementa ut semen
 non minime dici debent cum non sint simpliciter
 sed potius indurata nam sunt quoniam composita sunt
 materia est forma, que sane composita non nisi per animam
 habentia at in 1^a est: 4° dicitur Aristoteles appellari materiam.

Cum naturam de materia dici que prima est Aristoteles ostendit in
 1^a 15. explicare aggregetur nam quoque enumerari et describi de
 forma, quoniam sane triplici potest. Arguitur per hoc quod si materia
 triplex ponitur in 1^a 11. et 1^a 12. et 1^a 13. et materia in 1^a
 confectio illud appellatur materia si quod aliquid de simpliciter
 ita in materia illud non amollari debet per se contra 1^a 11. et
 1^a 12. uero contra actu naturae esse dicuntur per ipsam formam
 minueretur materia ad huc naturae corpus non est nisi potentia
 materia in materia est in materia semine per se actu neque
 homo est neque corpus naturae sed potentia, potentia uero est per se
 minue triplex anima secundum formam actu est et est naturae corpus.
 ipsa forma iure ipso natura continetur debet, quoniam ita ex hoc
 patet: colligitur enim et materia naturae quod materia, nam cum
 per materiam ipsam corpus naturae tunc proxima sit, per formam
 uero actu per se semine est forma quod materia, ita ut
 corpus semine sit, illud de esse atque diuina ymeret
 in materia naturae corpus actu est, quod illud quo corpus

...quod tale tantum potentia existit. Jam vero si forma
...in eo quod tale actu est, et tamen existit in tale
...quam diu eius forma superflua manet, per mentem
...in eo quod tale in potentia est, forma in eo est ex celli-
...cor et diamer na, quod nra. Sine illud consequitur
...et nomen non esse nomen uniuocum, sed ut aiunt scia-
...in eo quod uniuocum est. Quia quod genus hoc
...speciem adiunguntur, quod genus uniuocum illud est quod de
...substantia emunciatum secundum idem nomen eandemque
...speciem non equaliter uti suis speciebus communicatur, et in
...genere. Sicut si idem nomen de suis speciebus emunciatum
...quod nomen hoc sub aliis conditionibus aliis inueniatur
...speciem non equaliter eandem definitionem quia animalis
...definitionem est quod sit substantia animata sentiens, que omnibus
...animalibus speciebus communis est, animalibusque nra ex equo in
...omnes animas in se ipsis distribuitur, siquidem non in quod
...est homo quam equus, sed igitur homo et equus animas
...essentia participant, quatenus in eis existit in se in forma
...essentia, tamen in se per rationem animam et per rationem
...in rationali homo sit per se non equo. At quoniam quod
...quod quod quod uallant ab uno uel a pluribus, illud
...est quod secundum idem nomen eandem definitionem de suis speciebus
...emunciatum est in se aliis speciebus est eandem uniuocum, sed
...de suis speciebus genus. Analogum non ex uno in se in
...nomen est potius in se participant uti uti quod est uel ex
...de substantia est accidente emunciatum, sed secundum trius

perfectius. Iritus est autem illud quod dicitur
 Entis magis participat. et inde sub illa de natura
 ab Aristotele et Philosophis. imperfectius uero de Accidente
 cap. 1. ubi quia subsistit et Accidenti secundum modum
 minus communicat. Quodammodo genus a Philosophis
 Cum itaque Natura ipsa quod est. quare hoc in loco perfe-
 ctius a natura de forma imperfectius uero de Mat-
 ria et forma dicatur magis natura quam materia
 cap. 1. non est uniusmodi generis. sed quodammodo est
 et formam. Sed cum Natura de forma ipsa dicatur inueni-
 aut facile horum potest fieri. Num natura de omni forma
 catur. tunc sit se mortalibus tunc eterna et immaterialis
 cap. 1. ubi huius dubitatio occurrere dedit. at tamquam
 non dicatur de forma in uniuersum quia non de
 forma immateriali et sempiterna. sed solummodo de
 forma de qua in se partibus est a materia. in qua
 ac inde mortalibus ac caduca quod est ad memoriam re-
 vocantur quod est de partibus quare cap. 1. ubi dicitur
 quodammodo prima est natura et vegetabilis et sensitiua. Altera
 uero est immortalis mundi natura dici debet.
 Igitur quo quod est de rebus eius Emendationis colligi
 debeat. Una est Forma materialis et caduca talis natu-
 ra est. et uere natura nomen premeretur. Altera est
 Forma immaterialis et sempiterna. quod est in uere natura
 non est. sed si natura de hoc scilicet quando quodammodo
 et similitudine intelligi debet. quia quodammodo forma

intalis que uere nā ē principiu' est motus qui
in corpore operatur ita forma luminaria quā ē ipsa
in corpore in quo est. et principiu' motus qd. a t. mēl.
operatur in ipso corpore. idcirco forma luminaria nā
est motus. qd. quā in se illud adducit. hoc ē dicitur
q. iste triadus ordine sese consequuntur. natura.
Anima, et intellectus. Enimvero Natura per se
simpliciter doc est in ea acceptione prout ad unam
tantum animam loci determinatur est infra Animam
operatur. Alia uirtus nā ut instructio et minister
ad sua munia operanda. Enimvero quā in uiuon
tunc sitis. igne et sub calore. et ministro ad mu
nitionem et conseruationem celebrandam. ut docuit qd.
2 de stia Cont. 41. ubi inqt licet ignis non sit p.
ima causa nutritionis et incrementi. tamen ē mini
ster et anima in p.mentum. de que loquitur Gal.
per se et annuntiat quem uel cū calore uel spe
ratum int. intellectum alio in p.mentum. Vnde etiam
Anima quo ad motum localem in stia ut in p.mentum
utur uel doc uel illo mēl. elemento. respectu m.
tus deorsum nā utitur terra et aqua. respectu ue
ro motus super. ut mēl. utitur ignis et aēr.
ut docuit qd. p. qd. Cont. 70. dicens Mixta
corpora sunt uel illuc mouentur et singula elementa in
examinat. Intellectus uero supra animam ē. p. qd.
intellectus non operatur ut in p.mentum.
ad intellectus

nam intellectus humanus ostendit quia et omnia
 et infirmitas videtur et intelligere possit, cum alia forma
 ex ita quae intellectui ex imaginibus legatur et
 ministrat, quod intermedium ex forma intellectiva
 emporum, videtur, proprium. Unde in 1° tractatu
 per 1° 5° dicitur. Intellectum secundum quandam
 partem est similitudinem Animam dicentem
 cuiuslibet substantiae quer. 2 de qua 22. inquit Intel-
 lectus neque de non, quia quod sita, nisi alia natura
 sit, quandoque pro non intelligi debet. Cuiuslibet
 videtur et explicatur. Hic in 13 Cont. ubi dicitur
 de forma hac rationatione ostendit. Illud per quod
 dicitur simile quod non est, iam vero forma substantiae
 ea est qua opera substantiae sunt simile quod non est, igitur forma
 natura dici debet. Tandem Hic in Cont. ubi
 dicitur ita ostendit. Illud quoque alterius nomen non fortis
 natura dici debet. Iam vero forma ea est, qua quod
 na appellatur quod sane Natura sit. itaque forma natura
 censeri debet quibus tribus rationibus. Aut. dicitur
 esse vult. Naturam non solum dici de natura et substantia
 videtur etiam, sed etiam de forma, et magis. Ego Cont
 aut. pro hoc duo colliguntur. Im est q. via vel modus
 ad terminum ad quem nunc terminum appellari sit si quidem
 inquit Hic, ostendit de natura quae est via ad naturam
 et caliditate caliditas dici et sit quia et via ad
 caliditate caliditate. Alter est q. aliqua est differentia

inter motus Nales et artificiales, hinc de
et q. hinc motus Nales denominatur
minore ad quem, ut calefactio quæ incipit a frigore
ut terminatur a quo, et terminatur ad caliditatem
et denominatur a termino a quo, quia non de frigore
sed de nuncupatur a termino ad quem, ut per
caliditatem et ita de ignis sed in motibus ab
Nale non ita se habet, interdu enim a termino a
quo nuncupatur. Minus vero Medicina est via in
sanitatem non tamen a sanitate denominatione fortiter
sed a ipsa Medicina, et hoc illud est quod dicitur
quod dicitur est, quod motus est a quo qui habet
distinguitur denominationem non denominationem a termi
no a quo sed a termino ad quem.

00 Naturam de forma Enunciari et perfectius quæ de mate
ria dicitur ab Aristotele de seorsum fuit. Et iterum quia forma
in duplici dicitur reperitur. Alia enim est perfecta, cuius
vero imperfecta, ideo in Cor. 15. Hinc declarat nam
sui indifferenter de utroque genere formæ, siue perfecta, siue
imperfecta sit. Et quia forma quæ perfecta est per sui digni
tatem salubris appellatur et perfecta. Imperfecta vero per
perfectiōis alicuius defectum, priuatio est imperfecta
appellatur. Ex hoc loco in loco formam imperfectam
priuationem appellat, inquit priuatio atque quoniam forma
perinde ac si diceretur, forma imperfecta quæ nomine
priuationis appellatur et quæ quomodo forma, sicut et

[illegible]

[illegible]

sapientia caret quod nunc est ordinem pariter
 ad contemplandum, et ad omnia et singula
 et hoc est quod (vixi) alibi scire voluit dicere, quam
 hominem non sicut ad bellum ^{bellum} verum solum
 cognoscere, sapientem vero intimam et latentem re
 rum nam penetrare et intelligere, et hoc dicitur
 de ratione essentia legi nam nam ratio abiquit de
 causa et substantia fuerunt, quia quia
 anima dictum fuit inter rationem quodam indimam
 quodam nam dicuntur, tunc sunt quoniam et
 quodam nam quodam nam nam nam, et quodam nam
 nam sunt, ne dicitur a hoc nam, sed et a Mathematicis
 dico contemplantur, quia quodam nam et nam
 et numerus et corpus huius quoniam et
 et potest quoniam, tunc et quodam nam, quodam nam
 nam respondit, idcirco dicitur in Cont. 16. de clari
 re insunt, discrimen et diuam inter Mathematicam
 et rationem in contemplatione huiusmodi Accidit
 nam, huiusmodi quoniam linea, quodam nam
 nam ab utroque artifice considerantur, statimque
 Mathematicus et ratio dicitur circa candelam sub
 et etiam considerantur, quoniam et quoniam, linea
 et quoniam contemplantur, differunt in huiusmodi
 et quoniam considerandi modo, quodam nam et quodam nam
 et etiam et quodam nam, Et immo Mathematica sci
 et etiam et quodam nam, et quodam nam, et quodam nam

in singulis nra a corpore nali consideratione et in-
tellectu. Nam cum Mathematica a linea definit
quantitas superficies in eorum definitione considerari
non minime possit, sic in triangulo descripto, li-
nea a longitudine sine latitudine, Superfici vero
a latitudine cum latitudine. Corpus autem est illud
quod est in tria dimensum ut pote longitudo latitudo et
profunditas, in quibus sunt definitiones ad sensum nra
minime fit, propterea Mathematica scientia diuina
sententia et secundum sunt a corpore nali per intel-
lectum considerare licet. Contra vero Nalis
scientia eadem accidentia consuevit, et iuncta
sunt sensibili nra hoc est et Nalis sensus corpus ter-
minant, considerantur. Nalis a linea superficies
longitudo et latitudo vel latitudo corporis Nalis
quantitas Mathematica est Nalis diuina per
abstractionem a nra et applicationem ad mentem
inter se distinguuntur quod sit et Nalis scientia
quod ad rationem se habent ad Mathematicam, nam
Mathematica in contemplatione rerum secularium
et materialium consistit excludit quod de rebus
et superficialibus Nalis plus sensibili nra subiacet
quod accidentia illa considerantur ut iuncta sit nra et
in corpore nali, quod sit quod licet Mathematica sit abstra-
ctior et simplicior Nali scientia non autem compositior
hoc est minus abstracta, et Mathematica scientia
est imperfectior Nali scientia, quoniam cum linea, forma

e. quibus sit secundum se in natura, effectus
 cognosci debent, ut ~~in~~ in natura sunt, quoniam res
 ut perfecte intelligantur, cognosci debet, sicut et
 et reperitur. Cum autem summo. Accidentia in tali
 corpore reperiantur, ut perfecte intelligantur, ut in tali
 corpore, ut cognosci debent. Cum autem Mathematica
 non ita summo. Quoniam non cognoscatur nec
 deest, quoniam in subiecto in quo sunt. ^{Philosophia}
 Talis vero summo. Accidentia considerat cum natura
 et subiecto. ^{Philosophia} summo. Accidentia cognoscit
 quae in tali subiecto scientia est perfectior quam
 communis. Accidentia quae in Mathematica subiecto.
 Ex his autem locis determinatur hoc inter
 Mathematicam et Naturalem videlicet colligitur, quod scien-
 tia inter se non differunt penes rem subiectam et
 consideratam, quia in hac inter se conveniunt,
 et differunt in considerandi modo. Et immenso
 Medicina. Civilis scientia. Naturae scientia. Domi-
 num considerantur ut rem subiectam, et penes ha-
 bitum se non distinguunt. Sed inter se differunt
 penes considerandi modum, quia ex utroque et di-
 versimodum summe ipsae variis diversisq. modis considerantur
 prout Medicina. Naturalem considerat, ut arte sanandi.
 haec est. Moralem vero cunctis hominibus perpendit
 ut iustitiam. Naturae quoque subiecta sunt. Et ut infra
 haec. Naturae autem ut communis Naturae est

Saltem in se primo inuoluntate. Ex quo talis uari-
os considerandi modus inuenitur inter se distin-
guuntur, unde sicut in Mathematica rebus tria non
sumuntur a materia sed a forma, quando homo est
in materia dicuntur per formam autem distinguuntur
quia homo est rationalis, equus uero irrationalis
ita in disciplinis quibus tria non sumuntur a sub-
iecto materia, sed sumuntur a considerandi modo
qui in scientijs ut forma si se habet, a quo
est essentialis unitas, et a materia habetur, qua
obrem non inuenitur Modus considerandi in scientijs
secundum formalem appellatur.

Quod decretum fuit Mathematica disciplina hoc exprimitur
distingui a naturali scilicet quia Mathematica res ipse procedit
cum cogitatione que abstracta est et a materia separata. Nihil
uero est contra formas naturales contemplari que sensibili mate-
ria sunt. Ex hoc autem facile dubio oriri potuisset.
Nuncquid in tali abstractione Mathematica scientia abaret
cum formis ut lineam et figuram quod si non. Si cum materia sunt
cum sensibili materia abaret et abstracta est et a materia sepa-
rata. idcirco Quod (art 18 occurrit) dicitur dubio non
perfoluit inquit tametsi Mathematica mente abstractat
lineam et figuram a sensibili materia, tamen sic abstractendo non
committit mendaciam, hoc est non ob id scientia Mathema-
tica falsa est, que tria scilicet ut magis conspicua red-
dat et aduertendum, aliquid tunc bisaniam a materia
abstracti et separari posse. Uno modo per affirmationem

et Negatione, q̄ ab ipso de Secunda operatio
 intellectus, s. lib. de Eff. Cont. 21. quæ in aliis
 m. affirmatio p̄dicat de Subiecto mediante op̄e
 iunctio, aut vtridē q̄ dicit negatio a Subiecto
 q̄ modo a m̄ta abstrahi p̄t p̄a intellectus op̄e
 quæ communiter simpliciter terminos app̄e. sensus
 solut et ab ipso, s. de q̄a Indivisibilibus intellectus
 appellatur quæ solum est simpliciter terminus app̄e. sensus
 atq̄ affirmatio et negatione, quæ duc intellectus
 operatioes co inter se discriminare differē. q̄ dicit q̄
 dicitur eo loco q̄ in prima huius operatiois
 in secunda vero et uerū, et falsū adinuicem cum
 in Affirmatione et negatione consistit. Affirmatio cum
 Mathematica disciplina formas quās considerat a sensu
 a m̄ta abstrahit atq̄ hūc diuellit, id non facit per se
 undam intellectus operatioem Affirmando. Aut Negando
 ita ut formæ huius proportionem lineæ aut huius sepa
 rata est a sensibili m̄ta, quia in huius p̄p̄tate falsū sit
 si hoc nō abstraheret Mathematica quælibet abstr
 inat huiusmodi dicitur. Sed easdem formas a sensu
 m̄ta abstrahere de prima intellectus operatioem quæ intel
 ligitur unū non intellecto altero. Cum uero abstrahere
 unum ab altero nihil aliud est nisi intelligere unum
 non intelligendo alterum, et exco, forma et visibile
 simul coniuncta et copulata sunt, intellectus abstrahit
 solū a visibili q̄us intelligit solū solū rationalem

De non intelligendo sensibile. Ita Mathematica
sim abstracta sit lineam et superficiem, quae simul et sensibili
interiuncta sunt, eo tamen modo, ut abstractae, quia si
non lineam intelligit prout est longitudo sine latitu-
dine non intelligendo sensibilem materiam cum qua con-
iuncta sunt. plurimum autem inter dicere Mathematicam
nunciam intelligere lineam et superficiem et tamen
et lineam intelligere non intellecta sensibili materia
primum quidem sine falsitate dandi fieri potest, si modo
aut sine falsitate et sine mendacio ab intellectu fieri
possit. Et in hoc sensu loquitur. Quod cum nunc et sic
Mathematica abstractendo lineam et superficiem
non nuntiat, neque illud sibi in se silentio placeandum
est. An Mathematica abstractae possit lineam et super-
ficiem uide. et sic non possit Mathematica id agere,
nam Regula est quod in 5.º Metaphysicae cap. de pri-
ori quod posteriora a priori abstracti minime potest, licet
id quod prius est abstractum non concipi possit. An uero
linea et superficies cum accidentibus sunt, noli. quippe po-
teriora sunt, siquidem Accidentia substantiae posteriora sunt
ut et Metaphysica. et hoc docuit quod. Quod linea et
superficies a Mathematica neque abstracti neque in sen-
sibile materia concipi possunt. Diffinitio. Modus est per
solum potest. Primo quidem quod illa quod est per se
intelligi debet quodcumque prius fuerit essentia
posterioribus tamen posterioribus, atque priori illa per se
intelligi potest. Quod n. quia essentia, et substantia.

cap. Homo qui est superior quali et rationali, nullo
 pacto homo absq^{ue} animi et rationali aut corpore aut in-
 tellig^{entia} potest. alioquin si homo absq^{ue} animi intelligere
 ualeat cum animi it^{er} sentia d^{icitur} m^{undus}, homo absq^{ue}
 propria sentia intelligi posset, q^{uia} a ueritate maxime
 alienat. Sed si prius ad essentia^m huiusmodi
 pertineat potius a priori abstracti^o p^{ossit} et cono-
 absq^{ue} illa. Nam uero licet linea et superficies po-
 sentur in se sensibili^{ter} m^{undus} et corpori^{ali} n^{aturali}, tamen
 quia sensibili^{ter} m^{undus} non est essentia^m lineae et super-
 ficiei, quia subtilia non est essentia^m (videntis^{is} op^{eris} a
 apte linea et superficies cogitatione abstracti^o a ma-
 teria et absq^{ue} sensibili^{ter} m^{undus} quod t^{amen} conuenit
 intelligi possunt. Secundo p^{ossit} ita uideri, uolens
 absq^{ue} priori perfecta cognitione concepi^{re} huius^{modi} sed im-
 perfecta quidem concipi p^{ossit}, unde linea et superfi-
 cies a sensibili^{ter} m^{undus} perfecta cognitione abstracti^o et
 intelligi non possunt. sed si abstractum intelligi
 quidem imperfecta et rudi quadam cognitione, quo
 ut, et n^{aturalis} scientia sit perfectio. Mathematica
 quia n^{aturalis} scientia considerat diuina. Accidentia
 et subtilia sensibili^{ter} coniuncta sunt. Mathematica
 uero diuina quidam considerat absq^{ue} subiecto,
 quod de ita comparat. Illa scientia d^{icitur} perfe-
 ctior, quae causas rerum contemplantur iam uero
 scientia n^{aturalis}, causas omnes considerat linea

et superflui, siquidem consideratur in locis eius
modi et evidentia quod est subiectum substantia. Mathe-
matica vero cum abstracta sit a sensu, habet quod dicitur
non esse in se habere subiectum et est cum imperfectior
et non habet formam causam reale non considerat
tamen bene verum est, quod in his Mathematicis sunt
multo et multo magis lucida Mater, quam ea tamen
contemplatur quae cadunt sub affectum vel sensu
modi. Nam vero scientia cum multa consideret
quae magis secreti sunt, non quod sensus effugiat,
quod ea minus evidentia, et minus certa est.
Sunt autem et ista apud Philosophos in circulo
Mathematica scientia quae in primo certitudine
gradus sunt. Et dicitur Arist. in 1° Metaph. ^{cap. 10}
Cap. 10. Quod in Mathematicis per se et simpliciter
est per se per se ipsam evidentia in scientia
autem Mathematica non ita facile, cum ea quae in ipsa
considerantur, sunt magis abstrusa et occulta. Neque
per se per se rei opinionem habere putat quod
est Mathematica scientia abstracta a sensibili
materia, non enim abstracta a materia intelligibili
nisi in sensibili nihil aliud est nisi abstracta ipsa
scientia ^{abstracta} ^{abstracta} affectu per se per se per se
substantia Mathematica a sua re ipsa consideratione
et per se per se 12 Metaph. Cont. 99. a 1° in
inter Mathematicas nulla de Substantia Theoreticali
autem est quod habetur, quod per se per se per se

quod hō corpus, quod est unita consideratur
 que sit mta intelligibilis non satis constat, sed
 est autē resolute mta intelligibilis a qua nō desina,
 Sit Mathematica vel aliud esse nisi quantitas
 aut Continua aut discreta. Si accipiamus
 decem quod in duo quā minime distribuitur
 isemantica, in unam q̄ considerat quantitatem
 continuam, que geometria est, que lineam, un
 superficiem & corpus continuatum in alteram
 uero q̄ discretam quantitatem perpendit, ut qui
 isemantica est, quod numerum considerat, quod q̄ qua
 ritatē discreta, Sicut autē quantitas aut Conti
 nua vel discreta mta intelligibilis nuncupatur
 qm̄ tam se accipit semotaq̄ a alijs ipsis uti cau
 dere frigiditate & caliditate q̄libz que sensibiles
 sunt & quaz sufficiat quantitas sub sentum cadit
 qm̄ quantitas ipsa non tenetur nisi qui aut cali
 da aut frigida, non conspicitur nisi nisi quā col
 lorata, namque quantitas, q̄ in Mathematicis
 consideratur sū qualitatibus minime iuncta ef
 ficia inter intelligibilis hoc ē q̄ solum intellectu
 percipitur appellatur

actio

8. Exe diseminine assignato inter Mathematica et Naturā sci
 entia colligit Arist. aduq̄ Platonis sententia in reuoluta
 formas naturales secundū esse a mta secretas & separatas

minime reperiri posse. & inueni Platonem voluisse ut
nihil esset in rebus vniuersitate cum naturalibus formis
necesse esse a natura per se paritas inueniri posse et per se
constare quae in rebus appellauit, quod simpliciter
esset, si de quo magis dicitur et non inest, si q. vbi
paritas de se non est, ergo neq. de quo minus. Sed
et magis formas Mathematicas quae magis abstractae
dicuntur quod formas Naturales abq. natura consistere posse et
tamen non possunt, cum linea et superficies et con-
similia a natura nulli ex se natura quae diuelli possint. Inno-
centio minus Naturales formas ut equi et homines, per se
abq. natura consistere possunt, cum minus abstractae sint.
quod uero Mathematicae formas sint abstractae magis
quam Naturales formas ex definitionibus ipsarum quae in
art. 19. ita persuadet. Formas Mathematicas abq.
natura et motu defini possunt, porro linea abq.
natura simpliciter ita definitur. Linea est longitudo sine la-
titudine: Superficies uero latitudo et longitudo
abq. profunditate, in quibus definitionibus nulla necesse
natura. At Naturales formas abq. natura defini non possunt.
Inimvero homo sine carnis et ossibus defini non
possit et cetera forma, quomodo? Si Mathematicae
formas abq. natura defini possunt, formas uero Naturales
nequaquam. Perfecto Mathematicae formas erunt abstra-
ctae magis quam Naturales, quod cum ita sit si Naturales
et formas q. abstractae non possunt, secundum quod uerum
est.

conficere potest, neque a materia dividitur per se, immo
 multo minus formas tales a materia secundum quod po-
 terunt separari a materia confilient. Non recte ita
 scripsit Plato dum scribat. Nulla enim forma potest per se
 consistere et secundum essentiam a materia separari, in
 quo Aristoteles dissentit illud codicum debet esse inter ma-
 terias Mathematicas formasque substantiales in se
 esse formas Mathematicas absque materia definitur posuit
 et inde magis absolute dicendum. Formae vero ab-
 solutes necum naturae quae mortales sunt absque materia
 definitur non possunt. Notanter adiciendum formas Ma-
 thematicas formas aeternas sunt. Idem est et ex
 intelligentibus cum nulla substantia conueniant in materia
 absque materia definitur possunt, de facto definitur.
 Ideo hoc quod aliqui uolent eluere ex eo
 inquit quod formas substantiales definitur sicuti debet
 materia limitari, quod sicuti limitabatur quae curvatur est
 res aliquando in naso absque naso definitur non potest
 ita inquit formas tales absque materia definitur non possunt
 quod si quis forte querat diuisio dicitur ut aut causa
 curvatur Mathematicas formas sicut materia definitur posuit.
 Formae vero substantiales nequaquam, et sicuti cum cum
 se quod formas Mathematicas sibi materia subiuncta quod
 primum nuncupantur, sed in se ipso in quibus materia

... possunt. Idea totio e. sup. hinc in uno
 in lapide et in quocumq. Nali corpe indifferenter
 considerari possunt, et appaet utramq. ponit non
 debent. Ideo ita mente concipi et definiti possunt
 ut sub tales formas cum (p. forma) oculi neq. aliam
 habeant. Siquidem forma formis non in quavis
 materia nec in quibusvis carnis. et ossibus habetur. Si
 e. in tali forma equi et aliorum animalium, idcirco
 multales formas quasi proprias. Siquidem subiectis aliq.
 illis neq. concipi neq. defini possunt. Quia perfecti
 possunt. tunc eam unam possunt inter formas. Magis
 multales e. tales, sicut Arist. 6. Prime Phil. cont.
 p. 0. differimen declarans inter Metaphysicam. Ma-
 thematicam et Philosophicam. Siquidem Metaphysica
 sapientia de formas considerat q. seorsus et
 separate. Et a materia et formis. Iste e. formis
 de seorsus, siquidem de seorsus optimis inter seorsus
 contemplatur. que a concretione inter e. formis
 ipse e. secundum seorsus. Siquidem seorsus sunt, Nihil
 uero scientia in altero e. p. 0. e. p. 0. formis
 contemplatur ut sunt in materia secundum ipse e. secundum
 definitionem, quoniam multales formas considerat, que
 ipso intellectu Arist. neq. secundum ipse nec secundum
 definitionem a materia seorsus possunt.

Mathematica vero scientia in confuso et inter
medio utriusque confertur formas considerat que
postea separatim sunt a mutis partibus vero sunt
secundum ipsas quae separatim non sunt, et continentur
vero a mutis secretis sunt, cum in definitionibus illarum
formarum in Mathematica scientia habent multa
aut considerantur mutis, sunt uelut una ubi ubi
diligenter animaduertens, Aristoteli et hoc triplici
definiendi seu contemplandi quae, scilicet tria exetm
scientias Speculatiuas et non plures nec praeuocant
Nam cum unum contemplandi modum sit formas et
sunt separatae a mutis secundum esse et secundum definitionem
Alter uero sit contemplandi modus formas ipsas
sunt coniectae mutis et secundum esse et secundum definitionem
onem. Tertius uero contemplandi formas ut
mutis coniectae secundum esse scientia uero et separata
secundum definitionem, nec plures sunt contemplandi
quae considerandi modi, idcirco ex his tribus. Contem-
plandi modis tres conueniunt scientias Contemplandi
primus. n. qui omnino abstractus est Metaphysica
constituit et propria Mathematica in prae abstractum
gradu esse dicitur, quia formas omnino abstractas
a mutis contemplatur. Secundus uero contemplandi
modus uicem scientia constituit quae formas tales
omnino mutis coniectas perpendit, et exinde

F. ex illis Aristoteli in 2° Physicorum

Nihil prius veluti e diametro oppositum
Nihilque omnia contraria inter se
Tenet autem Contemplandi Mathematici
construitque partem informem non separantur, par-
tem vero separantur contrarietur. et proinde Ma-
thematica non oio abstracta scientia est, ut Me-
taphysica, neque oio concreta inter se, sed in
compositis utriusque ex utraque partem Mathematis partem
abstracta unumquodque. et Sicut de discrimine inter
Mathematicam et Mathematicam scientiam si explicata sit
etiam quia non solum fuit explicare nam dicitur
de materia est de forma, sed illud quoque intelligere
operari possunt. In materia et forma a nihil philosophia de-
bet considerari, caput illud suis Problematis
explicatione aggerens et ostendens utriusque nam et
propter materiam et formam a nihil scientia contemplari
quod triplici potest. Quod ostendit quod per illud est
eiusdem scientie inter est considerare finem et ea
que ordinantur ad finem. Et immo Medicina quod
sanitatem et finem considerat ea quae et tractat et
considerat quae ad ipsam sanitatem ordinantur.
Item vero forma est materia ita se se habent, quod forma
est finis materiae, quod materia est forma facta est, et
in forma ne dum consistere debeat sua esse operari
quod forma non debet in rem naturae omnia manere

cum vnum qd tunc perfectum est deari cu
in opere perficitur. et pnde Dicitur qd in perfe
ctione consistit. It. quia inquit a suo opere regit
ur quia forma ab op^{er}ante operari non pot. non n for
ma ignis atqz mta agere qd aqua. It. p^{er}fecta forma
It. qd p^{er}fecta mta e. id cuius gra mta effecta est.
q^{uod} p^{er}fecta agere verbis declaratur q^{uod} est 2 de q^{uod} in
cont. 37. ubi inq^{uit} Aia vivens corpus causa est
formae dul. triplici causa gen^{er}is et forma et effectus
et finis. Et m^o dicitur qd forma a vivens p^{er} ut dicit
q^{uod} est corpus vivens. Dicitur etiam causa p^{er} ut
p^{ri}ncipium est functionis omⁿis quo in vivente corpe
operatur. It. causa finalis, quia p^{er}fecta est cuius
gratia factus est corpus organicum vivens id est
tot diversis partibus et organis a se invicem a
m^o n^ol cuius q^{uod}ia diversae habeat functiones et
videre audire olfacere et similia q^{uod} cuius p^{er} eade
partem non pot^{est} minimis posse, q^{uod} audire per
ocula fieri non possit nisi. fuit a na fieri corpus
vivens p^{er} totum diversis organis et instrumentis
at in vivente aut ad diversa eius munera
exercenda. quibus conformis sit finis m^o d^o
et m^o ad ipsam formam et ad fines ordinem
q^{uod} ad p^{er}fectam p^{er}fectam p^{er}fectam a tota m^o d^o
considerare et m^o d^o et formam

Secundo Quid sit Naturam et posse Materiam et formam a tali
De contemplatione primi. Dicitur autem, quod forma
prima est, ista uero ad formam ipsam et ad finem suum per
se non attingitur, quia ad eandem attingens disciplina est
eiusdem, qua in re illud dicitur altera uero, quod a forma prima
quod non emulatur et uultum esse debet, uero non de id quod uult
uultum est finis uero finit, sed ultimum quod optime et perfe-
ctum est. Et in uero malum quod uultum est finis mors
et uultum in uultum, quam in quod uultum sit, non in finis
uultum debet, siquidem finis est quod appetibile, nullum
autem malum appetibile est, propterea malum uultum est mors
quod est quod de morio. uultum est terribilium finis
non est uultum id cum quod aliquid agit. Quod si quis
objiciat, mortem ipsam quod ultimam est appetibile esse
et propterea finis uultum debet, siquidem Polythent sponte
esse mori exponit, ita ut mori ipsa appetere uideatur
pariter et uultum homo appetit alium interficere et inde
alterum mori appetere, ita ut mori ultimam quod malum
est finis esse possit. Cui Objectioni ita est occurrendum
Polythent ex primo instans mortem non appetere quia
ut patet de ab ipso et de qua uultum est. Unde quod
esse appetit humanum, et si uultum posset alteritatem
nancisci, sed Polythent homo appetit de mortem
sponte uultum, aut prius uultum (aliter) et ea ab ipso
liberetur, Aut Commune bonum, uultum quia de arguitur
minime ut nisi mori inter media, quod de ea quod uultum

[illegible]

in artibus nonnullis quod materia efficiunt, enimvero
quidam sunt qui lapides molliuntur, & comprimentes do,
mo et in malis ipsi materia ipsa multo magis generantur
nec ea materia ipsa labrefacit sed ipsa support
entium vero nigrum quod. quidam sunt qui materiam, dispo
nunt formamque artificiosa intraducunt, sicuti fabri
cator domus lateris lignis excolit et disponit do
mumque ipsam labrefacit et molitur, quod dicitur vero
artem sunt dominantes qui quod dicitur in imperio
quo sane iubent et imperant qualis debeat esse
mea domus quomodo disponenda, ostendit quod nam
forma domus esse debeat, quod etiam in arte componendi
valet contingit, in quibus illud est vniuersum uerum
quod omnes et materiam et formam conuertunt, tandem
quod in conti: ab ad candem conuertuntur hoc vltim
vbi dicitur: ea quod ad aliquid, et ad se inuicem ^{separantur} ad candem
attinent scientiam, quod etiam propositione ipsa est de
quodam parit. Cap. 1. iam vero materia et forma se in
uicem referunt sicuti effectus et per effectibile
mensura et mensuratum cuius perfectio materia et per
fectione forma non videntur, quod materia et forma ad
candem attinent scientiam, cum autem materia et forma
considerantur, pariter et forma ab eo considera
ri debet. Ceterum ambigitur An forma in uni
uerso sit necessaria. Sed tractari debet, quod quod solus
dubitatio nigrum, Non enim formam ab eo tractari

siquidem forma immaterialis est aeterna, ea uero
scientiam non spectat quia quid sit forma aeterna, quae
potius interit. Sed, ad amorem est forma quae
materialis est, causa nati. Sicut enim contemplationem
quod sit inquit sicuti Medici forma Nervus est. Sed
usq. ad aliquid terminum contemplatur, ita est. Sed
his. Sed forma ipsa non in universum sed in alio
quod limites, ut potest quae intra terminos forma
corruptibile continetur consideret. Forma aeterna
ad aliquid quod est et elevans, sed non ita se habent
circa mater nobilitatem. Enimvero mater in universum
considerat, quousq. ad primam mater quae corruptibilis
nisi est omni subiectum quoniam. Sed aliud dicitur
sive dignum est a in contrariis per se, aliud autem
quod altera forma altera est mater et altera mater altera
ra est forma, cuius dicitur sensus ille est, quod ponit formas
diversas, quod ponit diversas, ita est. Sed mater
est forma. Formae est forma quae satis aperte ostendit
quod unaquodque forma mater libet ostendit quod non alio
et quolibet omni. Sed. Formae proprias mater proprias
conducunt formas, quod pro se non dicitur. Sed
Formae respicit formas. Sicuti semen equi ad
formam equi dicitur referri, nam relationem ea
natura et unum ad suum proprium. Correlationem
pro non solum referri ad aliquid et aliquid ad primum

Quod sit, declarandum est quod sit et quot sit species
sub de causis in omni parte de deum, de causis in
quot sit, Statim quod ipse ad summum. Sed et per
per aut sit Materia forma Efficiens et finis per
per non autem erat et per causas quot et quod causas sunt
sed operibus aut, declaratur quod unusquisque causa est
specie una quancumque causa describitur, dicitur, hinc
nam ita desinit inquit Materia et subiectum per
et quod per hanc materiam materia est quod generatur
ex qua materia desinitur, colligitur ea, per materiam necessitate
et ut ea ipsa res Materiam sunt, et orientur, non autem ut
existant, per ipsa per ipse non per hanc materiam
ut, non in materia, dicitur, per quod res dicitur
esse, desinita materia per in Cont. et forma, res
ita desinit, forma est quod quid est ipsius rei, desinit
forma est quod tribuit existentiam rebus et per quam
res naturales et intelligentes habent actum quod sunt, inveniuntur
ma dicitur ea est hoc quod dicitur existit, et actu est,
quod tandem dicitur existit, quod in eo forma observatur
quo facto est, quod forma desinit et de materia dicitur
forma est, subiecta per quod res est hoc aliquid dicitur quasi
dignitatem indicant, et non solum in forma et quo
quid est rei, sed etiam genus forma quod in numero
inquit, non solum dicitur forma, sed etiam numerus
et in Naturalibus non solum dicitur forma, sed
etiam animal, hinc aberrant illi qui dicitur

[illegible]

non qualibet forma esse quod prout est, neque enim
 forma materialis sed est forma per se motu et quod
 est motu etiam prout est per se forma etiam est motu.
 motu est prout est quod est rei, neque expressum lan-
 guage, quod est motu etiam est separato et in se motu.
 Sed non dant esse et essentia corpori celesti sicut
 abstrahit et asserere deum ipsum quod pariter dant
 esse corpori celesti, motu etiam ut ipsam informet
 quia cum sunt perfectiones dicit si deus est, non
 maius est motu esse et essentia corpori celesti
 ut pariter et motu deus est aliquid includeret in se
 perfectiones quod est motu etiam est prout est motu.
 sicut deus et forma est anima etiam prout est motu etiam
 sicut Nauta et prout navigat, sicut non nauta non est
 esse nauta etiam nauta. Sicut Nauta nauta est et motu etiam
 sed solum nauta prout motu et actum nauta etiam
 ita deus est et motu etiam prout separato et motu etiam
 deo etiam prout motu etiam prout motu etiam prout motu
 etiam prout motu etiam prout motu etiam prout motu
 ita ut prout motu et forma in duplex genus prout
 in genus prout motu etiam prout motu etiam prout motu
 etiam prout motu etiam prout motu etiam prout motu
 allata et motu et forma etiam prout motu etiam prout motu
 etiam prout motu et forma etiam prout motu etiam prout motu
 etiam prout motu et forma etiam prout motu etiam prout motu
 etiam prout motu et forma etiam prout motu etiam prout motu

autem motu. et dicitur huiusmodi partialis animal
in efficiente in duplici ordine. ^{reperitur} Quid n. est efficiens
Primum quod uero est instrumentale. et uero quod
causet efficiens. cum dicitur p. de efficiente
et dicitur ad instrumentum. ^{non} Secunda dicitur efficiens est animal prius
binde motu. bene uerum est. q. instrumentum accendit
et agit ad genus cui efficiens ordinatur. ^{non} Tunc
uero terra q. talis inuarius instituta est ad genus
et dicitur ad uerum. quia ex ipsa agit efficiens
unde. Secunda est. Iustitiam agens ad efficiens
ad genus ordinatur. quoniam n. dispositio. que
igitur ad formam signum comparatur ad motum redu-
citur. et ad instrumentum ordinatur. ^{non} Quod
igitur et instrumentale. q. agit per se per
se agit et operatur non ab alio mouetur ad
operandum. Et genus uero instrumentale. n. in
indiv. agit sed quia n. quidem putat ab agente
specie mouetur. et patet ex ipso seorsus que
non locat nisi ab agente mouetur. Fina-
lis autem causa ea est. cuius gratia cetera fiunt unde
illud quod est in ciuitate gratia cetera omnia fiunt
Causa finalis dr. Verum tunc in duo quod ab
Ite distribuitur. in alteram qui potest et ultimus
et in alteram uero qui ultimus non est sed ad aliud
ordinatur. nam in medica facultate alimus

finitur in finem cum, quia de medio est in propria
 finis vero non a finem sed finis coram et ratio ad
 exercitum suam. Namque Summum exercitum est
 in finem quia a medio in me deo spiritus. Nam non
 est a finem. Nam quia ipsa ad alium finem ad finem
 non in ob alium finem repugnantur exorta in finem in de
 finitatem acquirunt. id autem quod veni ex finem causa
 finitatem est. id est quod est finem. et causa quia ex causa
 omnia finem. Quamobrem causa quoniam numero
 sunt autem causas sunt finem, et in finem et
 finem. sunt vero finem ut finem et finem
 quae autem sunt finem conditiones sequenti sectione
 explicabimus. Lectio II

Cum dixerimus quod est quod causa quae explicat finem
 quoniam explicat finem. Causas vero nonnullas ex
 sunt conditiones. idcirco sunt in finem et de conditione
 ut explicare dixerunt. Sed autem sunt finem et. Quam
 prima ea est unius et eundem effectus plures. Et causa
 in finem causas quae, quoniam altera sicut finem, altera
 vero ut finem. Quoniam status plures sunt causas
 altera ut finem finem autem est finem. Altera vero
 ut finem ut Statuarius. explicat finem effectus in
 eodem quod causa plures est concurrere finem
 tamen non ex causa sed una proprie et immediate
 Altera vero remoti magis concurrunt. numero ad finem
 finem productione in quod finem causa finem

Deus opus est. Somo non rane, ex aqua sed Deo
est et cum remotissima concurrat et est. Cuiusmodi
ut causa minus remota, Somo vero ut causa propinqua
et immediata. Similiter ut multa in eisdem semina produci
ant concurrunt multa prima. Elementa et semina non
ita equantur, sed multa per se ut causa remotissima concurrunt
Elementa ut multa minus remota. Semen vero est multa
proxima atque immediata. Altera Condicio est, quod causa
et inuicem causas efficiunt. Sicut et agens est causa finis
Sicut vero est causa agentis. Eximium vero Medicus est
causa sanitatis. Sanitas vero est causa Medici in di
uerso tamen eodemque. Medicus non est causa sanitatis
et efficiens. Sanitas vero est causa Medici in qua
causa finalis. Quia si per se ipso non intelligi
generata est, cum ad finem agentis causam esse non
non eo sensu intelligenda est, ut finis et agentis causa
quantum ad esse, ita ut finis ipsius agens producat
Siquidem sanitas ^{Medici} ipsum non efficit, neque producit, sed finis
agentis et esse et quantum ad agendum et per se
quod agens non operatur nisi ab ipso finis mouetur, neque
Medicus quicquam moueri agere videtur, nisi a patiente
non mouetur, quoniam per se dicimus in duplici
inter se. Efficiens et finis cum sibi inuicem causas
sint, quod Efficiens est causa finis quod ad esse et
ipsum producit. Finis vero est causa agentis quod ad
agendum et operandum. Tertia Condicio est, quod eadem
communiatur effectum causa esse potest. Communis autem

Nauta est causa salutis et naufragij ipse nauta
neque non vultus per se sed animus et causa per
alterius uero est accidentis neque eodem modo se ha-
bens. et immens nauta per se (essentia) et causa su-
perius nautis per se (essentia) uero est non causa
nauis ipsam gubernat est causa Naufragij. Et si
ipsammet docuit quid sit de omni et inter contra-
dictoria idem se tenet quidem non idem in idem
adiuat illam particulam occurrentem immens
quod idem ut existeret quod animus in se habet
contrariis effectus parere uult ut ex loci ipsius se
in illustrat exemplo, nigrum sol per se et animus
est causa quoniam sublimari et inferi per se
uero uero et uero a nobis et causa corruptio-
nis. Similiter idem immens est causa quod
causa ipse per se sed animus per se. Alterius uero ex
videnti animus frigat frigescit et calefacit
sed per se ex propria natura frigescit, uero accidentis
uero calefacit per se occurrentem externis modis
corpore partibus frigat repellit calorem naturalem ad
internas partes, ad quas in peruenit quasi
reconcentratu et assumit magis et internas partes
corpora ipsa per se. Hippocrates et Galenus. Ventres
hieme calidiores sunt et Galenus uero affirmans
nautas quod per se circumstantia ad se frigescit.

nalis calor, ad internas partes reconcentratur
que magis ab eo exsiccantur, quibus ibi con-
trarior effectus causa esse solet.

Et hoc de Causis proportionibus et conditionibus
vorum quia per multa de quibus ad unumquodque Causam
genus adducuntur. Vnde idem in eodem, 31 dedit.
ut quod ad unumquodque Causam adducuntur, minime
ad unumquodque ad vitam adducuntur, interea rationem
habent. Quia ad vitam adducuntur inquit secundum
sunt et litterae velut in Syllabis, partes respectu
totius, simplicia corpora, et igitur et aer respectu
mixtorum, prout in Syllabis respectu vocalium.
ita ut vita se se habeant, porro litterae respectu syllabae
sunt ut vita concurrunt, quia litterae et syllabae
vel sunt vita ex qua syllabae coalescunt et com-
ponuntur. partes quia etiam respectu totius vita est
sed advertendum Arist. videtur non de quibusvis partibus
intelligentibus esse, partium enim aliae sunt esse vitales, aliae
vero quae abutuntur vitales, prout videmus sunt
vita est forma, quae propria Essentiales vocantur quia
essentiam constituent. Vitales vero illae dicuntur
quae non substantiam sed integrum, et quantum ad hoc
componunt, sicut in animalibus caput, trachea et pedes
partes vitales dicuntur, et ut pinguiore vo-
cabulo quantitatis necessarium, quia vitam vitam
adhibent et respondet. Cuiusmodi sunt partes

rationem subiecta mixta respectu totius de basibus mixta. Cuius
 ratio est summa intelligenda est non autem quoniam mixta
 se pariter ostendunt. Formae enim quae per se compo-
 sitionem non est mixta ipsius compositionis quia non est subie-
 ctum ex quo compositum quidem, quod quicquid sunt
 quodam corpore, ut iam aer terra et aqua mixti-
 nis formam habent, autem ex quibus mixta componuntur
 et ob id cum Elementa uocata sunt. Esse enim Ele-
 menta non aliud scilicet, nisi subiectum esse quod per se
 fit. uerum hoc diffinitione quod Elementa à literis
 distinguuntur, quod literae respectu syllabarum sunt mixta
 respectu compositionis in alia illarum alteratio-
 nem in litteras duarum syllabarum componunt aliquando
 rationem patiuntur, ut quod Elementa mixta non
 dicuntur et Compositionis et Alterationis, puta
 mixta ipsa componunt compositionis mixta appellat
 sed quia mixta ipsa non componunt sicut litterae et
 latere domum compingunt solent, sed uero alterari
 debent et ad quantam tenuitatem reduci, propter
 mixtorum compositione, sicut de clauis quod sub-
 hucem signi libri de Ortu et uoluntate dicunt mixtis
 Elementis dum ad mixtorum quoniam accedunt est
 unio ipsorum Elementorum alteratur, declarant autem
 ipse quomodo alteratur, in 2° de quatuor. Cont. 48
 dicit quia reprimuntur in excellentiis suis, hoc est
 amittunt exuberantiam et excessum suarum quoniam.

quia non resonat. iam si compositio formidat
non est aditum. neque aqua movetur in vacuo. Item
compositio formidat. idcirco Planeta mixta inter
dicuntur. et compositionis et alterionis. (Sane)
inquit in Allegoria inter Conclusionem dicuntur
adventum quod est in quibus Syllabus tres
tertiis. Accedunt. Subiectum de quo passio est
non est. et medium per quod passio de subiecto
demonstratur. Quibus non sunt omnes terminos inter
conclusionem dicuntur. sed solum illi subiecti et
passionis. Nam cum inter illud quod dicuntur ex quo
est aditum compositum. Conclusio vero compositum solum
ex subiecto et passione. propter quod formidat
sunt duo terminos Conclusionis inter eos dicuntur
omni vero Medii terminus ponitur. et in quibus
inter quos non est medii terminus non dicuntur
inter conclusionem. sed Media terminus. et esse
potius forma ipsius Allegoria. et ideo qua subiectum
et passio solum in conclusione continentur. et non valent
est exemplum aditum. et non est medii terminus ad demonstrationem
visibile de nomine est velut forma. et ideo cuius
causa visibile est. solum solum continentur et in quibus
conservantur.

Lectio XII

Cum p. d. d.

Cum Ius ea explicat quae ad maiorem partem aduocantur
in ipso cont. si ea declarant quae ad maiorem partem aduocantur
Sed autem inquit inter totum compositionem et esse, nam
quoniam pars rationem non subeunt et subeunt, ita totum
forma rationem habet, nam confirmatio et absolutio ei non e
est, et quoniam totum est absolutio contra totum forma
nem promeretur, ab 1009. Arist. forma totum a parte
de omni et quoniam cont. 23. cum inquit. Multa
substantia est, cum totum hoc est forma, quae propter
totum appellatur quoniam ad ipsa totum est. et hoc
sine est quod Magnus ille querit. 7. Metaph. cum inquit
inquit. In virtute partium ad totum est. Substantia non est
forma respectu uero totum ad partem est. forma ad
totum, compositionem quoniam etiam de forma sunt in arte
factio forma compositio et esse compositionem delectio. factio
ex parte et laudibus, etiam etiam in compositione
de esse forma ipsius. partem et in mundo ex substantia
sunt et esse mundi forma appellatur. Tercio, per
ista hoc est id quod quem constituit in esse forma est, quae
uero ad efficientis causae referuntur, sunt inquit
Semen Consultor et Medus nam quoniam actiones in
habetur deus referuntur. Alii non sunt voluntatis,
alii non sunt intellectus, Alii uero Nates, ita hi
est Agens, quod deus huius actionem correspondet
est Agens voluntatis et intellectus et Nates.

[illegible]

bonum, siue apparens bonum, nam ad bonum sit. Illud uero
 quia oia agunt, utrum si uerum bonum non sit, sed bonum bonum
 et imagine pre se ferat, idcirco bonum quod uisum sit siue
 apparens bonum finis est. Coniectatur hanc partem ex
 ponent uero explicat ad aduersionem dicens quod ea
 dicitur, quae inter ea quae duce solui non sine cognitione
 agunt, et illa itaque quae cognitione operantur, nam
 ea quae solum non appulsu ex alio cognitione agunt
 sicut sunt in anima corpora et. In ut enim in uero
 bonum ducuntur, quoniam est bonum ad non requiritur et in
 iudicium in bellum, quae non minime facit, quia
 finis semper in uerum bonum diriguntur dicit et
 quod apud philosophos ea quae dicitur potest, quod aut natura
 est opus intellectus non errantibus, sed ea quae ex
 cognitione operantur, plerumque in apparens bonum diri
 guntur, quoniam ad hoc regantur cognitione ut potest
 su et intellectu qui decipiuntur et faciunt dicitur
 dicentes quod non est bonum uerum, uerum bonum uerum, saltem
 sicut sunt voluptates diuinae et bonorum et dicitur
 est, quod faciunt et plerumque in apparens bonum ferunt
 et dicitur oia sunt quae ad unum quod est conuertuntur
 nam uero numero causas offenso, conuertuntur con
 uersionem ex alio, uero non his quae ad singulum
 causa genus conuertuntur. Quod et uero 32 ad

causa est. Cuiusmodi modus habet agere
in illis fuit, nam Causa quae sunt prius aliis
prioribus, Nam in qua Causa Efficiens quae est prior
in habendo et in tempore. de Causa efficiens prior
Medici vero posterior, sunt in qua inter et elementa
in omni esse inter prior, sicut vero inter posterior
causae quae sunt per se. Et Alii ex quodam
sunt inquit Statuunt. Et causa per se Statuunt. Et
generis aut per causa statum ex quodam. Et
aut Medici de per se causa statum. Et generis
aut ex quodam quod non qualem Societatem mor-
tus sunt per ut Medici de Societatem aut Medico
Societatem esse. Insuper Causae alii sunt unum.
sunt et alii particularibus. Causa unum est sicut
sunt et alii. Causa vero particularibus est sicut Plato
vel Societatem. Ibi inudem aut referuntur. Causae
et Effectus, nam ut inquit quod Causae unum.
sunt sunt effectus unum et est eorum. Causae
et particularibus sunt effectus particularibus et est
converso, non in causa unum immediatè effectus
et particularibus causa esse per inter per causa par-
ticularibus coarctetur determinatur, non in in
domo generis parere et, nisi homo coarctetur ad
Societatem, qui generis est et causa quod coarctetur

27
22
Tandem causas quae sunt Actus, quae vero sitae
causa in Actu et in esse. in Actu in otu uer.
actu sunt. Distinguitur actu causa, cum actu
cum ipsa motus. Et aut causa sitae, cum non
actu causa est sed causa. Et per, tunc non in
actu causa esse et, cum actu transmutatur. Et
tunc vero causa cum transmutari et ex causa et
tiam quari. Sed cum tot Modis dicatur causa
tunc sub explicatis modis docet quod ad quod. An
in inuentione per quod Effectus ipsi debent refer
ri. Latuit semper in explicando per quod rei esse
quandam causam rei, semper inferendam esse
assignandam causam propriam et particularem et
causam per se. Cum enim quodam per quod Medius
Medius, non videtur quod Vnde per, aut quod
videtur, sed quod Medius est. Itaque semper effectus
in causas posteriores per se et proximatas referri
debent relinquendo causas remotas, ex Aristotele
et Vniuersis et de Causis et quod: Dicitur. Lectio XIII

Resoluta tractatione de Causis. Ibi in Cont. 30. de casu
et de fortuna tractatur agendum, Inius instituti causa est
quod cum Casus et fortuna in numero vel Ordine causam
numerum cont. et videtur quod Causae sunt, et ad
quod referantur. Eadem non abire de agn
et fortuna tractatur de causis, quae in re tractanda primo

multos sapientes affectu opiniones, mox tunc de Casu et
Fortuna sententia addunt. Vnde inquit existeret nomen
et opiniones, quare Altera ea fuit in quibusdam
in quibus fortuna, sed quibusdam in rebus
autem de ea fieri a causa parte et sed in interuenit
quibus. Ex altera parte dicuntur alii in celestibus
corporibus casum et fortunam adinueniri, in sublunariis
autem illis casum et fortunam non adinueniri, siquidem in
superioribus ipsis quibusdam sunt, vel ab intellectu vel
a natura sunt. Tertio quid quorundam Philosophorum
in inferioribus sententia est casum et fortunam
non esse actum quoddam deum, quod tamen nobis non est ita
perspectum. Et manifestum in cuius parte positum sit
omnino aut per se in inferioribus efficiere quod sunt corporum
his verbis Poeta dicent, Nos facimus te fortuna Dea
regit Christum prima illorum sententia qui asserunt
nam casum in rebus ipsis non adinueniri, mox etiam
illorum sententia actus illi, qui in celestibus corporibus fortunam
et casum collocant, pro vero ab inferioribus sustulerunt
cum tamen contra res se habeat, siquidem in celestibus
corporibus, cum nulla uarietas aliquid sit per agentis in
se rationem euincere possit, casus et fortuna non reperiuntur
sed in mortalibus, in quibus vel contingenter eueniunt
uariisque possunt, multaque praeter agentis Consilium
uidentur casus et fortuna reperiuntur. Tertio uero
opiniones Philosophorum non recte sunt, tamquam in rebus ipsis

illa sunt et semper illa infrequentior
illa vero ut per raro. Inimicis autem sunt sicut
motus in eis et causas solis ab Oriente ad Occi-
dentem in secundo ordine sunt sicut perfecti homines
quod in 3° ordine sunt monstra, quod in coru-
m sunt quae per raro fiunt. Secunda dicitur
et illa quae sunt illae sunt per fine et alii
sunt in ordine et sicut homines quod in
mambulari et humilia. non vero homo quod ob
per preparationem et speciem conservationem quam non
ob illam causam per illam quod in ut in filio prope-
luctus non vero per fine non sicut sunt motus
invenit et mala. Inimicis autem ob fine neque ali-
qua quae fiunt. Tercia dicitur ex eo quod ea quae
sunt per fine alia sunt boni et intellectus illa
vero Naturae accipit hoc in loco non ab illa
per omni forma sub illa contra distincta ab in-
tellectu quod per illa et sensum et vegetabilem
non sit anima et forma corporis immensum et illa
sallor. Ultima dicitur et per primum et secundum
Nam Causae quae sunt per se quae ex quod dicitur
liber allan dicitur libris Illud fortis dicitur
ita consuetudine Fortuna est causa operum dicitur in
hoc quae agunt in eis et intellectus respectu eorum
quae per raro eveniunt quod per illa et hoc in eis in

Et ab Arist. fortuna causa contra vulgarem opinionem
 sedem quam fortuna effectus est, ita ut non
 possit esse ut per se intendat effectum. Sed
 sit vera et immediata causa alius effectus. Sed tunc
 causa ex accidenti, sed quia causa ex accidenti
 duplici. una est, Alia non est quod nil conferat ad effe-
 ctum, cum sit causa, et alia in ordine ad effectum
 causa omnis ex Accidenti nil conferunt ad ef-
 ficium domus, sed solus causa dicuntur ex accidenti
 quia solus agunt in partem architecti, qui est ma-
 sa per se. Alii vero putant eam esse per se, et
 per se ad effectum licet. Sed contra quod dicitur
 hoc est ut antea dicitur Arist. cap. de causis et cau-
 sa statui ex Accidenti, tamen aliquid conferunt ad
 statum quia solus enim aliquid agit. licet tamen
 Socrates ex Accidenti est causa faciens
 aliquid conferens spiritum, et licet non agit, neque
 facit in quantum Socrates sed in quantum Medicus
 tamen Socrates aliquid agit, quinde est causa
 causa ex Accidenti de numero tamen causa quia aliquid
 conferunt ad Effectum. Reducitur autem fortuna
 ad genus Causae Efficientis ita ut sit sensus Fortuna
 est causa Efficientis ex accidenti agens aliquid
 conferens ad ipsum effectum, sed ut vel ipsa

non est adspicienda. Sed. Cuiusmodi est et est fortuna
ex eodem modo. Sed in hoc in ipso non dicitur
intellectu et voluntate. Intellectus respo-
ndet effectui per se intenti et insistenti causa
per se et non appellatur, respectus uero effectus
per se non intenti, sed intellectus appellatur
fortuna et de causa ex quodammodo, et ex ipso
in quo inueniatur inueniatur supplante, et inlen-
tibus. Cuiusmodi terra vitem supplante et de qua-
dam inueniatur quem non intendit intellectus,
voluntas uoluntas, respectus uero supplante
qui est effectus per se intenti et de qua et cau-
sa per se, respectus uero inueniatur de qua
quem non intendit, intellectus. Socratis appella-
tur fortuna, et respectus inueniatur de qua
et de inueniatur quatenus effectus illius quod quod pro-
ducit quem non intendit, et respectus effectus non in-
tenti qui bonus est, et intellectus Socratis ap-
pellatur bona fortuna, respectus uero effectus
inueniatur qui malus est, ut si in supplante vinea
serpente adueniatur et de mala fortuna, quam
ob id bona uel mala fortuna, non de bona uel
mala effectus ut putat aliquis opinio, sed bona
uel mala fortuna de voluntate hominis agentis respo-
ndet boni uel mali effectus per se non intenti

et sunt in modum intellectus. Quod autem magis con-
 tinua est. Efficiens operantis est, una quodam
 modo ab intellectu et ratione, ut de claratum est.
 Isti tota fortuna definitio affertur, et cum hanc
 in hac definitione ponimus consideranda sunt quod fortuna
 ut antea diximus non recipit a ratione et intellectu. Et tunc
 distinguimus eam. Sub adiectis fortuna esse cum ex se
 videtur in eis quae aguntur consilio et ratione, nam in quibus
 in eis tunc operatur per aliquem finem et inter quos
 aliquis fortis per aliquem consilium et in istis operibus
 illius effectus non intenti agenti ipsum vel ipse operans
 mancipatur, ex qua definitione particula nominata
 videtur prima est quod idem est quod sua fortuna
 minime, utque et mala fortuna dicitur, dum non
 operatur et veluti causa est alicuius effectus qui in eis
 non est qui vel bonus vel malus est, idem est quod causa
 vel fortuna vel bona vel mala sunt et quod si per se
 dicuntur dicitur et idem sua fortuna si bona est et fortuna
 vel est. Secundum quod autem per se collat illud est for-
 tunam duntaxat operari in eis quae ratione et rationem et
 operantur, quo fit, ut in pueris in studiis fortuna non
 mancipatur, nam licet in ratione et mente quod si sunt
 cum sint docti et rationales, tamen ratione et consilio non
 agunt, propter quod ab eis per se recipi non debet de
 fortuna. Quod intellectum in pueris et in infans esse
 non simile autem vel eorum autem sicut in bellis ipsis
 alia neque rationem neque discernit, ita in pueris mens

quasi soluta iacet. minus motus in huius. Si
autem dixerimus cum discessu et consilio ad eam ledi
multo minus fortuna in corpore inuenerit. Si perit
autem et nec in lances nec in tanta bruta nec ma
gis in corpore. Si autem in corpore, et licet magis quod
autem in corpore appellamus in quibus paucis.
autem in corpore infortunatos illos qui perit
et in corpore quidam descriptores et infortunatos.
autem in corpore est, quibus solus homo
inter omnia quod sub diuina regit ambigunt continetur. For
natus ut et est, quoniam solus discessu et ratione operatur
et in corpore quod fortuna obtingunt, nec semper nec ut
in corpore. Sed per raro eueniunt propterea quod ea
infortunatum quod adicit fortunam respectu eorum esse
per raro eueniunt. Item quia ea quod per
raro eueniunt duobus modis se habere possunt
autem in corpore agentis infortunatum eueniunt aut per ois
intentionem, ea uero quod per raro eueniunt scilicet a
gentis infortunatum a fortuna esse minime dicuntur
quoniam si quis vineam supplantaret et in hoc munere
obscuro inueniret thesaurum adinuenire, siue
uero quod adinueniret, inuenire thesaurum. quoniam
nullus occurreret non propterea a fortuna fieri di
cendum esset quoniam ex quod consilio et infortunato

[illegible]

et inter agenda laesoria impeditur fuerit in
et coacta sit (plerumque institutum monstrum generare
quodammodo, si et relecta effectus per se nihil
ut per se per se hominis natura dicatur et causa
per se respectu ipsius monstri q. ab ipso minime
in alio modo et de casus et causa ex quod de se
Sicut dum in sublimiori loco inferni cadit lapis
et non cadendum in ambulante. Sicut in ter
per se per se lapis cadens q. na. et respectu
monstri de quo quis lapis quem intendit na
et causa per se. Sed respectu interfectionis
monstri quam non intendit natura illa monstri lapide
et causa et causa ex accidenti quia sibi accidit
in monstri lapidem in ambulante. Sicut in ter
inter se, qui sit ut fortuna vel aliud sit quam
intellectus et per se. Dum dispersa et variatione
utitur. Casus vero icat id est q. natura id
est omnis forma que dispersa et confusa est
est et ex hoc prima colligitur hia inter Casus et for
tunam, quia fortuna est forma que a se, Casus
vero nequaquam. Differt scilicet magis in se. Sicut ma
ius et minus commune, quia fortuna casus dicitur per
sed casus fortuna minime est. Cum autem in se
decreto in se per se, illud dicitur per se. Unus

alijs et coniungit. In quo ad conuenientiam
quoniam nam conuenit de et homo non
sed non uenit. Et ad alia. Ergo homo et
ad alia coniungit a ministratione domine. Et
itaque consequentia ad conuenientiam, neque conuenientia
hinc propter et casu ad fortuna. Igitur casus est
minor et minor fortuna. Et hinc sed et
et minus conuenientia minor et distinguunt. Nam
aut casus definitio est. Casus est casus
et ex accidenti in non agentibus. Et
definitio. Sicut sunt pueri non iam mentis et non
adventu. Contra in anima, respectu
aut per raro conueniunt. Et agentis in conuenientia
et institutum. Et quoniam Regula est quod terminus
etates in causam per se referri debent. Et cum
quod per se quod res aliqua sit non causa ex accidenti
sed causa per se referri debet. Unde cum casus
et fortuna non sunt causa per se, sed uelut
conuenientia uel ex accidenti. Unde Aristoteles conueniunt
definitio. Nam in casu et fortuna minime referri
debent. Cum ab eis per se minime conueniunt. Definitio
Nam autem ex natura prima conuenientia causa, et
per se dependent. Nam absoluta res. Nam
non ex eis quod conueniunt accidenti. Et per quod
nam Nam non sunt quod causas in referri debent

Le. 11. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845.

non temere nec fortuito sed ex causa. In istis
 perituris Agentibus quoque sunt regenda opera
 ob eam substantiam est de forma. Cuiusmodi
 Agentis est ubi hoc ubi videtur et ubi ab una causa
 causa adfuit. Quamobrem et ista ratio
 ipsum debet quoque considerari forma a qua
 debet quo ad substantiam et ad formam
 hinc dependet. Agentis quoque considerari debet
 cum regens a fine dependet, ideo
 Agentis finem quoque considerari debet, et ob id
 debet queri. Nihil enim videtur omnia causas quia
 tota ratio est quia causa ista. Nihil explicet de
 etne ut in istis naturalibus quae cognitione per se
 cum ex omni causa cognitione dependet. Hinc
 hinc sunt omnes causas cognoscere et considerari
 debet et videtur et cognoscere et Metaphysicis quibus
 ista quae tractant de his ista tractant considerari
 modo. Metaphysicis autem causas considerat ut
 et principia substantiae et substantiae est. Logici vero causas
 ipsas operantur et sunt in istis demonstrationibus. Nam
 cum operantur sit manifestum quod multa et essentia de
 demonstrationem molitur. Demonstratio vero ex causis
 affirmatur ideo tenetur Logici causas ipsas considerari
 ut sunt principia ex quibus aliam demonstrationem
 Nihil vero causas tractant, et sunt minima substantiae Nihil
 et Nihil est. Sed debet queri Causa sit quae in istis

Quod si contingat ut tres cause in una ratione
conveniant de se et quod idem futurum possit esse causa
et effectus unius et eundem et tunc proprium esse
quod unum est forma et principium quod agens ubi de causa
et effectibus de causa continetur 27. ubi dicitur quod prima
universalis corporis causa est in triplici ratione causa
et effectus et principium et finis, et in ipse forma
per se dat esse et utique corpus ipsum, in ratione
et in ratione finis, nam cum forma et quod quod est rei
et eo quod per se dat esse formae est et aut causa
et effectus non quidem corpus vivens quod non aut
sed a quodam corpore est et effectus alterius boni
et a deo est. Hic est effectus respectu functionum
quod in vivente corpore celebrantur, et etiam quod
agentis finis respectu corporis vivens, quod anima
et quod quod factum est corpus vivens, dicitur
sed variis et sequitur atque secundum, nam cum anima
diversas habet partes quod per eandem corporis
partem capere non possunt, sed quod diversas et aut
diversas et autem et oculis et quod sunt corpus
vivens et nam diversis variis et sequitur, quibus diversis
et functiones et habet et habet quod habet et aut
et idem triplici et quod tunc posset tunc deo in
loco dicitur Aristoteles quod tres cause in una coincidere
possunt materia vero cum nulla alia causa con
veniret, non in communi sed cum agente

quod cum agens sit finis, quod non est
nisi per se, et non agens, quod non est
deus, non valet, neque cum forma aut
deus sit, quod forma est. Ad hoc, deinde per se
quod non est potentia, quod non est. Neque cum
non est id, quod per se, quod non est, quod non est
gati illa, quod non est. Ad hoc, deinde per se
valet, neque cum, quod non est, quod non est
debet, quod forma est, quod non est, quod non est
sed solum solum est modo, nam forma est
voti nati, quod non est, quod non est, quod non est
solum solum, quod non est, quod non est, quod non est
quod ducit, sed inter se distinguuntur causa et
modo, namque de forma est, est causa, et forma cum
actu est, de aut causa ut finis cum actu non est
sed est potentia ut fiat, de est forma cum iam actu
in materia recepta est, eadem forma est finis cum ad
que in materia ut operatur neque gerit, quod finis est
facile illustrari potest. Enimvero cum finis forma
est coram sibi et finis, de forma cum iam actu
est, de Medico introducta est in gerit, de aut
finis per quod Medico agit, quod finis non est, sed
fieri potest, cum iam actu a Medico producta est
in actum, non amplius finis est, quod iam actu
operatur omnis Medico operatur cessat.

numerosa, una est finis peccati ubi nihil est. Quia
tamen in materia continguntur, tunc est illud. Illud
q. Causa finis differt a Causa finis aliter
causa, nam materia, forma, et agens, ad finem
et materia est finis. Solus finis causa est quatenus
materia non existit sed placet est, qm sub hac ratione
materia mouet ad operandum. Sed cum agens
et mouentia in duplici ordine sunt: quia sunt
q. mouent, mouentur: et mouentia Natura
mouentur. Alia uero sunt Mouentia immobilia
in dubio facile uerum posset, An hoc duo mouen-
tia, a Natura. Sed consideretur. Idcirco. Sui-
per. Dubium occurrere nigt, A Natura. Sed solu-
ta mouentia considerari que mouent et mouentur
sunt mobilia sunt sunt eterna, et sunt et lapsa
opera, mouentia uero immobilia, ut Deus et
celum et uind mentes que mouent et non mouent
a natura. Sed non consideratur, sed con hactenus
ad Metaphysicam. Hec est. Ex quo loco quilibet
illa accipitur propositio. Mouentia in mouendo
non mouentur, a Natura. Sed non considerantur
que sunt propositio, uno modo intelligenda est mal-
timum n. mouentia immobilia a natura. Sed non con-
siderari, quoad propria cum quiditate et
essentiam a et alia dicit. Sed id genus

non est in motu, et in tali, et non in motu
 et ad hoc est subiectum motus, et in
 in motu natura imperitum, et in motu
 motus alterum.

Lectio xvj.

De Causis nec non de Casu et fortuna tractatione ab Arist.
 iam explicata et absolute. In hoc penultimo et lib. et apud
 Arist. demonstrat aggregat. Sui Theorematis veritatem, q.
 f. Omne Agens pp. finem agit et operatur. Cuius insti-
 tuti et intentionis causa ea est, q. ea ad superius. Et inter
 causas finem quoq. enumerasset ipsamq. esse id cuius
 gratia cetera fiunt, ac p.inde tacite statueret, nam ex agens
 agere pp. finem, q. finis apud perfectos Sapientes recepta no
 erat, idcirco ut finis suam veritatem magis confirmare-
 am, esse ostenderet, probare decrevit, nam agere pp. finem,
 ex eo consequenti finem inter causas iure rationis esse
 illudq. fore cuius gratia cetera fiunt. quia in re natura da
 refert p. Vetus Sapientum opinionem max. illam ut
 falsam refellit, suamq. opinionem ponit. Arbitrati fuerit
 perfecti Sapientes ea quae a natura fiunt pp. finem aliquem
 minimi fieri et p.ferri, sed ea ex inter necessitate et
 dispositione effici. q. tum in arte factis tum in Naturis
 ostendebant. Nam si in construenda domo inferni ponantur
 lapides, superne ponantur ligna id ab arte non fit
 pp. aliquem finem, sed ita postulante natura ut lignis et la-
 pidibus ex quibus ipsa constanter domus. id ipsum in Na-
 turalibus etiam persuadebat. si n. in universis oculis
 pluma id no. fit pp. aliquem finem, et si in arte sunt

fruges aut orientem, sed orientem pluviam ex mta ne-
cessitate. Nam a calore Solis, ab aqua, vel ab
simul facta terra elevari vapores ipsiq; ad media
aëris plagas ascendentes, et a frigore illi p
hæ concurrens et condensans, post conversionem ^{inter} ~~inter~~
in nubem orientem pluviam. In quibus quædam aze-
bunt si densius repenientur quæ alij sunt ardens, alij
vero sunt latiores, id a nā pp aliquem finem factum
non est, sed ex mta necessitate, nam in his densitib;
in quibus magis exuberant mta latiores fieri sunt,
in his vero in quibus minus mta exuberant acrius
repentur. Quæcumq; igit ex Veteri decreto a
Nā fiunt non pp aliquem finem fiunt, sed ex mta
necessitate et dispositione perveniunt. quod fuit
Quæst. quibusdam rōtib; reat et refellit. Quæst. a
ca est ea que a Nā pmanet, aut fortuito fiunt
aut pp aliquem finem fiunt, Primum quidem dicere
qm quæ velut semper vel ut in plurimi sunt, a for-
tuna vel casu minime fiunt, qm ut antea decretum
fuit, quæ casu et fortuna fiunt pravi evadunt. Et
q a nā fiunt vel ut semper, vel ut frequenter fiunt
igit non fortuito fiunt, igit pp aliquem finem et ali-
cuius grā ita fieri dicendum est. Sed quæst. ita per,
quædet, sicut si libet in Arte ita et in Nā, qm
Quæst. nam ipsam simulatam in quantum potest et

interdum autem non opera sed etiam ab ipso
 tam uero. Aut non tenentur sed per finem agunt et ope-
 ratione. Igitur etiam non per finem agunt et operari sta-
 tuere oportet. Tandem huius rem itam Concludis
 atque ostendit Aialia quae per non agunt, sicut sunt
 formicae. Quia et huiusmodi, per finem agunt
 et operantur. Enimvero formica quae mirabile est per
 aptare colligit gram, eademque in ternaas recedit
 ut se per futurae hyemem tueri, et conservari possit.
 tollat condunt. Quia et per aliquem finem, ita sit
 ueluti quoddam rete quo parua quaedam animalia
 ueluti irretire et illaqueari possit, quibus se se nutri-
 ant et alant. Similiter huiusmodi mures mollescent
 ut quicquid possint requiescere, ibique nato parere, et
 eodem nutrire. Sed cum istae animalia quia per
 non agant, igitur non de qua maior dubitatio ostendit
 unde per finem aliquid agunt. Verum qui huiusmodi
 qualia iam relata, quaedam opera et per se uidentur
 quae et consilio et dispensatione uidentur usque adro mi-
 rabilia sunt, et apparet. Huius inquit iure nonnullos ad-
 dubitasse. Quia huiusmodi qualia consilio et ratione agunt
 quibus non est qui certe non suspicetur formicam quae aptare
 frumentum colligere, illudque penetrabilis terra recedere
 ut se se a futura hyeme iniuria se defendere possit.
 Ceterum inquit Christus. licet huiusmodi opera in his qualibus

aut consilio aut ratione esse ferre u. de autur, id
tu aut consilio aut discentia sunt sed na. hoc
querimus si sui animabus hoc opera ex instinctu
quodam Nat. instum d. n. a Deo opt. magis
omni future, quibuslibet rebus ut in proprium finem
propriamq. dirigantur perfectionem. Insunt certe
et elementis inanimatisq. rebus na. quodam instinctus
ut in propria ferantur loca ibiq. requiescant. Insunt
et stirpibus et plantis na. quodam instinctus,
ut ex tellure radicibus nutrimentum alligant
ut sese conseruent, ita sunt animalia qm. quidam
instinctus ut sese conseruent debitaq. media dispo-
nant, quibus proprium finem consequi ualeant. qui
autem na. instinctus ab Arist. in prologo Metaph.
Prudentia Naturae appellatur. Nam in duplici ordine
prudencia reperitur. Quia n. d. Rationalis, q. ex Arist.
in 6 de Morib. est recta ratio agibilium quae fit ex
memoria experientiae, et haec rationalis appellatur, qm.
deliberare atq. consilio efficitur, quae domini propria
et peculiaris est. Quia uero et prudentia Naturae
quae non fit aut ex cognitione futurorum, aut ex me-
moria experientiae, sicuti est prudentia, quae in his
animalibus. Et diuersa reperitur. Non n. fortior quae

colligitur, grana pro Syeme ipsa Syeme cognoscit
 neque huiusmodi prudentia ex memoria plerumque
 tum quia formica memoria plerumque non habet
 tum quia et formica et aspidem quanta, quae nunquam
 plerumque Syemem vidit, adducit formicam eam requirit
 et in cavernas recondit, sed hoc est prudentia Na-
 turae, quoniam nam ipsam veluti ducem insequitur, quae in ope-
 rando non sitis ac si ipsa ingrediatur, nam sicuti
 res ex rebus plerumque, sed rebus futuris providere,
 sic et natura quae ut quicquid ut dixit Galenus non est igna-
 ra, docet rebus de futuris providere, quam si ea non
 cognoscimus, quomodo enim animalia exquirunt.
 Porro per Naturam hoc est ex non instinctu ista ore:
 ra experimentis, non autem ratione aut consilio.
 quam naturae voluit ille querere, ratione contin-
 nuare, Quamvis pro ea est quod aut ratione aut
 Consilio molimur in principio rudiora sunt, tempore
 autem tractu perfectiora sunt, sicuti ars Medendi
 et ceterae artes, quae non agere sunt perfectae in prin-
 cipio, medio, et fine, sed opera istorum quae antea
 ita perfectae sunt in principio sicut in fine. Ita enim
 Quarta diuinaque absolute faciunt opus in
 principio, cum longis temporis intervallis eadem opera
 molimur et non rudiora in principio perfectius
 aut in fine, sed ista diuina non committuntur errore

sed nā operari dicuntur. Quedā ad hoc qd
opera quę rōne et consilio fiunt nō sūt in diuis
dant sūt eiusdem speciei conueniunt, nec argui
pfecti. Criminosi autē Medici, qd rōne et consilio
fit nō omnibz hominibz cōt, et si conueniret non
argui perfecti omnibz cōt, qm nō omnes homines
q mādandi autem pfectum, argui perfecti ipsam
callent, sed qui tam rudig quidā uero excellēti
sed opera istoz. Quātinā omnibz ciuibz de speciei
in diuisiōe conueniunt. Et argui perfecti, omnes
in formica colligunt granatē, argui perfecti, cū
cū araneis cōt. cōdē uelut. Et argui perfecti
adit et uniformiter et eodem mō, quā non
sunt opera artis aut consilij, qm quę consilio fiūt
ab hominibz nō uniformiter et eodem mō fiunt.
(Quamobrem) eodē cōcludendum ē, qd ista ani
malia rōne aut consilio non operari, sed quodā
nā instinctu, nec ptea licendū ē arte quodā
sūt animalia operari nisi scdm similitudine quāten
nā in his animalibz ad instar artis operantur

Lectio xvij.

Nā p p firi opera et operari aduē. Vtens p hō
pluribz rōnibz ab Arist. conclusū fuit, sed qm sua sūt
pria sūt contra se uidebatur habere diffinitores. Idcir
co Arist. illas p solvere diligētiā, et ab oī ambiguitate

ipsius sententia vindicaretur, dabatur primo contra se
 instantiam suam. In ^{2a} qñq̃ monstrum contingat
 et oriuntur, quæ ^{1a} nō peccata dicuntur, et propter naturam
 et consilium euanidū, qñ nā pp̃ finem nō agit, qñ
 qñq̃ natura agit et nō pp̃ aliquod finem, sicuti contingit
 in quatuordecim monstris. Altera instantia nā inter
 operandum non deliberat neq̃ ratiocinatur, et nā
 sit uelut brutū ^{et rōne} et consilium capere. Igitur nā pp̃ finem
 nō agit, qñ quæ pp̃ finem agit, consulere et ra-
 tiocinari videntur. Vtriusq̃ Arist. occurrunt duæ
 instantiæ. Primam sic resoluit, q̃ tenet si nā qñq̃
 oriuntur monstrum, q̃ propter nō intentionem euanidū
 non pp̃ hoc consequitur nam pp̃ finem nō operari
 nam sicuti in artibz inq̃t, qñq̃ oriuntur peccata
 et errores, qñ qñq̃ aberrat Medicus in operando
 et dñm instituit sanitate introducere, in operando
 claudicat morbum induit, propter cuius intentionem
 facit et Grammaticus instituit congruenter scribere
 tñ in scribendo qñq̃ aberrat, propter cuius intentionem
 nec tñde sequitur quia in artibz contingit errores
 et peccata, artes agere et operari pp̃ finem.
 quāobrem ista duo simul consistere ualeant. Agens
 pp̃ finem operari et tamen propter cuius consilium et
 institutum aliquid euanire licet et in artibz et
 in ^{2a} contingit. Ceterū quia ab Arist. nostra
 nā peccata dicuntur et propter nō consilium euanire

non alienum ab hoc loco esse uide, Ex quibus Causis
Nostra orientum explicare. porro Natura in qua-
tione ipsa perfectum e- absolutum aial percreare in-
tendit. e- non laesum neq; impedita fine suum
consequitur, sed si forte fortuna oueniat, q; ipsa fuerit
laesa e- impedita cogitur monstrare e- imperfecti
aial quare, ut patet uel. cu dactylis capitis. uel cum
quor digitis, interdumq; cu mutilatis membris e-
quor digitis, interdum uero leprosum solium, im-
perfectumq; producit, quae ex multis Causis gnerire
possunt. Nam cum Na Somnium ipso ex semine
ueluti ex subiecta mta quot, ex semine ipso lodi
e- impediti pnt, Semen aut nō impeditum esse
id uel ex abundantia uel ex defectu. Nam si
quq; plus abundet seminis copia quam par sit, ex
huius exuberantia cogitur Na truem p creare
aut cu sex digitis, aut cu capite q; maiore sit
magnitudinis quam homini conueniat. Si uero nō
ea adsit seminis quantitas q; q; ratione hominis
est opportuna, ppter defectum seminis, e- ueluti
na truem percreare cu quor digitis, Aut cu membris
minis quauilibz e- homini non conuenientibz. Inueniunt
uero Na geminata e- copulata. corpora producit, q;
e- duo capita e- quor crura habere uideantur sicut
quq; uisum est, q; nō contingit ob alia eam, nisi

cum contingerit mulierem in utero duos foetus con-
 cepisse, in quo si contingerit foetus simul uniri et
 inter se coniungi, inter se pp membrorum molliem
 non adeo agglutinantur et ununtur at cum
 prius essent diuisi ex illis unum corpus cōformetur
 cum duobus capitibus et quatuor cruribus. Si uero con-
 tingerit Semen mala aliqua qualitate affectum esse
 ut puta tpe corruptum mulieris cum viro, menstruum
 cum semine confundi qd malum habet qualitate et
 uenenosam, ex mala seminis qte et temperatū
 contingit Leprosam et male affectum Solē procreare.
 Sicut et plerumq; videmus ex semine parentis huius
 gallica affecti infansem gallico morbo laborantem et
 male affectum quari. Si etiam contingat semen
 et uerberum quoddam caliditate affectum esse, ex fer-
 uente illo semine mulieres quāq; oriuntur viriles et
 quae postea barbatae sunt. Et e contra si Semen
 frigido et quodam temperamento affectu fuerit,
 ex ipso frigido et Solēs et imberbes oriuntur.
 Sicut in eodem videmus Solēs neq; ipso spatio barbati
 committere. Ex uero semine quoq; imaginatione nostra
 oriri possunt, nam ut inquit Albertus Magnus ex forti
 mulieris imaginatione, mulier infansem peperit
 cum arietis capite qd diuersis coloribus affectu fuerat.
 Le qd et cum in cuticula nobilis mulieris figurā
 Leonis reperiretur eo tpe quo mulier cum viro

Inquit in quo dicitur: et i

.. dicitur qd ex ..

conferrent; ex intensa illius figure imaginatione
quali aspectu habet infans exiropel peperisse.
Nec ignorant Medici, quod maxime vim habeat
imaginatio, animiq; Viridemia ad alteriusq; corpora
mā, et non immerito, inter se illas res Non
Nales, Animi Viridemia collocaunt. e. Sane
causae sunt ex quib; nostra oriuntur, q; cuiusq;
nō conflictus evenerint, iure ab Arist. nō pecunia
appellantur. Sed illud in q; hinc facile vesti
posset. An homo monstruosus, e. nō nō hincq;
hinc eundem speciei. Cui dubium dicendi est.
Monstruosum hominem eundem speciei et non
monstruosum eundem speciei, et inter se solū
dispositione, et dñā quādam Viriditatem distinguere
vel scdm numerum, vel scdm magnitudinem.
qm monstruosus homo, veluti morbo quodā pecca
re videtur vel in numero membrorum, quia vel habet
sexo vel quorū digitos, vel in Magnitudine deficit,
ut si plus iusto quam homini conveniat caput
habeat. Quamobrem solum differt Viriditatem
et membrorum dispositione. Ceterum Assertio
Sane huiusmodi instans contra se habere videtur
qm si Sane duo sunt eundem speciei, q; una e
eundem speciei erit a Casu et a nā. q; falsū esse
videtur quia eundem monstrum sit q; per intentionem Nā

Homo uero q. fecit 2da nā intentionem d. iud
 eiusdem speciei, igitur una e. eadem p. p. d. iud
 inter intentionem e. secundam nā intentionem
 q. certe ueritati non consentit. Soluitur hoc in 2a.
 nā q. ista duo eiusdem sunt speciei, sed uoluntate
 fit a nā, ut homo p. p. d. iud, qm per se d. iud
 intentus est. Alterum uero ut monstrum sit eiusdem
 speciei, qm monstrum a nā non intentum, e. si sit
 id contingit ex accidenti p. causas p. p. d. iud
 illa uero p. p. d. iud q. allata fuit, q. tunc una e. eadem
 dem p. p. d. iud casu e. nā e. eadem p. p. d. iud
 imitatione q. non per se una e. eadem p. p. d. iud
 ex casu e. nā, sed ex accidenti ut q. p. d. iud
 eadem p. p. d. iud sit a natura e. casu id est q. p. d. iud
 indici d. iud per se fiant a natura aliqua uero in
 diuidua eiusdem speciei ex accidenti q. uentur
 sicuti monstrum. Et hoc uero p. d. iud ab ipso
 motu, qua sic explicata soluit q. p. d. iud
 inquit, q. licet nā non deliberet aut uoluerit
 non p. p. d. iud p. p. d. iud non agere p. p. d. iud
 in artibz q. d. iud non deliberare aut uoluerit
 e. tñ in artibz agens agit p. p. d. iud. Etenim uero
 penitus q. p. d. iud inquit q. p. d. iud p. p. d. iud
 p. d. iud, non deliberat neq. uoluerit, e. tñ p. p. d. iud
 nem agit, quoniam nā non deliberat neq. uoluerit

non tollit veritatem suarum dogmatum, quin Natura
proprie agit. Quamobrem ab omni difficultate
libera manet veritas suarum propositionum quod Aristoteles
monstravit. Nam scilicet inter agendum pro fine est
aliquid quod agit et operatur. Eo quod Natura
sine consilio et altera videtur finem inter quod
causas necessario dinumerandum esse.

Lectio 2^a viii.

Veritate suarum propositionum ab Aristotele iam satis firmata videtur
Naturam ipsam propter finem agere et operari, ut ista pro
positio ab omni ambiguitate liberetur, videtur sed obiectis oc
currere oportet, quibus propositionem istam labefactam corrobora
re debent. In primo Naturam propter finem non agere, sed quid
cumque in Natura videtur ea ex natura necessitate oriri, quod pluvia
quod a Natura efficiuntur propter aliquem finem non fit sed ex materia
necessitate, videtur ex vaporibus ad mediam aeris regionem delatis
inibi coactis et tandem in pluviam coactis. Solvitur
hoc obiectum quod licet pluvia ex vaporibus veluti ex materia oriatur
non tamen ipsius quodammodo ad solam materiam necessitate acceptam
referri debet, sed etiam ad finem, quod ipsa a Natura efficiuntur
et propter finem mundi inferiorum conservationem, et propter ele
mentorum qualitate. Similiter secundo diluitur obiectio
Nam cum dicebant in Animalibus dentes oriri alios quidem
latos, alios acutiores ex materia necessitate dicimus in animalibus
dentes alios quidem ut maxillares largos esse, anteriores
autem acutiores non ratione materiae, quodvis ad id officium
materia necessaria sit, sed a Natura hoc diversum effectum esse

86
in ministeriis et usus cibariis alimentis, nam cum in
animalibus quae de dentibus & dente sunt alimentum in ore aliquo
pacto debeat & parari, quo facilius in ventriculo a calore
innato digerere & concoqui possit, opus erat ut alimentum
et manderetur et contereretur. sed quoniam incisio fieri non potest
nisi acuminatae dentes & denta sint, attritio vero eiusdem alimenti
fieri nequit nisi ex latioribus dentibus, ^{capitulum} utrumque propter
cibariis & parari & expleri posse necessarium fuit, hoc du-
plex denticulorum genus, a natura moliri, quorum alij essent
Attentiores ad incidentium, alij vero latiores ad conterendum
dum, quod sane Aristoteles ipse edocuit et de partibus animalium dicitur
tamen si masticatio illa quae in ore conficitur concoctio
non sit, tamen quaedam alimenti preparatio est ad ipsam
coctionem, quo facilius calor innatus dum sese exercet
circa alimenti concoctionem facilius sese expediat, quod
fit inquit Aristoteles ut quo magis in ore conteritur cibum, eo faci-
lius in ventriculo digeratur et concoquatur, quoniam tamen
ista tamen si non sine ratione fiat, propter finem tamen est aliter
quod fiat. Verum quia in rerum universitate aliqua neces-
sario sunt, dubium autem est an ea ita fiant ex ratione di-
spositione et necessitate, aut potius ita fiant ex neces-
sitate finis, quoniam scilicet finis ita expostulat et requirit
Ergo Aristoteles in hoc ultimo Capitulo duos lib. 2. dubitationem istam
proponit eandemque persolvit, et quoniam philosophi sapientes omnia
convenire secundum naturae dispositionem et necessitatem asserunt
Ergo illud tripliciter subiungimus. Vnde hoc sententiam
refellit

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter.]

Licht decif.

refellit, ostenditque quodcumque per finem a Natura finitum
 la principii ex necessitate dispositionis finis, quam neces-
 sitate ex suppositione. Quasi appellat originem et quoniam.
 Primum quidem illud est. Sicut se habet in artefactis
 ita se habet in Naturalibus, crebro enim dicitur hac similitudine uti
 inter artificiosa et Naturalia, propterea quod ars ipsa naturalis ipsa
 simulatur, quodque ars de se facit cum nam ipsa imitatur
 iam vero in artibus res ita se se habet, quod quodcumque finitum
 finem illa non recipit ex materia necessitate fieri de se, sed
 ex suppositione finisque necessitate, nam quod serra acutiores
 dentesque habeat dentes, necessitas ista non recipit finem
 a materia et a ferro, sed recipit finem ex fine, nam cum
 serra ad hoc destinata sit, ut secet ligna et lapides, et
 cure autem istud non minime possit, nisi dentes habeat et acu-
 tos et solidiores, et hoc fine supposito quod secare debeat ne-
 cessario serra dentes habeat solidos et acutos, quod eodem mo-
 do se se habet in Naturalibus, quod quodcumque finitum
 recipit ex forma necessitate et primo ita finitum. Enimvero
 animal oculos habere non debet ista non finitur ex materia
 sed ex fine, nam supposito quod animal debeat videre quod
 est finis oculi, sine in animali oculus necessitas habendi oculos
 non, tametsi oculus sine materia offendi non possit. Similiter quod animal
 caput superiore parte animalis positum sit, id non ex materia dicitur
 suppositione a natura effectum est, quod si caput ipsa scilicet
 materia dispositionem habet, potius inferiore animalis parte
 locatum esse deberet, et pedes sursum, nam quae graviora

sunt inferni boni debent, ex quibus leuiora superant, et
aut caput peccatorum grauius sit, ratione ipsi nihil caput inferni
possunt esse debet. Verum quia hoc omnia à natura secundum domini
consequenter finis disposita sunt, propterea caput superioris, pedes
vero inferius positi fuerunt. Nam cum caput de miculum
esset ipsum sensum, rationem consentaneum orat superiori parte
locari. prae buis enim ambuloni inferni debet. corpore
a miculum suscipere, ex hoc fine à natura pedes inferni positi sunt,
Quamobrem et in Naturalibus, quibus, quod omni per finem finem
secundum rationem finem necessitate sequi finem. Seda ratio
ea est, ita se debet finis in Naturalibus, sicut si habent pri-
cipia in disciplinis et scientiis, iam vero in scientiis ipsis des-
cendentibusq; necessitate conclusionum ex necessitate principiorum
dependet. Nam ideo Consecto est natura, quoniam principia ex quibus
Conclusio pendet natura sunt ut exemplum. Conclusio ista
forma est rationabilis natura est, quia ex hoc principio natura pen-
det, quod omne animal rationale est rationabile, igitur ea in rebus
Naturalibus necessitate sequi ex fine dependet, quia ut principia
in demonstranda se se habent. Ex qua ratione colligitur quod sicut in
rebus Naturalibus se habent ordinata ad finem ita et Consecto in do-
ctrinis et scientiis, et sicut se debet finis in Naturalibus, ita
principia uel quod in demonstrationibus. Tertia et extrema
ratio dicitur est. Differentia quod per naturam datur demonstrationem
quod definitionem quod datur ex fine. Nam definitio ista quod per naturam
datur, sicut est. Ista est effluens sanguis circa cor, de-
monstratur quod ista definitio traditur per finem quod ostendit ista

Ira est appetitus ultionis, nam non pp alid cam alterner
sanguis in corde nisi pp appetitum ultionis, illa uero oritur
hinc ira per mentem, hoc pacto q. oritur ira ex fine desu-
ltum ita demonstratur appetitus ultionis est feruor sanguinis
circa cor, sed ira est feruor ultionis. Ergo ira est feruor san-
guinis circa cor. Hinc Aristoteles deditur quod, ab illo q.
cipit limitat rei necessitas per q. alterum demonstratur et
concluditur, iam non desinitia ex ratione sumpti q. illa demon-
stratur quae ex fine demonstratur. Ergo necessitas mentis potius
ex fine dependet, quam e contra hoc est, quae pp. fine finit
ex ratione necessitate debenda. Ex his duo sunt Theore-
mata colligitur quatuor. Primum est, quodcumq. a natura pp. fine fiat
illa non ratio finit ex ipsius finis necessitate et quia fi-
nis pp. quem finit ita componitur, et requirit, q. n. in con-
structione dicitur interdum ligna supra lapides ponantur, id
ab arte non est ex ratione dispositione qm lapides ca. sunt
grauiores potius inferius poni debent sed ita disponuntur
lapides supra ligna pp. finem ut ligna ab imbre et ab alijs
iniurijs tempis am. dicantur. Secundum Theorema est
Quodcumq. quod natura finit pp. finem quicquid ex ratione ne-
cessitate non finit, tamen secundario et minus quicquid ex
ratione necessitate finit. ut ab eo natura fieri non possunt.
Sabet sane fera dentes acutos primo pp. facere, sed
qm durus dentes habere non potest nisi compset ex ferro
ideo secundario necessitate Sabendi duros dentes in fera
ex ratione pendet. Sed ne in hac resolutione aliquis
modus

modus e. Scrupulus superest, Nam est ad adueniendum
q. Conito A. ist. intelligenda e. de his quae a natura pp. finem
fiunt, bonum n. necessitas Caput. cum fine desinitur non
ex natura, sed illa quae a natura pp. aliquam finem non
tunc, sicut est mors interitus e. monstrum, quae a natura
neq. per se neq. pp. finem fiunt, bonum necessitas non
pendet ex fine cum pp. finem non fiunt, sed bonum ne-
cessitas primo ex natura dependet. Erimusque mors Carri-
pione pp. naturam fit, siquidem natura ut non semel scriptum quod
e. 7 Metaph. 35. e. 2 de quibus 50 est causa pp.
quam ut potest non esse e. 2 in 1. Celi Cont. 20. Celi
nunc, natura naturae esse quod caret natura e. contrario. Sicut
monstra non pp. finem fiunt sed ex natura necessitate. Hinc
Quod tandem deducit Sane Contine q. licet Philosophus naturalis
consideret naturam e. formam, quippe tamen magis considerat
formam quam naturam, e. 20 inquit ea est, quod scientia e.
quod autem illud primo Caput. considerat q. habet ratio-
nem finis. Secundum vero quod sunt ordinata ad finem
jam vero forma est finis natura, quoniam forma est
id cuius gratia natura facta e, at hoc in loco docet Quod
ex ad memoriam reuocantur 2 de Anima Cont. 37. cum dicit
Animam esse finem pp. quem factum est corpus organ-
icum igitur scientia naturalis quippe magis considerat for-
mam quam finem est quam naturam. Quod in his quod sunt
non imponit finem secundum quod dicitur

In Librum Tertium Physicorum.

39

lectio 1^a
 88^a Aggredior tertium librum de Physico statutu cuius initio non.
 nulla tria agendi oportet, q^{ue} opportuna esse videntur ad intel.
 ligenda ea, q^{ue} ab Arist. in hoc libro considerantur. Hec
 aut tria sunt potiss. 1° Compositio libri d^{ic}ta cum priore, 2°
 institutio Arist. in hoc libro. 3° Divisio atq^{ue} partitio huius
 libri in suas partes, ex qua ordo et series aperitur eor^{um} qua^{rum}
 ab Arist. in hoc libro tractantur. Quare prima. Vt huius
 liber esse cum priore huius in modum, cuius in 1° lib. iust.
 nam definitur, atq^{ue} in eius definitione motum collocat^{ur} et
 ueluti partem definitionis, q^{ui} uero definitur nullo pacto intelli.
 gi potest, nisi eius definitio atq^{ue} partes ea^{rum} huiusmodi sunt et
 manifesta, idcirco cum in n^{ost}ra definitione posuit^{ur} et motus
 nec satis recte. Natura intelligi posset, nisi quid sit ipse motus
 conspicuus esset, atq^{ue} nemum huius de motu ordinem labore
 alioquin ignorato motu, nam quoc^{um}que ignorare necessum est
 quem compositum ponit. Arist. in Cont. 1° huius 3° lib. in
 q^{uo}nt^{um} q^{ui} in 1° definitione motus posita est idcirco de
 motu differere debet, ex qua Compositio iam satis patere de
 p^{ro}positum intentionem. Arist. q^{ui} in hoc libro de Motu her.
 tractare, cuius instituti et intentionis causa duplex aspi.
 g^{ra}uari potest. 1^a quod est de motu agendum esse in gram.
 2^a cum motus posuit fuerit in 1° definitione, et
 idcirco eis tracto ad n^{ost}ra intelligenda maxime n^{ost}ra sit
 et 2^a q^{ui} in 1° ponit ab Arist. in Cont. 1°. Quia ratio est
 quia ad motu sit p^{ro}prietas et quidem inima corporis n^{ost}ra

igitur si principis corporis nihil premarat nemo corpore
habeturum erat cuiusdem scientia sit ex subiecti pro-
prietate considerare, q^{ue} facta in p^{ri}ncipio ab Aristotele in
est 2°. Verum quia exemplum sunt problemata
q^{ue} de motu considerari possunt, primum quidem q^{ue} sit Essi-
tia est Naturae Motus 2^m quae sunt motus proprii
est habitationis 3^m quae sunt species motus. 4^m quae sunt
partes integrantes motus. Postremum vero. Ut sit motus
se diuinit aut factus de nouo. Capp ut Arist. nu-
meris est ab Aristotele de Motu cognitione habent istec-
ammi tractant. Et q^{ui} de utraque ac p^{ro}posita a rei-
na est definitio incipit. Capp Arist. utitur
de motu primum ab est Na^{ture} et definitione auspiciat^{ur}
q^{ui} uero motus multas habet proprietates, quar^{um} una est
q^{ue} sit in loco, in tempe, idem Antiquos in uacuo de
numero quinquies est continuorum, idcirco Arist.
post explicationem motus n^{on} de his p^{ro}prietatib^{us} motus
agit in q^{ue} ab eis tractant, quia uero motus plures sub
se species habet, ut generatione, alteratione, Motu locale
est incrementum, conuentionem non erat, motus species
generare Capp in 5° lib^{ro} de specib^{us} motus se uerba facit
opere sciunt q^{ue} diiudicant. Verum quia motus
est partes integrantes habet cuius motus quo idcirco
continuum sit, dubium sit an consistat ex partib^{us}
diuisibilib^{us} an in diuisibilib^{us} idcirco in 5° lib^{ro} de par-
tib^{us} motus integrantes tractant, docuit motum
n^{on} ex partib^{us} diuisibilib^{us}, sed ex partib^{us} diuisibilib^{us}

coalecere, sicut et unumquodque continui et distincti
Tandem quod non levis dubio erat. Unde motus ^{lib.} fit
eternus, vel incipit de ^{reuo} idcirco uero loco ad motus
eternitatem tractauit ^{lib.} in 8. lib. Physicorum
Ut autem ad hanc arduam difficultatem perueniret
quoque modo legendum alio et pararet, in 7. lib. quodam
icet fundamenta, quae adiutum faciliorem patefaci-
unt ad conuersionem illam demonstrandam de motus eter-
nitate, quo fit ut 11. lib. Physicorum. Et ut aiunt
apparatorius ad intelligenda ea quae de motus eternitate
in 8. lib. Physicorum tractantur. Ex quo illud colligere
debetis quod inter libros de Physico auditi primi duo
libri sunt de principijs et primis et secundis
sex uero ultimi sunt de motu, cum uniuersa tracto
in sex ultimis libris sit tum de Natura tum de proprietatibus
nec non de speciebus et partibus motus ut dictum fuit
quia uero ut nuper dictum fuit in unaquaque re tractan-
da a definitione incipiendum est. Idcirco post. cum de
motu esset uerba factum, in hoc tertio libro ab eis
etiam suspicatur insinuationem specialis essentiae et qui-
ditatem contemplationis, ita ut dicendum sit quod. consili-
um est intentionem esse, agere de Natura est et essentia motus
in uniuersum, quod si quis querat Cur quidam ad amem
de motu tractauit. Sed post tractationem de principijs
est post cognitionem corporis Naturalis Cui ita respondetur esse
uolens tractationem de motu hinc loco maxime acronis data esse

Lectio 2^a. Explicans sic quæ p[ro]positionis locu[m] p[re]mittenda erat nunc ad Arist.
explicandum accedo qui in Cont. p[ro] intentione sua m[u]ltum inq[ui]-
rere patet facit, cu[m] n[on] ut inquit intentio e[st] de motu p[er]fecto
in universu[m], non descendendo ad aliquam eius p[ar]tem.

Cuius interioris ea ea est, quia cum in definitione sepe-
 rimus, allata non posita erat motus, necessum erat de tra-
 ctare de motu, cum ignorato motu, necesse quod sit inno-
 rare naturam, cum quorundam partibus definitionum et ipsi
 definitum latere oporteat, quod sine definitio non intelligenda
 est quantum ad se est, sed quantum ad quid est, cum non defini-
 tione laud recte intelligi possit sine cognitione motu. Ex qua
 parte illud quoque elicitur, pro de motu tractari in gram-
 maria, sed quoniam non solum scientia nitentur subiectum contin-
 plari sed etiam eius proprietates, ut patet hinc cum de motu
 tangit de subiecta motu differre in titulis, de proprietatibus
 tibi insequenter motus agendum proponit. Et quoniam motus est de
 genere Continuum, ideo de Continuo tractare proponit, quia
 vero in definitione Continui ponitur infinitum, quoniam conti-
 num ita describitur, Continuum est illud quod in infinitum di-
 visibile est, ut scriptum est pro de Ceto continui ideo est
 de infinito agendum est. Ex qua quidem ratione non facile
 colligi potest Cur Aristoteles prius tractaverit de infinito quam
 de Continuo, nam cum in definitione Continui ponitur
 infinitum et propterea infinitum atque continuum intelligi non
 possit sicut definitum atque definitione intelligi nequit.
 Cuius doctrina non correspondebat, ut prius de infinito
 quam de Continuo tractaretur, quoniam vero et motus
 non fiat atque loco atque tempore est secundum veteres sa-
 pientes in uacuo. Cuius de tempore loco et uacuo agendum
 proponit. Sed circa hoc quod ab Aristotele. hoc in parte dicendum
 nonnulla consideranda sunt, quorum primum illud est, quoniam

pacto motus de quē Continuuū esse dicatur. Nam
cum Continuuū sit in sp^{ie} eamē quantitatis, cui quan-
titas in discretis et Continuis distribuitur. Motus
aut in sp^{ie} dictō quantitatis non collocatur, sed potius
in sp^{ie} dictō actionis et passionis, igit motus de quē Con-
tinuuū non esse videtur. Cui dubitatio ita satisfactū esse
videtur, et propositio dicitur dupliciter habere insuā. Primum ē
motus esse formā continuatē, ita ut effectus motus
in continuitate consistat. Alter sensus ē motus de quē
Continuuū esse, ita ut continuū sit q^{od} dicitur proprietas
insequentium nam motus. porro priore sensu q^{od} propositio
minime intelligi debet, quia quēntia motus non est
continuitas, q^{uā} tunc esset quēntia quantitatis
q^{uā} ab eis differt. Sed in secundo sensu propositio
comprehendenda ē, q^{uā} Continuitas ē effectus et proprietas
insequentium nam motus. Consideranda etiam ē altera
propositio, in qua p^{ro}bat, q^{uod} in definitione Continui
ponitur infinitū, quia continuū ē infinitū de his
dictū fuit. Nam Continui tres definitiones ab eis
habentur. Pr^{ima} via resolutionis et divisionis, q^{uā} allata
ē po Celi Cont. 2. ubi dicitur Continuuū ē infinitū in
infinitū, q^{uod} definitio cui datur in ordine ad partes
divisas d^{icitur} esse definitio habitā q^{uā} motam, q^{uā} ut
habetur 2 Physicis 31. partes inter se habent
ac q^{uā} d^{icitur} definitio ista d^{icitur} esse N^{at}alis, q^{uā} de his
q^{uod} q^{uā} motam datur ab eis. N^{at}alis appellatur

Altera Continui definitio tradita e' in Compo.
 libris e' in ordine ad totu' in q' d' 10. cap.
 de quantitate ubi inq't Continuum illud e' cuius
 partes copulantur ad unu' terminu' coem, que' ani
 definitio qm' datur in definitione ad ordinu' e' s
 totu' ar' esse definitio q' formal' qm' ut subijct
 2 p'p' 31. Compositio e' totu' forma' ratione' habet.
 Tertia Continui definitio ab Arist' allata e' Metaph
 ubi inq't Continuum illud e' cuius motus e' unus q' hanc
 definitio tradita e' in ordine ad motum, cum itaq'
 p'p' 102 in loco inq't in definitione Continui in finem
 apponi id intelligi debet, cu' continuum vis divisi
 onis e' resolutionis definitur. Nec illud inconueni
 e' unus rei plures affirmi posse definitiones e' d.
 uesimode definitur e' q' diuersa principia, illa aut
 definitio q' coter affirmi solet vniu' rei vnicu'
 definitione esse, intelligi debet si res ipsa vna e'
 eodem mo' consideretur, e' q' idem causa' genus.
 Sed licet in definitione Continui ponatur infinitu'
 indemonstrans Continuum respectu infiniti ut causa sc' s
 habet qm' infinitu' ex diuisione oritur Continui, si q'd
 ex Continui diuisione in partes numeros oritur, ut
 si Continuum in duas partes diuidatur, hinc deniq'
 numerus exsurgit, e' si in infinitu' Continuum diui
 ditur infinitu' numerus exsurgere e' p'p' 102
 ubi respectu Continui ut causa sc' s habet

quo fit ut quantitas discreta ex continua oriatur
videtur. nam cum infinitus est numerus et quan-
titas discreta quoniam numerus ex dicto quantitate
discreta quantitas est numerus autem est infinitus
fit ex infinita continui sectione oritur. igitur
quantitas discreta ex continua quantitate dependet

Lectio 3^a

Cum motus essentialis est Nam Aristoteles inquirere et posuisset ut
eam commode inuenire posset in Cont. 4. a. diuisione com-
mune in actum et potentiam. ponit autem diuisionem hanc quod eorum quae
sunt alia sunt actu terminum, alia potentia terminum, alia uero actu
et potentia. iam uero cum motus sit de genere entium sub aliquo
istarum trium necesse contineri debet. Nam autem est de numero
eorum quae sunt potentia terminum, aut actu terminum, aut de numero
eorum quae actu et potentia sunt. porro sub primo membro motus
contineri non potest quoniam id quod est potentia terminum non mouetur aqua
nam cum est potentia ad caliditatem non excalefit. Neque sub
secundo membro continetur motus, quoniam cum aliquid actu est
non mouetur. Enimvero cum aqua iam actu calida est ad
amplius alteratur et calefit, ex quo sequitur ut motus
in eorum repositum numerus quae parti actu parti potestate
sunt, siquidem id quod mouetur, quo mouetur partim actu et
est partim potestate. Aqua namque immo calefacit, partim est participant
caliditatis, partim potentia est ad arguendam perfectam
caliditatem, est quoniam motus necesse terminum habet, propterea
tot sunt termini ipsius motus, tot motus species, talis est
quoniam uero motus est ad substantiam terminatur et ad quod terminum
est ad qualitatem et ad locum, propterea cum quorundam sunt ter-
mini motus quorundam sunt species ipsius, qui ad substantiam ter-
minatur generatio est corruptio est, qui uero ad quod terminum

alio, qui vero ad quantitatem aut maiorem aut
minorem, augmentatio aut diminutio dicitur. augmentatio
in motu & ad maiorem quantitatem. Diminutio vero ad
quantitatem minorem. Motus autem localis ad ubi, in
ad locum terminatum. Dico ad ubi quoniam locus prout
circumambit corpus ipsum locatum, nomen ubi omnino
constituitur quod dicitur ubi, ita ut dicitur ubi, quod
diversum ab alijs dicitur ab Aristotele. Statendum est
aliud sit nisi locus vel superficies corporis continendi prout
circumdat vel circumambit locatum ipsum. quomodo
ex numero terminorum vel rerum quod per motum augmen-
tus numerus quorum sunt, quorum species motus constituitur
idecirco Aristoteles in textu. 6 inquit quot tot species Motus
quot Entis, quod quidem propositio sano modo intelligenda est
non intelligi debet tot esse species motus quot sunt res
Entis quae in universo reperiuntur, quoniam species rerum
longe plures sunt quam quorum, multae sunt quae per
motum non augentur sed intelligi debet, quod tot
species Motus, quot Entis transmutabiles & quod
per motum accipi possunt. Et quoniam Entia quae per motum
accipi possunt quorum sunt, propterea quorum terminus confingunt
species motus, quibus sit explicatio ex diversitate
substantiae Aristoteles motus definitionem adest. Motus
est ^{actus} entis in potentia
ad in potentia est, quod sane deinde ostendit et declarat
nam est essentialis motus, videtur quod motus nil aliud est
nisi quod est motus imperfectus, quoniam est perfectio illius

q. mouetur q. partim e actus partimq. potentia
illud ad q. mouetur. Excalobatio n. quz e motus
altero aque est perfectio aque quz quiescit partim
et participat caloris inperfecti in potentia vero
ad formam et perfectam caliditatem q. Arist. in
libris indicant cu. n. q. Motus e actus Entis in
potentia n. q. ad perfectionem terminum, neq. finem
definitio ita in super. h. ac intelligenda e q. motus
est perfectio rei non ex. actus, qm id q. non e sed p. t.
esse non mouetur, qm motus cu. accidens est, subie
ctum. ex. p. t. q. actus ex. p. t. idcirco Motus e
perfectio Entis ex. actus quoad esse, q. tamen est
in potentia ad aliquam formam acquirendam, ut calid
tatis e q. de perfectio aque ex. actus in po
tentia aut ad calorem acquirendum. pariter motus
localis est perfectio, aut Animalis aut Elementi
ex. actus in actu, sed in potentia ad acquirendum finem
et illum locum. Ceteris quia Arist. p. t. illam
particulam in hac definitione Entis q. potentia e
subiectum aut e quid. Arist. n. e Entis in poten
tia intelligat, cap. hoc particula explicanda est
et cu. ipsemet Arist. dicit q. potentia e
aliud debere intelligi quod corpus ipsum et sensus
Motus est actus et perfectio, ens in potentia
hoc e corpus ex. actus in potentia ad terminum
acquirendum q. tamen ex 6 p. p. t. cont. 32 p. b. an
p. t. ibi Arist. n. q. ista duo conuertuntur

q. de corpore nata mobile e. e. omne mobile corp
 e. incorporea. n. e. indivisibilia minime mouentur.
 Sim e. q. de q. opt. et cetera intelligenda de manib
 qm sunt sunt incorporei e. magnitudinis e. operes
 Cum itaq. id q. mouetur corpus it. qm motus q.
 perfectio corporis ac p. inde n. e. t. n. in potentia
 q. n. sui de functione accipit corpus ipso intelligi
 debet. quod si quis vnum quat. Cum q. n. in hac
 definitione n. p. suerit corpus cu. cano. h. n. e.
 ois dicent Motus e. perfectio corporis. qual. dicere
 Motus q. perfectio t. n. in potentia. Cum ita n. p.
 q. n. ois. id n. sine magno artificio ab q. n. p. la.
 ctum q. n. e. nat. cu. de finem e. definitio sibi n. n. e.
 r. n. e. debeat. idcirco motus cu. n. alia d. h. qual
 fluxus quidam ad terminum, ac p. p. e. a. potentia
 includens e. respectus ad terminum ipso exco. l. e. n. o.
 n. apt. fluxus quidam q. potentia p. e. h. ad e. n. e.
 e. it. a. e. m. ipso arguenda. Idcirco cu. Motus potentia
 ad terminum includat. iure definiiri debebat. per
 aliqd. sibi correspondens, q. respectus potentia n. q. d. a.
 beret ad terminum, e. qm id non est corpus, qm
 corpus ut corpus q. n. est quiddam absolutum, nullum
 includens respectus uel rone ad aliud. Cuius motus
 per corpus nullo pacto potuit definiiri. Sed qm
 Ens in potentia illud e. q. respectus includit ad ter.
 minum, cu. p. q. n. e. sumo confilio motus q. n. e. in potentia

definiunt dicunt. Motus est actus et perfectio
cuius et potentia est, non quidem ad esse, neque ad
motum cum actus moueatur, sed ad terminum ac-
quiescentis, ut per se vel quantitate vel qualitate
etiam quod vel locum.

Circa istam definitionem ab Aristotele allatam non se offert Dubitatio
Quia diuini definitio cuius sit actus species motus, id quod autem hoc in re dif-
ficiliter et parum dubitandum est ipsa quatio substantie, ex una
parte enim actus sub hac definitione substantie quationem non contineri
quod substantia ex Aristotele in libro de generatione et corruptione de substantia non super-
est magis et minus est ex consequenti non arguitur suum
sine sua substantia imperfecto et hostia substantie perfecto.
Cum autem diuini definitio motus situr dione quod superat quod
nisi Motus est actus cuius in potentia quod uerba
sunt definitionem et confirmationem quando indicat ut docetur
Aristotele in libro de generatione et corruptione. Ipsi sub hac motus ^{definitione substantie} ~~quationem substantie~~
quationem contineri debet. Ex altera parte est Aristoteles autem,
cuius hoc in loco, ubi tradita motus definitionem ex parte
illustrans quationis substantie exemplum affert, dicens
quatio est actus cuius in potentia quod quod indicat sub hac
motus definitionem substantie quationem contineri. quod sane dubitatio
illius Problematice solutionem expostulat, quod apud Aristotelem
inueni solet. Quia substantie quatio huiusmodi motus fuit et
in instanti aut potius huiusmodi metiam, ita ut forma substantie
sunt substantie arguati non sicut ac caliditas quod prius
sub esse imperfecto et remisso postea uero sub esse
perfecto et intenso. Si non posuerimus ut Aristoteles fuit
et fuitur nonnulli ad quod prius Doctor Substantie, Substantie

quatione) tpe metiri e mensurari, qm dñm ceteri
 motib. dubito ista locut nō haberet, qm cōcedend
 esset forma substantiale successivē acqri suscipereq; maris
 ac minis, ac pñde sub hac definitiōne quatione) subpñ
 absq; dubio contineri. Sed qm tenes ego. e cū quic.
 e aliqo nō cū quer. q; forma substantis neq; intensi-
 one) neq; remissione) patiatur, ac pñea successivē nō
 acquiratur, sed congrui mta disposita eripparata a
 quante forma substantis tota simul introducat. sicut
 de declaravit simpl. 5 pñy. sup. Cont 10, e pñ
 inde quatio substantis fiat in instanti e fñb monito
 capp dubio) fñy q; soluenda ē. Pro Solutione
 aut aduertend q; quatio bifaria) capi pñ. Unomē
 q; introductione forme substantis in mta. qñ
 nō p pñia) cedenteq; alteriōne, nā cū quilibet
 quatione) nō alteriō) cedat, sine qua quatio) fñd
 fieri pñ, neq; forma in mta) introduci, ut quist do.
 aut r. de qñ re dñes. Actus e forme) ab agen-
 tib. pñemēti in subiecto recipiunt bene dispositi
 subiecto) aut non nisi q; qñes cedentes pñiamq;
^{alteriōne)} ~~dispositiōne)~~ dispositi. Non n. ignis ex viridi
 ligno nūq; qñi posset, nisi antea viride lignū
 calore e siccitate) disponeretur, qñcūq; illa mta
 disposita calore e siccitate) exora) qñi pñ
 in caq; ignis forma) introduci. Ex qua distictione
 habita duo q; resolutione) paritū) (securata)

bo. Et si p^o nō g^o nō capiatur p^o forma substanti^{ae}
introductione sub hac mot^u definitione g^o nō substanti^{ae}
minime continetur, v^o ea est mot^u ut p^og^o describit
p^ofectio est entis in potentia ut in potentia, et p^o p^oea
hoc fit successione, g^o nō p^o forme introductione nō fit
successione neq^{ue} est act^u g^o nō. Entis in potentia ut
in potentia ad p^ofectionem terminum, ad forma substanti^{ae}
tota simul accipitur et in instanti. Igit^{ur} substanti^{ae}
g^o nō sub hac definitione nō comprehenditur. Alter
Theorema illud d^o. Si g^o nō nō accipitur, ut
precedens alterum includit hoc pacto g^o nō sub
hac mot^u definitione continetur, q^uia sunt in modum
g^o nō fit successione, s^{ed} q^u alter^o g^o nō p^ocedens
t^{em}p^{or}e metitur, et licet alter^o p^ocedens, g^o nō p^o p^oie
non fit t^{em}p^{or}e q^uia d^o veluti a^{er} et q^uad^o ad g^o nō:
nō veluti ad terminum ad q^uem, idcirco p^ocedens
illa alter^o g^o nō d^o. Namq^{ue} ut docuit Arist^o
2 Physic^o Cont: 14. via ad terminum nōie termini
appellari solet, sicut inq^uit g^o nō d^o nō, q^uia d^o
a^{er} in nūm, est motus ad caliditatem caliditatem
appellari solet, et in hoc sensu oēs Arist^o autoritates
intelligi debet in q^uo: ostendit g^o nō t^{em}p^{or}e metiri
ut q^u Physic^o Cap: de t^{em}p^{or}e. nec nō 6 Physic^o atq^{ue} in
2 lib. Cont 29. accipiens g^o nō p^o alter^o nō
p^ocedente introductione forme substanti^{ae}, q^u cū t^{em}p^{or}e
f^{it}. Suūmōiq^{ue} alter^o g^o nō appellati ab Arist^o.

dictum est quod ratione tpe mensurari, qua subitaneis
explicata sunt in Cont: & declarat quoniam pacto
vnu actu et potentia esse possit, cuius instituti est
in intentione causa ead, qm cum in definitione motus
dixisset, q motus est actus entis in potentia et illud
q mouetur, aliquo modo est actu et aliquo modo potentia
capp explicat erat quoniam pacto vnu actu et
potentia esse possit. Hoc aut declarat no dicit q
licet vnu e- id simul actu et potestate esse possit
Sic aut no simul est, aut si simul esse edingit, id no
fit scdm idem principiu. fieri n. negat ut idem
actu et potentia calidum, qm cum id q est potestate calidum
sit non calidum, si idem actu calidum esset, potestate ca:
lidum idem simul esset calidum et non calidum q, dicere
nefas est. Sed si est actu calidum et potestate frigidum
sicuti feruens aqua actu calida est, potestate vero frigida
qm in ea potentia est ut refrigeretur ita illud
q mouetur partim est actu et partim potentia, sicut aqua
ad caliditatem mutatur et qd actu frigida potentia
vero calida, et ppter ad calorem in potentia ad
ipsam caliditatem transmutatur, Aut si aliquid idem
uel simul est actu et potentia id no est scdm idem prin:
cipiu qm impossibile est ut actus et potentia ab eodem
vna e- ead no est ead qm opus ppter calorem
qm actus forma est, potentia vero mta. idcirco
si aliquid est simul actu et potentia, sunt duo

ad diuersa principia referri debet, actu qd
est ratione formae, qd quod, actus in potentia uero ratione materiae
per quam unus qd potentia est, ut exemplo mouens
omne naturale in mouendo mouetur, uerum dum mouet
actu est qm ^{11 de} catens mouet et agit, quatenus actu
est mouetur aut ut potentia. Sed mouens Physicum
tametsi simul actu sit et potentia dum simul mouet
et mouetur, non tamen actu et potentia est per unum
et eandem naturam uel principium, sed actu est ratione for-
mae per quam mouet, potentia uero est ratione materiae
per quam patitur et mouetur. Eapp quod sub
intuitu cont: qd hoc potest proportionari idem qd est
actu et potestate esse potest, aut non simul, aut si simul
tamen est diuersi esse non de respectu cuius de
quod est forma, nec secundum idem principium, sed actu
est ratione formae potentia uero est ratione materiae
lect. Sa
ma superius. Arist. ostendit, idem simul agens et patiens esse posse
id non secundum idem. Agens autem quod est ratione formae est sicut actu
est patiens autem quod est potentia et ratione materiae, quod talis est
et causa passionis atq; transmutationis, ut docuit. Arist. de Gen.
et int. cont. 55 ubi inquit materia ut materia est patiens et causa
passionis, ex quo Arist. in h. scilicet parte inferat qd omne Agens sit
mutualiter patitur et omne Mouens naturale in mouendo mouetur.
Uniuerso mouens in duplici deinde est. Alterum quidem qd materiae
particeps non est. Alterum uero Physicum est. Naturale qd materiam
habet. Mouens qd materiam non habet in mouendo non mouetur
sicut Deus et ceterae substantiae separatae diuinae uero immobiles ratione
causa est earentia ipsius materiae, nam quia forma est formans
quia sicut

quia spiritus formo ē mouere qm̄ uero ē contritione
 intus iocetur sint, quā origo patiōis ē, dū mouent p
 prios orbis, neq̄ patiuntur aut mouent, mouens aut
 Physica Male q̄ corporeū ē dū mouet simul quoq̄ mouet
 ē ita est, qm̄ animi mouent cum mouent p̄ contractus
 quia si non mouet mobile nisi illud contingat. dū uero
 mobile tangit, a mobili quoq̄ tangit, et p̄p̄ea in
 mouendo mobile simul quoq̄ mouet, iust dē p̄p̄ta de la-
 rant de animal ortu q̄ cap 3. ubi n̄gt mouens
 cum mouet et mouetur, cui impellit quoq̄ n̄d impellit
 ē attrahens, quoq̄ n̄d ē trahitur. Similiter h̄c
 in agendo simul quoq̄ patitur, hoc in se illud ē om̄
 m̄dū itentū, q̄ si p̄p̄ie si accipiente termini agere
 ē mouere, moueri ē pati idem non int̄, ut ipse de-
 clarauit p̄p̄t. p̄o de ḡn̄y cont 33. dicent mouere
 lat̄ ē quā agere ē moueri coniūḡ quā pati
 si q̄d om̄ne agens est mouens, non tñ om̄ne mouens
 est agens. pariter ē om̄ne patiens ē mobile sed non
 ē contra. Nam agere ē p̄p̄t ē p̄p̄t accipiente
 talis or̄ de alterone q̄ h̄t inter passibiles q̄tes, talis
 ē motus p̄p̄ie actio inuocatur et passio, quo fit ut
 motus locutis actio ē passio ut dicatur, nisi talis quāda
 uoce et lato uocabulo, et p̄p̄ea inq̄tibi p̄p̄t q̄ Agēs
 ē quidē mouens, q̄ igit̄ agēs in lignis p̄p̄t trans-
 mutat et alterat, non tñ om̄ne mouens ē Agens
 quia Deo opt̄ mouet celus non tñ p̄p̄t transmutat
 dū itaq̄ dictū ē. Agens dū agit simul quoq̄ pati-
 ab eo in quē agit, talis h̄c intelligenda de Actiōe
 p̄p̄ie dicta q̄ alterō ē, q̄ idē ē ac si dicatur,
 Alterans alterando alteratur.

q̄ Arist.

Н. Д. Давыдов, 1890 г.

in agendo patitur et quicquid reprimitur. Sic
 non recedit. Et cum est quod ex usu ciborum frigidus innatus
 calor retundatur, quoniam agens in agendo reprimitur
 et innatus calor in dicitur alimēta frigida agens ab
 illis quos reprimitur et refrigeratur. Tandem usque
 respiratio et respiratio hoc aperit se. Quia nam
 respiratio quod nihil aliud est nisi frigidi aeris attractio
 et ambulatio adducit usque ad nares destinata est ut ex in-
 spirato aere per pulmones et ad ipsum cor delato ferat
 non calorem cordis refrigeretur et reprime ut si aer
 aer cum aliquantulum ea in parte immoratus fuerit postea
 a nares repellitur et foras exicitur, tanquam in utilibus
 nec amplius donec ad refrigerandum calorem cordis
 non ob aliud sane causam nisi quia aer ille iam pridem frigidus
 calorem refrigerans ab eodem calore quos calefecit
 et calefactus aut expiratur hoc et foras exicitur
 iam vero et agens in agendo non patitur, frigidus
 ille aer ad cor delatus in frigefaciendo non calefecit
 ret, igitur a nares foras non repellitur sed in corde deti-
 neretur ad refrigerandum. Cum itaque iterum atque iterum
 aer inspiratur respicitur et foras exicitur ex usu
 respiratio et respiratio evidens sumitur. Augustinus Agellus
 commentens in nota cum patitur. Et dicitur simul
 quos patitur et hoc est quod apud Aristotē dicitur solent fieri.
 per Actionem reactionem. Item secundum cardem quod
 hoc est calefaciens dum agit in frigidum hoc est ad in calidum
 dum agens ut saepe agere. Ceterum Conrado Sars comen-
 so una instantia habet, quod est et agens in agendo

paterebatur igitur ab eo quod est minoris virtutis actio
pervenire potest, quod est contra Aristotelem quod vulgaris propositio
dicens Actionem a maiori et a potentiori pervenire
deducit Argumentum quia si calidus per 6 numeros et
gradus refrigeratus agat quod tres gradus refrigeratus tunc
subeat si calidum dum agit in frigidum et versum
pariter a frigido cum frigidum sit minoris virtutis
et minus quam calidum quod remanet duo gradus sed
non minus ageret in maius, quod cum falsum sit igitur
apparet falsum est Agens versum in agendo potius
Cui obiectum occurrentes dicimus Calidum ut
agere et frigidum ut quod. et si contra frigidum debet
in calidum reagere, cum autem de igitur a minori vel
ab eo quod inobediens est actio pervenit id ultro con-
cedimus cum quod ipse est de quod qualis: si ubi
magis quod id contingit ut agens plus patitur
quam agat sicuti accendit quod gutta aquae in carbone
accendit in pergitur in vero gutta aquae in carbone
agit, sed plus patitur quam agat quia tandem a
calore carbonis consumitur et in ignem mutatur.
Si autem agens quod in agendo plus patitur quam agat
igitur Agens quod minoris est virtutis quam patitur.
quod si maius non esset potius periculum magis agere
quam pateretur. Ad instantiam autem contra allatam
adversum quod Actio dupliciter una quod sit cum
victoria agentis. Altera vero absque victoria agentis
Actio prima est quod agens victoriam habet in ipso
ita ut ipse corrumpat ut quod minus agit in lignum
ipsum corrumpit satis de cum victoria agentis.

2^a vero dicitur quod si res cum agente agit et per se
aliquo pacto dicitur agere, sed non videtur sed aliquo pacto retulit
tunc dicendum quod illa quod Aristoteles proposuit dicens si maiori
virtute actio fuerit, intelligitur de actione quod fit cum
victoria agentis. Sed si minor ab equali non amittit
provenit. Sed si minor et equali actio pro-
venit, id est verum est in actione quod sit sine victoria neque huius
quod est contra hanc. Sicut dicitur in ab equali et de i
minori quod est actionem provenire per se. 3^a n. de Tem.
per. in fine. Patet per rationem hanc remedia. Cum dicitur quod
sunt equalia ad libendum esse. Quod dicitur de eodem
sit Omne agens convenienter cum in materia cum patiente
liberis reparatur in quod agit, in patiente sit equalis agens, in minore, ^{propter virtutis} lectio 6^a
Quodlibet Agens quod cum patiente materia convenit vicissim dicitur agit
a patiente aliquid pati et per se in lectione patientis dicitur hanc
Tunc alia ponitur (Contra). quod Summi est. Agens quod materia cum pa-
tiente non agit, a patiente in quod agit nil quod reparatur. Contra
ista ab Aristotele ponitur per de quatuor Contra 53. ubi inquit quod immatur
calor animalis dicitur in alimentum ingeritur operatur et agit vicissim
ab eo reparatur, et plerumque id usum venit ut ab Alimento in quod
agit restringatur, ut cum sibi aut papaver aut oppium, aut et
quod alimenta frigidiore temperantia sibi offerantur sed
inquit Si Agens in materia cum patiente non convenit, in agendo
minime reparatur, quod est (Contra) videtur sicut in 2° libro Ethic. 57
ubi inquit ista duo Theorematum se invicem consequi quod materia
communicant vicissim inter se agere et pati. quod vero materia non
communicat vicissim agere et pati non est, quod Aristoteles
sua ipsa rei cui dicitur confirmat. Nam celestis corpus in ignem
agit et cetera inferiora, tamen ipsius celestis materia agens ab inferiori
rebus nil quod reparatur, neque in operibus aut fructibus

cuius rei causa est, quoniam celestis corpus cum inferioribus
natura non coeant, quod ob id convenientia cum natura in causa est
ut agens inter agendum repatiatur, et si contra naturam
necessitas in causa est ut agens deficiat patiente in quo agitur
ut quicquid patiatur, unde propositio quod hoc in loco ab
intellectu ponitur videtur Agens inter agendum simul quoque pati
non de quolibet agente intelligenda est sed de eo agente
simul agens quod cum patiente in natura communicat. Sicut colligitur
quod diversa est ratio et causa, quare aliquid mouens est impossibile
bile et aliquid Agens sit impossibile et in agendo non pati-
atur. nam carentia motus simpliciter in causa est cur mouens
inter mouendum non moueatur, de quo non est: ceterum
intelligentibus proinde impossibiles sunt quoniam a natura sunt pro se
libere et separata. Causa uero cur aliquid Agens impossi-
bile sit in agendo non patiatur non est natura carentia
simpliciter, quoniam celum dum in locis inferiora agit in agendo
non alteratur neque patiatur, et tamen in tantum habet, quoniam cir-
culari motu mouetur, qui in tantum ratio opposita. Sed et
cur aliquid Agens in agendo non patiatur, est carentia
motus cuiuslibet rationis cum patiente. Sicut fit quod celestis corpus
ab istis inferioribus non repatiatur aut alteretur quoniam
particeps non est motus eiusdem naturae cum natura inferiorum.
Ceterum quia omne quod patitur ab aliquo agente aliquo
modo agenti resistit, ne ab eo ledatur aut corrumperetur
et dum calidius agit in frigidum ipsum frigidum calidius re-
sistit ne ab eo corrumperetur, sicut et in agentibus voluntariis
hominibus quod ipsi sane conspiciunt, Nam si unus homo alter
inuasit, is qui inuasit et alter resistit quod si non sit ne
ab illo ledatur aut intus at. Cuius quod sit resistit

breuiter explicandum ē, quā in re explicanda illud
 p^o est aduertendum resistētia in duplici dīa esse. Alia
 nō est quā in i^o resistētia quā vim ex p^ote habet agēti.
 Alia uero quā in i^o resistētia quā agēti p^ote obstat, sūt
 ex qua distinctione duas sūt primū enūmationes
 p^o est, si de resistētia loquamur quā in i^o resistētia quā
 solum habent agēti, resistētia nō aliud ē reati quā actio
 quā uel ut meli^o dicam^o reactio, aī q^o p^ote in agēti
 et inuicem dū calidū agit in frigidū, dū frigidū calidū
 tr^o resistere, qm^o reagit in calidū, et reagens quoque
 nō inuicem labefactatūq^o aī calidū. Similiter in agēti
 nō uoluntariē et solummodo si uult alterū solum inuadere
 ut illū interficiat, is qui inuadit ē resistētia quatenus
 in illū reagit et reagendo ut ut inuadentis intem^o im-
 minueret atq^o persolveret. quālibet resistētia et reactio
 una et eīdē reati sūt, solum sūnt inter sese discrepant,
 Actio namq^o dī illa quā unū instituit alterū corrumpere
 et sibi simile reddere, putat calor frigidū q^o cor-
 rumperet intendit Agens tr^o, resistētia uero actio est,
 sed resistētiæ nomen habet p^o ut aliquid se cōseruare in-
 tendit. dū nō. frigidū p^ote a calido in calidū
 reagit sed qm^o eīdē reagit ut sese a uirib^o caloris defen-
 dat scilicet cōseruet, p^otea frigidū resistere tr^o, Similiter
 homo q^o ab altero aggressus est, resistere tr^o p^o ut agit ut se
 se cōseruet et ab inimicū alterūq^o sese defendat. quā
 aliud resistētia in i^o quā agēti p^ote p^ote sūt
 nō aliud est nō actio p^o sui cōseruationem

Altera Consecta est Resistentia in his q̄ resistendi
agendi potestas non habent sicut in ferro in lapide
ceterisq̄ durioribus rebus actus non est sed solum difficultas
ad patiendum q̄ ab Aristotele in lib. de sensu in principio
qualitatis. Nihil in potentia appellatur. Namq̄ dum
gladius nititur incidere aut lapide aut ferro, et lapis
et ferro gladio resistit quod maxime, talis autem resistentia
ferri non est actus ferri in gladio, quia ferri nihil agit
in gladio, sed est difficultas ad patiendum, quia ferri
q̄ sui duritie uix pati et ferri potest. Tunc de resistere
gladio incidenti hoc est non facile patitur a gladio
et hoc difficultas ad patiendum huiusmodi ab Aristotele.
Nihil in potentia dicitur, sicut est contra si gladius hoc in-
cidit et seccat, hoc non resistit, quia hoc difficultas
non habet ad patiendum. Huiusmodi autem resistentia
difficultasq̄ ad patiendum q̄ in duris rebus reperitur ex
ipsa siccitate permanet, sicut est contra factus ad patien-
dum et non resistentia in lacte ex ipsa humiditate
proferitur. quod fit ut resistentia in his que agendi potestate
habent et in his q̄ agendi vim non habent, ex diversis
fontibus et principijs origine ducant. Resistentia uero in his
q̄ vim habent agendi cum actus sit et actus a forma
oriatur huiusmodi resistentia a forma originem ducit. Re-
sistentia uero in his q̄ agendi potestate non habent, q̄ nihil
aliud est quam difficultas ad patiendum a materia propria
quia huiusmodi a duritie provenit et hoc a siccitate que cum
sit dispositio mixta tunc nihil habet, et propria huiusmodi
resistentia a temperamento, et prout a materia origine
trahit

Mouens omne Physicū est Nāle nō inter mouendū etiā moueri ab
 Arist: decretū fuit, sed qm̄ putandū nō est. Mouens qd̄ et mo-
 uens est moueri sed qd̄ ut potentia ē, q̄ radix est causa ē ut ali:
 qd̄ mouetur. Epp̄ bar in parte Arist: declarat qd̄ tamen iⁿuo-
 uens Nāle in mouendo mouetur, qd̄ ut mobile est est potentia
 moueri. Tr. Sūc colligit motus definitio ad antea allatā cor-
 que est decenter traditā qd̄, Motum sane actū esse entis
 in potentia ut potentia ē, qm̄ qd̄ mouetur ut potare est
 dī moueri. Sed qm̄ definitio hanc ad aliam suspitionē afferre
 potuisset, motū actū est perfectionē esse rei que mouetur scdm̄
 p̄p̄ia ei^{us} essentialia. Epp̄ p̄p̄ in Cont: qd̄ declarat motū per-
 fectionē nō esse alicui^{us} mobilitis scdm̄ essentialia sed qd̄ ut
 potentia ē ad aliq̄ Accidens est sibi extrinsecū acquirēdi
 sicut ipse aqua aut aērē exo declarat, dū enī aqua op-
 talisfit est excoctio nō est p̄fectio aque ut aqua est
 qm̄ imo excoctio est aque imperfectio, ad nō aque
 aduersum caliditatem ipsā, sed excoctio dī si que
 p̄fectio qd̄ ut potentia est ad ipsā caliditatem ita ut motus
 p̄fectio qd̄ ad hanc dīctam rei mobilem esse dicatur. Hanc
 Arist: contra Vetus deducit motum neq̄ aequalitatem esse
 aut inaequalitatem neq̄ diuersitatem aut non esse, qm̄ si m̄
 aequalitas esse omne inaequali alteri transmutaretur si
 quāq̄ diuersitas foret, alicui^{us} diuersitas esse ibi moueri
 neq̄ non ens dici p̄t sed inq̄ motus essentialia in aliis
 constituta nō est nisi in que actus imperfecti. Enī enī
 excoctio actus qd̄ ē est perfectio, potentia
 includens ad p̄fectionem terminū est similit caliditate

Ceterum si actus sibi sua intimis perscrutatur, res
ab Arist. sua non recedit, cum n. dixerit motum aut in
qualitate aut diversitate esse, non intellexit motus esse
hunc in diversitate, aut in inaequalitate posita esse
quoniam ea sequentur inchoata quae ab Arist. allata fuerunt
videt. Omne diversum et inaequale moveri, sed intellexit
ex consuetudine quod motus diversorum et inaequalita-
tem esse, quoniam ad motum consequitur unum alteri diversum
Nam si aqua frigida excalescit, ex sui modi alteratione
ipsa aqua diversa fit ab alia aqua quae frigida est, nec non
ex motu unum alteri inaequale efficiuntur. cum n. quod ex
eius sit et augetur quod sume motum in eum alteri in-
aequalis efficiuntur qui inchoantur. Sicut motus apud ve-
ticulos dicitur esse non ens, non quod dicitur simpliciter ita ut nihil sit
quia non ita mentis impetibus utantur, ut non spectarent
motum aliquid esse, sed ceterum motus non ens esse affirmant
quoniam motus est actus quod dicitur imperfectus et potentia per-
mixtus, et quoniam regularis est, quod imperfectum apparet
perfecti privatio et non ens appellatur, unde ait
Arist. 1. de generat. 19. ubi terras quae sunt imperfectae
igne non ens appellantur, idcirco antiquos philosophos dicit
motus quoddam esse imperfectum, propter ipsam non ens
appellatur, et sume in modo praefato sapientum sententia
intellecta rescripta ab Arist. non recedit, ex qua motus
imperfectio inquit Arist. non levis videtur difficultas
cognoscendi et intelligendi motus, Nam quae imper-
fecta sunt, quae ut admixta potentia latent ardua

et difficultas cognita est, in quo quæ sunt inter tempora
 pariter et motus, et id genus consimilia, quæ levis
 essentia sunt, sicut et contra Entia quæ sunt altiora et
 perfectiora sunt facilius cognoscuntur, verum explicanda iam
 est sui difficultas. Cur scilicet ea quæ imperfectiora sunt, diffi-
 culter ab intellectu percipiuntur, quæ ut intelligantur
 est adueniens, quæ sicut in rebus universitate, et non
 Entia quæ apparentur. Quoniam alia perfectiora non sunt
 quæ imperfectiora. Primum Ordine sunt Deus et Intellectus
 generis. Secundum Ordine, inter prima, tempus et motus,
 ita difficultas intelligendi ex duplici fonte oritur, diffi-
 cultas in cognoscendi ea quæ perfectiora sunt, ex rebus
 ipsis non oritur, nam cum divini maior actus sunt, qui
 ex Aristotele et Metaphysica est in intelligendi divini sua
 natura apta nata sunt ut intelligantur. Eius vero deus opti-
 mus et divinus motus suapte natura apta nata sunt ut in-
 telligantur, sed tota difficultas illas intelligendi ex
 parte intellectus oritur quippe quod ad eam cognitionem
 non facili attollitur, respectu cognitionis Dei et intelli-
 gendi ita se habet sicut oculus nocturnus respectu
 solis, ut Aristoteles et Metaphysica scripsit. Eius vero sol
 sui natura maxime visibilis est, quod vero difficile est ab oculo
 nocturno nec non est divini spectandi, id non pervenit
 vero solis sed ex imbecillitate oculi nocturni
 quod solis splendore ferre non potest. Difficultas vero cogno-
 sciendi ea quæ imperfectiora sunt, non ex parte intellectus

expositum sed ex parte rei q̄ imperfe et inest. sicut
dicitur Arist. 2° Metaph. 2. Rō itaq̄ cur motus
et tempus cum difficultate ab intellectu cu^m p̄cipiantur
suis causa non intellectus sed motus et tempori accepta
referri debet —

Lectio 8^a Omnia prima motus definitione. Arist. attribuit hoc in parte instituit
secunda motus definitione afferre. Ea ē autē, Motus ē actus
mobilitis in quantum mobile, cuius ueritas p̄bare uolens assumit
id q̄ antea acceperat, n̄t Omne mouens n̄le moueri, q̄ dupl^{ic}
tē p̄t̄t. Aq̄to ostendit, quod prima illud ē, Omne illud cuius
immutabilitas quies est mouetur, sed omne mouens n̄le ita f̄c
habet q̄ uiḡ immutabilitas quies ē, igit̄ omne mouens n̄le
non solum mouet sed et mouetur. Pro intellectu autē ma
iō nō p̄p̄tionis adueniētiā ē, magis dīcimus esse
inter immutabiles et quiescentes, immutabiles n̄ ē negatio motus
sine p̄p̄tione et aptitudine ad motum, uel illa q̄ non mouetur
nec subiecta (in aptitudine) habent ut moueantur, immo
bilis esse dicuntur, et p̄p̄tē q̄ ceteris dīcuntur n̄les
q̄a nō mouentur nec aptitudine habent ut moueantur
nec quiescere sed immobiles esse dicuntur, quies uero ē
priuatio motus cu^m aptitudine ad motum, uel illa q̄ non
mouetur, sed ad motum p̄p̄tē q̄ quiescere dicuntur,
Ideo uolens p̄p̄tē dīcimus in dīcimus inter immutabiles
et q̄d dīcūt, Mouens omne n̄le, cuius immutabilitas
quies est et omne mouens n̄le q̄ quies p̄p̄tē q̄
ad motum habet mouetur. Altera iō secundū est, Mouens
n̄le mouet q̄ contractū q̄m est mouens corpusculū q̄, si
non mouet alterū, nisi illud cōtangat, sed dū tangit

corpus q mouet aliud tangitur, igitur Mouens nōle in mo-
 uendo mouetur, Vnde inter Mouens Incorporeum et Cor-
 poreum ea dīa est, q mouens incorporeum et magnitudo,
 diuis expers sicut est Deo opt: mobile mouet et celeste
 globum non per Contactum, qm contactus corporum est
 et illa se se tangere dicunt q corporea sūt et ne mouet
 pōdit 1 de anī. Cont. 44. Sed propria mobile mouere
 per contactu ut aīunt virtutib: pūt virtute sua volū-
 tate; celeste corpus in orbem mouet, ita ut intelligere
 uelle media sint, quibz Deo opt: celum mouet, At mouens
 corporeum alterum non mouet nisi tangendo, qm non mouet
 nisi iūsto corpore, sed qm mouens nōle nō mouetur
 in quantum mouens, sed pūt mobile ē, Sicut Philo. secunda
 motus definitione deducit, dicens Motus est actus mo-
 bilis in quantum mobile, quia cumq; q mouetur in qua-
 tum mobile mouetur, q scda definitio motu eo discrimi-
 ne a priori dīnguit, ut hoc in loco egregie declarat
 Quer: q pā magis dēstrat eēntia motus, qm dēstr
 p pūa motus eēntia, que est actus permixtus pro-
 tentia vel imperfecta, Secunda uero, q subiectum
 datur q non attinet ad eēntia motus, datur nō per
 mobile q subiectum motus est ipsūq; dēstr, sed pūde
 motu, definitio quāuis magis exprimat eēntia motu
 magis occulta et recondita ē, scda uero quāuis
 magis ē manifesta, uidentiq; nō est mobile, quam
 ens potentia. Tercia uero scda q mobile tradit
 sit, 2a uero q ens q pūa est, pūa 2a scda definitio

apertior euidentiorq; est qual quid. Illa sonda
motus definitione ipsa; comprobata. Sed in Cont. 18 e
m. Tres mouet dubitationes, quarum prima est si
motus sit in mouente uel in mobili, q; dubitatio inde
occurrit, scilicet, qm cum motus sit actus mobilitatis et
a mouente pueniat, hinc oritur dubitatio, utrum in mo
uente sit aut in mobili. Secunda est. An sit idem
et unus actus qui a mouente puenit et in mobili
recessit, aut diuersi sint actus. Tertia dubitatio est.
An actio et passio sint unus et idem. Quibus tunc
dubitationibus quidam occurrens Innocentius sic respondit q; motus
prie in mobili reperitur non aut in mouente, q; ex eo
ita ostendit, qm actus effectus in eo reperitur, cuius
est perfectio quodue denominat, qm ut dicitur quodammodo
quodlibet quodlibet est illa sonda qual quales deno
minatur, et p inde quodlibet est unus q; actus
in eo reperitur q; denominat. Item uero motus est
effectio mobilitatis, utpote denominat moueri, cui motus
ut in subiecto in mobili reperitur non aut in mouente
bene uero est motus reperiri in mouente, ut in causa
efficiente, quatenus in mouente factus est vis inest
adducendi motum in mobile, sicut dicimus creaturam
quodlibet accidentemq; oia in deo opt. reperiri, non
q; de ut in subiecto, sed efficienter p ut in deo opt.
reperitur uis et factus, quodlibet creaturam et oia ac
cidentia q; ducendi. Secundae dubitationi ita occur
rit Motum quia a motore in mobile efficitur

vult cum de $\dot{q}$ actus ipse et operatio, qui actus ille
 et opus quod a mouente permanet in mobili recipitur
 cuius rei illud est frigus vel excoalefactio una et eadem
 numero ab igne procedit et in ligno recipitur, sicut
 actus docendi quod ex parte in discipulo est unus et nume-
 ro idem, nam doctio dicitur mea sua actus docendi quod a
 me percipitur et in uobis recipitur est una et eadem
 numero, quod ob id motus, $\dot{q}$ et actus mobilis a motore
 permanens est unus et idem numero, ita ut ita dicitur
 sit, motus est actus et effectio mobilis numero eade-
 cum actu et effectio quod a mouente permanet.
 Ex quo sequitur tentis Dubitatio Solutio, $\dot{q}$ actus et
 passio nil aliud sunt nisi motus, vel excoalefactio
 quod ab igne procedit quod actus est, et $\dot{q}$ in aqua re-
 cipitur quod passio est, nil aliud sunt quod opta aliter
 ratio est excoalefactio, sed ratione tamen et respectu
 differunt inter se, nam motus ut respicit agentem
 et ab ipso permanet actio incipit, ut uero
 idem motus in mobili recipitur passio appellatur
 sicut etiam licet idem sit actus et passio $\dot{q}$ fuerit a
 docente, recipitur in discipulo, $\dot{q}$ nil aliud est nisi
 actus docendi, tamen distinguuntur ratione et respec-
 tu per ut in actus docendi fuerit a docente
 actio dicitur et doctrina: eadem uero ut recipitur
 in discipulo passio est et disciplina incipit
 itaque actus et passio re uerum est idem $\dot{q}$ nil aliud
 sunt nisi motus ipse discipulat aliter inter se ratione et

definitione infiniti poni, et prinde confirmari definitum
ut ex infinito pendere, cum p^o de infinito sine quo
continuum definitum non sit dissolvendum erat. De quo agitur
in Sac 3 libri 2 parte oratione habet, cuius q^d forma
ut brevis quadam oratione complectamur, illud aia queri
debet, infinitum quadripartito dividi et sciri. Aliud
n^o est infinitum mole et magnitudine q^d p^o stat a^o sp^o
quantitatis continuam; Aliud vero d^o op^o infinitum
multitudine et numero q^d attinet ad quae in modis dictis
termini & infinitum duratione q^d extensivum appellant. Postea
num d^o infinitum tam in parte q^d in toto p^o habet, q^d est
i^o p^o infinitum in uigore appellatum. Ut aut^{em} v^o q^d
membris expendamus, et q^d u^o in rebus universitate
adnumeratur, et q^d nequaquam intelligi possit. Aut^{em} universal
finitum ad hoc veluti capita redigimus. Si de infinito
secundum magnitudinem forma sit, quoniam infinitum in rerum
na^o minime reperitur, siquidem in rebus universitate corpora
nulla hanc reperiunt, q^d p^o prius terminis determinand
non sit, siue sit ^{corp^o} alterna^o aie mortale. quoniam scilicet
est q^d agitur p^o p^o p^o Cont 33 ubi n^o q^d oia corpora
natura^o secundum maximam et minimam determinata sunt
hoc & maximal^o finitatem sibi continent, minimamq^{ue}
in minima corpora natura^o ultra quam consistere non possunt
Sed non sub magnitudine. Elapsa^o sub ut formae
magnitudine consistere non possunt, idem q^d agitur dicitur
et de qua Cont 41. Oia na^o constantia terminis
et magnitudinis augendi. Hoc vero cum simul
a^o corpore natura^o infinitum habeant quantumvis ipsi

formae accepta referri debet, siquidem omnis forma subsistit
sicut in materia si fortiter habet suam propriam et per se
propriaque dispositiones in debita quadam mensura op-
portet, ita quod forma secundum magnitudinem et qua-
ritatem requirit quod conspiciatur suorum operationes et comode
exerere et possit. Nam quid de infinitis anima aut quare
aut movere non potest, quoniam adhuc convenienter quatuor
non habet, quia illa sunt munera exerceat et possit, quoniam
imo non solum forma quod materia composita est, sed etiam for-
ma altera, sicut est intellectus aut sensus aut voluntas.
ita quod finitam quantitatem sibi requirit, ut si intellectus
gentis orbem lunae superiori orbis ut pole Mercurij
vel Jovis videretur, aut orbem illos non moveret
aut cum difficultate, quoniam cum sit finis virtutis aliquid
potentis, quod habet corpus cuiuscunque magnitudinis mo-
vere non potest, sed quod sibi proportionatus est, cum inter mo-
vens quod finis est virtutis et corpus quod movetur proportio
reperienda debet. quodlibet corpus naturale si est finita de-
terminatum fuit ut in infinitum adaugeri possit
id totum formae determinatae, quae leges et terminos
unicuique corpori naturali imponit, in quo conservetur et
operetur, quid de hoc 3° Philosophi: contra 6° Forma non
existit terminus et finis quoddam appellatur
2^a finitudo ea est, si de infinito secundum multi-
tudinem et numerum orbis sit ~~multitudo~~ finitudo secundum
multitudinem et numerum non per se, quod ita excludit

ita intelligenda, qd in rex nā nō reperitur infinitus
 secundum numerum ~~sed~~ multitudinem actus, ita ut in rebus
 infiniti boies in artus, quibus alij homines superaddi
 non possint, nā infinitum in artus illud ē cui additio
 finis non potest, qm si ei aliqua additio fieri posset aut
 non esset infinitum, aut si infinitum esset, aliqua infinita
 magis reperiretur qd dicitur negat. Cum ergo multitudo
 secundum tempus alijō aut adiectu qd de nouo oritur, p̄terea
 infinitum secundum multitudinem in rex nā actus nō reperitur.
 Tercia conclusio est. Si loquamur de infinitum in actu
 durabile, qd nō aliud est nisi eternum, qd ex se infini-
 tum appellatur, qm ad infinitum secula ex se dicitur
 cuiusmodi infinitum in ordine uero adinuenitur, sicut
 ē deus. Est et eternum intellectus o. cōtra celestia
 p̄ qd eterna ē et durabile infinita, ^{non} id infinitum
 genus ab Arist. reijciunt. Postea conclusio ē de
 infinitum secundum virtutem et agendi potentiam loquamur
 quāuis ut de hoc apud Arist. interpretis hō ē dī-
 versus, sicut sit, qm alij p̄ferunt ex Arist. sicut deus
 est: est infinita potentia ut Thomas et Scotus, alij
 uero qd finitū virtutis et potentie, sicut celestis
 intellectus et querit. ē. sicut dicitur. in illominy
 si quis dixerit qd p̄ferant res solute de deo ē
 infinitum secundum virtutem et potentiam secundum quod
 nō uariari, neq. deus est infinitum virtutis, alij
 finitū potentie, qm si infinitum esset virtutis infinita

[illegible]

Cum lecty libri *Physicorum* finis et fastigium impulerim nunc
 quartum librum aggredior, cuius initio tria prima et *Salomonis*
 loco a nobis expendenda sunt. *Primum* et *Concrexi* huius libri est
 superioris. *2°* q. nam sit consiliu *Aristoteli* q. q. prout in hoc libro.
Superius huius libri partibus atq. diuisio in suas partes. *Quod*
 ad primum. Nescimus liber iste cui superiori in huius modis cui
Aristoteli prior libro de motu in vniuersum tractasset, reliquum erat
 agere de proprietatibus et affectionibus motus, cum non sit sit
 rei essentiam nouisse, sed et rei affectiones intelligere ope-
 re vult sit. Cum aut. sub finem 37 infinitum recedisset et
 ex consequenti omisset motum huiusmodi, reliquum erat
 agere de ceteris motus proprietatibus, *Et* aut. sunt longi
 tempus, et scilicet *Vetus* uacuum. idcirco in hoc et libro
Physicorum et huius tribus agere instituit, ex quo statim apparet con-
 silium q. propositum *Aristoteli*: esse in hoc et libro *disponere*, *disponere*.
 rare de loco uacuo et tpe, q. proprietates sunt motus inter-
 quentes tamen si duo reuera et longi et tempus sunt motus
 proprietates, uacuum uero solus et *Antiquorum* consensu motus
 insequens. *Partitur* aut. quartus hic liber in tres prin-
 cipales partes, in quarum prima q. incipit a *Cont.* pro usq. ad 50
Aristoteli agit de loco et qm. ex *Vetus* sententia locus nil aliud
 erat nisi uacuum, caput in secunda parte q. incipit a *Cont.* 50
 usq. ad 87. de uacuo ordo habet, uerum q. motus redit
 sit in loco sed etiam sit in tpe, idcirco in ultima parte
 q. ab 87 *cont.* ad finem usq. libri *Aristoteli* cumulate agit
 de tpe. *Actum* aut. *Aristoteli* *Primum* de loco in *Cont.*
 p. intentionem suam proposit de loco et agit tractandum esse

res non explicat q̄ de loco tractanda sint. ingens inq̄
est. Vtrum locus sit nec ne! quod nō se se sciat locus. e
quid sit, e q̄m inter Problemata dicitur ordo series u repe
ritur ut primus inquiratur An res ipsa sit. et postea quid
sit. ideo rō. Sub trium disputare aggreditur, utrum locus
in rerū nā reperiatur et sit. Sed priusq̄ tractatione
dum aggreitur ostendit quam ardua quamue difficilis
sit loci tractatio, inquit nō admodū facile esse q̄ tractare
de loco expressim quē sit eius nā, cuius tractationis
difficultatem puenire inquit ob multas lineas q̄ loci
pprietates. Ex una parte n̄ utri local habere rōne
formae quia terminat id q̄ in loco continetur terminus
autē formae rōne dicitur. ex altera parte utri materia
q̄m locus recipit locatum, recipere autem m̄tā cōre utri
Ex altera parte uero nec unū nec alterū esse uidetur
cum locus non sit pars rei locatæ, atq̄ a re locata facile
diuelli separariq̄ possit, quod duo neq̄ m̄tā neq̄ formae cōiunt
cum m̄tā et forma sint partes compositi, neq̄ a composito
separari queant, quibus de causis q̄ obscurum miniq̄ ar
dua ostendit tractatio de loco, tamen q̄rist. dant difficultate
non reformidans audacter loci tractatione aggreditur
primūq̄ ostendit locum existere et reperi, p̄o quidem Ver
terum Autoritate qui dixerunt. Omnia Entia nāta
in loco adinueniri, q̄m imo oē q̄ e in rerū nā idē in loco
constare, quia q̄ non est sic uti Symena nullibi cōspicitur
quod ratio e. Quia quid delinqua diligēter consideranda
e. siquidē p̄positis ab antiquis accepta dicuntur

Omne q. & in rerum na in loco reperiri. falsa & neq. sub
 hac vniuersali ab Aristotele recipitur. siquidem hoc est:
 celestisq. subtilis separata & distincta. Enia. scilicet. & in loco no
 circumscribuntur, qm in corporeu & q. spūs tantu & loco
 cohereri non pot. quin imo ut infra suo loco declarabimur
 non Omne corpus est in loco. Arist. scilicet. sicut & illi:
 ma. Sympsona, quā cum extra se aliud corpus circumdabitur
 non habeat a quo contineatur, in loco non consistit, sed
 causa. Cum flammigores in eam deueniunt opinione aut d:
 docent. Omne q. & in loco reperiri. ca. fuit q. n. li.
 hab. sunt, omne quod est corporeu esse & solum quod
 sensibus subiecta sunt, in rerum na consistere, quod uero
 sensu subiectuū sicut & in corporea ipso nō reperiri
 p. p. dicebant ista conueniunt inter se. Omne ens sensibile
 est. & omne sensibile est ens, insensibileq. & non ens
 pariter conueniunt, cum itaq. secundū quā quod. Enia. so.
 lū corporea sunt hoc aut sunt in loco p. p. statuerunt
 Omne q. est alicubi esse & in loco reperiri. Arist. aut
 quamuis sicut iam non potest in hoc, illorū tñ sententia
 recipit. quo ad id q. dicunt locum esse. Secunda rō
 qua Arist. probat locū esse diuini & motus secundū locū
 reperiri igitur & locum esse ostendit, confutatio ex
 eo patet, qm motus absq. loco fieri non pot. 3. sub
 idem persuadet, illud ad q. corpus nāli secundū nāli
 mouentur aliqd est, iam uero corpus nāli secundū
 nāli mouentur ad propriū locū & ibi requiescunt
 igitur locus in rerum na aliqd est, quin imo nō solum

nigil locis reperiunt, quin inquit eo virtus quae dicitur inest
conseruandi locum, siquidem illud sensus nobis onat
plurima corpora naturalia in quibus dicitur locis conseruari: & conser-
uari in quibus dicitur corrumpi et destrui. Tandem id He-
siodi quorundamque aliorum firmum consensum quia, a se con-
seruare mundum. De nouo gentium esse, ante mundi creationem
confusa quaedam massa quae Chaos appellari potest
in quo tanquam in loco naturalia omnia confusa continebantur
Et quod concludit locum in rebus naturae reperiunt et esse.
Sed hoc in parte illud est animaduersione dignum
quo nam pacto in loco virtus conseruandi locum inesse
possit, cum locus eo sensu quod superficies sit corpus con-
tinens, superficies autem quantitas est, ut subiectum in
proposito quantitati, quantitas autem nulla habet vim
conseruandi quia nec locus vim conseruandi habet. Pro
solutione illud animaduerso locum bifarium conueniri posse
Uno modo ut superficies tantum est. Alio modo ut primas
quatuor committas habet. Si pro modo accipiamus locus nul-
lam habet vim conseruandi ut ostensum fuit. Si uero
modo vim et conseruandi et destruiendi habet. Nam si
in loco similes quatuor fuerint locato, tunc locus locatum
in se conseruat, quia simile simili conseruatur atque
seruetur. Si uero contrarias quatuor fuerint locato
locus destruit remque locatam in eo corrumpit quia
contraria contrariis corrumpuntur, hinc videmus
nonnullas plantas in aliqua mundi parte conseruari

quod si in.

quae si in alia mundi plaga differantur, sustinerent
 locum et conservantur. pauciter quidam homines
 in quibusdam regionibus conservantur in quibusdam vero re-
 gionibus agitantur et male afficiuntur, propter similitudinem
 et contrarietatem quae inter ipsorum complexionem et loci
 quales adinvenitur. Cum itaque Philosophus noster locum vim
 conservandi habere, locum non accipiat superficialiter
 tantum, sed ut primas quales sibi connexas habeat
 quae cum rei locum similes fuerint optimi loci ratione
 istarum quorum vim conservare potest. *sectio 2^a.*
 Cum Socrates Philosophus ostendit locum esse, modo hoc in parte
 probat locum in rebus universalem non reperiri, quod ratione factum
 est, ut ultro citroque rationes afferendo ipsa rei veritas magis con-
 spicienda fiat, idque posui tribus rationibus. Prima est si locus
 aliquid esset, aut corpus esset aut aliquid incorporeum, corpus
 quod esse non potest, quoniam tunc duo corpora simul essent, namque locus
 quod corpus est, et corpus quod loco continetur, nam quod incorporeum
 dici potest, siquidem quod incorporeum et corpus recipere non potest. Secunda
 ratio summa est, si locus in rerum natura reperiretur cum virtute
 ut dicuntur habere conservandi, aut ipse esset materia aut forma.
 sed neutrum istorum dici potest quoniam materia est forma corporis naturae
 partes sunt quod loco non continentur, quippe quod rei loci pars non exis-
 tat. Tandem id ipsum probat hoc ratione si locus est, ipse erit in loco
 cum omnia quae in locis reperiuntur, sed si in loco est, pro-
 cessus erit in infinitum, quia si locus adhuc in loco est, ex quo
 aliter videri potest locum ipsum non reperiri. Sed quoniam locus ipse ma-
 ximalis cum materia est forma affinitatem habere videtur, ut per
 Philosophum in quibusdam apparet. Utrum locus sit materia vel forma
 ut ex hoc in questione alterius problema absolvamur et an

k Excell^{te} Aristot^{is} in 4to Physic^o

locus sit e- qd sit, idq. Arist. tractat a Cont. 14 &
infra usq. ad Cont. 20. id aut Arist. tractaturus
duo primum accipit, quomodo alterum est, aliquid esse in
loco dubi. modo. Vno modo scdm se e- non beneficio
alterius. Alterum uero ex accidenti e- alterius
ope. Secumq. q. accipit Istud est duplicem locum esse
vnum qui communis est. Alterum uero qui proprius est.
Communis ille dr., qui plura corpora continet atq. comple-
ctitur sicuti celum est, q. q. dem ambitu suo istos inferi-
ora complectitur. Proprius uero is dr., q. vnu tantum corpus
particulare circumscribit & ambit, ut vas continens
aquam propriam aquae loci dr., qm. solum aqua e- nullum
aliud corpus in se continet. His sic paraphrasi inquit Istud
Namq. dr. locus nra aut forma sit oia dicitur primum loci for-
mam esse hoc pacto. Terminus rei forma est, qm. rem
terminare propriam forma est; iam uero loci terminus
est rei locatus, igr. loci forma e-. Ex altera parte
probat duplici Arist. locum formam non esse scilicet potius notam
e- q. sit recipient alterius nra censeri debet, qm. recipere
notam propriam est. iam uero loci rem locatam in se recipit
itaq. loci nra rem subire uideat, q. idem Platonis auctoritas
confirmat in Timaeo, ubi Plato locum e- notam ide-
ipse asseruit. verum q. in re gardua e- per difficult-
ca Metrodo est incedend. ut utraq. ex parte rationes afferat
quo facilius ueritas ipsa inueniri possit, idcirco istud ut facit
hior uia sibi pararet ad probandum e- locum esse, e- quid sit
probat locum neq. notam neq. formam esse, 1. aut ita ostendit
loci proprietates neq. nra neq. formam continere, igr. loci neq. nra
neq. forma formae debet, id q. assumptum ex eo patet

qm loci pprietates de sunt, ita qd q loci absq interitu et
 corruptione locati ab eo diuelli separariq possit, ut lig de
 constat de uase in quo aqua reperitur, q, qd ab aqua
 contenta absq aquae corruptione q diuelli pt. Secunda
 pprietat ea est, locum esse partem rei locatae, ex qbz duob.
 loci Conditionib. discensq ita arguitur, nra e-forma a
 nali corpe absq eius interitu diuelli e-separari no possit
 nalisq corpi partes sunt. locus uero a re locata absq eius
 corruptione separari pt, neq rei locata pars est, igit locus
 neq nra neq forma esse pt. Item de ita opor, nale cor-
 pus ad pprim locum secundum nam mouetur, sed no mouet
 ad nram e-formam, cum nale corpus nram e-formam in-
 tra se lineat, igit locus nale e-forma nra se aut forma
 dici nequit. Tercio. Similiter de corpore dicit
 loci non aut nra e-forma, qm nra e-forma sic differ-
 tis ut supra e-deorsum minime circumscribuntur, igit nra
 e-forma loci naturalis ibi re no possit. Tandem id loci
 ratione ostendit. Si locus nra e-forma esset, illud foret
 locum rene moueri cum locata, q a ueritate distendit
 igit ita deducitur, qm nra e-forma ex accideti
 mouetur ad motum corpi nalis in quofuit, quia ut
 docuit Arist. in Topicis motus nro mouetur et ea oia
 que in nobis reperiuntur. Si itaq locus nra aut for-
 ma esset, nra e-forma moueretur ad f motu edpossi-
 igit e loci una cum locato moueretur, q cum falsu sit,
 asseru qn de falsu est, locum nram aut formam esse.
 Sinc inde rōnib. allant ut gradus et via aperiantur
 ad statuendū loci nam, et ad dissoluendū rōnes qbz

omnium fuit locum non esse. Quod in Cont. 20 declara-
re intendit, quod modis alterum in altero contineri dicitur
statuatur pluribus modis vnde in altero contineri, et primum
vnde in alio contineri sicut pars in toto, manus enim
brachia in corpore continentur sicut partes in toto, Alio
modo sicut totum in partibus. Et minime vniuersum corpus
in brachijs manib: et pedib: contineri debet, tanquam in par-
tibus ipsius integritatibus. Et aut totum in partibus contineri
putat totum absque suis partibus consistere minime potest
Alio modo dicitur aliquid in alio contineri ut species in genere. Et
vero species sub ipso genere continetur sicut homo et equus
in animali continentur, quinde Boetius in secundo libro
dicebat. Species est quod sub ipso genere continetur. Alio modo
aliquid in alio continetur ut genus in speciebus, sicut animal
in suis speciebus contineri debet, Et aut genus in speciebus con-
tineri putat genus ipsum ut animal absque speciebus in rerum
vniuersitate consistere non potest. Nam docuit quod in
quodam substantia. Sicut corruptis in diuidunt species abolebitur
ita corruptis speciebus genera auferuntur. Sed animalium
modo diuerso speciem in genere, et genus in speciebus contineri
species. n. in genere potentia continentur, non enim animal actu
homo est aut equus, sed potentia utrumque est. Similiter in
Philosophia dicitur vniuersalia quod sub ipsis continentur inferiora
in potentia contineri. At species actu continet genus
homo enim actu animal est, et quinde aqua super debet esse
natura actu superiora contineri. Alio modo quod in
altero debet contineri et in causa efficiendi, sicut

dicimus unum quodque vel creatum in Deo Opt. contineri
non quod actu quia homo et aqua, actu in Deo Opt.
non continetur sed virtute et eminenter, prout Deo Opt.
prout habet via educendi, Sic filius dei in patre conti-
nere virtute et causatur prout in patre virtus inest filii
educendi. Insuper et item in altero dei contineri et
in materia et in subiecto, sic in materia formae omnes sua sunt
substantiales sive accidentarias. Postea unum in altero dei
contineri sicut loco, de quo ostendi modo, Arist. Sic
in parte unum habet.

Calio 39
28 Februari

Quot modis unum in altero contineri contingat ab Arist. id explicat
tum, in hoc Cont. 28. § 1. Locus in Aristotele per soluit quod probare
conabamur locum reperiri, aiebat. Si locus esset, igitur alicubi reperiri
reperitur, igitur locus esset in loco, atque ita praesens esset in infinitum
soluit Arist. inquit locum ubique esse, et alicubi reperiri, non tamen in
loco, quoniam ut antea declaratum est, non omne quod in alio reperitur
in eo ut in loco continetur, sed cum longi superfluit sit, sufficiens
aut in corpore reperitur et in subiecto, perfectus locus in alio est non
tamen in loco, sed ut in materia et in subiecto. In istis sententiis ex
illustrat. Eminens sententia alicubi est, et alicubi reperitur, quoniam
in proportionem temporis amittens quod immortale consistit, non tamen
in loco sed ut in materia et in subiecto, qua dubitatione sic dispu-
luta cum iam tempus esse uideretur, loci definitionem peruestigare
citius nunc copiamus. Exponit istud in Cont. 30. loci definitionem
investiganda proponit, sic inquit (Sic igitur sunt dubitata quae aut
tandem sit locus, sic manifestum fiet). Sed quoniam ea quae occulta et
recondita sunt ea quae innotescunt, quae sensibus conspicua et mani-
festa sunt, cuiusmodi accidentia sunt, quae ut inquit ipse exponit
Arist. in de sensu Cont. 11. plurimum conferunt ad cognoscendum quod est
et rei nam, Ex quo et Medicis latebris morbi quod bene habet

atq. in quibuslibet. Eapp. Huius loci Conditiones et proprietates
primam explicare pponit, ex quib. loci definitio appropie
posse adinueniri, Indagamus ade loci definitionem pponit
et qualis loci definitio esse debeat, inquitur futuram loci de
finitionem talem esse qualis nunciamus rei per se de
finitio esse debet, quae tres possit. conditiones habere debet
1^a Est ut definitio rei essentialis et nam pponatur. 2^a Est
dupla definitio accidentium prioris causae a posteriori po
tissima est ut definitio ipsa ut difficultates res circa rem
contingentes e medio tollat. Quod si hae tria definitio
non consistit, ut ipsamet testatur religit po de aia Cont II.
inam e Dialectica esse de, explens aut p loci de
finitione inuenienda eas conditiones, pponit ea e ut long
continet locatum e. non sit pars aut aliqd alteri. ut locum
2^a Condicio e ut locus, neq. maior neq. minor sit locato
aut rei locato prius rei ualio, 3^a est ut locus a locato
difficili separari possit, e e contralocatum a loco sine ullo
uel alterius interitu. Postea e locum habere duas pos
siones licet sint sumum et deorsum, Hic uelut pponit
maximq. ad loci nam explicandam magis inuenientibus
quasdam sunt divisiones, quarum prima ea est, Aliqd moueri
duob. modis, uno mo per se. Alio ex Accidendi, illud per
se moueri de, q. per se consistit, nec ad alteri motu mouetur.
sicuti domo aut equus, qui per se ipsos e. solitarie mouentur,
illa uero ex accidendi moueri dicuntur, q. per se sola
no existunt e ad motu alteri motum, e. hae tria
Quist. in dupli. diti sunt. Alio. n. sunt, q. ita ex Accidendi
e ad alteri motu mouentur ut per se ipsa nullo pa
cto moueri possint. sicut sunt Accidentia oia nec non
materia e forma, q. cum nunq. per se consistere possint

sed in aliis semper sunt, semper ad motum compelli mo-
uentur & per se nunq. moveri possunt. Alia uero est, quae
licet ex accidenti moueantur & se tñ. & solitarie quæ mo-
ueri possunt, sicut sunt partes corporis ut manus caput &
brachia, quae licet cum toti committuntur sunt, ad mobilisq.
moueantur ex accidenti, si tñ diuulge digerereq. suerint
a toto per se ipsa moveri possunt. Hic sic ab Arist. con-
stitutis in Cont. 35. loci definitio conclusit, inquit
locum nūc aliud esse nisi superficiem extremam corporis continen-
tis, sicut superficies concavi uasib. locus esse dicitur in quo
aqua ipsa continetur, sicut de aqua dicitur dicitur. Concavum
orbis lunae superficiem locum esse, in quo ignis in gyra
syderya, ut in gyris loci dicitur, q. Arist. ita persuadet
Nam locus, aut est intra, aut forma, aut spatium & in-
teruallum q. est inter latera alicuius corporis aut superficies
corporis continentis. Iam uero intra esse non potest, qm ex
suppositionib. acceptis locus non debet esse pars rei lo-
catis, separariq. potest a locato, iam uero intra pars est corporis
natis nec a corpore ali. diuelli separariq. potest abq. corpore
natis interitu, igit locus non est intra. Et q. tandem rone
locus non est forma, neq. locus dici potest spatium aut inter-
uallum aliq. separatum qm spatium hoc cum trifariū dicitur
ut sit longum, latum, & q. simile, corpus est. Sed cum corpus
natis sibi locum uendit igit hoc spatium requireret corpus
igit locus in loco esset. Ex quo sequitur locum nūc aliud esse
nisi ultimam superficiem corporis continentis. Cui definitio
addat Arist. locum mobile esse, q. ex eo ostendit qm si
aqua in uase contineatur, a quo postea ipsa aqua remoueat

vel dum in aëre continetur, aqua ab aliquo agitur
vel ad motum aque non movetur, igitur locus immobilis
esse debet. Verum ut ubi ista recte intelligatur sciendum
est, q. cum locus sufficiens sit corpus continens, super-
ficiem vero bifariam considerari potest. Uno modo ut ter-
minus est corpori continenti, ut superficies vasis. Et ter-
minus vasis est et accidentis considerari potest. Quo modo
ut continens est, aliq. corpus, ut potest aquam. Si 1° modo
superficies continet mobile quod est, movetur super-
ficies usque ad motum ipsius vasis. Si vero consideretur
2° modo respectu locati, superficies vasis non movetur ad
motum aque, ac proinde superficies in quantum locus est
et respectu rei locatæ immobilis esse debet. Et hoc
modo intelligit (Arist.) hoc in loco cui inquit locus immobi-
lem esse.

lectio 9^a Locus ut ab Arist. Locatum fuit nil aliud est nisi ultima superficies
corporis ambientis. Circa quæ definitionem ea se se offert Dubitatio, quæ
ex eodem Arist. in 1° dicto quantitati locus et superficies duo sunt
spécies inter se distinctæ et distinctæ, nam ibi continens quantitati
spécies triummodis inquit, linea, superficies et corpus, et 4ta ter dicitur locus
et tempus quantitati communis spécies sunt. Jam vero una spécies al-
tera non est nec de altera communari aut predicari potest, non enim
somo de equo, aut linea de superficie, igitur locus superficies
dicti non potest nec summi et nuntiatio fieri potest dicendo locus super-
ficies est, quæ circa superficies est in 1° dicto quantitati, locus autem
est in 1° dicto aëre ubi, ac differt a 1° dicto quantitati igitur locus
superficies esse non potest, alioquin 1° dictum ubi a 1° dicto quantitati
his non distingueretur. ut duo obiectiones facile solvuntur
est aduersiones. Quæ superficies bifariam spectari potest. Uno modo
ut est mensura intrinseca et terminus interius in quo est

Alio modo ut & mensura extrinseca e- terminus rei locale
 ut Superficies vasis, ut terminus internus vasis considerari
 potest, e- ut terminus e- mensura continens aquam. Si p^o mo
 accipiatnr una sp^{ies} constituit quantitas que superficies e-
 Si vero secundo modo, Altera sp^{ies} constituit quod locus est,
 e- si hoc mo considerem scdm has duas res, vnde de
 altero non dicatur, nec superficies et locus, nec e- contra
 iuxta d^{ictam} Regulam una sp^{ies} de Altera non p^o dicatur.
 Sed si Superficies consideretur, ut est mensura extrinseca
 e- in ordine ad locatum hoc pacto locus n^{on} aliud est nisi super-
 ficies put- f- est mensura rei locale, Pro solutione autem
 secundas sciendum e- q^{uod} locus e- ubi, vnum e- idem sunt re-
 e- locus ut locatum ipsum circumscibit e- ambit, est in
 p^o dicto ubi non in p^o dicto quantitati, Et aut Superficies
 locus prout est circumscriptura locati, e- scdm d^{ictam} d^{ictam}
 habitam que est circumscriptura locatum, superficies de ubi
 terminus q^{ui} motus localis e- recipient corpus locatum, sed
 advertendum q^{uod} licet locus n^{on} sit e- p^{er} motu scdm locum
 e- p^{er} corpus ipsi, diversimode t^{amen} sc- se habet ad locum
 e- ad corpa locata: respectu. n^{on} motus sc- habet ut causa
 finalis q^{ui} locus est id cuius gr^{atia} corpa ipsa moventur
 et tandem in eo requiescant e- servantur. Respectu vero
 corpus locati sc- se habet, ut causa Effectrix Conservans
 q^{ui} corpa in loco qui similes dispositiones habeat cum
 corpe locato in eo congruant, e- p^{er} p^{er} se. Ab q^{ui}st. 1^a 8^a 1^a 2^a
 locus actus e- q^{ui} fecit corpus appellatur Corp^{or}is in
 cap: de q^{ui} p^{er}dit d^{ictum} esse principia quatuor. p^{ri}ma
 e- p^{ri}am, illa quide- ut efficiens, d^{ictum} vero ut conservans
 quib^{us} sit explicans ex allata loci definitione p^{ri}mo

[illegible]

non propterea nra ut forma est, qm' loco duo rei partes
sunt nec a corpore nra diuelli possunt. Sed locus superficies -
corpi continenti, q' nra habet conseruandū loco nra pro
pter similes loco quasi intra se tenet. Cuius autē alto
dicebatur. Si locus esset alicubi reperiri. Quid sit lo-
cum q' de alicubi reperiri. sed non tanq' in loco sed cui
superficiis sit in corpore apparet cuius est terminus
tanq' in subiecto. Superficiis nra nra q' d' locus
aqua in ipso vase existit non tanq' in loco sed tanq' in
in subiecto. Sed qm' Veteres locum vacuum esse dixe-
runt propterea h' de Vacuo differendum proponit. Sectio 5^a
Absoluta tractatione de loco h' in hoc Capite q' aspirat a Cont
50 de vacuo tractare aggreditur. Cuius insistentia causa est qm'
cum Veteres Sapientes arbitri fuerint locum vacuum esse, caput con-
siderandū erat. An locus vacuum sit et placuit Aristoteli arguere
vacuum in re nra reperiri. quae in re tractanda, ut moderata
quada oratione ea oia colligamus. q' ab Aristotele in hoc Cap. tractata
eius ordine quo Aristoteles ipse nra considerat qm' qd' sit vacuum
ipsum, quae fuerint Veterum opinio, quae ipsorum rationes et funda-
menta ut vacuum admitterent. Tandem Aristoteles. nihil aliud
res expendit, q' dicit contra Veteres vacuum minime re-
periri posse. Quoad m' attinet, vacuum nil aliud fuit nisi
locus et spatium corpore priuatum, id nra nra vacuum intelligi
debet, ac propterea Veteres de loco differentes locum nil aliud
esse dixerunt nisi spatium interuallum quoddam corpore
priuatum. dixeruntq' totum hoc interuallum q' d' a superficie
aqua ad regionem ignis vacuum esse non ulla refertur corpe
ex eo q' dicit q' toto hoc interuallum continentur sensibus
ipsi nra quae nra, idcirco q' dicit ut sic dicit in sensu (liberitate)

interuallu hoc uacuum esse dixerit. quod si uel sic non
quod pbar constat. s^o sic motus lo cois cuius qm
regnum locus, aut in uacuo aut fit in pleno, non in
pleno hoc e in aliquo spacio q aliquo corpore q dicitur sit
qm tunc duo corpora in eodem loco simul reperiuntur
nempe corpus q mouetur, et plenum in quo recipitur q
corpus est, igit motus n^o fit in uacuo, 2° id ostenditur
ex ipsa condensatione, nam qd reperiuntur corpora que
uicissim rarefunt et conuolunt uel condensantur. si
cuti aqua que a frigore coarscit, igit aut opposita
rarefit. iam uero si condensatio fieri debet uero uac
uum reperiiri oportet, in quo partes q conuolunt uen
piuntur. Deducit Argum qm ad condensationem fiat per
uisionem ipsarum partium, que magis inter se ununtur et
coalescunt, cum leuissim illud sit cuius partes proxim
as sunt e magis compacte. Si uero e contra partes
maxe cuius partes longius distant, ut patet de spongia
jam uero in condensatione partes illae que iam p^o de
longius distabant ununtur, aut unipuntur, in uacuo
aut in pleno, non in pleno qm corpus alteru permearet
ac p^o de daretur corporum transitu. Quod corpus eent
in eodem loco, q a ueritate abhorret, igit recipiuntur
in uacuo ac p^o dea ut motus contritionis fiat unum
statuere oportet, Tertius fundamentu q longi maior re
gionum facere uat ab augmentatione de sumptum est,
nam si uacua non reperiuntur in uicibus augmen
tatis fieri minime possit, q q d^o dici uo debet. De
ducitur Argum hoc pacto, Nam sicut s^o Augmentat^o.

p^{ro}pter tales cor^{por}es quosdam d^{icitur} p^{ro} de g^{ener}atione cont^{ra} 23
 ut q^{ui}libet pars corp^{oris} q^{ue} augetur increseat et augetur
 q^{ui}m uicem s^{ecundum} omnes partes adaugetur. Altera con-
 clusio est ut augmentatio fiat accessu aliusq^{ue} corp^{oris}
 externi q^{ui} s^{unt} ipse rei euidentia ostendit, q^{ui}m augmen-
 tatio fit medio alimento, quo q^{ui}dlibet sublato alim^{ento} neq^{ue}
 ali^{quid} neq^{ue} adaugeri possunt. sicut de declarauit Hipp^{ocrates}?
 Vnde p^{ro} dicitur Qui c^{on}ferunt p^{er} se s^{unt} s^{ub}stantia. ubi d^{icitur}
 iⁿ un^o an^{te} p^{er} se p^{er} se plurimo est alim^{ento} ita l^{ib}er^{is} atq^{ue}
 in c^{on}stanti, iam uero alim^{ento} p^{er} se, q^{ui} in m^{un}do
 in g^{en}it^{ur}, q^{ui} partesq^{ue} d^{ist}ingu^{it}ur aut recipitur in pl^{ur}imo
 aut in uacuo, non primo q^{ui}m alim^{ento} si deberet per-
 transire per singulas partes corp^{oris} penetraret, ac p^{ro};
 in de d^{icitur} corp^{us} penetratio q^{ue} d^{icitur} neq^{ue}, igit^{ur} ali-
 ment^{um} recip^{itur} in uacuo et p^{er} ip^{su}m ad un^{um} q^{ui}q^{ue} par-
 ticulam d^{ist}ribuitur. qu^{ia} bre^u ad admissio uacuo
 statim augmentatio ipsa auferitur. Ex q^{ui}b^{us}. Voleret
 uacuum ip^{su}m in rerum n^{atur}a introducebant. Q^{ui}ter^{um}
 Arist^{oteles} diligentius rem ista^m p^{er}pendens considerans
 nullo pacto uacuum admittere posse s^{icut} Voler^{et} s^uu^m
 refellit, p^{ro} q^{ui} redarguit Voler^{et} d^{ist}inctiones allatas
 de uacuo. 1° ostendit vacuum nec esse nec in rer^{um}
 n^{atur}a adinueniri posse, rexit uer^o de Vacuo allatas
 d^{ist}inctiones si q^{ui}d Voleret uacuum ip^{se} mod^o
 d^{ist}ingu^{it}ebant. Vacuum illud est in quo nullu^m corp^{us}
 rep^{er}itur. 2° sic d^{ist}ingu^{it}ebant. vacuum est in quo
 neq^{ue} gr^{au}e neq^{ue} leue rep^{er}itur. 3° de sic Vacuum est

in quo nō est hoc aliquid nec ulla subiecta corporea
Duo priores uacui definitiones nōt quōd, non sunt
cōtēti sūt et in perfectis; qm̄ etiā puncto sunt
cōtēti, in quo nullum corpus reperitur. Re darguit
singillatim tam in qua assertū uacuum esse, in quo
neq̄ graue neq̄ leue reperitur, qm̄ huiusmodi descriptio
loco cōtēti p̄ q̄ corpe fuerit uacuū habente sonū
aut colorem sine grauitate et leuitate, neq̄ 3a
decenter definitio tradita ē, qm̄ illa competit de
motu qui non est hoc aliquid, ita ut digito in dicam possit
neq̄ q̄ dicitur aliqua subiecta corporea. sed cōuenientia
nōt quōd; uacuum ita deservendum erat. s̄ uacuum
cum est longē corpe carent, actus tñ ut corpus ipm̄
recipiat. His uacui definitionibus. Vltimū reiectis
se se confert p̄q̄ ad p̄bandū uacuum non reperiri
q̄ sane p̄bat. distinctiō, p̄ q̄ dē ex nā motus
sūt ex duobus motib, ut scilicet ex ^{peluam} leuitate et ^{tardat} graui-
tate. dē ex nā motus desumpta supponit p̄m
corps nālia ad p̄prium locū moueri tanq̄ ad p̄prium
finē, ex qua Hippocrati ita rōcinatur. Diversorū
corporū nālia sūt p̄m specie, diversi debet p̄p̄rius
ad quos mouentur, qm̄ diversorū corporū nālia
vniū finis p̄p̄rius vniūq̄ locū sūt p̄m p̄m esse
non p̄t, sed in uacuo non repeririūtur diversi loca
sūt p̄m p̄m, cum quibet pars uacui sit ciūb de rōnis
igr̄ in uacuo diuersa corpora nālia moueri non
possunt, quia uel mouerentur ad diuersos

fixos diuersaq; loca scdm speciem, aut ad eundem sine
eundem locum. Ito qd moueri no possit cui in ua-
cuo diuersae partes non extent qd scdm speciem exim.
quanti cum qlibet pars uacui uacuis sit, neq; moue-
ri possunt in uacuo ad eundem locum scdm speciem
qm diuerson corporum diuersa sunt loca secundum speciem
ad que mouentur. quomodo posito uacuo de quist.
corpa nulla nullo pacto moueri possent ac p inde
amisso uacuo tollitur motus

Lectio 6^a

Ex na ppra motus contra Videris quist: demonstrauit va-
cui in uer na nec ists nec reperiiri posse, mo p qd ex dijs
motus ut poti ex uelocitate et tarditate idipsum demonstra-
re dixerunt, id aute pbandu a sumit uelocitate et tardi-
tate in motu Elementor de sumi ex raritate et densitate
ipsius medij, ut poti aeris uel aque in gb: elementa moueri
nam Elementa q in medio rarior mouentur uelocius mouetur
quam que densiore aere et aqua aut sursu aut deorsum
mouentur, na ipsa rei euidentia ostendit, q si duo corpa
grauia accipiantur aequales magnitudinis similiq; figu-
ra diuersiq; partib: aeris moueantur, quar altera sit
rarior, altera uero densior, corpus illud q rarior aere
ut parte mouetur celerius mouetur quam illud q aequale
aeris densiore parte mouetur. iam uero si uacuum eet
ut poti hoc totu interuallu q aere appellamus summo
diuersitas non reperiiretur scdm rarum et densum
qm uacuu raritate et densitate ex pte de qd oia corpa
q in eo moueretur, aequie uelociter mouerentur

neq[ue] causa assignari posset cur vnu corp[us] altero celerius
moueretur, et totum posita magnitudinis atq[ue] figuræ
equalitate. Cui itaq[ue] in his q[ue] mouentur in aëre aut in
aqua finitimi rependantur dicitur scdm[ut] velocitate et
tarditate, igit[ur] ut seruentur motus localis Elementor[um]
miformitatis eorum admitti minimi p[oss]e. q[uod] q[ui]st[us] ca
rione confirmat, nam cū cur vnu corp[us] altero deor
sum celerius moueretur mobilis diuersitas ē, in gra
uitate et leuitate, nū corp[us] q[uod] grauius ē maiori p[on]de
re cel[us] deorsum mouetur quā q[uod] minus graue est,
q[uod] ipsa experientia patet. Jam vero si vacuum ponatur
sane uelociter moueretur corpus quod grauius ē et
minus graue, Argum[entum] ex eo deductum, q[uod] q[uod] corpus
q[uod] maiori ponderis est in aëre aut in aqua motum
celerius moueretur quā q[uod] minus graue ē, ea ē causa
q[uod] corpus grauius potius est ut mediū ipsu[m] scindat
mediūq[ue] ut pot[est] densitate aëris et aquæ superet, quā
q[uod] minus graue ē. Si aut[em] vacuum existeret nulla in
eo resistētia esset, itaq[ue] argueret uelociter et graui
ra et minus graua cor[por]a moueretur. cui aut[em] id falsu[m]
ē, falsum quoq[ue] est asserere in uerū nā vacuum rep[er]iri
quālibet toto in uacuo q[uod] a celo distat ad super
ficiē usq[ue] aquæ cor[por]e plenu[m] ē et ignis et aëris,
aut aëre solu[m] siq[ui]piam forsasse sustinuerit supra
ipsu[m] aëre igne non contineri sicuti. Eandem et q[uod] lucis
atq[ue] visū ē. Ex q[uod] rōnib[us] ab Arist[otele] allatis

Sicut Crotilaria inferitur Conito, Successione in
 motu Elementorum & quo ipse fiat e in globis al uelocior
 e tardior sit ex medijs resistentia ut potest aeris e
 aque super quibus Elementa corporum in anima mouentur
 defummi, quo fit ut in Elementis resistentia intrinseca
 ex qua in eorum motu successio fiat non reperiatur
 e penes hoc Elementa a corporibus aëris distinguuntur
 quoniam in corporibus aëris resistentia intrinseca reperitur
 ratione cuius successio in motu uelocitasque e tarditas
 adinueniri potest, siquidem pugnantia quodam ipse uel inter
 animam e corpus in motu aëriali. Nam aëria circuli
 laeui mouere intendit, quia propria aëris est circulariter
 mouere, corpus autem uel contra ad motum deorsum in
 clinationem habet uel terrena sit. Ex qua contrarie
 tate quod corpus habet ad aëriam resistentia quae ad
 oritur, ex qua successio fit in motu ipsorum aërialium
 creditur ad hoc quod cum motus aërialis fiat ab aëria medio
 calore e spiritu per maiorem minoremque uirtutem caloris
 maior e minor uelocitas, in motu aëriali reperiuntur
 e numero aërialia quod ualidore calore maiorumque spirituum
 copia quod data sit, celerius moueri possunt, ea uero in
 quibus calor imbecillior est minorque spirituum copia tardius
 mouentur quo fit quod posito uacuo licet Elementa mixta
 in anima moueri non possent, tamen aërialia moue
 rentur, uelociusque e tardius propter internam resistentiam

quod subest, maior est et minor virtute caloris
a quo mouentur. Verum hoc in re illud reticendum
non est unde oritur successio uelocitatis et tar-
ditas in motu alterius, pariter et in motu augmen-
tu sui motu q. mediu non fuit. porro successio
in motu alterius uelocitatis et tarditas oriuntur
tunc contrarij q. in qua agens agit, et inuerso
ut sensibz uidetur. si ignis in liquo uiride frigidius
agat, tardius agit ipsiusq. excolescit quod cum
in liquo arido sua actione exercet, q. non aliunde
puenit, nisi q. in liquo uiride contra uitas reperit
frigidum et immidum ex q. maior oritur resistentia
at p. inde maior mora tarditasq. actionis ipsius ignis
et contra uero cum in liquo arido minor sit resista-
ntia, minor quoq. resistentia in e. et p. uia minor
est mora in agendo ignisq. calidius illud excolescit
unde quo maior est potentia agentis supra resistentia
hanc patientis, eo uelocior est actio, quo uero minor
est uirtus agentis nec ita uincit resistentia patientis
eo imbecillior est tardiorq. agentis operatio,
ut etiam patet p. de duob. somnib. inter se di-
micantibz, quorum unus si multum exasperet uires al-
terius ipsius celeriter interficiet, si uero non
multum sub resistentia alterius diminet longius
dimicabit tardiorq. reddetur aucto agens
in alterum. Hinc hoc Regula definitur
vniuersalis in qualibet actione, q. celeritas et

tarditas in motu desumitur ex maiori et mi-
nor virtute vel potentia agentis, supra respicien-
tial patientis in q agit. Ex qua Regula facili-
ter quoq; rō explicatur cur qdā tardius qdā vero ce-
lerius in corpore et augeantur, nam ea aiantia in qb:
calor magis viget q incrementi causa ē motu mē-
tibus fuerit ut potē ter uia et sicra q alioq;
extensionē in apta est, sed Summa q extensionē
maximē idonea est, ea in q aiantia celerius incre-
scent. cōtra tardius illa in qb: calor imbecillior
est, mēta uero ut potē mēbra ipsa temperamento
sicciora sunt. Sūt pueri et infantes conspiciunt
maximē adaugeri tūm qā plurimū habent calidi
immā tūm qā cor mēbra summiōra sunt,
cuius mōdū ē qā cor mēbra quasi cerā infle-
ctuntur. Sūc et fit cur longiore ipis intervallo
ut in iuuenta statēq; conspiciunt non amplius
sicciorē adoleſcant, tūm qā calor imbecillior factus
est igitur mēbra sicciora reddita sunt, ac p inde
extensionē in apta. Quib: mō sic constitunt qdā
et firmiter ab Arist: "nō adūq; Volens uacuu"
non esse, qn i mō id a nā maxē abhorre
rōmib: ueterū Arist. satisfact et primo sic occur-
rit, cul n. aiebant motus aut fieri nē in uacuo
uel in pleno, nō det motus fieri in pleno hoc est
in ppario q aliquis corpore uisum ē sicut in aēre

Ad in Partia aut quod afferebant inde conseq. duo
corpa simul. Iste in eodem loco, id quod inficiant
in eodem uno corpus aut per aerem aut per aquam
mouetur, et unum est alterum cedit corpi quod per
ipsa mouetur cuius rei illud indicium est inquit
Christi quia dum lapis in aqua pergitur circulos
quosdam uidemus in aqua fieri quod aperuisse ostendit
lapidi in aqua pergitur partes aquae cedere
quod si cedunt partes aeris et aquae non itaque duo
corpa sunt in eodem loco. Occurrit et 2° ob.
iectio de Contentione seu Congelatione
Nam dum corpa quae iam in diversiora erant
concreuerunt et contentantur, partes quod unum
proximique accedunt, cum aut quae sunt Voluerit
aut illas recipi in plano aut in uacuo, illa
videtur, illas recipi in plano, quoniam inter partes
illas quae prius erant raris longiusque inter se distabant
aer interprimebatur, quod et Partes illas pariter reple-
bat, cum aut in concretionem partes unum
magis aer ille, cedit atque repellitur et propterea
partes illae in spacio non quod uacuo, sed quod aerem
iam prius plenum erat recipiuntur et iuxta
se se ponuntur.

Lectio vij. ^{et} rōibz quae ab Antiquis allatae fuerunt, ad ostendendum uacuum
in rerum re adinueniri non superfluum per solvenda quae ab
augmentatione desumpta sunt, quod si in hoc constituta erat si uacuum

non reperitur augmentatio fieri non potest, et superius probatum fuit
Cui ratio Arist. satisfacies inquit augmentatio fieri posse neque appa-
rebitur fore ut uacuum sit, si quidem quodam augmentatio est, quod
per solam alterationem fit, sicut est incrementum aquae congelatae quae
cum igni apponitur liquefit et in maiorem molem adungetur quod cum esset
congelata, quod tanta aquae augmentatio absque uacuo sit, ut per solam alterationem efficiatur.
Ceterum Saepe Arist. ratio non placeat veteri Aristotele satisfacies
quod licet augmentatio aquae quod per alterationem fit absque uacuo
fieri possit, tamen ad hoc non tendit ratio antiquorum, sed ad au-
gmentationem uterminem, quod proprie augmentatio est, quae absque
uacuo fieri non posse superius ostensum fuit. Vidit Arist.
instantiam istam neque Saepe in parte huius instantiae satisfacies
sed solutionem distulit usque ad primum librum de generatione, nam cum
huiusmodi solutio modum quo augmentatio fit de claratione
expostularet, quod sicut absque longiori oratione fieri non uideretur
cogit cum sit reticuit et ad eundem locum progauit, ubi eam
attulit solutionem, quod uterminem augmentatio fit accrescentia
nutrimenti quod intrinsece ingentem, quod quilibet pars uiu-
tis corporis est nutriri et augeri debet, non tamen ob id
uacuum requiritur in corpore dicto. Quod quod ipsum alimentum per-
transcat, quoniam alimentum ipsum in partibus porosis uiu-
tis corporis recipitur, in quo aut spiritus aut tenuiores
humores reperiuntur, quod accedente nutrimento ceterum
atque porosas partes nutrimento replentur, quod postea
ab aëre beneficio caloris innati in membra conuertitur
ex qua conuersione ipsae membra sequuntur incrementum
dum modo maius sit et affluentius illud quod in membris
conuertitur, quam illud quod influxum expenditur, quod fuit

siquidem non ex qualibet nutrimenti corruptione
in substantiam viventis augmentatio fit, quoniam si tam
tunc et convertitur a calore quantum resolutum fuit
nutritio fit sine incremento et diminutione ut do-
lingit in calore conservanti. Si vero minus sit illud quod
convertitur quam illud quod est resolutum, ut contingit
in aegro atque in senio nutritio fit cum diminutione
et si uberius illud quod appropinquat mutatur quam
illud quod resolvitur ut contingit in infantibus et hiis
quod accrescent nutritio fit cum augmentatione. Quod
ob id et invenitur augmentatio convertitur suam
absque vacuo, quoniam nutrimentum ut dicitur in vacuo
fit in promptis partibus spirituum tenuioribus humoribus
referens recipitur, quod. Veterum rationibus: sit resolutum
ab Aristotele in decretum est, vacuum in rebus non minime
reperi. Et quoniam in hoc libro explicanda
proposuerunt fuerunt locus vacuum et tempus
cuius tractatione in absoluta de loco et de vacuo
in hoc 3^a parte quod conditionum a^o Causa 87. ad
calcem libri Aristoteles de Tempore tractatu aggreditur
qua in de Tempore tractanda duo posuit Aristoteles. Discuti-
unda proponit. Primum Quoniam tempus sit, alterum, quid sit,
et licet in satis constet tempus esse in rebus non
nihilominus una exstat ratio quod tempus non esse probare in

130
q̄ hoc in loco ab Arist. q̄positum dissolvitur,
Rō illa ē, illud non ē cuius partes nondū jam u-
ro partes t̄p̄s non exstant, q̄m̄ q̄ genitū non ē q̄ cū
p̄beret, futurū uero adhuc non ē igit̄ tempus
aliquid esse non p̄t, cū uiz partes non exstant.
Cui rōm̄ Arist. occurr̄, sed ut soluit̄ illud mod̄
reddam̄ adaduenient̄ ē. Enīa diuīn̄ quū ipse
q̄uī n̄ q̄manens s̄m̄, alia uō in quadā successione subsistit
permanētia s̄m̄ sicuti cū lū aīa uīa ē uīa
oīa ea cuius p̄tēs actū s̄m̄, cuius partes coalescūt
successiua uero s̄m̄ sicuti tempus et motus,
cuius p̄tēs actū non s̄m̄ q̄ inter se se hoc dicimus
ne differant q̄ q̄manens cū finit non s̄m̄, sed
tunc existunt cū cū facta genitaj s̄m̄. Tandē
n̄ homo notū est - - - sed tunc existerē d̄r cū
iā factus est. Et cōtra se se habent successiua
igūidē tunc s̄m̄ cum finit cū uero facta s̄m̄
non existunt. Motus n̄ tunc est cū f̄it, cū uero
motus factus ē ampliḡ non existit. Ex q̄ s̄m̄
q̄ aliam partem requirunt permanētiā, et alia
successiua, Permanētia sanē actuali existunt
partem occupant: Successiua uō nō actuali
partem occupant requirunt q̄m̄ tunc nō successiua
sed q̄manētia s̄m̄, sed solū successiua et
partem requirunt, s̄m̄ successiua et continuā
ita ut carob.

ita ut partes motus et tempus in quadam successione
constent et sibi invicem consequantur, sicut ad unum
in tempore, Nam quod est in fluxu cui subsequitur
quod est in subsequente futuro in qua pars successio
ipsa non consistit. Foris igitur ad hunc finem
demonstratur. Illud non est cuius partes non sunt quod pro
prio in intelligenda est cuius partes vel non sunt actu
quod manentes neque secundum successionem sunt, ita vero licet
partes ipsas actu non quod maneat, neque quod neque quod
le ritum neque futurum actu consistit, tamen secundum
successionem et continuationem sunt, quod successio facit
ad nam et essentiam ipsam. Sed cum tempus aliud sit
quod sit ut natura et essentia latere non oportet, et
cum huiusmodi essentia declarabitur inquit. Tempus
et numerus ipsius motus secundum unum et posterius, quod
descriptio inferioris explicabitur.

Lectio viii

Explicatio Arist.

L. Euclid. Propos. in 4. lib. 1.

Explicatur quod ipso nam cum p^{ro}hibet definitionem Temp^{oris} inq^{ue}nt est numerus motus p^{ri}us & posterius, q^{ui} definitio cum satis ardua & obscura sit, diligenter à nob^{is} expen^{di}enda est, et p^{ri}mo considerand^{um} est, quomodo Numerus ab Arist^{otele} accipiat^{ur}. Porro numerus Bessarionem capi p^{ot}est. Uno mo^{do} p^{er} quantitate discretas ut is est connumerans sicuti vnde duo tria sunt. Q^{ui} mo^{do} p^{er} re numerata. sicuti sunt hec aut viginti boves, q^{ui} duo differunt inter se, q^{ui} numerus p^{ri}mo modo est q^{ui}d abstractum, 2° vero mo^{do} sunt res ipse numerata. Jam vero Numerus ab Arist^{otele} nō accipit^{ur} p^{ri}mo mo^{do} q^{ui}m tunc temp^{us} esset quantitas discreta non aut^{em} continua, q^{ui} tñ ipsemet inspicitur in p^{re}dicto quantitate ubi temp^{us} inter sp^{eci}es quantitate Continuas recuset, q^{ui} ex eo etiam confirmari p^{ot}est, q^{ui}a est continuum. Illud sit cui^{us} partes vni termino copulantur, partes vero terminis ut p^{re}sentum et futurum ipsi more q^{ui} temp^{us} p^{re}terit est veluti cōi termino copulantur, igit^{ur} temp^{us} ē quoddam continuum ac p^{ro}p^{ri}ue nō d^{icitur} numerus q^{ui} eo quo numeramus, q^{ui}m tunc esset quid discretum, sed a^{ut}em p^{ri}mo re numerata, sicut ipsemet Arist^{oteles} declarat in Cont^{ra}. 102 et tunc sensus erit, Temp^{us} est numerus mot^{us} & mot^{us} ipse numerat^{ur}: interdum et numerus p^{er} re numerata accipitur, sicuti et dixer^e consuevimus domine ciatsum vim bibisse, accipiens cyatsum p^{er} uino, sed q^{ui}m adhuc non satis constat quid scilicet motus numeratus, id ē explicare oportet. Eⁿimvero motus numeratus nil aliud est nisi motus habens p^{ri}us & posterius

quamobrem dnm de Tempus esse numerus motus, nil
aliud dicimus nisi motum numeratum. & sabbent prius
& posterius, & si clarior sensu uti uelimus dicendum
est tempus nil aliud esse nisi prius & posterius in
motu, Motus. n. duo in se includit. Unus est qd est actus
imperfectus fluent. ad esse perfectum & id est propria
essentia motus. Secundo motus includit prius & posterius
q non est de motus essentia sed qd consequens mo-
tionem, sicut uisibile in sequitur solem, & hoc prius & poste-
rius in motu tempus est. ⁺⁺ proea tempus ab arist. de co-
pactio motus, qm ad motus essentia consequitur, sed
qm tempus ipsum de esse mensura motus qm motus
ipsum tempore metimur, ⁺⁺ proea sciendum e cuius motus
tempus mensura esse dicatur. Mouet Arist. hoc in
parte hanc difficultate cui satisfait dicens, Tempus
esse mensura omnis motus, ut scdm locum alterius,
in clementi, & quantitate, ita ut omnes species motus
tempore metiri, uel fieri in tpe dicatur. Sed licet hoc
Arist. dictum de prioribus tribus speciebus motus diffi-
cultate non habeat, tñ de quantitate dubitatur aliqua habet
qm quantitas substantia cum ad substantiam terminetur, que
non intenditur neq remittitur, & ex consequenti non
acquirat successum, tñ non mensuratur, ⁺⁺ cap. ut qm
substantia conuenit intelligatur sciendum est, quantitate substantie
bisariam capi posse ut alias dictum est. Uno modo
q ortu forme substantie. qm nō p ut (pcedit)

alterone includit. Si 1° mō accipiatur quatio
 tempe non mensuram neq. fit successiue. sed tribus mo-
 mento, qm̄ mta de cetero disposita ab Agente in ea
 forma substantia tota simul et in instanti introducit
 Si uero 2° mō tpe fit et successiue, et sunt in modū
 Arist. substantia hoc in loco et alibi intelligenda ē, cum
 igit. quatione substantia successiue fiat atq. in tpe.
 sed licet et alterone et in remota localis tempus
 mensura sit. 1° tñ mensura est motus localis qm̄
 sit alijs motibz prior est, qm̄ sit absq. alijs fieri pot.
 ceteri uero absq. motu scdm̄ locū fieri non possunt
 ut 8 de Physicis Auditu cumulatim Arist. declara-
 uit. Sed qm̄ locus Motus localis duplex ē. Q. uer
 Circulans alter uero rectus, tempus p. et sp. quā
 dr. esse sub mensura motus circulanis quā motus recti
 qm̄ motus circulanis ē prior est et posterior mo-
 tu recto, si q. d. non exente motu circulanis neq. motus
 rectus erit nec ullus alij motus uel inferiorum, ut
 p. d. dicit Arist. 1 Metaph. Cap. 1°. Si uerbis opor-
 tet mundum sine inferiori sup. nōtibz motibz
 q. u. continui, ut ois uirtus sing. inde gubernetur
 et conseruetur, qm̄ uero tres potiss. sunt motus
 globorum celestium, motus primi mobilis, q. d. dicitur.
 motus ē ab oriente in occid. et huius quo ipse Sol
 facit dies et noctes. Alter uero p. p. n. i. p. n. i. g. Solis
 quo annos constituit. Tercius uero p. p. n. i. g. Lunae

quo mensuratur efficitur. Tempus pro mensura est de motu
in mobili, quod ceteris prior est, quia in immutabili de-
pendet a Deo, quod non quod primo mobili infidelit. 2.
de quod Mensura motus Solis. 3. vero motu ipsius
Lunae, et quodvis tempus de mensura de dicatur motu
aliarum planetarum, quod tamen motu aliorum planetarum.
et Mercurij Jovis et Saturni, non ita vulgo perso-
piuntur proinde tempus illorum mensura non potest
quantitas et motus illorum planetarum reuera tempus
mensura est, hoc vero non solum mensuratur motus
verum et est substantia quantitas et corruptibilis, siquidem
quod mortalia sunt tempus incipiunt confusum atque con-
tinuum deteriora sunt, ita et mortalia a tempore
continui dicuntur, quo fit ut mortalia in hoc sensu
dicantur tempus aut metiri aut contineri, sicut de novo
orientum occidentumque variis mutationibus ubi continentur
substantia vero aeterna, quoniam non orientum de novo
aut sensum, neque ipsis intervallo deteriora sunt
propterea a tempore non continentur, tamen si motus celestis
corpus habet, et hoc mensuratur. Verum cum Deus
optet ceteris substantia aeterna quoniam ipsa sunt duratione
habere, notandum non est quod sit duratio substantiarum
aeternarum, porro duratio quoniam illa sit vel aliud
est nisi mora aut extensio existentis alicuius rei
quoniam imo duratio ipsa ab existentia recedit non diffinitur

qm̄ i de' est q̄ uere quantum res coeplet et quāto
 duret, et quo longior de esse existentia rei, maior
 de esse duratio, et quo brevior est extensio ipsius exi-
 stentiae brevior de esse duratio. Sed qm̄ ea quae ex-
 istunt in triplici durā sunt. Quā n̄ sunt q̄ neq̄ in-
 ciipiunt neq̄ desinūt in quo ordinē solū ē deq̄ opt.
 1) Alia n̄ sunt q̄ ab hoc diametro sibiident q̄ incipiūt
 et desinūt sicut sunt mortalia quicq̄. Quā sunt quā
 mediae quae quomōdō se habent q̄ incipiunt q̄ desinūt
 p̄ducunt sed nunq̄ desinūt, sicut sunt intelligētia
 celestia corpora et aia rationalis, cūq̄ intellectus et esse
 durā. Alia q̄ appellatur esse eternitas, et ista solū
 cōt deo, q̄ neq̄ incipit neq̄ desinit, et p̄p̄ea deq̄
 eternitate de mensurari, ita ut eternitas nō ali-
 ud sit nisi extensio ^{duratio} ipsius substantiae q̄ neq̄ incipit neq̄
 desinit, quae uero incipiunt et desinūt tpe me-
 surari dicuntur, sicut sunt mortalia, ita ut tempus
 sit durā rerum q̄ gignuntur et occidunt, Quae uero
 incipiunt et p̄ducuntur sed nunq̄ desinūt, dicuntur
 mensurari duo ut angeli intelligētia et celestia corpora
 non n̄ mensuranti eternitate q̄ incipiunt, neq̄
 mensuranti tpe quia non occidunt, ita ut argua-
 tur nil aliud sit nisi durā illarū substantiarū q̄ p̄ductas
 sunt, sed nunquā desinūt.

Lectio 9.

lectio 9^a. Tempus mensuram esse ipsius motus, reuera om̃ corruptibi-
lium ab Arist: decretum fuit. Nunc consideranda est
q^{ue} tempus sit mensura quietis, cui dubitatio occurrens
dico tempus mensuram esse quietis non q^{uia} q^{ui} se sed ex
accidenti, nam tempus p^{ro}prie mensura motus est in quo uari
successus et prius et posterius reperiuntur, quibus uero cal pri-
uatio q^{ui} tam sit non sicut ac tenebris luminis successione
non habet, ac p^{ro}inde tempus p^{ro}prie mensura non est, et
aut mensura quietis ex accidenti, q^{uia} tempus mensurando
motum etiam metiri quietem, quidem tamen ipse aliquid
quiescente dicimus, quanto aliquid motum esse percipimus.
Unde ex motu quiete ipsam percipimus, et si aliquid corpus
p^{er} se motum moueatur, aliud uero q^{ui} se motum quiescat, di-
cimus illud per se motum quiescente tempus uero mensura
est motus illius corporis q^{ui} se motum mouetur, q^{uia} uero dicitur
uide^{re} ipse alterum q^{ui} se motum corpus regere, tempus
mensura illius quietis ex accidenti esse d^{icitur}. Verum q^{uia}
post p^{ro}prietates rei Nam et essentiam rei p^{ro}prietates etia
scire oportet, cap^{itulum} cum factum Arist: ipse essentiam
explicasset, tandem ut suis ipse tractum sine imponeret
nonnullas eius p^{ro}prietates declarat. Quarum prima ea
est Tempus quoddam commune esse, nam cum illud con-
tinuum sit, cuius partes uni e^{ius} terminis copulantur
cap^{itulum} cum partes ipse p^{ro}teritum fani et futurum temp^{or}i
p^{ro}teritum q^{ui} nunc appellatur unum, q^{ui} est uelut copula
et uinculum quo futurum et p^{ro}teritum simul unum

siquid tempus *q*uod sit finis *q*uod tertiū esse dicitur et primi:
 primum futuri, idcirco tempus continuum quoddam est
 cap. 1. Plerūq; in Aristotelis Cap. de generatione inter
 species generationis Continuum tempus dinumeravit, verum
 quia continua in duplici ordine reperiuntur. Quia nō sunt
 quorū partes, itum positionemq; habent, ut linea su-
 ber fructus et corpus, quorū partes manet, et quas di-
 cito in dicari possunt. Quia vero sunt quorū partes
 non *q*uod manent neq; positionem habent, Tempus nō quē
 Continuum ē quorū partes neq; *q*uod manet neq; positionem
 habent. Et tamen *q*uod tertiū et futurū q; partes *q*uod sunt
 non consistunt, ac *q*uod p̄terea neq; positionem ullam habent
 et licet de tpe solū *q*uod sit ^{vel p̄ter} habeam, ipsū tñ per-
 manens non est sed in continuo fluxu est. Secūda
 tpe *q*uod p̄teritū est tempus *q*uod p̄teritū esse neq; de nouo
 incepisse cuius rō nō igitur quid: ea est, qm̄ tempus absq;
 nūc hoc ē tpe *q*uod sit, consistere non p̄t. Nunc vero
 dicitur esse finis *q*uod tertiū, igitur ante ipsū nūc, aliud tempus
 p̄teritū nūc fuit, et cum illud adhuc absq; ipso
 nūc reperi non possit, et illud sit finis *q*uod tertiū,
 igitur semper ante nūc aliud tempus adinuenitur, quo
 fit ut ipsum a parte ante p̄teritū sit, et qm̄ q;
 et una ipis dicitur eternū ē p̄ qualibet tpe nūc summa
 et dicitur eternū censeri debet, qm̄ ut 1° Col. aduq;

Platone) deorum quist: q. a. nōis non incipit nec
ullo unq. tpe defunq. & idcirco est tempus de nouo
nō incipit, igr. nec unq. defunq. & quid sciam
quist. de monachis & Physic. Cont. 11 & 12, sed
licet scdm dogmata quist ita tenendū sit, tñ scdm
p. nōis religionis dogmata a Christiano scdm mōdū
tenenda est, cum fide tenendū sit, nūctus de nouo
incipisse tñt. ex mundum & aliquid incipit.
Tertia huius proprietat est, ipsum p. nōis esse corruptionis
& interitū tam atq. obliuionis, siq. ut inq. scdm
in loco p. nōis tpe cūa consueuerat & continue magis
deformia atq. deteriora fiunt, nec non longiore tpe
curso q. tpe spatio scdm d. d. cert. obliuioni mandet
dine est. at inq. ipse q. vixit nonnulli temp. in:
sp. nōis. appellauerunt q. ex hoc carmine vixit ille
indicant dicens Tempus & d. rex tuq. inuictus
& vixit. Omnia consumit. Tandem p. nōis hanc
de tpe proprietate committit q. tempus longum vel bre
ue multumq. & pauca d. d. h. uolox uide & tan
tum non satis congrue appellat, ut ad h. termini
aperiant vixit illud d. in quo multum spatio
breui tpe pertransit. & contra uero tardum illud ē
quo breue spatio exiguntq. motus longiore tpe ab
soluit. quibz sit explicandū de tpe quist.
hactenē absoluit, in qua problematē ē quid
est erga, at p. nōis q. proprietates ubi nōis

Alia sunt Mobilia secundum partem, et cum aut secundum motum
moveri aut secundum oculum moveri, secundum non secundum partem
moveri alteramque dicuntur. Unde de Mobilibus secundum totum
et cum totum aut movetur totumque sanatur. Et hoc proprie
de mobile per se, namque secundum partem moventur, ad
mobilia reducuntur quod moventur ex quod dicitur 1. 8. autem
hoc 8. dicitur contra 20. Tandem divisionem in 2.
De Moventibus ponit quorum alia dicuntur movere ex
quod dicitur et cum dicitur Medicus ambulare, aut albus
edificare, hoc non agere movetur ex Aristotele dicitur
quod ut agens et se et edificationem concurrit 7. Et hoc dicitur
autem movetur secundum partem quod aliqua pars movetur
et agit et cum magis aut hoc lapideum movetur. Tan-
dem movetur et secundum totum et cum Medico medetur et
sanat, aut cum totum autem corpus movetur et hoc proprie et per
se movens dicitur, quoniam movetur secundum partem ad movetur ex
quod dicitur reducitur ex 10. 8. dicitur contra 17. Et hoc
propter quod ponitur in 10. 3. ea est quod in motu quoniam repe-
riuntur veluti ad motum terminum pertinentem dicitur autem
sunt, mobile, movens, tempus, terminus in quo est
terminus ad quem. Mobile quod dicitur terminus est, quoniam et dicitur
tunc quod in 3. Mobile est actus Mobile quoniam motus in
concurrente sit subiectum expressit, requiritur quod de movens
quoniam movens effectiva cum requiritur a qua dependet, non
non requirit tempus quoniam ut dictum fuit in 10. Motus tunc
metitur, et quoniam motus quilibet ab aliquo in alterum proprie
dicitur quod in motu requiritur terminus a quo recedit
et terminus ad quem accedit et terminatum, et licet
si duo termini in motu necessario reperiantur

attamen motus non denominatur a termino a quo, sed
a termino ad quem tendit, a quo est unitatem et diffi-
cultatem. Similiter dicitur in aqua ex frigore calida esse,
Similiter altero non a difficultate a qua incipit nomen
fortiter, sed a caliditate ad quam tendit unde non frige-
factio, sed calefactio appellatur, quod sicut antea docuit quod
in 2. libro Cont. 14. ubi prout ostenditur inter motus
quos est. Nam statuit motum. Nam a termino a quo
non potest fortiter, tametsi nomen a quo a termino a quo
habetur denominari possit, nam modificatio ad similitudinem motus est
a similitudine in nomen non sumit, sed a Medicina, illud
autem postea quod aliud dicitur motum ex his rebus quod in mo-
tu reperitur non reperiri nisi in mobili tanquam in
subiecto, minime autem in motore, in termino ad quem
neque in tempore. Non enim calefactio caliditate est arguere
in subiecto coheret sed aquae excalefacti, neque motus
eodem loco ipsi loco coheret — — — sed corpus quod
mouetur quod fit inquit Aristoteles ut forma ipsa sui substantia
sit sui quod dicitur in hunc modum movetur nec agit ita neque
mouetur. Et hoc dicitur hoc quod suspitione non caret
cum inquit formam ipsam non mouere. Nam hoc est verum sit
formam ipsam quod se non moueri autem ita docuit quod 6
libri. Cont. 32. Mobile esse est corpus conuultum
nam omne mobile corpus est, et omne corpus mobile
sit. Cum autem forma corpus non sit, per se non
mouetur unde inquit. Quare hoc in loco inquit de 6
libri. Cont. 32. Mobile esse est corpus conuultum
nam omne mobile corpus est, et omne corpus mobile
sit. Cum autem forma corpus non sit, per se non
mouetur unde inquit. Quare hoc in loco inquit de 6
libri. Cont. 32. Mobile esse est corpus conuultum

Forma cum nigt. Sub primis no mouet ppter id q
i uero aliquid est a seipso dependentem vdr. qd in
3o pphat. Cont. 17. dixi existimand esse forma mo-
uere quia imo id ppter formam esse mouere ppter
de quibz et mter. Cont. 22. ubi nigt q. sicuti pro-
prietat mter pati ita ppter formam est mouere et al-
tere. Et No. 27. de dissoluti et adme. Item Mou-
duplex est. Quid n. de mouere ut quod quod. et
q. mouet et agit. Quid n. uero de mouere ut quo
L. principalis quae aliorum mouet et agit. Si loqua-
mur de mouente primi Ordinis, forma mouet n. q.
qm ut docuit qst. in pphat. Metaph. It. q. agit
et mouet composita. Et ex se se agit, inquit in
Questiones compositor. Et ut patet quae agit. It. mouet
q. de ipsa rei euidencia docet, domo n. gnat, atq. is
It. q. mouet forma uero cui se non existat ppter
forma non est mouens ut q. et sic in mod. intelligi.
qm qst. in hoc. Et sic in Cont. 3o ad nigt. forma
non mouere. Sed forma est esse mouens quo, id est
ppter ipsum quo, composita ipsum mouet et operatur
nam si quid sicut mouetq. ppter opera ppter me dicit
cia, dicit est q. sublati aia et forma nequid q. n. n.
agere aut q. q. mouere ppter ppter qst. et de qst.
Cont. 23. definitur quam nigt. Quia est inu-
pial quo ppter me mouet me mouere etq. mouere
non in est. Quid est ppter qst. q. mouet aut
mouet, id est ipsa et ppter quo mouet. Nam
agere mouere ut id quo aia n. oia suas exer-
cent operationes. Et in dno

et in hoc sensu intelligitur de ois quibz dicitur
 quod animus non movetur et agere. Quibus
 ita hic consuevit. *Placuit in Cont. et incipit uenari*
pro motu et hoc supponit quod dicitur mutatio et hoc
ita in quiddam quidem inquit ipsa nomen patet
est nam et ipsa mutatio nomen quod est est. multa
habet quod est in alio, quod si aliquid mutatur
et factum est in alio mutatur quod si quod dicitur
sub eo dicitur consuevit terminis non mutatur
 Ex hac ita possit. *Quia ita species motus uenatur*
 Nam cum omne quod mutatur ex uno in alterum mutetur
 aut mutetur de non subiecto in subiectum, aut
 de subiecto in non subiectum, aut de subiecto in
 subiectum, aut de non subiecto in non subiectum
 ex quibus quod modis quatuor est impossibile quia
 nil quod equal de non subiecto, in non subiectum mutatur
 ita. Et tamen ut hoc quod patet consuevit reddere
 quod dicitur terminis. *Quia intelligitur explicare oportet*
 porro ut possit declarare hoc in loco quod subiectum
 non intelligit id quod est aliquid sit et subiectum motus
 sed terminum motus realem et positum. Et hoc
 terminus est sua substantia sua. *Quid dicitur. Nam inquit in Cont.*
habet aut subiectum quod affirmatione quod est
reale et positum. Consuevit in quia quod dicitur
et illud circa quod uersatur aut uirtus cognoscens aut
inueniens subiectum appellare. nam et de quod. Cont. 6.
et dicitur ipsum et potest colorem subiectum appellare

ita terminus motus cum is sit circa quem versatur
motus sicut color is est circa quem versatur
propria terminus localem motus ubi est appellatur
hoc non ubi est vero intelligit terminus motus q
non realiter est sed privatio et tunc passus est
mutatio aut q de non ubi est
et ex privatione, in subiectum hoc est ad ter-
minum localem. Quod est de subiecto hoc est ex
forma, in non subiectum ad privationem aut
aut de subiecto in subiectum & hoc est a termi-
no reali in terminum localem. Quod est de non sub-
iecto ad ubi subiectum & est a non esse ad non
esse. Et qm nunc est q ad a non esse ad al-
terum non esse mutatio pnde qm quatuor modis
et impossibile ab quibus reijciuntur quatuor et tres
prioris modis possibiles sunt. Huius autem modus pro
q est de non subiecto ad subiectum dicitur generatio
q transitus est a non esse ad esse, 2us mutatio
modis est a non subiecto ad non esse, constituit
corruptionem q transitus est ab esse ad non esse
Terius modis mutatio est qui est a subiecto
in subiectum, et a forma in formam, et ab alto
in magnum, et a magno in alio constituit alterationem pnde
est motus q complexus suo expressione alterationis mo-
tum localem et incrementum, quatuor una quatuor
p greditur a termino reali ad terminum localem
et hoc tunc a calore ad incrementum motus localem
a loco ad locum. Quod est a quantitate minus ad

maior em. *quod obicitur* factum est motus. Mutatio
bonum de non esse ad esse. Viter ad non esse
id non esse. *Quod terminus* realiter in terminum
realem. sectio 2^a

Ex Divisione Motus facta ab Arist. in 2. 7. et 8. dicitur
colliguntur species motus in genere, Quarum alia dicitur Mutatio
quod generationem et corruptionem dicitur esse. Altera vero quod dicitur Motus
quod dicitur motus *quod dicitur* *quod dicitur* *quod dicitur* *quod dicitur* *quod dicitur*
tum penes terminum, nam subiectum motus potest esse in
potentia, siquidem generatio quod mutatio est ex subiecto in
in potentia subiectum aut motus dicitur esse actu completo et
Effectus. Subiectum enim motus locale est alterum iam per
fectum et ad se ipsum est, alterum enim homo et aqua, per
viter movetur loco, quod determinate sunt species argu-
mentum perfecta sunt, quam dicitur Arist. in 2. 7. et 8.
huiusmodi in dicitur quod generatio non est, quod autem motus
est, quod sine dicitur non penes terminum intelligi dicitur et
est, quod generatio non est, hoc est terminus generationis non est
quod quod ad non esse terminus generationis et motus non
differunt. Nam sicut terminus generationis non est, sed per
generationem arguitur, ita terminus motus ad quod non est
sed quod motum ipsum adipiscitur, dicitur enim quod per cale-
factionem arguitur non est, pariter et locus, qui per motum
localem arguitur calidum arguitur non est, sed dicitur
aut allata penes subiectum intelligitur ut sensus sit quod generatio
est subiectum generationis quod mutari dicitur, non est vero in
actu perfecto, Semen enim ut subiectum est generationis dicitur
um dicitur formam recipit, speciemque formam, immo
non est in actu completo sed actu sit cum semine format

recipit q. alio motu est ut ostē subiectum motus
est in actu perfectio et perfectio, quam et deum pene
subiectum recipit. Inq. p. de quā. Cont. 13. dicit
alterū et motus scilicet q. hoc manente subiecto scilicet
bilio in actu, dicitur. opalescit manē, manet q. deum
manens in actu et scilicet forma subiecto. Muto¹ uero
inquit² et potē motus est scilicet totum et scilicet deum
forma subiecto q. totum appellatur nam ma
nente subiecto subiecto, rest in actu forma scilicet
forma subiecto. Inq. et ostenditur de modo libe
Cont. 17. ubi dicit inquit q. quātionē unq. forma
semper est corrupta corruptio alterū et itaq. una
forma quādam altera in mō p. p. et q. quā
corruptio libeat, mō non manet in actu, p. p. a
in quātionē inq. ipse non manet subiectum scilicet
in actu, ex quo loco et ex loco. Cont. 8. quā dicit
vulgata illa colligit p. p. q. subiectum quātionē et
in p. p. a, subiectum aut motus est in actu, dicit
quātionē 2. Muto³ et motus peneb terminum, q. m. ex
m. n. motus est substantia, siq. motus p. p. de quā
tionē et corruptione substantia. dicit. Terminus aut mo
tu quātionē d. Insuper suo discrimine inter se dicit
ferunt, q. terminus quātionē, et inlenit, et motus
per se p. p. inq. Contradictoria et esse et non q. k
quātionē inq. p. p. q. p. p. est ab non esse ad esse. Cor.
quātionē uero p. p. est ab esse non esse. Est aut
et non esse Contradictoria et, terminus aut p. p.
et per se motus sunt reales et p. p. et p. p.

terminus a quo et terminus ad quem. Calapa
 chi in transitus est a frigido in calidum. Motus
 localis transitus est de loco ad locum. Transitus
 augmenti motus a minore ad maiorem quantitatem.
 Si autem oles terminus sit status et positus, non sit
 et concludat quod in agito. in substantia non quiescit
 tum. Et sic est, quod motus est de contrariis positum
 in contrarium positum, iam vero in substantia non
 repertum contrarium, quod una substantia alteri substantia
 aduersa sive opposita non est, non in equali opposita
 locum, nec loco equo, itaque in substantia non repertum
 motus quod est de loco. Substantia non est terminus ad
 quem ipsius motus et quod arguitur per motum. Sed ne
 fortasse in his aliqua oritur confusio est aduer
 tendum quod motus diffinitionem capit in uno modo in
 sui amplitudine et vniuersitate, ut sub se expressit
 omnes species motus, tam in mutatione in substantia quam
 mutationem in accidentibus, quo pacto motus fuit defini
 tus ab Aristotele in 3. libro. Vnde modo capimus motus
 magis proprie quod est transitus in mutatione
 tantum. Et sic pacto motus a mutatione d. inquit
 (scilicet) motus proprie de substantia, et igitur est quod in omni
 exceptione. Motus vero proprie simpliciter transitus
 motus in accidentibus. sed et, ita quod motus in sui
 amplitudine acceptus in duobus locis locatur. Hec
 est in mutatione et Motum de quo. Aristoteles agit in 3.
 libro, in quo amplitudine motus proprie quod est a mutatione

difficillime et in mutationibus non reperitur. Et hoc pa-
to intelligitur quod in eis et ad motum quod subiectum
non est motus. Et proinde simpliciter. et eodem est aliterum.
motus localis et incrementum. Sed licet motus
ita acceptus in subiecto non reperitur, in alijs tamen
reperitur ad incrementum. Locum autem ad hoc quod bonum
et dictum locatur, inquit duntaxat motus in subiecto. Et
commensuratur ad incrementum in quantitate. Et hoc.
Motus autem in ista altero appellatur, in quantitate
augmentandi et diminuti. Et ubi vero in ipso.
Et motus localis. Causa vero ut inquit ipse quod in
his tribus: quod dictum reperitur motus. Et quia in his
tribus quod dictum reperitur contrarium, Nam cum
motus de contrariis in contrariis fit. Et his tribus
quod dictum. Et hoc quantitate et ubi reperitur contrarium
propter in his tribus quod dictum reperitur motus. Et
autem ut hoc distinctionem habet, distinctionem motus
inquantum altera respondenda est. Finem si motus in
huius amplitudine requiritur ut si amplitudo et in
motu subiecti et mutatione. Quod dicitur in amplitudine.
Motus reperitur in quatuor. Primo in ista quantitate
qualitate et ubi. Et hoc modo locatur est in 3. libro
si vero capienti motus et in mutatione subiecti. Et hoc
quantum. motus in subiecto. tamen quod dictum reperitur, in quantitate
et ubi et hoc parte intelligitur. Et hoc in hoc
libro. Ex qua distinctione sic augetur
confusio. Si autem et mutationis et motus

desideretur de scriptis ea unius q' agitur, nanda d
mutu' or q'st uia e' p'gressus ad substantiam ex ente
in potentia, inter terminos contradictorios, ut inter
q'st e' nro q'st in q'b. q'nto e' corruptio u'sq' a
Molus uero a mutatione distincto q'st transmutatio
ad actum, manente subiecto in actu, inter
terminos ^{contrarios} p'positos, quorum q'st h'et in
affigenda ratione cur in h'et h'etis. repensum motu
essent q'st in h'et h'etis. q'st h'etis repensum contrarium
ad p'inde in quantitate motum adinueniri, q'st in
quantitate contrarium est, cuius h'et oppositum statet q'st
in p'inde in quantitate, uocet q'st h'et h'etis con
trarium q'st, nec suppositione caret id q' 20 d
p'inde ad locum repensum motu q'm in loco repe
ritur contrarium ad eum loco superficiem, uia ad
superficiem alteri non sit contrarium, sicuti nec uia
linea alteri actus factu, quia omnes lineae omnesq'
superficiem uigdem sunt h'etis inter quas contrarium
non repensum, q'm contrarium ex q'st 10 d
q'st p'inde in quantitate uia in loco repensum
contrarium. quod ob id r'o ab q'st assignata suppe
ctm q'st uia cum in q't in quantitate ex ubi repe
ritur motum quia in h'et repensum contrarium. lectio 3^a
Duo in lectione p'terita p'p' h'etis fuere diffinitiones q'bus
occurrere uideam' est aduersum. quantitas h'et
nam considerari posse. Uno mo' ut quantitas est. Alio
mo' p'ut quatuor differentias in q' uia ut h'etis et maior

et minor est pariter etiam locus hic duobus modis
spectari potest. Uno modo ut superficies huius est. alio vero
modo ut maior vel minor est. et superficies
autem dextra aut sinistra. Si 1° modo quantitas assignetur
in ea contrarium non reperitur, non enim linea alteri lineae
est contraria neque una superficies ad alteram opposita
habet, cuius quod ea ratio est, quod contrariae huius inter
se distinguuntur, iam vero omnes lineae pariter superf
cies ^{inter se} sunt eandem rationem, igitur neque inter lineas aut ali
as quantitates et huius contrarium non reperitur, et
hoc pacto intelligit Aristoteles in Categorias cum in qua
ntitate contrarium ad invicem in finibus sunt et opposita
in quantitate hoc modo considerato cum contrarium non
reperitur neque in ea reperitur motus. Si vero 2°
modo quantitas assignatur in quantitate contrarium
reperitur, quantitas enim ut maior est opposita ei
que minor est, nam cum maior est minor, maximus
et minimus inter se opponantur, ideo quantitas si
cum sit dicitur spectetur contrarium habet et
hoc pacto intelligit Plotinus in 5° libro Physicorum cum in
quantitate contrarium esse enunciat. Et quoniam se
cundum hoc rationem in quantitate contrarium operatur
in ea quod etiam reperitur motus. Continuo quoniam
quod ad quantitate motus est, non est ad quantitate ut
quantitas est sed ad quantitate vel ut maior est
vel ut minor. Et quoniam Plotinus in 5° Physicorum compe
rat quantitate ut in ipsa reperitur motus, prius
hoc ipso libro asseruit in quantitate contrarium ad invicem
minori, et ad distinctionem 2^a dicitur dubitatio

de loco. Nam licet in loco aut sup^{er}ficie in q^{ua} ne
ulla q^{ui}dem oppositi reperiuntur, tamen si consi-
deretur velut superior et vel inferior, superius
q^{ui} inferior, et sic ei opponitur inferior q^{ui} superior
et infra vel motus localis sit ad locum vel ipsum vel
super ipsum, vel in opposita vel in eadem parte, hoc pacto
in loco contrarietas secundum omnes duos et in eis
tenetur invenitur. Inter difficultates sic explicatas
non habet Motus currere oportet. Nam motus ut a motu
taliene distinguuntur in tres distribuitur, scilicet, quoniam
altera d^{icitur} altitudo, ista vero fluctus et diminutio
3^a vero motus secundum locum. Et aut in illis quibus qd
unaquodque d^{icitur} iuncta est alteri vel aliud esse nisi
motum ad altem. Verum cum qualitates plures
in his q^{ui} d^{icitur} habent et dispositioni, scilicet, vici-
na est, iustitia, et longi morales habent. Altera vero
quantitas p^{ro}pter d^{icitur} potentia et impotentia habet po-
tentia autem habet nil aliud q^{ui} nisi q^{ui} simplicitate
agilitas ad agendum vel patiendum. Sicut v^{er}o existit
habet impotentia d^{icitur} esse difficultas in erigendo vel
ad agendum vel ad patiendum. Difficultas n^{on} q^{ui} in iⁿ-
p^{ro}pter reperiuntur ut scilicet in d^{icitur} d^{icitur} vel
ad currere vel ad suadere, habet impotentia voca-
tur et in cap. de qualitate in categoriis p^{ro}pter de-
clarant. 3^a p^{ro}pter q^{ui} d^{icitur} est passibilis qualitas
quod in duo scilicet quia. Q^{ui} n^{on} p^{ro}pter q^{ui} p^{ro}pter

et calor e. Siquid licet e. q. e. sum. dicitur. et licet
tunc q. d. q. ex. v. m. o. n. g. n. e. d. e. u. n. e. s. t. s. a. p. s.
et idcirco e. c. o. l. o. r. e. s. q. u. i. a. p. t. e. m. p. e. r. a. m. e. n. t. o.
p. r. i. m. a. y. a. l. t. e. r. i. u. m. e. x. o. r. i. m. t. u. r. J. a. m. u. e. r. o. c. u. m. d. u. a. l.
t. e. r. m. i. n. u. m. m. o. t. u. m. e. s. s. e. a. d. q. l. e. m. i. d. u. n. i. f. e. r. i. m. e. l. l. i. g. i.
n. o. n. a. u. t. e. t. n. o. n. a. l. t. e. r. u. m. a. d. p. r. i. m. a. y. p. p. r. o. x. i. m.
q. u. a. l. i. t. a. t. e. s. e. s. t. q. u. i. s. i. c. e. n. t. i. a. c. a. t. u. r. q. u. i. r. t. u. t. a. s. q. u. i.
a. d. a. l. i. a. m. a. t. t. i. n. e. n. t. e. t. a. l. t. e. r. u. m. e. s. t. m. o. t. u. m. n. o. n. a. c.
q. u. i. r. u. n. t. u. r. n. e. q. a. l. t. e. r. u. m. e. s. t. a. d. p. o. s. t. e. r. i. o. r. e. m. e. s. i. m. p. o.
t. e. n. t. i. a. n. i. l. e. m. s. i. c. u. t. i. p. s. e. m. e. s. q. u. i. s. t. e. t. a. l. t. e. r. u. m. e. s. t.
e. t. t. h. y. s. i. c. i. n. t. u. r. 11. e. i. n. f. r. a. q. u. i. s. a. c. t. i. o. n. e. a. d. a. g. e.
d. u. m. e. n. t. i. o. n. e. y. p. a. l. t. e. r. u. m. e. s. t. n. o. n. a. c. q. u. i. r. u. n. t. u. r. s. e. d. a. d.
t. e. m. p. e. r. a. m. e. n. t. u. m. p. r. i. m. a. y. a. l. t. e. r. i. u. m. i. n. s. e. q. u. i. t. u. r. s. e. d. a. l.
t. e. r. u. m. e. s. t. e. s. s. e. s. o. l. u. m. m. o. t. u. s. a. d. q. l. e. m. t. e. s. t. e. s. t. p. a. u. e.
q. u. i. p. a. s. s. i. b. i. l. i. s. q. u. a. l. i. t. a. t. e. s. a. p. p. e. l. l. a. t. i. s. e. s. t. p. o. e. s. t. p. a. s. s. i. g. n. e.
a. l. t. e. r. u. m. e. s. t. i. n. t. e. r. q. u. o. t. e. s. p. r. i. m. a. s. u. t. p. o. s. t. e. r. i. o. r. e. m.
e. s. t. f. r. i. g. i. d. u. m. s. i. c. u. t. a. r. e. m. q. u. i. s. t. e. t. i. n. f. r. i. g. i. d. u. m. a. d. q. u. o. t. a. u. t.
q. u. o. t. a. u. t. a. d. c. o. l. o. r. e. s. e. s. s. a. p. s. u. b. m. i. n. u. t. e. s. t. e. r. m. i. n. u. m. e. s.
p. r. i. m. a. y. a. l. t. e. r. u. m. e. s. t. q. u. o. t. a. u. t. a. n. t. e. a. l. t. e. r. u. m. f. a. c. t. o.
e. i. n. t. e. r. q. u. o. t. e. s. p. r. i. m. a. s. c. u. m. n. a. l. t. e. r. u. m. f. i. t. i. n. t. e. r.
d. u. l. c. e. e. s. t. a. m. a. r. u. m. p. r. i. m. a. y. a. l. t. e. r. u. m. f. i. t. i. n. t. e. r. c. a. l. o. r. e. m. e. s.
t. r. i. g. i. d. u. m. p. r. i. m. a. y. a. l. t. e. r. u. m. e. s. t. i. n. f. r. i. g. i. d. u. m. q. u. o. d. a. b. i. e. m.
a. l. t. e. r. u. m. e. s. t. e. s. s. e. m. o. t. u. s. a. d. p. a. s. s. i. b. i. l. e. s. q. u. o. t. e. s. a. u. t. e. m. u. e. r. o.
e. s. t. d. i. m. i. n. u. t. i. o. m. o. t. u. s. e. s. t. d. i. c. u. n. t. u. r. a. d. q. u. a. n. t. i. t. a. t. e. m.
s. e. d. a. u. t. e. m. u. e. r. o. e. s. t. e. s. s. e. m. o. t. u. s. a. m. i. n. o. r. i. a. d. m. a. i. o. r. e. m. q. u. a. n. t. i.
t. a. t. e. m. d. i. m. i. n. u. t. i. o. n. e. m. u. e. r. o. m. o. t. u. s. e. s. t. a. m. a. i. o. r. i. a. d. m. i.
n. o. r. e. m. q. u. a. n. t. i. t. a. t. e. m. s. e. d. d. i. m. i. n. u. t. i. o. n. e. m. d. o. s. e. r. i. p. h. i. o. e. s. t.

est fluctuanti et quiescenti in animalibus corpore
 non uero aqua cum congelata appropinquat igni et li-
 quescit transit a minori ad maiorem quantitatem
 sicut et flamma quae cum augetur a minori cum-
 bustione ad maiorem mutantur. Sed si desinitis quod
 tantummodo proprii flammis est desiderium ad auctum
 debet. Quod autem dicitur est motus uiuentis corporis
 ab una medio, ab uero puenient a minori ad maio-
 rem quantitatem et longam et latam et profundam
 accessum nutritumque per exercendos uirtutes corporis
 operibus, quod facit desinitis uimentis. Sed absolute
 est quod omnia quae causam complectitur, formal-
 iter continet et est Augustinus est motus secundum
 genus in definitione quod dicitur loci formae sub-
 iectum etiam in subiecto est motus corporis
 uiuentis, quod mobile ut potest id quod augetur uius
 corporis est. Potest etiam efficiens siue pro-
 pria siue superuenientia alia non causa prima et
 non immutata uero ratio color, ponitur de re-
 minis ad quod cum est motus ad quantitatem
 transiunt dimensionem quod quod augetur non solum secundum
 longum sed etiam secundum latum et profundum ad auctum
 ponitur et motus ex quo cum est fit accessus nutris
 mensura est motus ex quo et nutritio et augmen-
 tatio sunt, ponitur de causa finalis cum est per
 exercendos uirtutes operibus, nam propria ad
 augetur uiuentis, ut quod auctoritate congrua appropinquat

Lectio 4^a

Et qm oppositor eadem scilicet e, idcirco Plus qd
immobile e declarat, inqnt immobile tria modis
scilicet uno mo immobile e q, nullo pacto moueri potest
sicuti per opto e ex tunc intelligitur tunc qd mo
de immobile q, qd moueri potest. tunc uero ille inter
motus uocari solemus q, qd aut tunc mouentur.
Tercio de immobile illud q, non mouetur sed aptum est
idcirco ut mouetur, e hoc proprii quies appellatur
q, mobili oppositum, nam sicut quies oppositum motui
ita quiescent q, est illud q, ut mouetur id e aptum
moueri mobili oppositum, immobile uero potest esse
et aptum nata moueri, mobili non oppositum, neq, imo-
bile sed mo q, qd mouetur, qm id potest oppositum
mobili q, celatim mouetur. Quibus si ab qd ex
plicando singulos motus in suis pps ut potest in alie-
rationem et motu, ostensioq, motu in motu, tunc p dicationis
admirari solus in cont. 21. de tractatu motu
tractatu aggreddim, sed qm non latet com de sing rei
tractatio haberi poterat, nisi quidam sing pmitteretur
q, sing tractum plurimum conferre uidentur, cum p
sing declarauit in huius quod com terminos qui ad
motus unitate explicanda tunc conueniunt. Termini
autem sunt simul consequentes se habens medium con-
tinuum atq, continuu, quod terminos quod declarat
in cont. 21. Contes. Similiter post a qd
e mouetur aut in quo idem loco primo reperiuntur
quod sunt sing corpus superstitio simul inuoluitur

si duo digiti simul iungantur, ambobus fuerit, ut
vires simul esse dicuntur in uno eodemque loco expe-
rimini. Vocatur autem huiusmodi ordo nomen primo
quod et dictum fuit in 4° lib. Locum duplex est. Unus
est omni corporum sustinens. Alter autem proprius
particularis, ut uero quod caret illo loco de quo agitur
et particulari dixi. Illa simul esse dicuntur, si in
loco primo et proprio cohibeantur. Nam plurima in
loco eodem continere possunt quod simul ad unum
non alicui sub eodem ambitu tangit sub eodem loco cohiberi
et in non eadem alicuius simul unita sunt, ipsi quoque simul
mutuo se se opponunt quod dicuntur separata, tunc autem et
mixta. Quod ea sunt quod loco et subiecto distincta atque
separata sunt ut duo soles, duoque lapides in duobus
locis oppositis, duoque albedines in duobus oppositis
subiectis non simul sed separata dicuntur. Consequenter
autem illa esse dicuntur, quod ordinem aliquem inter se se
habent et inter quod modum non reperiuntur quod uero deum
omnes sit, etiam si aliqui inter se aliquo intervallo di-
stant. Illustramus res ista hoc exemplo. Si cum duo
miles unus fuerint eorum inter se aliquo pacto distantes
inter quas sitis ordo ita ut una sit prior et al-
tera posterior, etiam si inter ipsos alius esset
intermedius, tunc illi eorum consequenter se se habere
dicuntur. Ego aduso uero si duo fuerint eorum
inter quas non reperiatur ordo secundum prius et
posterius illi consequenter se se habere minime dicuntur.

Medium vero illud e. in q. agent ab uno extremo
pendens unq. quousq. transit ad quod ad al.
terum extremum deveniat. n. vero ignis utitur
ad excoctorem transiensq. a nimio ad calidum
unq. devenit ad remissum calorem quod est medium
inter calorem; qd fieri negat Aristoteles
nat. a frigore ad sumum calorem nisi antea fuerint
ut ad remissum caliditate. Itaq. medium illud
in q. p. agent quousq. ad extremum attingit
Contiguum autem illud est cuius partes sunt amite
ut inq. sunt simulq. agunt e. partium de
qua re cumulatig. vult; vult p. de quatione a
cont. qd infra. q. contigui deservit ut superior
fuit sciend. q. contactus duplex alter. Mathematicus
hoy alter etialis. Mathematicus est non qd per
imaginationem fiat sed realis est. Sed Mathematicus
appellatur qd abstr. motu e. actione e. passione
efficiunt ut est duo digiti contra p. unq. talis
est contactus Mathematicus appellatur, qm est abstr. ac
tione e. passione, non n. duo digiti digg. tubati inter
se tenetq. invicem agunt e. partium e. hic contactus
ita deservit. Contactus illoq. corpus est q. habet
extrema, vel superficies sunt conivertentes in uno
universale dicend. q. q. omni si se contingit utq.
actione e. passione inter se contactu Mathematico
se contingere dicunt. Contactus vero talis est ut
duo habet conditiones. Ha. est q. corpus sit corpus

que habent extrema simul iuncta. Quod licet est
 quod aqua et haec inter se atque ignis et aqua
 simul coniuncti et coeunt nati contactu se tangere
 dicuntur, quoniam medium quoddam superpositum simul con-
 iunctum sed inter se aqua et haec inter se et nati
 contactu se habent sicut ne pariter quod mutua habent actu-
 rem. ^{et} huiusmodi facile declarari potest. Si enim
 triplex pro dignitate: vult quod. cum ingit. ^{et} ignis
 ignem se non tangit ab igne nam cum superpositum
 ibi tunc et superficies ignis inibi. ostendit
 simul iuncta sunt cum inter celum et ignem iunctum
 non datur, igitur celum et ignis contingit esse dictum
 et celum ignem tangere dicitur, prout habet suppositum
 nam cum superficies ignis simul coniunctum, sed
 quoniam celum non quodque pariter ab igne quod non alterum
 non mouetur loco ab ipso igne propterea ab igne
 non dicitur tangi contactu. f. nati. Quod breuiter hoc duo
 dicta simul vera sunt contactu Martemario celum
 et ignis recipit se contingit prout habent extrema
 simul iuncta sed contactu nati ignis tangitur a celo
 quoniam ignis a celo in orbem mouetur, sed celum
 non tangitur ab igne contactu nati, quoniam celum non
 dicitur alterum nati ab igne quod pariter pariter.

Lectio 5^a

Ex omnib terminis q ab Arist ppositi expreendi fuerit
qd sit Continuum explicatq retingit q ab Arist lex 25
ita debetur. Continuum illud est, cuius extrema vnum sunt
qua de definitione attulit Arist in Categoriae in Cap:
de quibus dicens Continuum illud e cuius partes vni
cui termino copulant, unde hoc diffinitione Continua e
omniqua distinguunt, q, Contigua illa p q habent extrema
ut pota superficies sunt iunctas, sicuti est duo dactyl se con
tactus, vix extrema sunt simul e non vni non vna
ita de q superficies e eorum digitus se contingunt, sed di
uerso, sed continua ad vni terminum vnum, Aliter
duo definitione Continui, circa ad illud e addendum
q continuum duplex e, vni scdm materiam. Alter vero scdm
formam. Continuum scdm materiam illud e cuius partes vni
similes sunt dissimiles qtes sint e forma vni cui termino
copulantur, ut pota duo partes lineae continue, duae me
dicae tabulae q continuae sit, Continuum vero scdm
formam illud e, cuius partes vni formae, e vnde quaq
sibi similes sint ut si duo partes accipiantur tabulae con
tinuae, quae amba sint ead q aut alibi longior
tabula continuum quodlibet esse de ea scdm materiam e se
cundum formam, si qd cuius partes vna forma e qualitate
sint affecta sint: si vero Continuum alij fuerit, cuius
partes difformes sint dissimiliq forma e qtes q dnt
illud tanqsi continuum sit scdm materiam, qd cuius partes
vni termino copulant, continuum in id e scdm materiam
ut si tabula accipiantur cuius vna medietas frigida sit
altera vero calida, qut si vna accipiat cuius vna
pars sit vivens e uiuent, altera vero medietas ari
da sit e terra, vna illa continua sit scdm materiam

ga in diuisa & facta partes no tñ di continua
 facta partes qm no sibi similes & in diuisa ore partes
 qd de altera uisus est altera uero de motu
 De qua continuitate tam formal intellectus post 8.
 Philosoph. Cont. 29. cum dixit, q continua sunt agere
 ex parte inuicem non possunt, nam si partes continui
 in aqua calida sint qd est pars calida, in altera
 calida nō agit, cum inter similia actio & passio
 repertis nō possit ut qd de quibz pōdit qust. Cont.
 28 sed si due partes continui in se habeat, q una sit
 aqua & altera calida ut coniungit in aqua &
 in ferro qd facta quāvis partes sunt & aqua in
 hinc sit facta intem, qd tñ non continui sunt hoc
 & similes actum formal una pars in altera agere pōt
 qm inter ipsas contrarietas accedunt, cuius ratione actio
 quēritur pōt. Quamobrem inter totum & partem
 & formal actio pōt pōt. Quibz dicitur sic ut qust
 explicandi pōt qd se conferat ad unitatem motus
 declarandum in Cont. 29. diuisum pōt inter
 unitatem & punctum, Nam licet unitas & punctus
 in se inter se ediant q utrunq in manifestabile est
 discrepant tñ inter se, qm inter duo puncta pōt
 alig, medius reperitur, nam inter puncta q b linea
 exhibetur linea ipsa intermedia qd, sed non inter
 oēs unitates numerus mediet. Eūdem inter duas
 unitates quibz qualitas constituitur & numerus unitatis
 numerus alig non mediet. Distinguitur 1º qm punctus
 positione habet in linea, unitas uero positione nulla habet

ex p[ar]te unitas et simpliciter puncto in uni-
tas positiones non habet, quam t[ame]n in alio puncto
et p[ar]te cum puncto super addat unitati possi-
bilem et ipse compositio unitate, quib[us] d[icitu]r
d[icitu]r ab ip[s]o alt[er]a tertia quoq[ue] adijci p[ossu]nt, ea aut[em]
est q[uod] ad ablatione[m] unitas numeru[m] auferatur, sicut a
quaternario quanta sublata unitate, numeru[m] quater-
narius auferatur. Sed ad ablatione[m] p[ar]te[m] linea non
auferatur. His quoq[ue] ad unitate[m] motus explicanda
maxim[us] opportuna q[uod] videbanti sic ab ip[s]o p[ar]te in
cont. 31 de unitate motus tractare aggred[er]i dicent[em]
vires autem motu[m] multiplex d[icitu]r, q[uod] vnu[m] de multis d[icitu]r
dicant[em] sed q[uod]m decretum est q[uod]st. 1^a Celi. 10.
sub. 100^m q[uod] quotiescunq[ue] aliqua vox multiplex e-
ambigua occurrit, p[er]m distinguenda e[st] et o[mn]i[um] ambigui-
tates auferatur, q[uod] ex confusa multiplicitate facit
oriri p[ossu]nt, app[ar]et p[ri]mo q[uod]st. quot modis vnu[m] d[icitu]r
explicat. Vnu[m] inq[ue] trib[us] modis d[icitu]r (vnu[m]) q[uod]c[um]q[ue] vnu[m]
sp[eci]e, e[st] vnu[m] numero, q[uod] modis d[icitu]r vnu[m] motus d[icitu]r
vel vnu[m] q[uod]c[um]q[ue], vel vnu[m] sp[eci]e, vel vnu[m] numero. Sed q[uod]m
facit intelligi p[ossu]nt q[uod] d[icitu]r vnu[m] q[uod]c[um]q[ue] d[icitu]r, nisi intelligat[ur]
q[uod] ita ratio vniu[er]sali, app[ar]et id breuiter explicandum e[st]
porro vnu[m] id q[uod]st. app[ar]et declarand[um] 10 Metaph. 12.
nil aliud facit nisi indiuisibile, et pot[est] q[uod] neq[ue] d[icitu]r
neq[ue] p[ar]te[m] p[ossu]nt, vnu[m] vnu[m] supra e[st] nil aliud supra
addit nisi indiuisione[m], na[m] dicere t[ame]n vnu[m] nil aliud
e[st] q[uam] dicere t[ame]n indiuisibile, Sine est q[uod] maxime indi-
uisibile est maxime quoq[ue] vnu[m] d[icitu]r, et ip[s]a e[st]
Deo opt[ime] omni ex p[ar]te indiuisibilis p[ossu]nt, maxime quoq[ue]

una, quoniam in eo videtur in abstracto appellari, Ex quo
facile intelligi potest quod sit unum genus, non unum genus
illud de quo in aliud genus dividitur aut partiri non po-
tuit, idem est dicere unum animal, ac genus indivisi-
bile, nam de eo quod sit unum, quoniam in aliud animal quod sit
genus partiri non potest, tamen si animal ergens in se
distingui dividique possit, Unum vero specie illud dicitur
quod in aliam speciem partiri nequit, homo non videtur hoc esse,
quia in aliud speciem sumendum dividendo potest, et speciem
partem ab aliis, quoniam homo hoc est indivisibile appellari
quia in aliam speciem dividere nequit, tamen si in individua
et particularia distribuitur, unum numero dicitur illud quod
quod in aliud individuum dividere non potest, Unum vero
totum de numero una, hoc quod indivisibile numero,
quia in aliud particularia dicitur partiri nequit, tamen si
dividatur in caput, brachia, pedes, terram possit
quoniam sunt partem nulla divisa est, et hoc unitas
memoriae est omni perfectissima est, quod sit et unum motus
generis id dicitur qui pergit ad terminos qui
ante colunt, quod non quod ad dicitur quod sit ad quod
terminatur, dicitur esse quod sit ad dicitur, qui termina-
tur ad terminos, quod quod colunt et unum sunt, Motus
autem unus hic est id est quod pergit ad terminos qui una
specie quod sit alterones quod terminatur ad duas albe-
dines quod sunt eisdem speciei, hoc in quod alterones, una
motus specie dicuntur, quoniam ad duos terminos pergitur
et videtur sunt speciei, Motus vero numero est quod

ad unum numerum terminum et singulare) p[ro]p[ri]etate
et altero q[uod] p[ro]p[ri]etate ad hoc albedine dicitur ad hoc
albedine) singulare, una numero est q[uod] ad ter-
minum numerum unum et singulare) p[ro]p[ri]etate dicitur.
Ex quo colligitur hoc p[ro]p[ri]etate q[uod] unitas motu ex
unitate termini ad quem determinatur et accipitur
ita ut motus unus sit qui ad unum terminum p[ro]p[ri]etate

Lectio 6^a. Quot Modis motus unus esse dicatur, cum dicitur ab Aristotele:
applicatum fuerit n[on] hoc in parte declarat q[uod] e-
st q[uod] ad motum unitatem n[on] e-
st oportuna esse dicitur q[uod] sicut
dicitur in Cont. 3^a inquit e[st] n[on] e[st] q[uod] ad motum unitatem
concurrunt, v[er]o unitas mobilis, unitas termini ad quem
et unitas temporis, requiritur sicut unitas mobilis, q[uod] cum
motus accidens sit, unitas autem accidentis, ex unitate sub-
iecti dependeat, q[uod] accidens idem numero unum est, q[uod] in uno
subiecto numero rep[re]sentatur, caput et motus sit numero unus
unum numero mobile esse q[uod] motus subiectum est adesse oportet,
requiritur q[uod] ead[em] unitas termini ad quem, q[uod] cum motus
ad terminum p[ro]p[ri]etate unum motus numerum e[st] q[uod] ad unum
numerum terminum e[st] singulare) p[ro]p[ri]etate. Tertio requiritur
ip[s]a unitas, q[uod] ip[s]a autem unitatem n[on] intelligi debet nisi tem-
poris continuitas, in quo nulla intercipit quies, nam tempus
illud unum esse dicitur continuum in quo nulla mediat quies,
unde si tempus continuum fuerit e[st] non interseptum motus
qui eo ip[s]e sit unus quoq[ue] in divisum e[st] continuum esse dicitur,
sicut e[st] contra motus q[uod] ip[s]e sit interseptus, non unus
sed plures esse dicuntur at e[st] e[st] si q[uod] ad hoc loco in
formam tenet, et inter eundem bis aut ter requiescat
sicut tempus continuum est, ita neq[ue] motus unus esse dicitur

sed plures, cum in eo plures quietes intermedie sint, sed
dubium est an ad unitatem motus unitate quam etiam motus
requirit. putant Lincomen non solum hoc tria ad motum
unitatem requi sed et unitatem mouendi, ita ut ad hoc ut
motus unus sit, unum quoque motum adesse oportet, que
sententia non satis probatur, quia Aristoteles in enumerando ea
quae ad motum unitatem necessariae sunt motum non enumeravit
Quod si unitas motus requiritur perfectio non habetur
a causando est. Aristoteles quippe quod unitatem motus continuo
instructum, Sed ex eo probari potest, quoniam si a pluribus
homines naves habeamus aut lignum, motus attractionis
navis unus est et continuus et tamen a pluribus motoribus
efficitur. ~~Capitulum~~ dicendum est ad unitatem motus motus unitatem
necesse non esse, quoniam unus motus a pluribus motoribus fieri
potest, dum non plures illi motus simul agant atque moueant
aut contingit in motu attractionis navis, quoniam si plures
essent motus non simul moueretur. Sed unus potest alius
perfectio non unus sed plures essent motus. nec illud si
continuo querendum est An ad unitatem et continuitatem
motus necessaria sit continuitas spatii super quo efficitur motus
Cum Problemati ita se occurrunt, ut motus continuus
sit necesse non esse ut spatium continuum sit, nam si quod
ab hoc loco in forum moueretur, perfectio quod hanc non con-
tinuum sed inter septum vel interruptum mouebitur, et tamen
si is qui in forum tendit atque quiete intermedia in
forum moueat motu uno et continuo mouebitur,
quod breui motus continuus est per se etiam si spatium sit
interruptum et interruptum, quod fit ut solus ea sententia quod
ab Aristotele enumerata sit non sit mobile, terminus ad quem

et tempore, ad unitatem motus continuatatemque ut ita sunt.
Item id dubitatione non caret quod ab Aristotele dicitur quod est
unus numerus motus esse, quod ad unum terminum numero
procedit, siquidem unus numero motus ad plures terminos
et quidem ipse differentes proficiat, nam si lapis ex su-
blimiori loco deorsum moveatur, profectus movebitur ad bo-
um aërem, ad locum aquae quousque quousque ad aquam vel
terram, quae sunt diversae loca diversaeque termini, et tunc
est unus motus laniatus, qui unus motus numero est
inquantum ad diversos terminos proficiat, per
difficultatem quin de subiecto dicitur illud Aristotele, quod diversi
motus sunt item ad diversas distinctasque terminos ter-
minos specie proficiunt, siquidem motus ignis et aënis
sunt specie distincti, quoniam motus diversorum generum
ipse differentur, sicut sunt ignis et aqua, per se di-
stincti sunt, et tunc motus ignis et aënis ad unum con-
tingit locum terminantur quia ambo ad locum suum tendunt
et diversi motus necesse est ad eundem terminum fieri possunt
Sed hoc ab eo negatio dicitur posita, et per solutionem
hanc dubitationis est advertendum quod cum dicitur unus motus
numero unus ad unum terminum ad quem tantum proficiat
de ultimo termino Aristotele intelligit, quod non intenditur
cum dicitur cum tantum descendit a sublimiore loco
usque ad terram, ad diversos terminos tendit dicitur
lapis qui ex transire per diversa loca, et locum aënis
et aquae, qui sunt veluti gradus et via quae mediant
lapis ad ultimum terminum proficiat et potest ad terram
descendere quia motus lapidis ad unum terminum numero
ultimus est postquam proficiat in perit motus lapidis

descripti cadentibus, prout numerus est, ad unumq. terminum
tendit, nam sicuti alijs rebus denominatione est unitas
a fine ultimam. Dicitur accipimus ita et in motu, nam
ut docuit Arist. de Anima Cont. 99. a fine unumq.
denominari iustum est, sicuti unitas a unitate differ-
entia determinatur, quamvis in definitione plures, et
dicitur ut docuit Arist. 7. Metaphys. cont. 43. ultimam
q. licet in definitione plures dicitur, ut si dicitur
homo est animal per quoddam rationale, in definitione
una ipsius unitas a unitate iustitiam differentiis
sicuti et in quaternario numero licet plures sint uni-
tates tamen esse denominatus unitatem numeri qua-
ternarii a quarta et unitate determinatur, idem
contingit in motu, nam licet una motus numerus q. plura
habet loca, cuius tamen unitas ab ultimo termino determinatur
et hoc pacto intelligenda est illa quod quidam philosophi
q. afferunt, Motus denominatur per ultimum et dicitur
a termino ad quem, de ultimo semper termino in-
telligi debet nec officit 2^a instantia nam in dicitur
motus ignis et aeris specie distincti sunt, et tamen ad
eum terminum ad quem spectantur, hoc ita patet.
propositionis reiicienda est, nam licet motus ignis et aeris
simples fiant, non tamen ad eundem locum et terminum se-
cundum speciem spectantur, et motus ignis q. simplex
levis est ad terminum ad quem spectat, sed ignis
ad orbem (unde contrarius tendit motus autem aeris
q. non est simplex levis ad ignis superficiem, tamen
ad ipsum locum spectantur.

Ita vero sicuti orbis long. et ignis essentia dist.
 Cuiusmodi, ita locus ignis qui est orbis long. et locus
 ad quem tendit motus aënis qui est species superfluit
 ignis species distinguuntur. Hocq. aënis sensus qd
 qd commune loco ignis et aënis, sed non qd proprius
 terminus unusq. quod ob hoc congrui ab Arist. dicti
 et motus secundum speciem diferentes, ad terminos
 etiam locum speciem distinctos tendere et perficere.

Sectio 7^a

Cum Socrates Arist. explicasset qd sit motus unumq. unum
 autem ad unitatem motu nescit sit, nō fac in parte huius aënis
 tres ponit Conditiones quar. p^a ea est qd idem est motus unus
 et continuus. 2^a Conditio est qd unus motus dicitur esse magis
 unus quam alter. 3^a Conditio est qd motus rectus est magis
 motus rectus, quam motus reflexus. motusq. species diferentes
 neq. unus motus numero neq. continuus esse pot. Quia Conditio
 a nobis consideranda est arg. expendenda sunt. Et p^a ab
 Arist. ita p^a batur Unus et idem sunt esse in diuisu continui
 unus et unus, nō enī de ratione unius sit in diuisu esse Ergo
 idem est esse unus et in diuisu. Similiter enī continuus in diuisu
 unius sit Ergo et tria idem sunt. Ex quo ro ita formari
 pot. Motus q. in diuisu est dicitur esse continuus, sed motus q.
 est unus et in diuisu, Ergo omnis motus unus dicitur esse continuus
 secundum idem ex definitione continui p^a batur p^a nō con-
 tinuum illud est, cuius partes sunt unus, itaq. illud cuius ex-
 tremas partes sunt, est continuus. Sed sic est qd motus qui
 unus est ita se habet qd eius partes ad unum terminum
 copulantur, qui si eius partes ad varios terminos non
 copulantur non esset unus. itaq. omnis motus q. est unus

continuus est. Sed ut utique clarescat intelligatur q
 nil aliud e, motus unus esse, et continuus vel indiuisus
 nisi in eo nulla quies adinueniri, unde omnis motus
 in eo nulla cadit quies media et una mediata et con-
 tinuus. Sicut ex aduerso is motus in quo media quies
 cadit neq continuus, neq unus dici potest, ut si qd ab uno
 loco in alterum tendat, et in hoc motu bis aut ter quies
 faciat sic motus nec continuus neq unus diceretur, sed
 plures et diuini. Secunda Consectio ab Aristotele ita
 probatur tam motus regularis quam motus irregularis unus
 motus est, tamen motus regularis et magis unus quam
 is q irregularis est, est motus et magis unus quam alter.
 ut autem Aristoteles bene hanc coniectura fiat. De clarescat po-
 test qd sit motus regularis et quid irregularis
 motus. Irregularis nil aliud est nisi motus in aequali
 q constat ex ascensu et descensu, quine nō hanc ut
 modone celerior est ut exemplo motus punctus su-
 per spatium obliquum et tortuosum de esse motus irregu-
 laris vel difformis, qm cum fiat sup spatium q (p)er
 est et parte depressiore, et parte prominente, atq ita
 ex parte inferiore et superiore motus q fit super su-
 iusmodi spatium constat ex ascensu et descensu
 aut. n. fit q parte inferiore spatij est motus descensu
 aut uero fit q parte aequali spatij q prominente de motus
 ascensu. quare motus iste et esse irregularis et
 difformis q a nō quidquam sit similis est. quidm

olet esse motu turbidum, Similiter motus qui non ut
totus non turbidior afficiunt irregulares et qui toto
ipso non efficiunt non est sibi unaquaque limitis nec
velox et propterea irregulares dicuntur. Et contra
vero motus ille qui turbidior et regularis appellatur
qui fit super lineam rectam aut curvaturam finem et
partes sibi finit. Sicut motus qui fit in aut terram
descendit. Et celestis corporis motus, et tandem unus
est motus qui fit aequi velociter ab initio ad finem usque
regularis et uniformis appellatur. Secundo de claudendo
et quoniam patet Motus Regularis dicitur esse magis
unus, quam Irregularis motus, nam cum illud dicatur
esse magis unus, quod est magis indivisibile et magis
simplex, et contra vero illud dicitur minus unus, quod
magis divisibile et et magis compositum, quoniam
magis compositum includit magis divisibile et
magis, ad motus regularis sit magis indivisibilis et
magis simplex, qui non componitur ex ascensu et
descensu, neque ex velocitate et tarditate, motus vero
irregularis componitur sit ex ascensu et descensu
velocitate et tarditate ut dictum est, cum pro motus re-
gularis sit esse magis unus, quam motus irregularis
ita ut si aliquis sit motus ille qui magis indivisibilis
est et magis simplex sit magis unus. Sed motus regu-
laris est magis indivisibilis et simplicior motus irre-
gularis, igitur motus regularis est magis unus quam
irregularis, quo fit ut comparari de motu

ex levis corpus motui elementorum motus simulant
 ex levis corpus est magis unum quod motus elementorum
 motus quoniam motus levis est aqua velox est in principio
 et in fine regulantur et est sibi contraria similitudo
 Motus vero elementorum cum in principio sit tardior et
 in fine velocior, in propria consistit ex velocitate et
 tarditate, aliquis patet compositus et irregularis
 et propria motus est quoniam est in se habens simpliciorum
 et magis unum, quod est dicere magis simplex et minus
 compositus quod sit motus elementorum quod irregularis
 est compositus ex velocitate et tarditate, quod
 ob id unum motus est esse aliter magis unum hoc est unum
 et simplex et minus compositus. Sed quoniam quod petere
 ab quibus: potest quod sit cum irregularitate et in
 quod motus in motu propria ipse in se est et videtur
 dicere simpliciter irregularitatem motus cum esse
 prima quod est in aequalitate spacia super quod efficiatur
 motus, vel si spacia super quod est motus facta in eadem
 fuerit obliqua et tortuosum constat ex deperitione
 et prominentione parte, motus quod super illud spacia cum
 efficiatur, obliquus aliter est et irregularis, quare com
 positus ex descensu et ascensu sicut motus factus
 supra arcum, et est contra motus factus supra linea
 recta et esse rectus et regularis, sicut est motus
 ignis sursum et terra deorsum. Ita igitur compositus motus
 qualitatis est spacia et magnitudinis super quod
 est. Sola cum est dispositio motus quod, aptum est

secundum modum partem ipsius velocius moveri et scdm
alios tardius ut motus Elementorum qd in principio
est tardior et in fine velocior. Diversitas huius
motus ex dispositione mobilis pfectum qd in p.
cipio est et tardius moveri in fine vero velocius
sicut et motus animalium qd in principio celerius
mouentur in fine vero tardius qd contingit ex di-
positione mobilis ut pote animalium qd in mouendo
se fatigant, nam cum in principio uolens deorsum sit
ipsius qd magis uigilant celerius animalia mouentur
in fine vero qm se fatigant ipsiusq. resolutionem
tardius mouentur. Tertia causa est ex disposi-
tione Motoris. Nam cum motus a motore quoniam
ut a causa effectus scdm similitudinem uariatur mo-
uentis dispositionem, ita quoque uariatur similitudo qd
est motus, nam si motor diuersimodum se habent
ut in principio maiorem uoluntatem sit, in fine vero
remissionem, ex hac uaria dispositione mouentis
uariatur et motus qm in principio uelocius motus
est in fine vero tardior. Quod si motor ipse
et in principio et in fine semper sibi similis sit, simi-
li quoque modo mouet et in principio et in fine, Sicut
est motus celestis corporis am formis. Ibi semper
similis est, neq. scdm uoluntatem aut tarditate
magis auariatur, prius qm mobile est celeste corpus
cum ab omni alteratione liberum sit nunq. uariatur
secundum similitudinem motus mouendi et arguitur uelociter
tam in principio quam in fine.

Simili motu ille aqualis e ratione incrementi. Nam
est de q. ceteris intelligitur coligitur corpus motu
et int. nec unq. alteratur, nec quic. deficiat
et semp. sit finit. Et e. in principio et medio
app. simile semp. efficiunt motu, q. argue velop
et e. in principio et in medio e. in fine, quod aut
iam quod declaravit 1° Celi Cor. 25. q. itaq. in
utrumq. ipse motu irregulari sit id in e. et
qm. movens e. mobile in his non semper eod. mo
se habent, sed continue alternant, ad quod alio
ratione ex raritate eorum quod opera naturae o
portet. Quod d. utro in e. et in his corporib. movet
semper sit regulari, in causa e. finit. et oppositio
q. semp. repetitur in movente e. mobili, nam cu
in his movens e. Mobile eo q. mo se habeat
semper eod. mo, nec semper solo habere e.
motus qui ab ipso p. p. est autem.

Lectio 8^a

Inter Motus unum esse altero magis vni et continuum
cum superio ab ipso ex motu regulari e. irregulari
dist. 1° 2° 3° 4° motu uniformi e. regulari, magis
vni e. continuum q. d. quod q. irregulari e. mo
dist. in Cont. 25. q. duq. tractantur p. p. e. idipso
ex motu recto e. reflexo. Quod d. motu reflexo
esse se ar. q. incipit ab uno termino e. tota q. eod.
linea ad eundem terminum a quo incipit reuertitur, ut
si gleba terre ab inferiore loco sursum moveatur, et a
eod. lapens iterum ad inferum locum reuertatur, talis
motus glebae recte reflexus appellatur.

34
Sectus uero ibi est qd ab uno termino incipit et
ad alium terminum peruenit et ibi requiescit ad
globum terrae sursum mouetur et alibi detineatur
et ibi requiescit motus ille rectus appellatur et non
reflexus. Nam uero motus rectus magis unus con-
tinuus est de quo qd reflexus est, siquidem in motu
recto non est aliquis punctus quies interruptus, propterea et na-
mque aliquis nec ita continuus est, quoniam motus ille, in quo
aliquo pacto cadit quies media, nec continuus nec unus
est de quo uero in motu reflexo media quies inter-
ponitur sed ab his qd reflexus memorie filitum est
qd ipse uel euidentia continetur, nam si ab hoc pariete
ad alterum parietem ferarere mouentur et iterum feran-
tes reuertantur ad eum locum a quo moueri incipit
perfecto enim incipit reuerti quocumque pacto quiescit, nec est
in fine in termino ad quem iterum reuerti nisi aliquo
pacto quiescit, sed quoniam in quibusdam motibus reflexis per
intermedia usque adeo exigua est, ut rix perferri et
perueniri possit, ut quoniam terra ab infimo loco sursum
mouetur et postea deorsum reuertitur, inter illos duos
motus tantum et deorsum terrae quocumque pacto quies
cadit intermedia, sed quoniam quies illa usque adeo exigua
est, ut rix ab aliquo percipiatur. Similiter et qd motus
ille terrae sursum et deorsum factus uel rectus unus
et continuus esse videatur, cum tamen reuerti non sit sed
diuisus et interruptus uel discontinuus. Quamobrem tamen
ex discrimine motus regularis et irregularis,
nec non recti et reflexi, facili intelligitur uerum esse

q ab Arist. decretu est inter motus unum esse esse
in magis unum atq continuu, et licet unus motus
magis unus altero et continuu qd potat autem
nisi qd Arist. putand nō est ut tempus motu, qui ma
gis unus est specie differat, ab eo motu qui minus
unus est qd ex eo pbari so, nam si terra aequum
existeret sursum moueat, aequi uelociter a primo
pō usq ad finem sic motu dī esse unū et continuu
i uero i contra terra intm quoy moueat, et
non aequi uelociter at a long in pūcio tardius in
medio, uel in fine, scilicet sic terra motu ming
regularis est quam prior cum sic scilicet ex uelocita
te continet et tarditate, ac pūde ming est unus
quam motus prior terre q est aequi uelox et tū
si duo motu terre inter se hanc non distinguuntur,
quoniam ex maiori et minori unitate motus, maio
ri minoriq regularitate a unitate pūdu hanc
in terra minime liceat, qd sic ab Arist. explicatis q
ad unitate et continuitate motu pūere uidebantur
mō pūb. in dea Capite q qd ult^a pars huij qm
libri q ita supponit, qm autē motui non solum motu
esse uidet contrarij hanc pūb de Obstructione et
motu contrarietate pūctare, inquit autē pūb
autē ipso pūb motu unitate de Obstructione motu
differe, qm aut pūb hanc quēda diuersitas sit
multitudoq, qm contrarietate diuersitatem dicit
multitudinem qd, aut in uno oppositū seruari

non potest, sed tamen cum alteri contrarius esse
dicatur, idcirco cum Aristotele pluralitatem indicat
pluralitas uero ad unitatem conuenit caput Xij.
cum de Motus unitate differuisset, eundem doctrina
confutaretur esse uideatur ut de Oppositione motui
tractaretur q. sane opposito diuersitate et plura
licet fiat, et qm. circa motum Oppositione inplex
Comparatio fieri potest. 1^a tractari potest opposito inter mo-
tum et motum hoc est quoniam pacto, unus
motus alteri motui dicatur esse contrarius.
2^a qm. motus ne dicitur oppositus motui sed quies
ideo facto hoc tractatus est quoniam pacto quies
motui contraria sit. 3^a quia sicut motus opponitur
motui, ita quies opponitur quies, caput 3° loco
considerandus est, quoniam pacto, quies et alteri quies
aduersetur, ita ut tota pars tractatus de Opposi-
tione motui, in tres partes distribui possit, in 1^a
quidem de Oppositione motui ad alterum
oratio habeatur in 2^a uero quoniam pacto quies
motui opponatur ab Aristotele declaratur in 3^a et
postrema quoniam pacto quies alteri quies si se opponat
in q. tribus. tota enim sit contemplatio de Contrarie-
tate motui. De hoc autem Xij. uerbis facturam
exorditur per ad Oppositione q. inter motum et motum
aduenitur q. non sine refectione est, qm. sicut prius
incipiendum est ad habundantiam quam in minoratione

cum brucatio non innotescat nisi per Savitum
quod sem mala non cognoscitur nisi per homines et me
dicos et sunt Medici, nisi ex cognitione recipi
tamen, unde quo maior sit lapsus et receptus i
temperamento maior quoque intemperies facta est
et qui magis aliquid accipit a bono magis malum
esse debet, ~~et~~ cum motus sit habitus et est habitus
quietis vero et situatio motus idcirco per se tria au
spiciantur et a contrarietate quae inter motum et motum
ad invicem subinde verba factum de oppositio
ne inter motum et quietem respiciuntur quod est veluti
oppositio inter privationem et habitum. Exemplum
vero quomodo unus motus alteri adversatur, id
est asserunt, quod motus unus motus alteri adver
satur dicatur, cuius ratio ab oppositio in Com
pensatione magis est ab eadem ratione ab eodem facta esse
ut ex explicatione Soru tandem ipse statuere
possit in quibusnam veri consistat oppositio et con
trarietas in motu, hoc modis declarant quod
in se primo unum motus alteri oppositi possit per ter
minum a quo tantum. Alio modo per terminum ad
quem tantum. 3o modo per utrumque terminum
et a quo et ad quem.

Tertio q^o. videtur ab Arist. extrinsecis quib: contrahit motus a termini
 motui aduersari, modo tres ponit propositiones quib: ostendit
 ea quib: vera motus contrarietas desumenda sit, quarum
 prima est, q^{od} contrarietas in motibus ex termino a quo
 desumi non debet, ita ut motus illi dicantur inter se con-
 trarij qui a contrariis terminis incipiunt, cuius propositio
 non illud est fundamentum, quia quicquid suu uerit est colligitur
 ut motus qui a contrariis principijs incipiunt, ad eundem
 terminum ad quem propiciantur, cuius rei illud est exemplum
 q^{uod} si aer deorsum descendens a super ficiat terram moueri
 ad locum integ^{um} aëris est est contra ille alter qui ex eodem loco
 ignis ad eundem aëris locum moueatur, ubi si est est
 motus aëris a contrariis principijs incipiat, itaq^{ue} q^{uod} dicitur
 ab infero loco alter uero sursum est a superiore loco
 est tamen ad unum eundemq^{ue} terminum propiciantur, itaq^{ue}
 ad locum eundem aëris, quod breuiter ipse motus tenet se a
 contrariis principijs incipiat, contrarij tamen non sunt in
 ter se cum ad unum eundemq^{ue} locum secundum speciem
 terminentur, itaq^{ue} contrarietas motus a termino
 a quo desumenda non est, ex qua propositione Corollaria
 alia consequitur q^{uod} si absolute loquendo motus
 sursum est deorsum neq^{ue} contrarij st^{ant}, uer^o specie distincti
 quantur, siquidem motus aëris alter q^{uod} dicitur q^{uod} incipit
 a loco inferiore est sursum tendit, alter uero q^{uod} incipit
 a superiore loco est deorsum propiciantur sunt q^{uod} dicitur motus
 ascensus est descensus unum q^{uod} dicitur sursum est alter deorsum
 est tamen specie non distinguuntur cum ambo terminentur.

et vnde e cunctis locis secundum speciem vult ad
aens regione. Ad illi motu fuit et deorsum specie
et inquantum contrarietate sunt, qui ad loca contrari-
na speciei a se uerba p. g. ueruntur. unde motus i-
quo fuit, motus uerit terrib. deorsum oppositio p. g.
diuersi sunt, qm. ad loca contraria speciei p. g. ueruntur
p. g. ueruntur. fuit sunt figura c. in se non p. g. ueruntur
fuit quia p. g. ueruntur est fuit, q. contrarietate in
motu. fuit magis, ex termino ad que desum
debet, cui p. g. ueruntur p. g. ueruntur illud est, p. g. ueruntur
contrarietate in motu ab eo magis desum debet
q. fuit vitem habet et quod acquiritur quod ab
eo q. habet vitem p. g. ueruntur et q. corrumpitur
fuit, sed denominatio potius sit a forma et ab sa-
ctu quem a p. g. ueruntur. Jam uero terminus a quo
in motu vitem p. g. ueruntur habet, contrarietate corru-
pitur, nam cum aqua a frigiditate transit ad ca-
lorem, frigiditas q. est terminus a quo incipit al-
tatio contrarietate recipitur et interit, terminus
autem ad quem vitem habet forma contrarietate
acquiritur quo sit ut ad terminus a quo contrarietate
p. g. ueruntur vitem habet p. g. ueruntur, q. id q. corru-
pitur cum tendat ad non esse p. g. ueruntur quodam
modo est terminus uero ad que cum per motu acq-
rati est uero q. acquiritur, u. habet esse p. g. ueruntur
terminus ad que in motu de vitem forme et salub-
re dicitur.

tan cu contrarietas ab eo desumenda sit ~~pro~~
tenda q. vñem forma habet, id autē est terminus
ad quem, ^{in motu} ergo contrarietas in motu, magis a
termino ad quem, quam a termino a quo acci-
piat. unde similitudo et oppositio contrarij
motus esse dicuntur, non quia a contrarijs termi-
nis incipiunt, sed quia ad contrarios terminos pro-
cedunt, ut patet ad similitudinem et opposititudinem.
Similis motus ascensus et descensus oppositi inter se
sunt non quia ab oppositis terminis incipiunt, sed quia
ad oppositos terminos, unus scilicet ad superius locum,
alter vero ad inferius terminantur. Ex quo
loco dicitur illa generalis propositio, q. motus ex quo
accipit, et quo ad diversitatem et contrarietatem
et quo ad denominationem, non a termino a quo
sed ad terminum ad quem constituitur et ut aiunt
philosophi, sicut in dum altera aqua et excolescit
a friguitate in caliditate mutetur, non prius sui
modi altera frigefactio appellatur, sed calidatio
scilicet a caliditate, q. est terminus ad quem nomen
desumunt, motus vero a termino ad quem deno-
minatur. Tertia conclusio ea est q. illi motus
contrarij singuli sunt, quia contrarijs terminis ad
contraria proceduntur, sicut sunt motus a similitudine
in opposititudine et contra ab opposititudine

in similitudine, Si in duo motus simpliciter contrarii
 quia ab eodem termino in eandem directionem
 et ad eandem quantitatem, et ad contraria terminandum
 ut potest ad quantitatem, vel ad similitudinem.
 Sed hoc in se illud est inadueniens quod est
 motum motui contrariari. proinde ista non ita
 tenet et ample intelligenda sunt. Et quilibet motus ad
 tenet motui in differenter contrariis sit, Enimvero
 motus localis non est contrarius augmentationi neque
 excalescencia motui locali, sed determinatio motus
 determinatio motui contrariis. Et ut unus motus
 localis alteri motui locali et oppositus est
 in excalescencia frigescencia, et ut uno verbo
 complectar motus qui est ad unum contrarium al-
 teri aduersatur qui ad eius oppositum pergitur.
 Sui generis autem contrarietas, quae inter motum et mo-
 tum adueniens, contrarietas est realis et positiva
 siquidem ueratur et est inter extrema realia et bo-
 nitia quoniam est inter motum et motum, quos uterque
 est Accidentis reale et positivum et eis oppositum
 quod reperitur inter extrema realia, et inter ali-
 quod et inquit calidum et frigidum. Similiter realiter
 et oppositum contraria ab eodem appellatur.
 Quibus propositis ab Aristotele. Concomitantibus ne aliquis suspicet
 dubitandi locum in Cont. 52 quicquid tamen
 occurrat Obiectioni introducta, ea autem est

in quo ambigere potuisset non o[mn]i motu alteri
 contraria esse, & inter contraria uersari tunc
 si eam motu ab albedine ad pallorem & c.
 contra a pallore ad albu[m] sunt motu contra:
 & t[ame]n si motus inter contraria no[n] sunt
 cum pallore & albedo inter se ignota no[n] sunt
 ut quare contrarij esse possunt & t[ame]n inter contraria non
 est pallore & albedo inter contrari
 cui obiectum occurrent (Xist. inqt. Vere de:
 motum fuisse motu o[mn]i contrariis esse qui inter
 contraria sunt cum aut in oppositum dr. motus a
 candore ad pallore uel e cont. contrariis esse
 t[ame]n inter contraria non uersari, est pallore &
 albedo contraria no[n] sunt id ut pallore inqt. inqt
 abnegand[um] q[uo]d si q[uo]d color pallid[us] & albedo vi
 cisim opponuntur, nam est in colore pallido & al
 bedo & nigredo subesse quodam castigato &
 remisso repeniantur, idcirco color pallid[us] rone in
 quodam qua[m] includit albedini aduersatur &
 in uniusq[ue] medium rone uniusq[ue] extremi q[uo]d in se inclu
 dit alteri extremi aduersatur ut ex[em]p[lo] color palli
 d[us] rone albedinis contenti nigredini aduersatur
 & ex aduerso rone nigredinis contenti albedini
 opponitur, quo fit ut est fit altero a candore ad
 pallore fiat de contrario in contrariis, q[uo]d si uero
 altero fit ab albedine in nigredine a pallore co
 tenti, sicut et est fit altero a caliditate ad

equali tenuitate, ut si contrarius in contrarium in
sit a caliditate ad frigiditatem tenuitate in aqua
frigida contrarium; et si nunc est sit contra alterum
a tepido in calidum; talis alterum non incipit
in tenuitate exire in aqua tepida, sed a ter-
minante aqua in aqua inexistente ad caliditatem
quomodo est motus qui sunt inter extrema et
media, inter se contrarii sunt, sed ad invicem
et motus qui sunt inter extrema contrarii sunt
inter album et nigrum, inter calidum et frigidum
magis contrarii sunt quam si motus qui sunt inter
extrema et media, ut inter album et pallidum
calidum et tepidum. Cuius veritatis illud est
fundamentum, quia cum oppositio in motu ex ter-
minis opposita dependeat, ergo quod est oppositio in
terminis motus, talis quoniam in motibus ad in-
venitur, id vero longe magis oppositum extrema
et calidum et frigidum album et nigrum et compo-
nuntia, quod extrema et media magis se opponunt
album nigro quam videtur nigro opponatur pallidum
Ergo magis contrarii sunt motus qui sunt inter ex-
trema, quam qui sunt inter media et extrema,
ita ut dicendum sit, motus qui ad extrema ter-
minos perficiuntur, extrema et simpliciter contra-
rii sunt motus qui inter extrema et media
veniant scilicet quid est inter se imperfecti oppositi.

Lectio 10.

Cum Sacteng ab Arist. dñm dicit, motu alteri aduer-
sari, nō dñt in parte Arist. s. s. context ad explicandū
illud q. iungit in ordine suis vgt motui quietem aduer-
sari in q. quiete in duplici dñā est. Altera quiete quē
terminat ad quā ē finis motu. Altera vero est terminus
a quo incipit motu, ut exm. s. lapis sublimare loco et pote
in turri. Altera incipit deorsum moveri, et ad superi-
orem locum ascendit et illuc tandem requiescit in
motu dñā ē quiete, Altera q. d. ē q. terminat
a quo incipit lapis deorsum moveri, ut cum in turri re-
quiescebat. Altera vero est finis terminus ad quē ē
finis motu deorsum, ut cum ad terram pervenit, et
requiescit q. hoc diffinitione inter se differunt, q. illa quā
est terminus a quo incipit nālem motu, corpus nāle est
violenta et contrariā. n. vero quiete illa quā sublimi-
are loco grāve alig corpus deorsum requiescit, violenta est
et contrariā, illa vero q. finis est et consequitur nāle
motum nāle est, ut cum grāve deorsum latum requiescit
quiete illa sibi nāle est, unde et conspicuū habet quādo
aliqua quiete violenta ē, nec nō nāle ea regula accipienda
est, q. quiescenti quiete aliqua nālem motum in eandem
semper quiete illa nāle continenda ē, exo aduerso quiete
quē finis ē, refertur ut motu violentu, quiete illa semp
violenta dici debet. Quidē s. consensu declaramus
Arist. quādo quiete motui aduersum inqt nō oēm q. d.
s. s. motui opponere ē aduersari, sed dñt quiete

q̄ uolentia ē atq̄ ē terminus a quo nalis motus
 illa motui aduersatur. quies uero quē finis ē et ter-
 minus ad quē motus nalis huc nequaquam motui contra-
 ria est cuius rō ea est. qm̄ finis ē ea quē ad finem
 disquantur contraria minimē sunt, qm̄ unū contraria
 ad alterū nō ordinat, iam uero motus ē quies, q̄ est
 terminus ad quē motus ita ē ordinatus, quod motus ipse
 ordinatus ad quietē tam ad finē, non nō
 ob eam corp⁹ nalis ad unū mouetur locū nisi ut
 ibi regereant, q̄ si corp⁹ ob id mouetur ut regere
 taceat, ita motus ad quietē ordinatur, ac quies motus
 ē quies, q̄ est terminus ad quē ipse motus inue-
 nitur oppositionē nō habet, et p̄p̄ua consulto ab ipso.
 dictum ē quietem q̄ est terminus ad quē motus
 que motui non aduersatur, sed solum quietē quē motum
 precedit illa motui contraria est, ut quietē lapidis in
 turri quē motus lapidis deorsum antecedit, illa mo-
 tus lapidis contraria est, qm̄ illa quies est uolens
 motus uero lapidis deorsum nalis est, atq̄ cum lapis
 in turri detinetur ab ista conditione contraria lux
 nō exest, q̄ nā grauitas consentaneū non est ut
 in eum regereat. Et licet quies hoc modo motui
 aduersetur, nō est illa oppositiōis gen⁹ quo motus
 motui opponitur et quo quies quies, Cui uero motus
 opponitur contrarietate positua et reali, qm̄ dua
 siquidē motus ē motus et duo considerantur realia

^{oppositio}
e- ois Contrarietas q^{ue} reperitur inter duo ex-
trema realia, n^{on} illa quod impedit oppositio uero
inter motum quiete privationem s^{ed} qm motus e- q^{ui}et
ita q^{ui}et habent q^{ui}et motus est ens reale, quies uero
est privatio ipsius motus iam uero oppositio q^{ue} inter
terminos reperitur, quod unus est ens reale e-
alter est privatio oppositio illa privationis uel pri-
uationis incompatibilis sicut e- inter visum e- cecitate
unus hoc in loco ambigit quidam dicent^{es} se motum
opponitur motus ut motus sursu^m opponitur motus deorsu^m
e- eodem motus sursu^m opponitur quies q^{ue} e- eorsu^m e-
car^{um} unum plura erunt contraria q^{ui}et t^{er}miⁿi quies inferior
Que uide^{re} e- 10 Celi Cont. 1° e- 10 Met. 14 ubi
est unum t^{er}miⁿ contrarium ipse e- non plura, sed
cluitur uod est sum in modo q^{ui}et illa oppositio quies
apparenti unum unum contrarium ipse uenire^{re} habet ex
sub. sub conditionib^{us} p^{ri}mo in uno q^{ui}et oppositio e-
contrarietatis, e- perfecta e- extrema contrarietas
intelligit^{ur} q^{ui}et hoc condicio sit q^{ui}et oppositio reali unum
unum e- contrarium, uel oppositioe privationis motus t^{er}miⁿ
statu^m quies, sed diverso oppositioe q^{ui}et incon-
gruum non e- q^{ui}et quare una sit realis e- altera privationis
homo unum plura contraria q^{ui}et in uero motus opponi-
tur motus contrarietate reali reali, quies uero op-
ponitur oppositioe privationis. 2^a aut^{em} contritio in
intelligit^{ur} e- q^{ui}et unum unum t^{er}miⁿ est contrarium

Defecta e extrema contrarietas, ut et in moribus.
 Quantitas tamen opposita virtutibus quod est contrarietas
 quoniam inter quantitates e. p. digressiones e. media e.
 extrema oppositio, cum sint duo virtutes extremae, sed
 una plura possunt esse contraria, cum quodlibet defectus
 sicut extrema e. alterum imperfecti tanquam medium
 sicut ex eo allato auaritia opponitur liberalitati e.
 liberalitas, sed p. digressiones ut extrema e. oppo-
 sitione perfecta, dicimus autem p. digressiones e. auaritia
 opponi oppositione perfecta quia maxime distant.
 liberalitas autem auaritia opponitur imperfecti e. tanquam
 medium in consensu e. p. digressiones e. auaritia
 sicut in Naturalibus motus ignis iuxta opponitur motui terrae
 deorsum, nec non e. motui aquae, sed motui terrae motui
 ignis iuxta opponitur contrarietate perfecta, sed motui
 aquae videlicet motui ignis iuxta opponitur imperfecti e.
 tanquam medium, quoniam unum plura contraria esse possunt
 diuerso oppositioni quae e. contrarietate imperfecta
 sicuti p. positiones hanc huiusmodi quod e. s. d. q. i. s. e.
 sed in his ne illud silentio praetermittendum ne
 quod cum ab his, de motui quodlibet oppositi, est p. positioni unum
 autem intelligenda e. in qualibet specie motus si quodlibet
 in quibus sunt motus reperiuntur quies, in motu non aliter
 videlicet superius quies reperiuntur. Una quod est terminus
 ad quem ut cum Socrates sanatur e. sanitate adeptus
 ut e. sub iustitia cogit quod illa habet ultimam e.

Altera uero est, qd est terminus a quo, ut cu So
crates infirmus ē, et tunc regere a sanatione
et a quiete illa ad sanum monetur, id uero
quies qd est finis sanationis, si ad aduersari
tionis sed illa qd est terminus a quo ita ē. Omnis
motus ē in quolibet motu quiete ad finem suum
in quolibet motu quiete illa a quo incipit motus
ipsi motui aduersari.

lectio II^a

Cum satis factum declaratum fuerit motum motui aduersari
nec non ipsi motui quietem se se opponere diuerso tñ oppositionis
quē ut declaratum fuit. nunc sicut in Cont. sō qd ita legatur
Dubitabit autē aliquis an in motu scdm locum sit
nām et qd nām ref. Dubitatio quādam opponit
singulis ē. Quā solum in motu scdm locum uel locali
contrarietas reperitur et scdm nām et contra naturā
et secundum motum et scdm quietē, cuius dubitationis
sensus est. An solum in motu locali reperitur motus nā
lis et uolens, pariter quies nālis et uolens an etia
Similiter. Quā in ceteris motibz reperiantur secundum nām
et uolens, quam et dubitationē persoluit in quiete nām
in motu secundum locum nālem uidenturq motus pariter
et quiete nālem et uolens adiuuiri, sicut et in ceteris
libz motibz qd Arist. in generatione et corruptione uerū esse
pōt ostendit nam corruptio alia ē nālis, alia uolens
sicut fusi ipse declarauit in lib. de vita et morte, Cap.
3 Corruptio n. uolens in uiuentibz ea esse dī quā sit
ante instantia periodū et ordinē sō et ante consum
ptionē radicalem ipsius uiuentis. sicut dī esse, corru
ptio in inanimatis ē ut aut fume aut igne, aut gladii

in Simplico, uero qd fit aut ex interno frigore, aut immo
ali ardores p artione, et qd fit in combustione ab igne nec
ne quia ad externo ut quidam visio inter mors, et
ruptio ab igne appellatur. Nihil uero ea qd igne fit
ab intus qd corruptione sumidi radicalis na am
a na a principio generationis unicuique uiuentis de luminata
qde mensura calidi e sumidi mensura imposita sit
ut uiuentia tam diu durent et seruentur quam diu ea
mensura calidi e sumidi consistit, ea aut deficiente cessat
ita, tunc corruptio appellatur uiuentia qd fit. Corruptio
etiam sumidi absorptione e. Ita corruptio seu mors ab
ignis uo in loco fatalis appellatur qm fit secundum eorum
naturam periodicam. Item ordine na. Sicut in his qd
est in natura aut determinata na ordo qd dicitur
ab ignis in lib. de morte et uita Senectus appellatur
sen marcor tamen in Animalib. Sicut uia pprie v.
impertinet quia animalib. pprie hoc nomen moris co
pertit, et mors nalis Senectus appellatur corruptio ue
ro Nalis in plantis, ab ignis: animalis appellatur.
Sicut corruptio violenta qd fit a frigore extinctio
nuncupatur. Sicut animalis qd fit Nalis alia violenta
generatio n. Nalis ea est, qua uiuentia conuenienter etate
eum exarcent et que destructa e. Violenta uero e
perveniens ut qd illa qua uiuentia no conuenienter pe
et etate administrans ut potu cal pueri et iunior
pereant diuini quia qm imperfecta est, fitq
ultra diuini tempus etate violenta appellatur

q. Quid sit non solum de re loco sed et in corpore. De
 his 34 declarant dicens. Nihilominus videtur
 quod sit et non sint imperfecta, hoc est in eadem
 eadem state videtur ubi simile peruenit, q. et 4. Metaph.
 cap. de contrariis ad memoriam veniunt. Et nota
 q. in istis q. sibi simile videtur potest q. si forte eue
 niat et quod aut iudicium non eadem modo aut per
 quod videtur quod non dicitur q. non violenta de
 se per se. hoc est nali est eadem q. non dicitur
 in hoc ea quod quod sit de eadem et quod ab
 eadem q. per se et alia q. per se, nali de hoc q.
 per se et tum q. nali q. est eadem administrati
 nec non dicitur dicitur in altera inuenitur, nullo
 altero, alia est violenta, alia nali, nullo vero est
 aqua a frigiditate ad caliditatem altera et im
 mutata dicitur altera q. eterna de q. dicitur
 aqua altera nullo aqua consentanea non est, cui vero
 est contra aqua a caliditate in frigiditatem, dicitur
 altera nali appellatur, q. per se et nullo est immutatio
 ad frigiditatem nullo aqua consentanea est illa vero
 alteratio q. fit ad propriam rei q. rei nullo consen
 tanea nali appellatur. Sicut in hominibus ipse
 altero q. fit ab agilitate in sanitatem debet non
 commutatio, et ut medici agunt de secretis, vio
 lenta de q. non fit a nullo et per se a medicis
 Symptomata appellatur et est autem agilis copia

aut suavis affluere, vel in principio, mediis vel
 in augmentatione, talis. quod violenta est, quia non
 est tpe convenienti, dicunt enim contra illa. ^{talit}
 tero est talis q. fit in diminutione q. ^{talit} de al-
 tero, quia fit tpe convenienti et p. p. summo. Alia
 ro. talis est Crytica appellatur. Sicut dicitur
 alia talis alia. ^{talit} illa q. talis est quia
 animalia tpe convenienti adtinguntur, illa vero
 leuta qua astantia. itaq. annositas qua par sit. unde
 aut. scemura aut. nro. 14. vel 15. anno ad p. tal
 deuenit. quanta. q. terna. aucta est. dicunt enim talit
 im. itaq. diminuitur. qual par sit ut est dicuntur ad
 enochu. inclinari. q. terna. minui dicunt, est vero
 par. itaq. p. subito diminuitur. itaq. nam. diminui
 dicuntur, quod fit ut ne. d. in motu locali. sed
 in quibus specie motus. hoc dicitur. reperitur quod magis
 alter. tr. secundum nam. est alter contra nam. Quib.
 ita sic explicari. Ex his talit. q. et infert p. p.
 corab. quam p. et q. corruptio. id. talit. oppo-
 nitur. quoniam. sed. talit. corruptioni, n. licet. hoc
 si. corruptioni. continet. fit. q. q. libet. corruptio. et
 p. q. q. ab. esse. ad. no. esse. in. ut. sic. p. q. et. cor-
 ruptio. q. sine. existetia. fit. et. opponit. corruptioni.
 q. est. existetia. fit. quod. p. q. exponit. inquit.
 p. corruptio. simplex. et. altera. q. est. solus. esse.

Altera me me tristitia: q ante dicitur qm in lib: de vita e morte
dicit q in dominis: mors nalis sine tristitia esse dicitur qm
hunc ipse domus sua periodus absoluit dicitur ita ut tri-
stia nec debeat nec possit: Mors vero violenta
q ante periodum debemus tempus esse in tristitia
sine er: Jam vero illa q cal tristitia sit pual.
Subie illi se opponit q ante sine tristitia sit. Quod
si dicitur esset qualibet nalis in tristitia esse
sed mors est pualis vite q sine sine morore co-
non sit cal vnaq: appetit permanere ut dicitur
187 de finibus 49. Hinc obiectum sit in
loco nalis querit dicant, cal 187 de corruptione
e morte reperiri q sine tristitia sit no intelligere
corruptione pmitit absq tristitia esse. sed compari-
tine pposita intelligenda: ore qm corruptio
nalis ppe debet contingere longe cal minori tri-
stia sit qual ea q violenta e indelicta q se co-
tingent multo magis n tristitia dicant qual ppe
quasi sine ipse vite sine ampt a voluntate videtur
e hoc modo loq qm. de vita e morte nial
habet q cal nial morte nalis sine tristitia esse. 12
propositio e hoc q motui nali motu violento opponit
3a propositio est q quies nalis motui violento adver-
satur ut quies terra in proprio loco q nalis est mo-
tui opponit terra qm fursum efficitur.

Ultima oppositio e q quiet Nalis quiet violenta ad
versatur. quiet in terra in proprio loco e quae dicitur
et terra quieti adversatur q fursum recedit e quae
in alio loco requiescit.

ectio 12^a

is ab Epist explicatio quae ad Oppositiones inter motum e
motum nec non inter motum e quiete) attinere videbatur
mo dicitur in Cont. 61. nonnulla Problemata opponit circa
ea q dicta sunt ea q sequentib. textib. soluit. 1^a de Du-
bitis q opponitur ordinis est. Utrum quiet violenta ge-
nerari dicatur, quae sent in Cont. 61. his verbis opponit
Dubitatio) an dicitur. Si omni quieti q non semper est
quies sita. Solutio vero dubitatio est. Utrum quiet q est in
termino a quo motus opponatur sicut antea decretum fuit
opponitur e 3^a sub his verbis. Utrum quiet violenta motui
violento opponatur. Ultio vero ea e, An motus ignis fursus
opponatur motui cinis de ignis dicitur. Et de motui terre
q corpus e qd. tunc difficultas. quia. eodem ordine
singillatim satisfecit e. pro difficultati occurrens,
ad utrumque partem arguere videtur, ostendit n. in primis quie-
te violenta) quia sit pacta, q non semper est. sed incipit
esse post esse quia sit, id vero quod violenta non
semper est sed incipit esse post non esse —
qm incipit esse post motu violentu, ut patet de quiete
violenta terre in sublimiore loco, egr. q violenta quia
sit. Et Negando patet. Vnde ita arguatur ostendit
ipsam minime quia sit. Si quiet violenta quia rarietur, egr
a violento motu quia sit esse diceretur, qm quiet violenta
violenta motu e. p. n. n. n. Sed cum his motus
quas aliqua quiete) sit tardior n. incipio e velociter in fine

h^{ic} motus violentus in se habet esse in se uero
uelocior, & cum sensu aduersum ipse. dicendum ad qd
quies violenta post violentum motum generari.
Minor illa propter ista dicitur esse. Omne motus a quo
quies aliqua efficitur, in se in se uelocior est. in
se uero tardior, qm quies est terminus & uelut
complementum ipsius motus, in se uero omne quod est
motus, quo uicinius est hoc finis est complemento eo
potentius et uigore est. et consequens celerius
agere, est motus violentus si ab eo quies, qm uelut vio-
lenta quo uelocior est quies qd est finis ipsius co-
celentior est, sic ultra citius ab ipso finis uelut
secundum ueritatem problemati satisfacere uolens, illud
p^{ro} dicitur, qd aliquid quod dicitur modo intelligi pot
est. quidem quia incipit esse post non esse absq^{ue} inten-
tione ipsius agentis. Alio modo aliquid est generi, quia de
novo incipit esse, sed ex intentione ipsius agentis aut
rei que mouetur, tunc incipit qd quies violenta quod
quies est primo modo. put de nouo incipit esse post
non esse, nam si terra hoc tpe fuerit in motu, et in
b^{er}limiore loco deueniat et ibi requiescat quies illa
alioquin violenta quod esse dicitur, sed qm diuini vio-
lenti quies non fit ex intentione aut momento aut mo-
uente, non qd ex intentione motus qm terra que
in se uolenter mouetur, non intendit se in se requiescere
et superior loci non sit propius locis et domicilium
terrae, neq^{ue} sit originis qd ex intentione motus

qm̄ saepe contingit ut p̄p̄cens terra sursum aut
 non moveat ut sursum requiescat, sed quomodo quies
 fieri contingit ex accidenti. put in ipso motu con-
 tinui & continue virtutis p̄p̄cens languescit a
 quo sursum terra impellitur aut sagitta, qua p̄p̄cens
 virtute languidior tacta rēis oritur quies, aut
 sed uno pacto quies ex genita, et alio modo non,
 unde hoc ostendimus qd nātis ex violenta exi-
 dent inersa, qd qd nātis genita esse dī, talis quā
 de nouo incipit esse et non esse, talis quā fit ex
 inextinguibili mouenti et mobili, quies uero violenta
 ex ex parte solū genita ē, quā recter incipit esse,
 qm̄ uero non fit ex consilio aut mouenti aut mobili
 hoc pacto non ē qm̄ ē ex parte de se. Occurrit
 aut qd problemati. Quā qd qd ē terminus a
 quo motui oppositū n̄ est, quies ē qd ē terminus
 a quo ut quies, qd ē terminus a quo incipit motus
 deorsum terrae, oppositū p̄fecto motui terrae deorsum,
 illud uerū bene est n̄ est p̄fecto. Spontaneus qd
 violenta terra sursum ē motus deorsum terrae ex
 una parte, ē motus sursum terrae ē motus ex al-
 tera maiori oppositioni gradus oppositi, motus
 sursum terrae qd violentus ē, et motus deorsum, qui ē
 nātis, mai qd quies violenta terra, ē motus eius
 deorsum. Quā uero qd 3^m erat p̄p̄cens qd
 violenta violento motui aduersum non satis

comprimunt quod videtur, in quibuslibet problema disposuerunt
inquit, quies violenta ad duas uicinas posse. Per
ferri posse ad motum violentum quod ipsa quies inquit
est concepta. Si gleba terrae insula mouetur. Et
propterea fortiter negat, quies illa violenta est, quia
violenta terrae motus insequitur, respectu huius motus
violenti terrae, quies illa violenta ad illud motum oppo-
sitioni non habet. quarelibet. Ita oppositio erit. Ita.
Quies violenta illi violento motui non aduersari
cum ipsa quies est. Si uero alterius corporis violento
motui conferatur, ad quod quod ipsa violenta non inquit
hoc pacto quies violenta violento motui sese opponit
et concepta. quies terrae insulae, comparatur mo-
tui ignis violento deorsum, oppositio. Nam quidem
motus terrae sursum qui violentus est oppositur motui
ignis deorsum qui etiam violentus est, sicut quies vio-
lenta terrae insulae, violento motui ignis deorsum ad-
uersatur. quarelibet cum quies violenta
motui violento aduersatur vniuersum asserendum non est
cuiuslibet violento motui aduersari, sed aliter et decla-
ratum est, conferens tandem. Si inquit ad volumina
problema ptolemae inquit, quod motus ignis sursum oppositur
motui deorsum eadem ignis motus terrae deorsum
sed non eodem modo, Nam motus ignis sursum oppositur
motui eadem ignis deorsum duplici oppositio modo
pro oppositio. sicut nam put motus ignis sursum

et violentis et contrariis motus autem eandem sunt
 in secundam nam est. Obiectum id oppositum terminum
 quoniam motus eandem dicitur est ad superius locum motus
 autem eandem dicitur ad inferius locum est. Superius autem
 et inferius loci contrarii termini sunt. Itaque dicitur.
 si oppositum modo motus eandem in motu eandem
 dicitur oppositum et oppositum secundam nam est opposi-
 tionem terminum. Et motus superius eandem motus de-
 orum terra aduersum autem in oppositum modo autem
 secundam oppositum et secundam nam, quoniam motus terra
 dicitur est, natus quod, est secundum, non proportionem
 quoniam terra dicitur in nam inclinatur. Motus uero eandem
 dicitur contra nam est, in uero contra nam est secundum
 nam inter se plures aduersum, sed motus eandem dicitur.
 in motus dicitur terra non oppositum terminum
 autem motus et eandem et terra dicitur sunt
 et ad eundem locum inferius proportionem. Quibus
 problematis. sic si de dicitur dicitur autem dicitur uero.
 hoc de primo collegit quod dicitur inquit, quibus eandem motus
 inquit uero et et continuus, et de motu et de
 quiete, quomodo a terminum uero, et quomodo inter se aduersum.
 secundum id sicut dictum est, quod Epitome dicitur sunt
 huius Physicorum librum claudit in quo sunt huius proportionum
 explicata sunt species motus, unitas motus et con-
 tinuitas, nec non oppositum et inter motus et quiete.

— per dicitur

Liber Sextus Physic.

Lectio 2^a Absoluta 5° libro Phil. inf. agendum modo Sextus liber
de cuius initio hic placuit loco quattuordecim et ex-
plicanda. 1° qm est compositio huius sexti libri
in 2° superiore. 2° qd nam sit institutum Arist. huius libri
propositio. 3° partitio et divisio libri in suas partes. Quae
ad primum spectat necessitate libri ipse est superioribus
in hunc modum cum in 3° lib. qd praefatus esset ad Arist.
disputationis de motu, ad cuius exactam cognitionem plu-
rima consideranda erant, ut nra, et essentia motus
proprietas, species, et partes intermedias ipsius motus.
ut aut in 3° libro Arist. explicasset nam et essen-
tiam motus, in 4° lib. eius proprietates et passionem
explicasset, in 5° uero de motus speciebus tractasset,
distingueret inter motum et motum assignasset, re-
liquum erat de partibus integralibus motus ordine sapere,
qd facere instituit in hoc 6° libro, ex qua connectione
tamen obviatur institutum et intentio Arist. in hoc libro
ea aut est differere de partibus integralibus motus, inquit
scilicet motus ex partibus divisibilibus vel in divisibilibus co-
alecat et componatur. unde ea tria est inter 5°
et 6° librum qd in 5° de speciebus motus quae subiectae par-
tes appellantur ordine habetur in 6° uero libro de par-
tibus integralibus motus agitur, quae respectu motus non
seorsum se habent ac si se habent caput manus et pedes
respectu animalis qd quidem non species animalis, sed partes
integrantes appellantur, quae hanc tractationem de partibus
integralibus admodum necessaria esse uidebatur, qm no

atque conspicuum erat an motus ipse ex partibus
 indivisibilibus, vel indivisibilibus consistet et componatur.
 Habita intentione et Arist. consilio scriptum est
 iste liber in 4 principales partes. In quarum prima
 agitur de sensu peragitur ad Cont. 30. quibus etiam
 motus non componitur neque ex indivisibilibus coalescent, in
 2a vero et altera parte quae incipit a Cont. 30.
 Vnde agit de divisibilitate motus et huiusmodi per
 expositum a Cont. 30. usque ad 50. in 3a vero
 parte quae incipit a Cont. 50. usque ad Cont. 86.
 Arist. ostendit supra spiritum infinitum fieri non posse
 motum finem neque contra supra spiritum inf.
 nihil motus finem fieri posse, in 4a et ultima parte
 quae incipit a Cont. 86. usque ad finem libri Arist. ostendit
 et declarat impassibile et indivisibile nullo pa-
 cto moveri posse. Ut autem contrahit orbis, nullo
 et veluti compendiosi partes istas percurrimus
 in 2a parte Arist. probare videtur motum ex indivi-
 sibilibus non componi, et quoniam motus ut dicitur.
 de numero continuorum est, propterea ostendimus
 motum ex indivisibilibus non constare a continuo
 arguitur, probatur nihil continui ex partibus
 divisibilibus vel indivisibilibus exoriri et componi
 itaque Arist. 3a parte probat quod tunc de continuo a
 ratione continui ducit in modum. Unde quodam ex

Alit componitur in quod distalium qd fuit ppositum
Quest. 1^a. Physic. 3^a. et 3^a Celi 31. id uero Con-
tinuum distalium in semper diuisibilia ut patet ex
definitione Continui qd ita describitur Continuum
est illud qd est diuisibile in semper diuisibilia
in qua definitione et Philosophi et Magister
matici colunt, itaqz continuum ex diuisibilib. com-
ponitur et coalescit. Ex qua conclusionem,
Collegimus origi p^{ri}mo motu quia et diuisibilib.
componitur Continuum ex diuisibilib. partib. et patet
Motus est qd continuum est motus non ex diuisi-
bilib. sed ex diuisibilib. partib. constat. 2^a 3^a
patet Continuum ex diuisibilib. partib. constare rone
ipsius magnitudinis idqz. Quest. p^{ri}mo. rone ostendit
3^a id ipsa persuadet rone demonstrat ex partib.
uelocitatis et tarditatis, qua in re demonstrata
plures ponit conclusiones, quarum p^{ri}ma est mobile
uelocit. tpe equali magis spaciū pertransit. 2^a Con-
clusio est uelocit. in minori tpe magis spaciū per-
transit. 3^a autem diuina est mobile uelocit. in mi-
nori tpe equali spaciū pertransit qd tres conclusiones ex
definitione uelocit. demonstrati namqz uelocit. illud
esse dr qd in equali tpe magis spaciū pertransit uel
in minori tpe magis, uel in minori equali, quia ac-
cus semper citius mouetur semper citius terminum

attingit. Quarta Consectio ea est. Ois magnitudo
pariter e- tempus diuibilita mot in imper diui-
sibilia, quo fit ut ex parte de locitatis e- tenetatis
magnitudo hoc est spaciū super quo efficiuntur motus
tempus nec non e- motus simili mo se se succedant
e- e- consequenti cum hoc tria continua sint ex por-
tib; diuibilita coaliscant quod conelapione en-
casi. Cuius q- parte dñisset in 2ª parte q- i-
but. 31 exorditur a ita legitur q- aut mutatur
omne diuibile q- neceffe e- Sed agit de di-
uibilitate motus, pñerit quoniam quato motus
ipse diuidam, ostendens motu diuidi tñ rōne
mobilitis tum rōne temporis, rōne mobilitis quicquid
q- est subiectu motus, qm sicut totus mobilis, totus
motus est, ita cuiuslibet partis mobilitis erit aliqua
pars ipsius motus, q- q- dicere sicut totu mobile
toto mouetur motu, ita pars mobilitis mouetur parte
motus, qm pars mobilitis non eo mouetur motu, quo
totum mouetur. 2° Diuidetur motus sicut di-
uisionis diuisione, qm cu motus ipse melioratur ut di-
ctum fuit in 7° libro, sicut totu motus toto tempe
efficitur, ita pars motus in parte temporis fit, ita
ut sicut totu motus toti ipse correspondet, ita quon-
pars motus, parti temporis correspondeat.

q ab ipso pōitur Regula ista. Autē qd dicitur mutatu' esse
 pcedit ipsum mutari.

Quem ordinem inter se habeant mutari e- mutatu' esse a
 xto antea declaratu' fuit, dicimusq' ante qd dicitur mutatu' esse
 necesse qd mutari uel moueri adinueniri qua de in re illud
 dici ducitendū, q' licet in xto res motus ut in o' terrene, motu
 locali e- augmentatione, mouere pcedat mutatu' esse, ita
 q' p'p' res mouetur quam sit in termino motus, qui terminus
 motus mutatu' esse appellatur tñ in q' ditione 'substantiali' mu-
 tari secundum substantia' non pcedit mutatu' esse, e- ra-
 tio e- ea, quoniam mutatio substantialis non h' hunc finem
 ne nec tempore melitur, unde in mutatione substan-
 tiali non reperitur mutari ante mutatu' esse, sed solum
 mutatu' esse adinuenitur.

Hoc est terminus mutationis cum q' ditione 'substantiali' tempore mo-
 mento e- instanti fiat. Sed si in mutatione 'substantiali' pcedit
 mutari mutatu' esse, ita rōne pcedentis alterationis intelligendū
 na' cu' quolibet q' ditione' alterationis pcedit alterio' uero tpe
 tpe mentis in respectu huius, hoc duo distinguuntur mutari
 e- mutatu' esse. Quamobrem in tribus sp'atib' motus per se
 mutari pcedit mutatu' esse: in q' ditione uero 'substantiali'
 per se non distinguuntur, per se mutari e- mutatu' esse, sed
 q' ditione alterationis pcedentis ut dictum est, quoniam rōne
 pcedentis alterationis omnis q' ditione' autem intelligendo fuit
 quibus docet q' ditione' tpe meliri e- succedere fieri. Quibus
 sic explicatis. Quid in Cont. 6o qui ita legit q' ditione' aut o' d
 id q' mouetur in tpe mouetur uel de finitate e- infinitate
 motus tractat, nonnullaq' p'mia Theoremata q' summa
 sunt. Impossibile ē aliquid moueri tpe in finito per spaciū
 finitū, e- rō ea q' in tempore, motu e- spaciū, e- finitū.

diffusione se invicem consequuntur, itaq. si motus e-
cuius finis. igitur et tempus esse oportet, quo sit
ut super spacium finitum tempore infinito motus minimus fieri possit.
alioquin non ex aequo tempus, motus et spacium divi-
derentur, sed motus et spacium essent finiti, et finitas
partes finitas dividerentur, tempus autem in infinitum
proteretur, infinitasque partes haberet. 2^a. Condo
ca est impossibile est super spacium infinitum aliquid motu
venire tempore finito, quae 2^a conclusio accedit innotatur prin-
cipio et limbo, videtur quia tempus, motus, et spacium
se invicem diffundunt se invicem consequuntur. Hinc
quidam: Enimvero dicitur quod finis, qui arbitratibus
fuit nequaquam motum exillere posse, ea ratione patet:
persuadetur, quia si motus esset, ratio fieret super ali-
quod spacium, quod per ipsum motum transire deberet, iam
vero cum spacium sit infinitum, siquidem in eo infinite
partes reperiuntur, infinitum autem pertransiri non potest
igitur neque super spacium motus fieri potest, et ex consequente
si motus non erit. Cui ratio occurrens quidam: inquit
rationem dant ne ulla quod evidenter habere cum sen-
tibus adversetur, qui alioquin demonstrat motum esse.
Ad instantiam autem cum dicebatur si motus finis per se
dubio super spacium aliquid efficiatur, et quod finis quod locale
est, id ultro conceditur, cum autem adhibebatur spa-
cium pertransiri non posse quia infinitum est in eorum par-
tibus extant infinitae. Respondet: quidam: licet spacium
super quo motus efficiatur, actu finitum esse, in eorum

partes finitas actu accedunt, ac p̄inde eas
 per motu aliquo ipse p̄tranſiri poſſe. Sed e in
 ſpacio infinite partes q̄de dicuntur, ut p̄tate in
 telligendum eſt nō actu, na cum hanc continui
 q̄ad ſit, nāq̄ continui ea ſit ut ſit diſcretio in
 ſemper diſcretibilia, ideo in ſpacio p̄tate continui
 eſt, infinite partes potentia eſſe dicuntur cu ſpaci-
 cui corpus ſit q̄ ſane q̄cūq̄ illud fuerit in na eandē
 terminat ſit, q̄p̄tate terminis eſt hanc am. q̄ autē
 terminat eſt p̄p̄is terminis circuli p̄tranſi-
 tione p̄t. Et q̄m motus quilibet diſcretus eſt cu in
 quodam fluxu ſucceſſione eſt hanc. Super hanc
 q̄ conſtat q̄ diſcretus eſt, ideo q̄m in hanc parte
 hanc ab hanc incipit a. Cont. 86. qui ſi legat hanc
 hanc ad hanc dicens imparabile nullo pacto moueri
 poſſe nō. oñdit q̄ in diſcretibile imparabile eſt. ne-
 quāq̄ moueri p̄t. q̄ q̄uſt. ea p̄p̄is rōne q̄ exiit
 nam ſi imparabile mouetur, aut mouetur cu eſt in
 termino a quo, aut cu eſt in termino ad quem,
 aut cu p̄tate eſt in termino a quo, e p̄tate in
 in termino ad quem. p̄m quide dicitur q̄m cu
 mobile eſt in termino a quo nō mouetur quando
 nō reperitur hanc hanc tang. in termino a quo
 nō mouetur nō. tam enunciar p̄t q̄m cu ab hanc
 bile fuerit ad terminum ad quem non amplius mouetur
 q̄m ad p̄tate terminum nō q̄m p̄m motus ipſe deſicet

[illegible]

ut rone illij quantitatis nra redderet diuisibiles
 e- coplenja ac pinde reddere sabiles an transmu-
 tione sigde ublata quantitate. In q antea d'm p'o
 sigd ex Quist 5. Metaph 18. Diuisibilitas est
 passio quantitatis, unde nra relinquretur in diui-
 sibilis ac pinde ad formam transmutari n' desiet
 quomobd' vniuersale omne mobile quantu corpore
 umq' q'd debet. hinc scdm Quist. p'larita' n' delli-
 gentie quos angelos appellamus q' cu' in corpore
 s'nt in diuisibilib' moueri non possunt In qua Con-
 clusione Quist. omib' alijs sic breuiter de ampo a
 n' b' p'bre emal manu' fastigiumq' hui 6' lib.
 p'p'is imponit. in quo cu' ea que in eo libro con-
 tinentur non multe s'nt aut viles s'nt sic compe-
 diosa omne p'tractauim' at ad ea q' grauiora
 vltionem s'nt accedere crasceamus

Liber. Septimus.

Qui cum Introductorij sit Sequenti. Suceptori super-
 uacuanu' visum est in eo explicando tempus ferere.
 quocirca statim ad Octauum sese accingit.

Aggredior Deo opt. fauente librum octauum de Physico
auditu sicuti ab omni ordine postremus est, ita alijs prioribus
diuturnitate et p. tertia antecedit et p. restat. In cuius auditu
p. q. ad Arist. Context. accedamus, nonnulla p. fanda sunt
q. uelut riam et gradus parafaciunt ad ea in se ill. q. r. d. a
q. in hoc uolumine continentur. Hec aut tria p. p. s. m. l.
s. m. quidem q. non sit Arist. consilium in intentione in hoc
8 lib. Physic. q. s. u. r. o. j. a. l. i. o. n. e. r. i. u. m. est ut liber aut
scientia intelligi non possit nisi antea libri aut scientia
intentione intelligatur. Secunda in ordine est q. d. r. i. a. s. i. t.
q. u. e. d. i. s. c. r. i. m. i. n. i. t. i. n. t. i. n. t. e. r. h. u. i. c. 8. l. i. b. r. o. e. t. p. r. i. m. u. p. o. s. t. l. i. b. r. o.
cuius capitis ea est necessitas, cum utrobique de mouere
eterno, deq. subijs. separatis tractatio subeat, quo
fit ut latere opus non sit, q. d. r. i. a. s. i. t. i. n. t. e. r. u. t. r. u. m. q. l. i. b. r. o.
3^m in ordine est huius octauis libri partitio atq. diuisio
in suas partes, ex qua diuisione series constabit et ordo
eius om. que in hoc 8 lib. Arist. considerantur.
Quod ad p. m. attinet in ordine p. p. o. s. i. t. i. o. n. e. c. o. n. t. r. o. u. e. r. s. i. a
est inter Auerr. et Gracos, consuit in Auerr. in hoc
8 lib. p. r. i. m. u. q. u. i. s. t. c. o. n. s. i. l. i. u. m. e. s. s. e. d. e. m. o. t. u. e. e. t. e. r. n. o. o. r. o.
nem habere, nam cum duo s. u. p. i. a. s. i. n. t. q. i. n. h. o. c. 8. l. i. b. r. o.
considerantur, motus eternus et motor eternus, putauit
Auerr. q. s. i. p. u. a. l. q. u. i. s. t. i. n. t. e. n. t. i. o. n. e. l. n. o. n. e. s. s. e. d. e. m. o. t. u. e. e. t. e. r. n. o.
no sed p. m. a. r. i. a. l. i. n. t. e. n. t. i. o. n. e. l. e. s. s. e. d. e. m. o. t. u. e. e. t. e. r. n. o. e.
i. d. e. m. o. t. u. a. g. i. t. u. r. e. t. e. r. n. o. i. n. h. o. c. l. i. b. r. o. d. e. c. o. s. a. n. e. a. g. i. t. u. r.
i. n. g. r. a. m. m. o. t. o. r. i. s. e. t. e. r. n. i. Context. hoc quer. sententia
q. b. a. n. d. a. n. o. n. e. s. t. s. e. q. u. i. d. e. l. o. r. e. u. s. c. o. p. u. a. e. i. n. t. e. n. t. i. o.

100

de hoc 8 libi. *Physicorum* à quo fit libri denominatio
iam vero 8 liber quintus appellatur de Motu ut patet
in libi. de quatuor. Cont: 14. ubi declarans eo loci de efficacia
causa eternitatis quoniam orone habendum non esse
ingit. quia de ea Effectrice causa quod est movens immobilitatis
dictum fuit in libi. de motu ut patet in libi. 8. *Physicorum*
Plene si prima intentio non esset de motu eterno tunc
tractatio de motu manca esset et diminuta, quod tunc
quintus numerus sub absolute explicare deberet. Atque
ita deducitur, quia cum in libro quintus. superius expresset
de essentia motu in 3°. de proprietate motu in 4°.
de speciebus motu in 5°. de partibus eius integrantibus in 6°.
quoniam non levis erat subiectio quoniam motu esset eternus
vel factus de novo, subito hoc tractanda erat et
persolvenda. quod si summi passio ut patet eternitas quod
semper nunc erat, de motu demonstranda ab quinto.
nec ostensa nec tractata fuisset, manca perfectio et
diminuta motu tractatio fuisset, quod cum certe dici de
quinto non possit, capere dicentes quod per eius consilium
existente agere de motu eterno, non aut de movente
eterno ut patuit. Quare quod tandem est bene explorari.
Et quotiescumque in aliqua facultate fore duo consi-
derantur Causa et Causatum, magis effecta et causata
considerantur propter causas. sed contra causa propter ipsa
effecta et causata considerantur.

Propositio 1° de Arist. apud Arist. 1° Metaph. Cont. 1.
ubi agit ille de principijs causis ac agendum ut
ex eis reru' naturis exambis habeamus, quoniam
de principijs semper per cognitionem effectuum in scien-
tia tractatio habetur, ita ut huius rei origo e- effor-
mari possit illud est per considerationem primarj motus
in scientia cum quia cetera omnia consideramus. igitur de
in scientia idem est. corpus e- intentio, iam uero
effecta non consideramus in quam causas sed potius
e- contra principia e- causas in quam effectuum
ob eorum scientiam consideramus, igitur primus motor
cui in hoc 8° lib: consideratur ut causa motus eterni
est de motu eterno primaria principia in hoc 8° lib
Metaph. est Arist. instituit. Eapp uero cum hanc
dicendum. Arist. instituit in hoc 8° lib. nisi aliud nisi
agere de motus eternitate, ut in hoc lib. Aliud Arist.
instituit nisi demonstrare eternitatem de motu
verum quia ex parte aliqua passio de Subiecto dandi fieri
uel demonstrari potest, nisi cognita e- respectu causa
quod quod huiusmodi passio subiecto indigeat, cui scire
perfecti. est scire causas conuolere per quod res est
Motor aut eternus causa est, ob quam motus sit eter-
nus, huiusmodi passio quod est eternitas motus in it.
causam sedans ac motore eterno agendum erit.
Itaque agere de motore eterno in hoc 8° libro ad

464

creandam causa, et pp quid, eternitate motus
pm itaq consideratu erit motus eternus. Sottani
uero mouens eternum, ita ut non inuicem omnes
isti libri a 3° usq ad finem omnes appellentur
de motu. Et hoc de primo. Quoad secundum
uero ppositu ut differenciam aperierim inter pm
Metaph et 8° lib^o ea distinctio ad memoria
et reuocanda q motor eternus separatur a substantia
brutalis concipi possunt. Vno modo scdm propria^m essen-
tiam e- substantiam et pot^{est} ut intelligentes sunt pri-
uissimiq actus e- ppus. Alio modo scdm quod est pri-
dicata accidentaria, q ad coru^m essential^{em} noⁿ spectat
ut- scilicet mouent, mouere aut^{em} est ad essential^{em} non attinere
neq^{ue} Dei neq^{ue} aliar^{um} diuinar^{um} mentiu^m, est mouere
scilicet q^{ui}da^m op^{er}e^m externa transiens in mobile. Acci-
dentale quoddam p^{re}dicatu^m esse debet. Ex qua distin-
ctione duo sunt ponim^{us} Theoremata ex qua diu-
in intelligetur 1° est Mouens eternu^m si p^{ro} spectetur
modo scdm propria^m essential^{em} e- q^{ui}da^m causa interna in
12 p^{ar}te^m 1^{ae} ab Arist^{ote} consideratu^m q^{ui} ipsemet docu-
ratur a Philosopho Cont^{ra} 26 his uerbis quid sit for-
ma separata in seipso deservire 1° 2^{ae} 3^{ae}. Alteru^m
Theorema illud est si mouens eternu^m deq^{ue} opt^{im} con-
si^{der}atur p^{ro}p^{ri}o^{rum} mouenti, est in substantia
ad corpus celeste q^{ui} circulo mouet in 8 lib^o. Philosoph^{us}

consideratur. Ex quibus id patere potest dicitur inter
utrumque librum in 12° in Metaphysica ut substantia est ea
qui deum abstracta intelligent purissimamque actus con-
sideratur in 8° autem Physicis sub hac ratione solum ut
mouens est dependens. Et eodem 8° libro qui mouens
et terminus sit substantia non cognoscitur neque consideratur
in solum quod est mouens ipse sempiternus, quod sit
ut cognitio mouendi eterni magis sit adumbrata
et imperfecta, quoniam ea est solum sub hac ratione huius
predicari quod est mouere. Et ea quod in Metaphysica est
expansum et perfectum quoniam ea est sub ratione substantia et
intelligenti. Insuper tractatus de mouente eterno
in 8° Physicis est magis concretus magis, quoniam huiusmodi
hactenus habetur in ordine ad motum et in ordine
ad mobile. Et tractatus quod de eodem per Philosophum habetur
est abstractus magis, quoniam ea tractatus est secundum
quod dicitur per de causa quod motum non concernit et est
actus purus et intelligens. Hic et itaque notandum 8.
Physicis. et in Metaphysica. mouens eternum consideratur
maxima tamen est dicitur in de utrumque tractatione neque
indecens aut in contrarium est. item eandem dicitur
locus vario diversorum tractationis modo considerari.

habita intentione e- in libro Arist: in loc 8 lib: nec
non explicito discrimine inter loc 8 lib: et 12 Metaph:
secundum 2° Caput de generatione libri Arist: in 4
partes, in unaq: pars Arist: aut de motu eternitate p[er]petua
motu ipsa eternum esse tum a parte ante, tum a parte
post: quo parte p[er] incipitur a 1° Cont: ad 21. in 2^a
parte Arist: inquit An datur alig corpus q: uno et con-
tinuo tpe p[er]petuo moueat, ostendit in rex n[on] v[er]o corpus
n[on]ale adinueniri q: sempiternum tpe uno indoluitatq: mo-
uatur motu sicuti illud in quo tunc 2^a pars in-
cipit a Cont: 21. ad Cont: 53. in q[ui]bus tunc duobus partib:
sunt Methodo Arist: ostenditur, 1° n[on] appropinquat ab eter-
nitate motu in q[ui]bus e- in vniuersali ostendit motu in q[ui]bus
quib[us]q[ue] ille sit eternum esse p[er]greditur semper ad mo-
tum in p[ar]te, ostendit dari aliquod motu eternum qui v[er]o
numero continuus est e- sempiternus. p[ro]p[ter]ea in Cont: 21 et
22. p[ro]ponit h[ab]et q[ue]stione[m] examinanda[m]. q[uod] dicit alig
corpus n[on]ale q: uno numero motu e- continuo p[er]petuo
moueat. sed q[uod] id demonstrari minime poterat nisi
vni[us] ostensu[m] esset, dari alig mouens eternum e- immobile
a quo motu continuo e- p[er]petuo p[ro]cedente q[uod] si mouens
alig eternum reperitur, illud p[er]petuo eundem
modo imper mouebit, cetero processu erat dari mouens
eternum e- immobile, sed q[uod] id minime ostendi poterat
nisi ex motu eternitate idem Arist: p[ro]p[ter]ea a motu

eternitate aupplicata, & a qua tanq. ad effectum p. gredi-
entis demonstrant dari motum eternum & immobile ex
quo tanq. per eum demonstrant posset, vnde eternum
continuum p. gredi ad eandem mouente eterno mobile
illud q. ab illo mouetur, simpliciter ipse mouetur, ita ab
ipso a motu eterno ascendat ad mouentem eternum, p. gressu
dicentis ad effectum ad causam, immenso aut motu eterno, qua
si reuertens a causa ad effectum ex ipso mouente eter-
no demonstrat dari motum vnde continuum & eternum,
Sed qm. dubium erat q. n. esset iste motus qui eternus
esset & continuus, cap. in 3a parte q. aupplicatur a
cont. 53. usq. ad 78 Cont. inquit quis n. sit iste
motus eternus? An sit motus localis, aut q. d. uel ad al-
terum, & si motus localis q. d. ad motus localis in dupli-
citer discernitur. Vter n. & alter circularis p. gressu
nuncq. motus iste eternus rectus aut circularis sit, haec enim
ostendit motus hunc eternum circularem esse, — qui
solus continuus est & nulla q. d. in corpore n. incipit
ac p. inde mobile q. simpliciter ipse mouetur solus q. d. con-
spicitur, quia in re illud p. hunc n. uel n. non est
q. in o. p. hunc & eclipe corp. conspiciatur, vnde cum
eclipe corpus huiusmodi conspiciatur possit, vnde n. ut
est corpus simpliciter mobile & in ordine ad motum eter-
num a quo in orbem mouetur. Vnde n. p. hunc p. p. hunc
nam. 3o modo in ordine ad ista p. hunc p. ut
p. hunc n. p. hunc est & principium.

in 8 lib. considerant motus prout e corpus semp mobile et in ordine
 secundo aut mo considerantur Celi in libro de Celo ^{per motu}
 ubi considerat Celi ut e corpus semp nescit quare
 neq line in genitq et incorruptibile q sic attinet
 ad nam Celi explicationem. sicut in explicatione p de Celo
 in appt catel dicit. 3° tractat Celi in 2° libro
 de Celi et inter ppi finit ubi considerat Celi ppi papiat e
 causa quibuscumq e motu dicitur q inferior ut declina.
 ut Xij. 1 de qat 44. ubi requiritur ^{et ppiat} cum quibuscumq
 e motu nescit co loci ut ppiat in p^o lib. non nescit...
 esse cum Effectrice generationis, . . . qm ad hoc
 duplex sit. Altera mouens immobilis ut Deq est celestis
 motus celestis. Altera vero mouens semp mobilis se
 cum Celi est. De mouente semp inco bti dicitur dicitur
 ut in 8 lib. p^o ca dicit co loci orone mirum
 reputanda est. De ca Effectrice semp mobilis que
 celestis corpus est. ppiat nescit tractat est. que fit
 ut de Celo q est ca effectrix generationis dicitur inferi
 orum se dicitur q mittit Xij. ppiat p^o lib. de ortu et inter
 de quo in 20 lib. oronem habet. Ut aut eo reuer
 tatur oro ad in 3^a parte dicitur q^o dicitur est Motu
 circulari solum dicitur est. qm motus est circularis
 e celestis motore ut ab quoque e effectore promanet.
 Dubium aut erit nescit celestis esse motor videri sit in
 mta, atq videri corpora e dicitur aut ppiat videri
 sit soluta, e separata a mta e incompatibilis

ideo in 4^a parte huius Octavi, q^{ue} auspiciat a iⁿter.
78. usq^{ue} ad finem libri de impassibilitate et ridetur
solutio p^{ro} mouente xristi. ordo habet, ostendens
mouens illud eternum q^{ui} circularis motus autor est. Et q^{ui} est
impassibile et a corporea mole liberum atq^{ue} secretum
quo fit ut vniuersa de tractatio de motu ad mo-
uens eternum tanq^{ue} ad primam causam ad soluat^{ur}. in
qua prima causa primiq^{ue} mouens eternitate et
impassibilitate claudatur extremamq^{ue} magis impassibile
8 lib. 8° q^{ue}stio. Ex qua cognitione mouens eterni
perfecta absoluteq^{ue} cognitio habet de motu eternitate
q^{ui} sicut cognita est rei perfecti et ex parte ut ipsa
cognoscitur et ita cognita motus eterni, perfecta habet
cognitio motu eterni, intelligiturq^{ue} motus eterni non
est alia eam eterni esse nisi q^{ui} a motore eterno dependet
Quib^{us} sic explicatur q^{ui} p^{ro}feremus loco p^{ro}mittenda erat
xristi sub auditu huius 8° libro statim p^{ro}ponit q^{ue}stione
de motu eternitate h^{ab}et uerba Vtrum aut^{em} factus est
aliquis motus cum non esset q^{ui} am ut dixi in explicanda
xristi intentione p^{ro}cipuum Arist. intentum est in hoc 8° lib.
difficili de motu eternitate, exp^{re}ss^{us} sub initio huius
8° lib. q^{ue}stione h^{ab}et p^{ro}ponit Vtrum motus sit eternus
ita ut nunq^{ue} inceperit nec unq^{ue} sit desinens. multa
aut^{em} et de nouo inceptum et ite desinens. cui
p^{ro}blimatione is sup^{er}est. Quia corpus n^{on} habet imper aliquo
specie motu mota fuerint. inq^{ue} in futurum

167
moueri debeant, aut potius corpora naturalia aliquando
sint sub quiete, ita ut corpora naturalia nullo modo
mouerentur, sed cum prius quiescerint propterea tractu temporis
moueri inciperint et cum longis uel temporis intervallis
motu fuerint, ad quod rursus reuertantur et sub quod
remaneant. et hoc est propositum quod hic et quaestio, inquit,
et quoniam hoc de re fuit aliquis constantis apud veteres
et aliquos controuersum. Confusum sane est fuit quoniam
veteres omnes quod naturalis locutionis, omnes concordes uoce
motum esse in rebus naturalibus affirmari contestantur, cum
aliqui motum esse testimonio suspensum in sanis suspensum est,
controuersum tamen apud veteres fuit de motu eter-
nitatis. Alij namque asseruerunt motum eternum esse quidem
et mundum et longum. Alij uero quidem Plato arbit-
ratur et motum de nouo incipere quidem et mundum, propter
quod inter veteres solum Plato erat temporis et motus
hoc est motum de nouo incipere inter veteres solum
Plato affirmavit, et circa Platonis sententiam simpliciter
et quod inter se differre uideantur, si quod putamus
simpliciter. Platonem autem cum alijs antiquioribus uoluisse
motum esse eternum, pariter et mundum, et hoc in re so-
lutis uerbis et uoce ab antiquis differre, et licet Plato
hoc aliter uerbo dicit motum eternum esse, inter et
mundum, non usus est ea uoce ut generaliter esse nullo
modo de nouo incipere, sed accepit

genitum esse per dependentiam ut sit corpus. Motus mu-
tationis genitum esse dicuntur hoc est dependentes o n g i
namque nascentes a Deo Obi. tunc alterno. q. aut
ab alio dependet aliquo pacto genitum dici potest.
Vltimo. Quidam dicitur et alterum parte voluit Platonem
necesse verbis sed et sensu ab Aristotele dissentire,
Platonemq. uero censuisse, motus genitum esse et de
nouo incepisse, quia in re in Aristotele sententia magis pla-
cet quam simpliciter. q. autem id in persuadet illud qd
quid sit Plato putauit et ipse motus alternus esse.
quoniam etiam antiquos arbitrabantur, tunc cum Plati-
lonem sententia Aristotele de fine et opinione, sicut et alio.
ut videtur sententia effectus Aristotele dixerit Platonem cum
alio antiquos censuisse motus alternus esse. cum autem
Aristotele dissentiant Platonem ab Aristotele ut videtur
sententia dicendum motus alternus esse, itaq. dicendum
Aristotele intellexisse solum Platonem genitum tempus et
motus hoc est de nouo incepisse. appellat autem hoc
in loco Aristotele motus esse tantum inter omnia corpora
Platonem. nam quidam se habet vita ad corpora animi
manentia ita se habet motus ad corpora naturalia, ita
uero vita ad corpora animalia ita se habet, q. cessante
vita tunc animalia collabunt, et supfluit vita. etiam
animalia supersunt, ita cessante motu amplius naturalia
corpora non sunt. igitur corpora naturalia dicuntur q. in hunc
solum habent principium motus, quia dum ergo corpora

ratio vim debent et moueantur, et huius corpora dicuntur
 cui autem amplius moueri non possit, nec amplius natura
 propria consilium ab Aristotele: Actus est motus ipse tanquam
 vitam omnium Natura conservantur

Proposita fuit ab Aristotele: Dubitatio in Cont. po. de motu eternitate
 et quoniam difficultas est circa hanc propositionem questionem: Quoniam quod
 proposita sit de eternitate motu in actu, aut de eternitate motus
 celestis, caput difficultas ipsa breuiter consideranda et dissoluenda
 et inter Aristotelem exponenda quoniam et Aristoteles Magnus dixit.
 videtur propositum questionem ab Aristotele esse de eternitate motu Celi
 ita ut semper propositum Propositionem ab Aristotele sit ipse Magnus
 motu Celi in corpore sit eternus aut potius de nouo incipit
 sit aliquando incipit. Huius Auerii opinionem uerba Cont. 1.
 fane uideat quibus Aristoteles negat motu est tanquam vita omnium
 natura constantur, igitur quod ab Aristotele propositum. Et de eo motu
 qui uita est natura uera, id uero motu Celi uita est uera
 et natura, sicut et de eternitate natura dea corpora conseruare ne-
 cessarium est, cuius sponte natura conseruatur et manet, et docuit
 Aristoteles: Metaphys. Cap. 1. dicens: Operatur sunt mundi inferiores
 superiores motibus: et continuatur, ut deus uita mundi huius in de quod
 seruetur et conseruatur, et propositum in hoc ab Aristotele de motu
 eternitate de motu Celi esse uita, cuius finis ex eo copiam
 potest, quoniam eternitas conuenit in motu primo competit motui Celi et
 per quod eternitas competit motibus inferioribus, quoniam motu Celi
 et causa eternitatis motuum deorum inferiorum, ut ipse Aristoteles docuit
 2. et quod: Cont. 1. 1. et eternitas de motu Celi primo
 est demonstranda quod eternitas de motu in communem

Consequenter ex eo deducitur quia quolibetque aliqua
a se ipso non potest moveri. Si per se, et ante se non potest
seculum competere. Tunc si causa, ipsa illa prima
est demonstranda de causa quod de causa. Ergo cum
demonstratur non conveniat motui soli quod motui nullo:
nisi quod ipse per se demonstratur de motu soli de causa prima
quod de motu nullo, ac per se ipsa prima demonstratur
ab Aristotele in libro de motu determinate de motu soli
intelligendum esse nullo. Sed hoc queritur. Namque magis
prima ab Aristotele differunt, quidem quod non ipsa non de
determinate motu soli sed de determinate motus in omni
ut solis et omnibus motibus tunc et illi corpus tunc in se
solum intelligenda est. quod primum ordinem ex verbis Aristotele
est. I. Si autem ubi Aristotele inquit. Ut autem solis sit
motus. *ut*

Cum ergo Aristotele statueret illa dictione nihil igitur loqui ipse
de motu in omni animo corpus nullo, quod si quaeritur
proposset de motu soli hac dicendi forma a se non potest
sed dixeret. Ut autem motus determinatus sit aut nullo incepit
et quod effectus ita ut ex illo corpus non amplius
mouetur, cum ergo. Hinc loquatur de subiecto motus
in Universali dicens. Ut autem motus incepit interdum ut con
vincatur. a se ut nihil vel nullum corpus nullo mouetur.
Tamen est evidenter. ipse loqui de determinate motu
in Universali. Et ex ipso quod ita convincatur
quod Aristotele in libro de corpore ostensa motus determinate in
est. 21. et 22. alterum quod hanc propositum est.

An repeniamur aliquis motus qui sit eternus. Et contri-
nuit et in in re. Na repeniamur alig corpus quod
in eterna moueatur. iam uero si in hoc p. Capite Arist.
loquendi de eternitate motu corpus celestis igit Arist.
tam manifeste dicit aliquid motum sempiternum aliquid
tam alig mobile q. speculo moueatur igit opus ad erat
ut in Cont. 22. tam dubitandum proponeret An datur
alig corpus q. speculo moueatur et aliquid repeniamur
motus qui sempiternus sit, ubi n. p. lecto dubitatio
ad q. u. l. hanc et consilio repeniamur, liquet Arist. id
in dubium reuocasset q. arca demonstrationis. op. n. s. m.
ita scilicet dicit cap. 2. ad q. u. l. hanc nec non ad cetera
dubia. Dicendum est problema p. positum ab op. n. s. m.
Cont. de motu eternitate non e. de de motu Celi. sed de
motu in q. u. l. hanc et in ceteris, ut scilicet p. positum q. u. l. hanc is
ut utrum in universo semper aliquid fuerit motus
in universo q. u. l. hanc semper fuerit alig. fuerit corpus quod
aliquo motu moueretur, nec fuerit q. u. l. hanc in universo
alig corpus adinuenire q. u. l. hanc uenerit a motu, ita ut oia
corpa nulla fuerint sub quiete. unde p. h. hoc ordine
p. g. n. d. incipit. n. ab eternitate motu in q. u. l. hanc et p. p. e.
ad eternitate motu in p. h. et ad eternitate motu
corpus celestis, et p. p. e. in Cont. 22. ostensa constata
eternitate motu in Celi, ingit aliquid datur eternus
motus habet q. n. unquam deficiat et alig corpus quod
perenni sempe moueatur, qua sententia q. u. l. hanc sequitur querit.

[illegible]

et aliquos quod in eis aut eternitas motus
in principia coeat et subiecto ad aliquos, tam
motus celestis coeat et ad corpus eternitatis prout
demonstratur et est rigenda de motu in universum
qua de motu celestis cap. quist. de eternitate animi
inferuntur quod de quibus demonstratur eternitas
de motu in quo ostensum posita inferunt eternitatem
motus corporis celestis et in Cant. 22. ad Cor. 15. Lectio 4^a

53.
Proposita questione examinanda ab quist. de motu eternitate
breviter composui de hoc et Antioch. Pto. opinionibus in cont.
3° ne temere questione hoc Arist. suscipere videretur. Tractat
utrumque propositum que hinc proposita, inquit non ex qua
proposita que hinc vultate allaturum esse, si ad duo
proposita conferre videtur, ut quod ad contemplandum Naturam
1° ad naturam et conditionem primi moventis eterni, quam
vultate proposita de verbis Consideramus quod quomodo se
se habent non in hoc videtur, confert sane ad non contem
plationem tum quia ex cognitione huius Problemati de mo
tus eternitate, et nam ipsa quod sit intelligetur et etiam
rerum naturalium que non constant natura habebitur, siquidem
ex hoc cognitione intelligetur mundus eternus esse, pariter
et celestis corpus, nam cum ostensum fuerit motus eternus et
globus et sequetur mundus et celestis eterna esse, quoniam si
motus eternus et qui proprietas est celestis et mundi, unum
dum quoque et celestis eterna esse ostenditur videtur
et de proposita Dubitatio ad cognitionem de primo movente

eternum, quoniam ex motu eternitate cognoscitur primus movens
eternus ipse est de omni natura liber et separatus
quidem nec ulla alia efficax existit Methodus autem via
ad ostendendum primum movens eternum abstractumque fore
in motu eterno, nec ulla alia via aut in 8 Physicorum
aut 12 Metaphysicorum ad id ostendendum, hoc est Aristoteles, quod
motus eternitate, quod res ut conspicua manifestatur
reddatur quae alioquin apprehensanda non est, illud animadu-
verti debet, quod aliud est probare deveniendum ipse ad unum
primum principium primumque movens, et aliud est probare et
ostendere deveniendum ipse in rebus non reperti vnum
movens eternum et abstractum a materia, primum quidem de
his via ostendit, quia cum in causis ipsorum movens non
sit perfectus in immensum et in infinitum, perfecti ad unum
primum movens deveniendum est, quod primum principium, primumque
verum omnium universum sit, sed Summus Methodus non docuit nos
nisi ad hoc ut cognoscamus vnum primum principium in rebus
ita advenire, nec ulterius nos manu ducit quod ad celum
quia ex hoc Methodo quibus primum arbitrari asserimusque possumus
hoc primum principium non esse celum esse ipsum, nec quod
celum ullum aliud inveniri, sicut plerique dum existerent
quod olim arbitrati fuerat, celum esse primum cum ceterum
omnium et celum tanquam Deum existerent, sicut de Deo
tenet Averroes pro Celi Commentario 20. Quod, vero plerumque
sunt corporea celorumque motus quod conspicimus cunctis
movens, alia subter movens aliudque principium asperimus
alii Methodo opus est, ut vero id cognoscatur hoc Methodo

qm celeste corpus ut sensibz patet movetur, cum
 aut idem secundum eandem rationem movens et motus esse
 non possit, qm movens movetur et actu est, qd autem
 movetur quia potentia est movetur, cui motus sit actus
 Unus in potentia, qm vero idem secundum eandem
 rationem non potest esse in actu et potentia, quia si
 non sit ut idem sit actu rationis et potentia rationis
 igitur idem secundum eandem rationem non potest esse mo-
 vens et motus qui sit ut celeste corpus secundum aliam
 rationem moveatur, et secundum aliam moveatur, igitur in celesti
 corpore duo sunt motus et partes, quarum altera movetur, et
 altera movetur, et qm movere proprium formae est, qm pro-
 prium vero motus est moveri et pati ut docuit et de motu
 ont. 52. igitur in celesti corpore reperiuntur forma et
 materia, quae tamen inter corpus est, qd est subiectum motus
 forma vero est movens orbem, igitur in celesti corpore
 propter hoc corpus qd circumferitur, alia est subtilis movens
 alius qd movens adinvenitur. qd vero hic motor eter-
 nus sit et a motu conditionibus: dico inmanibus ex motu
 eternitate ita ostenditur, Motus eternus est, igitur celeste
 corpus motu eterno movetur. sed qm nullo pacto fieri
 potest ut (q. 12) eterno motu moveatur nisi a motore eterno
 qui vixit caduca et mortalis eterno tpe moveri
 non potest, igitur motor qui celeste corpus movet eternus
 est. sed qm eternus est ex carnis materia sicut
 corruptibile dicitur qd est per materiam quam subest, igitur motor

sterius nra caret, iam abstracta & eia nra sepa-
rata. Quod uero sic motor separatus sit intellectus
cognoscens hoc auferendo cognoscendum & adinueniendum
quod omnis unitas separata a nra secundum deum non de-
necesse intellectus, non solum est intelligibilis sed et
intelligens, quod ex eo patet, quia formas nrales ex quibus
nra concutitur sunt intelligibiles, ita sunt non autem
intelligentes, si uero Elementorum formas quicquid
sunt ipsi qui cognoscunt sunt non sunt intelligentes
quia sunt nrales. Ergo si omnes istae formas intelli-
ges non sunt, quia sunt nrales, ipse ex aduerso forma
quae non est concutitur nra sed abstracta intellectus
ipse est. Cum itaque primus motor aeternus et a
nra solutus, abstractus sit intelligens quae dicitur Metaphysica in
nra. Hinc de Aristotele explicandum prima quidam delecta
ex motu aeternitate in 8 Physica declaratur, ubi de-
monstratur ab eoque motus aeternus esse, et ex qua
eodem libro ostenditur primum mouens abstractum aeternum
nunc esse. 2^a uero Metaphysica ab eoque declaratur
3° de anima 1^a ubi ostendit quod omnis forma a nra
separata secundum esse intellectus est, Sine quo corro-
lariis ostenditur primum quod Metaphysica in nra
secundum deum duo accipere, primum est primum mouens
ipse aeternus et a nra separatus: alterum uero secundum
mouens aeternum et separatum intelligentem esse, siue
primum accipit ex 8 Physica. 2^m uero ex 3° de anima.

O. Excell^m Aristoteles in 8 Physica

unde si quis querat ut quid dicitur esse omnis mo-
tor est intelligens. Tunc est quod si motus carentia
vacuitatem, et si itaque quod querat de Metaphysica de
clarum quod de carentia motus intelligitur et dicitur in 3o
lib. sic quia ubi est quod dicitur. Dicitur quod omnis forma est
ta et a motu separata intellectu et dicitur quod Aristoteles
Metaphysica in accipit substantiam mouentem etiam abstraham
esse substantiam mouentem ad intelligendum. sic, nec illud aut
probat, quod accipit ut probatum a Philo 886. omnem
substantiam abstractam a motu intelligentem esse et tunc
quod dicitur est ad naturam primum attinere probare pri-
mum motorem abstractum esse, nam in 2o libro apud
Philosophum non solum ad primum vel Metaphysica pertinet
probare primum mouens abstractum esse. Veritas aut
huius demonstrationis non est ad mouens esse sed naturam
nam cum primum mouens abstractum esse et a motu separata
in ista materia ostendi non posset nisi ex motu elementare
motus aut elementaris demonstratur in 2o libro Naturali
igitur et Philo naturae interest demonstrare primum mouens
abstractum esse. Nam quia est medium inter quod
est demonstratio, et cum demonstratio effectus sit
scientia igitur ad quam scientia pertinet medium de
demonstratione ad eandem pertinet demonstratio con-
clusionis, ut si aperta et singularis forma quod
ut inter alia loca silentio inuoluit per Philonem. Cap. 1.
ubi sic inquit si Philosophica demonstraret a aliqua

causa motus. Alterane Methodo à posteriori, regit ex
 tps aeternitate, q̄ q̄d temp̄ dr esse passio ex p̄p̄nitas
 motu qua 2^a Methodo usq̄ ē dī Arist. 12 Metaph. 19 Cont.
 ubi ex motu aeternitate quasi ad memorial reuocans insung
 motus aeternitate, ex aeternitate tps motu aeternitate
 demonstrat, hac aut̄ Hypotesin qua Arist. for Cont. 4
 admit, cal̄ p̄bat tū ex definitione motu tū via inductionis
 ex definitione q̄d motu qm̄ motu et declaratu fuit in 3^a
 lib. Physic. ē acty mobilis quoniam a motore, ip̄ motus
 supponit mobile, qm̄ acty ē p̄fectio p̄fectibile nō supponit
 ip̄ cal̄ motu p̄fectio mobilis sit, ip̄ motu ip̄d mobile ē ip̄
 ponit ē cal̄ motu a motore p̄fectu ut cum p̄fectio
 ip̄ motu mouens ip̄d exigit atq̄ supponit q̄ dī inductione
 rōne Arist. confirmat, nā in quavis specie motu id cōspicimus
 alterōne supponere id q̄ alterari debet, et ligat aut aqua
 nec nō et agens à quo ipsa alterō p̄manat, q̄ ita se se ha
 bere in q̄natione ē in motu locali magis claru ē q̄d ultra
 agentis ostensione. q̄ si res ita se se habent ip̄ mouens ē
 mobile, motu p̄cedit. Verū aduersq̄ hac acceptis ab Arist.
 Hypotesi. . . statim insurgit Ioannes Grammaticus q̄
 q̄ accerrime motu aeternitate labefactari contra Arist.
 conatq̄ ē, ingens ex hac ipsa Hypotesi ab Arist. assumpta
 statim haberi motu nō esse aeternu, q̄ tū Arist. ex hac Hippo.
 tē p̄bare conat. Vltimq̄ Ioannes Grammaticus for
 discurat, si mobile ē prius motu, ip̄ motu nō ē aeternu
 siq̄d aeterno nil prius esse p̄t, quā ob id n̄t Ioannes Gram.
 maticus dī Arist. accipit Hypotesi ad p̄bandu motu
 aeternitate cal̄ accipit q̄ potius destine ē vēr ē demolire

motu eternitate quod ad demonstrare. Sed qm dicitur
existens Joannes Grammaticus dicitur ex intellectu dicitur
propositione de pcedet in quo s. sensu dicitur pro in intellectu
est enim in q. Mobile est prius motu, et s. intelligat mobile esse
prius natura an tpe ^{motu} tunc id a nob declaratur, porro
si verba Arist: sufficiunt intelligere ut mobile esse prius
motu tpe, qm in q. ipse in tpe. 4. Combustibile est prius
quod comburatur. et Comburens est prius quod comburatur
eternum est aut combustibile prius esse tempore combustionis
prius tpe liquidum est quod comburatur. Ex altera parte
Arist: intelligere ut mobile tpe motu ipsu nequaquam, sicut
qm statim sequeretur motu ipsu non esse eternum, qm
illud q. daret aliquid tpe prius eternum non est. Si igitur motu
posterior esset mobili tpe, ipse motu eternus non esset.
ac propterea ex hoc intellectu Joannes Grammaticus ad adu-
er-^{ad} Arist: ad motu eternitatem maximam robuste daretur.
Explicantes autem dicitur Hippolytus neq. intellectu dicimus
Arist: ad intelligere mobile esse prius tpe motu, sed natura
non sicut ac homo et ipse prior visibilitate sua, illud autem dicitur
prius esse alteri sua, q. est causa alteri, sed causa effectus ipsius
tpe non pcedit, sicut dicitur sole illuminatione prior
esse sua quia sol est causa illuminationis quod tpe non
precedit. quomodo id est dicere ipse prius sua quod
prius causalitate, et q. priora sunt sua simul tempore sicut
causa effectus ipsius. Cum itaq. Arist: in q. Mobile est prius
motu, intelligit prius esse sua, hoc est mobile est causa motu
quod tpe motu non antecedit, et hoc satis est proprium
Arist: qm ipse solum probare videtur Mobile esse prius motu.

et licet quibus affertur ex^m de Combustione et
combustibili. hoc maxima vim non habet, quia ex^m p^{ro}pterea
non requiritur verificatio. sed manifestatio q^{uod} ad. nam
ex hoc ex^mo voluit Arist. intelligere q^{uod} sicut combustibile
ip^se q^{uod} iⁿterdum ^{retem} combustibile, ita mobile ip^se q^{uod} iⁿterdum motus. sed
Arist. ex hoc ex^mo et intelligere voluit q^{uod} sicut consumptus
exigit q^{uod} supponitq^{ue} combustibile, et comburens, ita
etiam motus alio exigit q^{uod} supponit mouens et mobile
a q^{uod} b. dependet. qua accepta Hypothesi. Q^{uod} in Cont. S.
demonstrare efformare aggre^{re} ad ostendens motus alter
n^{on} esse. demonstr^{atio} aut^{em} diuisa est, motus quoniam iⁿ mo-
tore et mobili iⁿuero aut motor et mobile sunt alter-
na aut de nouo inceperunt, secundum q^{uod} factu^m dicitur p^{ro}p^{ter}
si mouens et mobile de nouo incepit, q^{uod} si de nouo in-
ceperit ergo si nouum incepit, q^{uod} consequens est in-
nitum p^{ri}ncipiu^m, quia de q^{uod} incipit de nouo incipit per
motus et mutationem. Si itaq^{ue} mouens et mobile incipit
de nouo, ip^se incipit per motus, ergo ante motus qui
p^{ro}ficiscuntur ab illo mouente et mobili datur alius motus
prior, quo mouens et mobile incepit et cui motus
ille quo incepit motus et mobile, sine mouente esse n^{on}
possit, aut illud mouens et mobile incepit de no-
uo aut iⁿter aeternu^m, si de nouo incipit ergo per
motus. Ergo uer^{um} est dicere ante motus semp^{er} prior
motum adinueniri, q^{uod} si ante motus incipit alius
motus adinueniri, motus ip^se aeternus est. et sic

motu alterius appellatur secundum consequentia et successio-
nem hoc est semper ante unum motum semper alius incipit
in motum, nec primo motus adinvenitur quod de novo
incipit antequam nullus alius existeret motus prior
Si vero dicatur mouens esse mobile esse eternum est
uero motus et eternus, quoniam dici non potest, Mouens esse
eternum et ab eterno non mouere sed in ipso et de novo
mouere incipere. Sicut mobile eternum esse et al-
quo ipso interuallo quiescere, et post de novo moueri
incipere, quomodo si mouens et mobile eternum
motu quoque eternum esse necesse est, et sic in hoc est
proposita et quibus demonstratio ad probandum Motum esse
eternum. Sed quoniam haec demonstratio duo habet membra
duo sunt. Si mouens et mobile de novo facta sunt
Ex quo facta sunt per mutationem et motum, alterum est
mouens et mobile si eternum est motu eternum. Alterum autem
expendere oportet. Item quod membra in hoc consistunt
et ex hoc uim habet quoniam hoc est unum quod principium
quod de novo ex nihilo alius et factum non potest. sed de quo incipit
de novo uel in ipso incipit per mutationem et motum,
iuxta quod principium est dogma format ipse habet demonstrationem
dicens si mouens et mobile inciperent quod de novo ex
per motum. Et ideo Aristoteles ita efformari potest. Omne
quod incipit de novo incipit per motum, Mouens et mobile in-
cipiunt per de novo. Ergo inciperunt per motum,
quo principio suffulta est illa propositio quod substantia per
se incipit. Omne quod incipit corrumpitur, quia omne
quod incipit

[illegible]

lectio 6^a. *Opusculum* *Quis* motus esse eternus a parte ante ea quod
fuit demonstratum, nam cum motus sit actus mobilis a motore,
aut motor ^{et mobile} incipit de novo aut eternus est. Si de novo
incipit, igitur si motus, igitur ante motum datur alius motus prior.
Si vero movens et mobile eternum sunt, igitur motus eternus
quod necesse est, quoniam ut patet *Quis* ^{et} *ut* ^{et} *consequenter* *patet* Movens
eternum esse et ab eterno motu non separatum, sed aliquo
tempore interuallo a motu a causa, et postea moveri ince-
pit, quoniam cum movens in dupli-^{ci} ordine sit, aliud quidem
absque commotione finis. *Agentia* *Natura* sunt, ut ignis, sol,
pes, et alia, quod absque ulla cognitione operantur, aliud vero a sensu
et a proposito et cum dispendio, Movens illud eternum aut
est agens *Natura* aut voluntarium et cum cognitione, Si
vero agens *Natura* sit cum ea sit conditio *Agentis* *Naturae*
ut cum fuerit approximatum patienti in illud *Natura* agit
illudque transmutet, ut de igne patet, quippe quod propinquum
essens aquae in ea *Natura* agit et si in eam non agit aliquid
impedimentum abesse oportet. Si itaque movens illud eternum
Natura est aut est propinquum mobili eterno aut non, si pro-
prio illud *Natura* movabit. Si vero propinquum non fuerit et
postea illud movere possit necesse est, ut mobili propinquum fiat
cum aut appropinquare minimi possit nisi si motus *Natura* ante
motum illud quod a movente ponitur datur prior motus quo mo-
vens mobili propinquior efficitur, igitur ante motum datur alius motus.
Si vero movens illud eternum voluntarium, vel ratione aut
cognitione agens, tunc aut illud movens recta voluntate vo-
luntate aut non, Si recta voluntate illa ut videtur

voluntas congrua dispo[n]it si hic movet alterum n[on]
mouet q[uam] regula & q[uod] movens voluntate & consilio
si recta voluntate utat[ur] utq[ue] de[be]at dispo[n]it sit, ita ut
in[con]gruat aliquid bonu[m] esse ad illud n[on] movet. itaq[ue] si
movens illud alteru[m] recta utitur voluntate cu[m] multo ma-
gis sit mouere qu[am] no[n] mouere. q[uia] melior & salub[er] qu[am]
p[ri]ncipio. Ergo movens alteru[m] q[uam]p[ri]mu[m] & n[on] movet.
p[ro]p[ter]ea s[ed] ingit asserere movens alteru[m] esse et ab altero
no[n] mouisse & aliquid figmento simile. Sed licet hoc qu[od]
demonstratio aliqua[m] evid[en]tia[m] apparet q[uod] habere videtur
am[er] illos q[uod] n[on]ali lumine solum incedat, t[ame]n apud Christianu[m]
1) homine[m] & Christianu[m] reliquos sectatores ne ulla q[uod] de
2) efficiat[ur] habet, q[uam] movens p[ri]mu[m] qui De[us] opt[imus] est,
3) alteru[m] p[er]fecto est, tamen motu no[n] est alteru[m] sed s[ecundu]m
4) post longu[m] t[em]p[us] p[er]it p[er]it m[un]da[m] ita & e[st] motum.
5) absq[ue] ulla mutatio[n]e aut reali aut intentionali facta in eis
6) voluntate, q[uia] licet in t[em]p[or]e inceperit mouere non facta fuit
7) in voluntate eis mutatio[n]e ad velle a nolle, sed ab eterno
De[us] opt[imus] decrevit mouere & motu[m] p[er]ducere no[n] t[ame]n p[er] a-
terno & t[em]p[or]e eterno sed de novo ut q[uam] ex[em]p[lu] si q[uod] d[omi]ni
a[n]i[m]a decrevit Venetias die die crastina & postea crasti-
na die Venetias solo co[n]ferat, nulla p[er]fecto facta mutatio
in voluntate ipsa q[uam] crastina die voluntate sua ex[em]p[lu]
ita De[us] opt[imus] decrevit in t[em]p[or]e motu[m] p[er]ducere

in autem per se nulla per se in eo voluntate preceps
mutatio e- p-rie q-ist: hoc r- a- q-iano forme fa-
cile refelli p- q- si q- r-ione expostularet in deo ab
eterno modo non p-duxit sed in tpe cupit sane q-ist.
huius rei cam sene p- p- q- n-ali lumine incedit sed
a- q-iano s-ae huius rei ca- in daquida n- e- cu- eo-
q- a- voluntate Dei p-cedit r- s-ae inq-enda sit
e- p- p- q-ist: videtur in sacro pagin- huius rei r-ione
as-ignari hoc in loco n- q- (figurata s-ente p- p-) as- p-
vere mouens esse eternum e- ab eterno n- mouere
nec huius rei aliquod cam as-ignare. Ut autem diuersitas
p-ncipio- q-ist: e- q-iano religio n- a- uot n- tel-
ligatur e- adueniens q- s-ae dogmata q-ist: Deo
Obt: agit ex n- n- p-itate n- q- Deo opt: licet uo-
luntate agit om- t- voluntas n-ia e- e- ad ag- q-
determinata ita ut non possit non agere, non s-ae
at q- n- p- p- q- uos agere non p- non agere Ex quo
p-ncipio statim p- q- s-ae Condo si p-ncipio motor eter-
nus Ergo e- motor eternus. Sed q-iano religio-
p-ncipio e- q- Deo opt: libere agit, inq- solitas
e- libere agend- e- non libere ag- q- e- p- p- licet
eternus p- cu- libere agit p- agere cu- uult. q- s-ae
p-ncipio a- q-iano s-ae amplectens e- illud autem q-ist
reijciend- sed eo p-ncipio p-fecto ab eo qui n-ale

Idem pfectum, tam et conceditur motus alternus
esse. Sed qm hoc in loco ab Arist: dicitur pnti inter
Agent Nale e voluntariu, et a nob breviter expli-
canda e coioris nigt Arist: p Agent Nale e vo-
luntariu, qm sine Agent Nale pducere pnt contra-
rios effectus sed vnu q se e alteru q Accidens, sicut
frigus q se frigidat, ex aridit vero calefacit, et
coningit q Seme cum revocat calorem internu dicit
in ab exterioris ad internas partes. qm dicitur de clari-
tate de Gal. p. 1. q. 1. exponens sicut illam
Hipp. Vultus Seme calidus p na, ita et Agent
Voluntariu contrarios effectus parere p vnu op se
Alteru ex Elementis et p. Medici q se, sanitatem
inducit ex Accidens vero agendum dicitur et movetur.
in vero medici dicitur et non vnu dicitur pnt
vne e voluntate si contraria qntis odio agrotati
op dicitur Medici no (sanitate) sed morte pnt inducere
e pntia q no sicut leges artis, aut no sicut vna
vne! Agrotati dicitur aut morte inducit effectus dicit
ex aridit ^{inducere dicitur} ~~differe dicitur~~. Differunt autem inter se
Agent Nale, e Voluntas qm Agent Nale q nam: ^{id} ~~id~~ co
gnitione op at. Agent aut Voluntariu vne e
discursu sua operetur opera. Ceteru hoc in parte ea
obvium dubio, qm Arist: q Metaph. Cont 3°

Oratio affirmans inter potentias rationales et irrationales
nisi quod potentie irrationales determinantur ad unum
tantum. Quod potentias quod irrationales intelligit ea enim
quod absolutione agunt. Et hoc agens nisi deter-
minantur ad unum tantum effectum et unum effectum ex se
quod dicitur contrarium vero ex accidenti, ut frigus dicitur
ad frigus quod se determinat, ex caliditate autem
ex accidenti. Sed potentie rationales nisi quod
ratione rationis contrarios effectus quod se producere possunt
cum autem in hoc libro affirmat agens rationis produci
re unum effectum ex se contrarium vero ex acci-
denti, sibi constare non videtur. At nonne ipse solus
est adueniens. Agens in conflictu cum voluntate agit
quod ad opposita libera et contrarios effectus quod se produ-
cere possunt bonum et malum. Sed unum quod se per se. Alterum
vero quod se non primo sed secundario, et quoniam id quod
secundario fit respectu illius effectus qui fit per se primo
tunc esse ex accidenti. propterea potentie rationales con-
trarios effectus parere dicuntur unum ex se et alterum
ex accidenti accipiendo ex accidenti quod est
per se non primo. Et hoc pacto intelligitur questio.
hoc loco quod sit ut nulla sit repugnancia in dictis A-
ristotelis quod potentia et rationis, tamen si duos effectus
contrarios producere possit, quod unum producat per se per

illud de p[ro]ducere q[ui]d se. Quid uero e[st] contrariu[m] quod
p[ro]ducit q[ui]d n[on] p[ri]mo, illud de p[ro]ducere ex accid[en]ti
quatenus aut de p[ri]mo legebat[ur] aut non recta
r[ati]one p[ro]p[ri]a malum effectum p[ro]ducit.

Cum ex p[ro]p[ri]etate mouendi e[st] mobilis q[ui]st[io]: declaratur
noti[us] a termino q[ui]de[m] de nouo non inesse. N[on] in Cont. 10.
ali q[ui]st[io] autem r[ati]one ad eandem p[ro]p[ri]etatem Concl[us]io[n]em q[ui]d ex
p[ar]te ip[s]ius desumpta est, qua[m] et r[ati]one ip[s]ius h[ab]et q[ui]st[io] 12 Metaph.
9. Cont. Hoc aut[em] d[is]crimine s[er]uo de m[od]o p[ri]ore de
p[ro]p[ri]etate q[ui]d p[ri]or de m[od]o q[ui]d e[st] e[st] q[ui]d ex mouente
e[st] mobili allata est q[ui]d s[er]uo m[od]o m[od]o. Quia uero est i[n] p[ro]
p[ri]etate e[st] ab effectu q[ui]d ex ip[s]o p[ro]p[ri]etate q[ui]d p[ro]p[ri]etate
ip[s]ius m[od]o e[st] i[n] i[n] l[ib]ro explicat[us] fuit. Q[uo]d formam
aut[em] de m[od]o p[ri]or s[er]uo duas q[ui]st[io]es accipit in hoc Cont.
Hippocrates quare p[ri]or e[st] p[ri]or e[st] p[ro]p[ri]etate p[ri]or e[st] p[ri]or
p[ri]or non posse, s[ed] p[ri]or e[st] p[ro]p[ri]etate p[ri]or e[st] p[ri]or e[st] p[ri]or
e[st] i[n] d[is]crimine ip[s]ius i[n] l[ib]ro ab q[ui]st[io]e accipit s[er]uo
e[st] d[is]crimine e[st] m[od]o m[od]o p[ri]or e[st] p[ro]p[ri]etate, quam
aut[em] p[ri]or e[st] p[ro]p[ri]etate p[ri]or e[st] p[ri]or e[st] p[ri]or. Q[uo]d Hippo
crates est a tempore aut est m[od]o, aut p[ro]p[ri]etate e[st] p[ro]p[ri]etate
m[od]o, s[ed] licet i[n] 12 Hippoc[ra]te q[ui]st[io] d[is]crimine loquatur
attamen altera p[ar]te accipit debet e[st] ut uera suscipi
u[er]ge[re] Tempus esse p[ro]p[ri]etate ip[s]ius m[od]o, q[ui]d m[od]o, s[ed]

essentialis sit aliud ē, nisi autem imperfectus vel quatenus
hic generatur. ita q. essentia motus in actu et potentia
constituta ē, quod dicitur duo quo ad essentiam ipsius sit
aliud includit, et oīa alia quae in motu reperiuntur
accidentia eius sunt et proprietates, sicut actio et passio
quae sunt effectus et relationes superadditae ipsi motui
qm̄ motus qui actus imperfectus ē, ut habet respectum
ad agentem actio ē, idemq. motus ut respectum habet
ad patientem, passio appellatur. Similiter et tempus ē q. d.
superadditum motui, qm̄ tempus sit aliud ē nisi prius
et posterius in motu, praeter licet quist. hoc statim dif-
initione dicent, tempus est aut motus aut passio motus
sive pars divisionis accipienda est, quae duo
Hippocritus futuris demonstrari monstrant, prima q. d.
ad probationem assumpti. 1^a vero ad probationem conse-
quentis, q. d. sic accipit demonstratio ab quist. ita format
Tempus est aeternum Ergo motus est aeternus, Consequens
ex 2^a Hypothesi deducitur, qm̄ si passio est aeterna, sub-
iectum quoq. aeternum esse oportet si q. d. passio sine
subiecto constare non potest, quomodo si tempus q. d. passio
motus aeternus est, ipse et motus q. d. subiectum ē aeternus
nemo esse debet, id autem q. d. assumptum negat tempus
aeternum esse ex per Hypothesi id demonstratur.

qm si tempus non esset aeternum sed de novo incepit
qm prius non fuit, sed qm prius non potest esse sine tempore
ut assumptum fuit, qm ante tempus q incepit de novo
aliud tempus ante reperiri. id vero tempus illud
aut est aeternum aut de novo incepit. Si aeternum propo-
situm debetur, si vero de novo incepit ergo prius
non fuit, et qm prius a tempore ipse est negat, qm ubi
prius illud tempus est, ac pinde et si ponit tempus
de novo incepisse ante ipsum tempus aliud contrahit se.
pro fateri oportet, p vim sui ppositum quia se de
novo incepit prius non fuit, et ubi prius est ibi quod
tempus adinuenit q fari quicquid vult tempus
aeternum esse. Sicut Sapiens consensu. Quis affirmat
vero in conceptu Platone quippe q ut negat hoc in loco
dicitur inter Veteres affirmat tempus genitum esse, atq
de novo incepisse, tametsi Simplicius ut dicit in expo-
sitione. Contra si ad simplicium redire conetur quod
fieri negat ut colui a nobis ostendit q ostendit Platone
censuisse tempus genitum et mundum de novo incepisse
et de eo opt. effectum esse. Insuper in Cont. II. ubi
assumptum negat tempus aeternum esse sua ratione
confirmat, duas ita de assumens Hippolytus

quar p^aca est tempus neq^{ue} conp^{er}ens neq^{ue} multi p^{er} se
ab o^{mn}i ipso nunc q^{uo} temp^{us} q^{uo}libet appellatur huc cui^{us} et
illud q^{uo}libet q^{uo}ntu^m q^{uo}ntu^m de tpe sicut nunc ipso habetur
cum p^{re}teritū et futurū quoniam alteru^m in q^{uo} t^{em}p^{or}e, ali
nūc uero nōdū sit, minime sūt. Altera autē p^{ar}te
h^{ic} est ipso nūc uel temp^{us} q^{uo}libet, q^{uo}libet sicut p^{re}teritū
aut futurū, ut sit ueluti copula qua p^{re}teritū
et futurū una copulatur, non sicut ac punctū in
media linea op^{er}is qui finis est unig^{us} p^{ar}te et p^{ri}nc
ipso alterū. Hic sicut acceptū ualē ita corrigitur
1. temp^{us} incipit q^{uo} nūc de tpe non habetur nisi ipso
nunc, q^{uo} temp^{us} incipit in ipso nunc uel temp^{or}e
momento, sed ut nūc sit finis q^{uo}libet, q^{uo} uero ipso
nūc com^{er}at temp^{us}, aliud est temp^{us} q^{uo}libet
cui^{us} finis ipso nunc est in quo temp^{us} incipit
q^{uo}ntu^m uero de tpe illo si incipit aut eternū est
si eternū p^{ro}positū tam habetur si uero incipisse dicit
q^{uo} incipit in ipso nunc q^{uo} ut sit finis q^{uo}libet (q^{uo} aut
illud nūc q^{uo} temp^{us} incipit aliud datur temp^{us} q^{uo}libet
ac p^{ri}nc^{ip}le ante temp^{us} sicut aliud datur temp^{us} in o^{mn}i
finis ita ut temp^{us} eternū esse necessariū sit esse
et aliud. Ex cui^{us} et ipso eternitate datur et aliud. Sub

117
motus esse eternus. a parte post hoc est nunquam
defecturus, nam sicut tempus eternum est a parte ante
ita et eternum est a parte post nec unquam interitum
q. eo co. additur, qm si tempus deficiet posterius igitur
non erit, sed et posterius, in hoc esse non potest igitur
ad hoc tempus erit, qm ubi posterius ibi tempus q. sicut
et co. alia hypothesis demonstratur, qm si tempus deficiat
cum de hoc non subsistat nisi nunc, igitur in ipso nunc
interit et deficiat, cum aut nunc sit principium futuri
igitur post ipsum nunc dabitur tempus futurum ac prinde
post tempus semper aliud tempus reperiemus. quod ubi
tempus ipsum eternum erit etiam a parte post, q. si tempus
eternum est nec unquam defecturus, in hoc motus eternus esse
etiam retro nec unquam defecturus verum est, cum
tempus sine motu neq. motus sine tempore consistere possit.
Sed forte licet quædam Cur. hoc ad dei simplicitatem
tempus eternum esse a parte post non accipit. Re-
gula illa ab illo posita q. Celi quæ sunt & cetera
platonum non longe a fine, ea autem est q. id q. est et-
ernum ante, est etiam eternum retro et a parte post
igitur q. eternum est p. unam partem dicitur pro omni
mensura temporis dicitur eternum esse necesse est.

en' q' tempus dixerunt sit ante, q' n' ferunt' erat
ex illa regula dixerunt quoq' q' a parte post
h' uero p' p'ua q'rist hoc in loco ea regula minime
usq' fuisse. q'm adduc' ostensu' n' erat, an id q'
est dixerunt a parte ante sit de dixerunt a parte
post et e' conuerso. t'p'p' cu' ueritas hui' regulae
adduc' ostensa n' esset, idcirco ne dubio uideatur
an q' medameto q'rist: hoc in loco regula illa d'ctio
p' terminat, alijsq' medij' usus est ad id proband' q'rist
ex parte posteriori. Et ex parte ipsius nunc q' est
temporis momentis.

lectio 8^a. Tandem post alias rationes allatas ad ostendend' motu' esse d'ctio-
nem a parte post q'rist. hoc uertitur orone, in qua illud p' assum-
mit q' mobile et motus n' simul desinant, sed post motu' ipso
mobile relinquit, quo assumpto ita ratiocinatur. Si motus interit
atq' deficit cu' post motu' ipso mobile super sit, aut ipse mo-
tus est d'ctio, aut aliqu' corruptus. Si d'ctio q'rist d'ctio
entur cu' feriant' p'petuoq' occidari non possit, q'm in reru'
na nil occidit adinuicem q' q'q' mouebitur. p'inde
post motu' corruptu' in' aliq' est motus quo mobile ipsum
mouebit. Si uero dicat' illud mobile tandem corruptu'
ipso corruptu' q' motu' cu' corruptio q'ua' mutatio sit. Ergo
adduc' post motu' illu', q' p'inde corruptu' alius adduc' superent
motus, quo mobile ipsum corruptu' quodlibet sine uno.

siue altero de eodem mo. motum ipsi e ante et
retro perpetuum esse facere oportet. Verum circa hyppo-
thesi ab Arist. sumpta ea oboritur dubio, Nam ueritati
consonantie non uidetur q. post motum quolibet remaneat mo-
tus siq. deficiente motu ipij. ordine statim deficiat ipse
con cuius esse in motu consistere uidetur, simile deficiente
motu pulmonis statim e ipse pulmo interit, quo fit ut
in subiecto non sit post motum mobile, uere esse, cum in his
motus e mobile simul deficiant atq. intereant. Et no-
ta q. ista dissoluitur e aduertend q. in animalibus ipsis quor. ipse
consistit in motu, mobile bifariam con capi pot. Uno modo ut
animatum e, q. hoc modo ut mixtum. Cuius n. exemplum e
in istis esse animal e mixtum esse. Cuiusmodi mixtum esse
e prius e coius e qual animatum, prius n. qm animal
esse non pot. nec aliq. animalium oriri, nisi prius aliq. mix-
tum sit e ex e Elementis conuictum, Communis uero
qm bene ualeat si animatum est qm mixtum, non tamen
aduersum. Si mixtum est qm animal, q. a plurima sunt
que sunt mixta ut Metalla q. tamen Animata no sunt.
Cum aut. ut Arist. Regula in post. Corollariis. Illud
vniuersali sit a quo non conuenit. Consequenter
ipse cuius non sit dicere, mixtum est qm Animatum
propterea mixtum non est prius sed cuius fupis e. q. ad ipsum
animatum. Hoc accepto statuend. est. motus e

mobile non simul deficiat sed post motum mobile
superesse. Quod necessitas autem in oppositis attributis
ad dicendum deficiente contrit motu et ipso cor de-
ficiente, inducit ad motum contrit aliquid cor ipsum de-
ficiente in quantum dicitur est, quod quod primum deficiat motus
coris illius. Et cor ipsum deficiat in quantum
est vivens et vivens, sed post motum contrit, rem-
net ipsum cor ut mixtum est, ex quibus Elementis quod
nil aliud est nisi illud quod appellatur Cartanum quod
postea cor de motu contrit et in Elementa dis-
solvitur. Sicut et pulmonis motu deficiente, de-
ficiat et pulmonis et vivens est, et animalis, re-
manet tamen et cadaver hoc est, et mixtum quoddam
est ex quibus Elementis. Quamobrem dicitur quod
Hippocritus conuenire videtur ad mixtum mobile et mo-
tum non simul deficiat sed post ipsum motum mobile su-
peresse. Sed licet quod hoc ratio scilicet dignata
et principia Naturae concludere videtur motum contrit
retro determinari esse, tamen si dignata Naturae Reliquorum
sequamur facile dissolui potest, nam cum inquit cor motum
et mobile non simul deficiant sed post motum mobile
superesse, aut mobile est determinatum aut quod cor rum-
patur. Quod quod ipsum mobile intentionem esse

cum aut inq[ui]t si corrumpitur, q[uo]d per motu[m]
 ista consequentia abneganda e[st], q[uo]d dicitur non om[ni]
 ne corruptione[m] q[uo]d motu[m] esse, sed q[uo]d per anni-
 hilatione[m] e[st] absq[ue] motu. Nam sicuti secundum Aristotelem
 uelignone[m] aliquid ex nihilo fieri potest sine motu, ita
 et aliquid in nihil redigi, e[st] absq[ue] motu corrumpi
 potest. quomodo aut mobile illud absq[ue] motu corrumpi
 potest illud non sequitur q[uo]d ab ipso inferimus, post illud
 corruptu[m] motu aliquid posteriore. Cuius quod mobile
 corrumpitur. Aristoteles autem respondet ut potest quod nati-
 ne incedit e[st] uia sensum hoc sufficit e[st] principio
 q[uo]d sic corruptio per motu[m] fiat, sicuti de o[mn]i pro-
 ducto q[uo]d de nouo fit q[uo]d motu e[st] mutatione[m] offe-
 rit, qui sane productionis modi ab ipso facile creduntur
 qui lumine naturali uia[m] sensum non autem lumen,
 ne forte per se ostendatur. Quod sane rationibus: cum
 iam satis Aristoteles se demonstrasse putauerit, mo-
 tum alterum esse. quinde conclusionem istam et ue-
 ram concludit, quod motus tunc ante hunc retro
 sit perpetuus e[st] sempiternus. Sed q[uo]d aduersus
 hoc decretum dux se se offerebant dubitationes
 caput ab omni ambiguitate rind: caretur quist:

cas in medius affect. cat. demq; persoluit. Sima
in ista ca est. Omnis motus qui sit a contrario
in contrarium finit est, nam cum fiat a termino
a quo ad terminum ad quem necessario finit
est, quod si terminus fuerit finitus, semper terminus
esse non potest, cum motus qui semper terminus est terminus
non habeat. Sed dicitur motus fiat a termino
a quo ad terminum ad quem igitur dicitur motus finitus
et consequenter corruptibilis. Altera in terminis
ca est, sicut se habet in parvo mundo ita se
habet in universo et in magno mundo, ita vero
in parvo mundo, ut patet, in animali quod, ut patet
quod seu parvus mundus appellatur, motus incipit
de novo post quietem precedentem, siquidem videmus
cum homo incipit moveri, nullum alium processum
habeat, sed post quietem aggredi motum, igitur et uni
verso magno mundo motus incipit de novo post
quietem precedentem, ac prout motus determinatus di
ci non debet. Hæ sunt rationes quæ motus eter
nitatem labefactare videntur. Sed contra rationes
secundas, illud retinendum non est quod dicitur et patet
sicut homo parvus mundus appellatur seu quilibet
homines.

11 11
qm homo complexus ^{veluti} suis ^{veluti} bonis quodam compendio
ca omnia amplectitur, quo in universo repen-
iuntur. Cum vero Elementa in se confusis et
mixtis sit ex quor Elementis, ut non e Metalla
in se continent videant, tum quia in homine lapides
et calculos quicq osiri videmus nec non et fere vi-
um est per multa q aut argenti aut Crystalli ppm
possident. Continet quim et stirpes in in homine
aia Vegetabilis quic ppm ^{stripi} est continetur
continet quim et et aiaia bruta, quic in hoie
aia faciens, q brutoy aiaia est continetur.
In hoie et colye corpus contineri dicitur, quatenus in
hoie moty circularis qui colo ppm est continetur
n vero moty hominis pgressibus ut recto et cur-
culari quoque modo mixtus est. Continet etiam
e subtilab separatis et deul ceterisq diuinas me-
tes put fa in se homo aiam Intellectualia continet
que una diuina mental est et dei opti imago.
ita ut omnes gradus qui ppassim in universo repe-
riuntur ipsorum Entium, in homine ipso colligant
est esse q corpus inanimoz ppm e, viue reg
q est ppm plantay, sentire q e ppm aiaiaia brutoy

nec no intelligitur qd dicitur p^r Opus proprium est q^{uod} ita
ut iure ab Arist. intelligatur q^{uod} seu parvus mend^o
vocalis sit e ab antiquis. breue vna si expendi
at p^roc q^{uod} in homine breuius quodam compendio omnes
et alii quidam qui p^rasim in vniuerso reperiantur, in
homine sicut colligantur atq^{ue} reperiantur.

Lectio 9^a

Duo ab Arist. contra motus eternitatis additi fuerunt rationib.
quib. Arist. in Cont. 17 usq^{ue} ad 21. satisfactum e ad p^roc
n^{on} enim dicitur An motum esse inter contraria an p^roc
omne motum finitum esse, ita cadet. falsum esse omne
motum inter contraria uersari siquidem celestis corporis motus
de contrario in contrarium terminum minime fit, cessat ab
eodem termino ad eundem terminum. Enimvero incipit ab
Oriente e ad idem reuertitur, ita ut ab eodem in idem
celestis corporis motus fiat. Sicut est q^{uod} Celestis corporis motus
finitus cum principio coniungit q^{uod} cum ad finem suum
uideat^{ur} aliter in principio e e p^roc a continuo e per
petuum esse d^{icitur} q^{uod} in motu recto non coniungit, in quo finit
e principium inter se diuersa sunt, ac p^roc motus rectus
continuum ostendit^{ur} esse ad p^roc. Enimvero cum terra a
sublimiore loco ut a termino a quo ad inferum locum
mouetur locum superioris inferiori inter se distat, diuersi
sunt, quia ob id cum motus rectus finitum cum p^roc
cipio minime coniungat neq^{ue} continuum neq^{ue} eternum
esse p^{oss}it, nisi q^{uod} reiteratione ut p^roc cum a supero ad
inferum mouetur atq^{ue} rursum ab infero ad superum mouetur.

ita ut secundum resistentias aires, ac infinitum repul-
 tas motus terrores atque omnes esse possit, sed cum si motus
 reflexi, sit atque contrarius quoniam unus est a supero ad in-
 ferius alter vero ab infero ad superius locum ex-
 pugnans adeo quod in doc. 8. Physicis motus reflexi fa-
 ciunt secundum contraria loca contineri esse non possunt
 quoniam ibi recte accepimus esse unde quilibet motus
 de contrariis in contrariis fieri, sicut est celestis
 corporis motus. Ad idem autem ratione cum dicatur
 ita se se habere in universo et se habet in parvo
 mundo, id vero in parvo mundo et potest in animalibus
 motus post quietem incipit, ita est in universo rem
 se se esse putandum est. Quoniam maiore ab Aristotele
 minor recipitur. si quod ^{nulla} verum non est in motibus ipsis mo-
 tum incipere post omnimodam quietem et nullo alio spe-
 ciale motu, quod Aristoteles nonnullis illustrat. Exprimis
 quod alterum illud est, nam cum animal motus secundum
 locum moveri aggreditur, motus sunt secundum locum alij
 preceptis motus, videlicet caloris et spirituum ad membra
 quod moveri debent, ut in animal ipsis ulla parte motus
 aggrediatur, nisi spiritibus et sanguine quod nervos ad membra
 delatis quod moveri debent, quo fit quod ut ante motus
 localem quo animal incipit moveri alij preceptis motus
 nempe sanguinis et spirituum motus, sanguinis autem motus

et Excelesius quod sanguis in 8. Physicis

propter a. " e. cor. quibus, e. qm sanguis
ipsum dand quia possunt nisi subita concoctio
e. variis q. alternatio est, cibaryq. intrinsece inge-
rit, q. ubi motu locali fieri negt. Itaq. semper
ante motu alius q. cessat motu. Insuper q. ist. for
alio illustrat e. p. dicent, cu. dial. a. somno
ex p. g. s. m. moveri q. aggred. p. facto post quiete
nullo alio q. cedente motu, motu aggred. videtur
ut t. d. motu quo dial. a. somno incipit moveri
alij q. cessat motu, v. g. vaporu. resolutio q. altero
est, spirituumq. clatio ad corpus partes, nam sicubi
somnia fit q. concretionu. vaporuq. densitate a
cerebri frigideitate, quib. sani vapores ita eductis
v. g. ductuq. q. quos spiritus ad sensus deferuntur
occluduntur ac p. inde sensus ipsi ligantur ex spirituum
inopia ita ut sua munera obire non possint, q. b.
sani resolutio beneficio caloris reserati recluduntur
v. g. q. b. spiritus ad sensitoria deferant, ac p. inde
soluntur sensu ac aia ex p. g. s. m. quod obre ante
motu locale quo dial. post somnum moveri incipit
alij q. cessat motu v. g. locale spirituum ad membra
e. eorundem alternatio, ita ut illud statim sit
in dial. ipsi sensu ante motu alium q. cedente motu

nec ulla q^d dⁱ spirit^u momento, aial^{is} aliquo motu mo-
 ueri q^d ad ita in paruo mundo e^t in aial^{is} res se
 su^o libent^{er}, corp^u in magno mundo statuend^u e^t
 ita ut ante motu^m semper aliq^u p^{re}cedat motu^m hoc e^t
 ut ante motu^m locale^m p^{re}cedat alteru^m, aut alter
 rone^m p^{re}cedat quatio^m, e^t ante quatio^m p^{re}cedat
 ut aut motu^m locale^m aut alteru^m e^t ita in infinitu^m
 e^t. Sⁱ in hoc sensu q^uist. Conu^oto in telligⁱ debet,
 cu^m n^{on} est motu^m in coi^o alteru^m esse, non quia omnis
 motus in uniuerso sit p^{er}petuus e^t sempiternus,
 si q^uod aial^{is} non semp^{er} mouent^{ur}, neq^{ue} et Elementa,
 sed motus in q^uo eternu^m esse dⁱ scdm^u successione^m
 uel scdm^u consequentia^m, sicut p^{ro}ponit q^uist. De cla-
 ritate hoc e^t p^{ro}p^{ri}us 49. q^uicq^{ue} p^{ro}p^{ri}us est q^uid
 aial^{is} uenerit, dⁱ aut motu^m eternu^m scdm^u conue-
 quentia^m q^uo ante motu^m semp^{er} antea semp^{er} reperitur
 motus, dⁱ quia cu^m cu^m motu^m utro eternu^m q^uo semp^{er}
 post aliquo motu^m semper aliq^u reperitur motu^m, quo
 fit ut cu^m motu^m dicat^{ur} esse eternu^m, m^udo q^uo cu^m
 e^t uniuersu^m dicatur esse eternu^m, n^{on} cu^m motu^m sine
 corp^u n^{on} alit^{er} esse non possit ex corp^u aut n^{on} alit^{er}
 mundi coalescat si motu^m eternu^m est corpa^m n^{on} alit^{er}
 n^{on} eterna esse debet, ac p^{ro}p^{ri}ea mundi qui
 ex corp^u n^{on} alit^{er} co^opaginatu^m aliq^u dⁱ p^{ro}u^{er}git.

sed licet in hac Conclusionem Arist. e. Plato corru-
pcentem, uel mundum retro e. a parte ante et ter-
minum esse, licet circa originem differentiant, quoniam Arist.
consequitur mundum ante aeternum esse i. contra Plato de
nouo incepisse. Differentia tamen circa mundum aeternum
a parte post, quoniam Arist. finis fuit, mundum suum aeternum
et incorruptibilem esse, quoniam caret principibus
corruptionis atque interitibus. Ex altera parte uoluit
Plato in ultimo mundum suum aeternum corruptibilem
esse. Aliunde uero aeternitatem hanc, esseque uisum
et uoluntatem primi mouentis e. Dei operis. Unde
loco isto sit de Plato. Deum Deorum hoc e. in uol-
lagentibus quod celorum qui Deum a uerbis: appellatur
quorum opifex ego sum, uobis ipsis propria natura solubiles
sed uoluntate mea incorruptibiles esse, quo fit ut
secundum Platonis dogmata e. intelligentia mundorum
sua sponte corruptibiles sint sed Dei operis aeternitatem
et eternitatem consequantur, cuius sententia ab eodem ordine
refellit Arist. pro Celi fieri sub fine hoc potest.
Arguitur quoniam Corruptibile esse possibile ab eo.
Sed perpetuari nequit, quoniam tunc contingens, in nam
necessarium uerteretur quod fieri nequit possibile
fieret impossibile, cuius rei illud est Argumento

qm q corruptibile e. possibile e ut corruptum
atq continget cuius nā est ut possit esse e non esse
q si determinat fiat, cui determinat sit nērium q non p
atq se se habere, atq ita impossibile ut aliquando
maneat igr possibile fuerit impossibile contingere
nērium redderet, q cui falsus sit igr e illud
ex quo sequi nō potest corruptibile ex se ab alio
ppetuari posse, ac pncipi a ueritate aliorum
mundi ex sua nā corruptibile esse, e ab eodem
suo determinate nasci.

^{lib. 8°}
Mensa prior capite motus determinate tum ante tum retro
soluunt dubitationib, q motus determinate euehere uidebantur
p^o in Cont: 21. uoq ad 27. inquiri pponit An de
in rex nā alig corp q uno pū continuoq motu ppetuo
mouetur q. id e ac si qrat an reperiat unq motus
q perpetuus sit unq numero nec unq deficient. cuius insti
tuti e intentionis cā ea est, qm cui prior capite de
determinate motu in Comuni p^o pisset, conuinceretur
motus determinat esse non quia motus particulatim corpus
^{int} ppetui, sed ea rōne motus determinat solum surrep
nd. ita ut eue motus unū sūp alig pcedit motu. e
post arm motus semper alig subsequi motu. oportet
esse uolunt p^o ppetuo in An in rex nā, alig

corpi tale reperiri q uno motu semp e ppetuo
non nati ac pinde reperiri aliquis motus qui unq
numero eorū ppetuo durat. q in hoc Cont. 21 Arist
facere aggreto. Circa q problema uisite qrist. longa
lati orū i Cont. 21. usq ad Cont. 53. ubi talis
concludit alij corpus tale adinueniri, q uno motu
ppetuo mouetur q uel e, uel q circulari motum
perpetuo durare. Sed p qrist. ad hoc Conitene
se se conferat aduulla p q iat. q dicit pposito maxime
informare uidebant atq p q quod dicit qrist. orū
eorū q mouetur quibz uisite i Cont 21. usq ad
27. Summa uero Diuisionu qrist. posita e in hoc
corz que sunt aut oia semper mouentur aut oia semper
quiescent, aut aliqui mouentur e aliqui quiescent. hoc
est p diuisio. Si uero n oia semper mouentur, nec
oia quiescant semper, sed inter q mouentur inter q uero
quiescent, aut illa q mouentur semp mouentur e illa que
quiescent semper quiescent, aut illa q mouentur qnq mo
uentur e qnq quiescent, e illa q quiescent uicissim
quiescent e mouentur. Aut 3. inter ea que mouentur
repeririūtur aliqua q semper mouentur e aliqua que
inter q mouentur e q inter q qescent. et hoc e q ab
qrist. n q r q pponit demonstrabz aliqua reperiri

in rebus istis q̄ sunt movendi sicuti celestia corpora
 Quia vero nō sunt movendi in se, quiescere sicut
 ista sublimaria, cum cetera mēbra dīnq̄ divisionum
 solita esse dicantur ut possit oīa semper moveri & oīa
 semper quiescere. Siquidem hoc duo sunt; refragantur
 quippe qui cōtrarij sunt, nec oīa moveri
 semper, nec oīa quiescere semper. Ceterum in Cont. 2.
 illud est ad aduersionem dignum, qm̄ p̄dīcāt quod
 ad oīa fuit aliqua semper moveri, id nō est fīnī
 nō dubitans de motu aeternitate nec non fīnī
 negotij. q̄b. verbis Quist. in dīcāte vtrū, fīnī Octav.
 lib. p̄dīcāt claudī & terminant in solutione dubita-
 tionis de motu aeternitate, atq̄ p̄inde cetera quae
 de p̄o motore a Cont. 53. infra ab Quist. p̄hacit
 ad 8. lib. p̄dīcāt non attinere, qm̄ nīq̄t, ad oīa
 fuit aliqua semper moveri fīnī est hūc negotij
 q̄ dubitō ut soluat ad aduersionē & ut sub iñcis
 hūc 8. dīcāt fuit in hoc lib. duo considerantur
 motum aeternū & motum aeternū, quoniam est p̄p̄.
 p̄na nīl nō sit de motu aeterno, quo nec q̄a de
 motu aeterno duo p̄blemata p̄p̄: inuestigant
 p̄o. Quisit Aeternū q̄ p̄hacit ad problema q̄a cō-
 ga

2° vero pp quid sit eternus. Nam cum ostensum fuerit
eternum esse. statim occurrit inquirere pp quid sit eter-
nus. et q sit ea ut eternitas inest motui, non solum
ac cui ostensum fuerit idem visibile esse. statim p
quid pp quid solum sit visibile. et qm in his duob.
conficitur plana exactaq; cognitio de motu eternitate
idem e. vnde e. alterq; problema p solvendo erat,
sed qm qstio Si est qre debet problema pp quid
ideo qst. Primum conueniunt. aggruato e. motus
ipsum eternum esse, quo ostensum puestigare incepit
causam sui eternitatis, et qm causa eternitatis
motus, est motor eternus. et quo eternitas inest
motui. ppria de motore eterno orone habere
aggruatus fuit. dicens. Etenim motus e. eternus quia
a motore immobili atq; eterno pficiatur. quia ergo
tractatio pcupa in hoc libro e. de motu eterno
q sane ut diximus in his 2^{is} problematib. desinit.
ppria p q dixi cui ostensum fuerit motus eternum
esse. vult q si est. et quo ad pp quid. quid
dr esse mouens eternum tunc erit finis sui ne
quid in tractatu de motu eternitate atq; sui
Octavi libri in quo duo sunt problemata p
tantum de motu eternitate, esse vult motum

eternum, et causa eternitatis, et sic germanus &
 horum verborum quod in intellectu. Hic ab Aristotele acci-
 pitur divisio: illarum quod habent reiectionem motus
 unde omnia moueri semper, cunctarum, cum quiesce-
 re, atque cum inter se moueri et inter se quiescere
 quod ad ostendendum conclusionem illam propositam, aliquid
 corpus tale adinuicem quod perpetuo mouetur aliud
 principium erat verum, illud autem erat quod omne
 quod mouetur ab alio mouetur. hoc est a motore distin-
 cto diversoque a mobili, idcirco Magis in Cont. 27
 et sequentibus: Sicut propositio veritatem demonstrare
 agitur. Similiter autem propositio illi contrarii demonstratur.
 Ita ita inferunt, nam cum demonstrandum sit aliquid corpus
 tale moueri semper ut celum, id autem demonstrari
 minime potest, nisi antea demonstratum corpus illud mo-
 ueri a motore eterno, idcirco probandum erat dari
 aliquid mouens immobile et eternum a quo celum
 mouetur, quod uero accipere id ostendi poterat nisi antea
 ostensum esset, celum habere motum diuersum et
 distinctum a corpore quod mouetur. ideo hoc antea com-
 monstrandum erat: Celum autem diuersum esse Motum
 ex hac propositione ostenditur quod in hoc Cont. ab Aristotele
 probandum assumitur ut patet. Quod quod mouetur ab alio mouetur

in quo quæ sunt partes et partes in toto, et accidentia
 propria in subiecto. et uero partes in totis et
 magis et accidentia moueri dicitur, siquidem mouet quatenus
 in toto ordinem dicitur. Accidentia uero eorum ad ordinem sunt
 in uero alibi et. Maficid et accidentia ordinem aut
 agere dicuntur per ut adificationem inesse dicuntur, qui agere
 et ordinem, illa uero per se mouere dicuntur quod non aliter
 inesse sed per se consistunt. Sicut anima dicitur esse mouens et
 per se, et homo cum nam mouet aut baculum, quoniam homo per
 se ordinem habet et alteri non inest. Simile quoque mouentur
 alia dicuntur moueri per se. Vnde uero et accidentia, quod
 mouentur et accidentia in duplici ordine sunt. Alia
 sunt subiecta et partes totius. alia uero et accidentia ex
 se in subiecto, nam cum homo uel secundum et oculum uel
 secundum uel partes sancti, et accidentia dicitur sanari aliquid aliter
 uan, ita ut illa quod secundum partes mouentur et aliter
 et accidentia moueri dicuntur quod et declarantur. Vnde
 in 5° philosophi. Illa uero per se moueri dicuntur quod solitari per se
 in se sunt per se sunt ipsa corpora naturalia composita. Quæ
 circa dispositionem eorum quod et accidentia mouentur. Illud uero
 uero, quod licet partes et accidentia mouentur. Differentia
 in et accidentia moueri dicuntur, quoniam accidentia illa et accidentia
 dicuntur moueri dicuntur quod nullo pacto per se moueri possunt
 cum accidentia per se consistere non possunt. partes uero et
 accidentia mouentur, tamen possunt et per se moueri

dati sunt coniuncti toti ex accidenti moueri de
autem ad motum totum sed separata parte et toto
et nam a corpore illa ipse moueri de quoniam ipse ex
stantia habet. Hanc posita diuisione eorum quod moueri
subdiuidit Aristoteles: ea quod mouetur a seipso, et in ea quod mouetur ab
alio, illa enim dicuntur ab alio moueri quod ab externo mouetur
principio, illa uero dicuntur moueri ex seipso, quod ab inter-
no et principio moueri dicuntur, prout dicitur alibi et pre-
met de clarum est in Cont. 19. et seipso moueri dicuntur
quoniam ab interno mouetur principio (scilicet) aut subdiuidit
quod mouetur ab alio, in ea quod mouetur (plurimum nam et vio-
lenter et in ea quod mouetur secundum naturam. Quinque quod
ab externo principio, et uolenter et secundum naturam mo-
ueri possunt, illa enim ab externo principio uolenter
dicuntur moueri, quod mouetur contra mobilem dispositionem
ut cum lapis impellitur ab Sole impellitur motus sui ab
externo fit principio, uolenter quod fit, quoniam fit contra
lapis dispositionem siquidem lapis ad locum sursum
dispositionem non habet, quod declarat Aristoteles 3. et dicitur 3.
motus quod Violentus est ille quod fit a motore externo
non conferente vim passio — — — — —
ille uero motus quod fit a motore Externus mobili con-
ferente vim, secundum naturam, ipse dicitur, et cum ab Sole deorsum
lapis pectitur huiusmodi enim motus ab externo de prin-
cipio est tamen fit secundum naturam quoniam fit secundum mobilem dispositionem

qm' latus ad motu descensum proportionem habet.
 Quod quo loco illud asserimus q non oib motu q fit
 a motore & extrinseco violentu no e, cuius ut illud
 e. Vultu qm' p'p' in hoc Cont. 27. dicitur ea
 q ab Externo mouentur p'ncipio in ea q mouentur
 violentu, e. quz secundu Nam qd aliqua sunt que
 ab Externo mouentur motore e. tñ scdm nam mo-
 uentur unde illu Arist. p'p' p'ncipio 7. p'p' Cont 10.
 q est ^{omnem} motu ab Extrinseco factu motore violentu
 e p'ncipio eodē loco citu ab Arist. p'p' p'ncipio e. vult
 quolibetq motu. Ille extrinseco p'ncipio fit eodē
 nobilitate inclinatione. Quib: p'p' p'ncipio. tñ
 mouentur tñ Mobiles p'p' excludit qd nam fit illud
 q a seipso mouetur, n'q'nt in hoc qm' mobilem qd
 dicitur ipsa q a seipso mouetur, e. scdm nam mo-
 ueri dicuntur. Cetero n'q' Arist. dicit q a nā mouetur
 qm' ab interna u' mouetur e. scdm nam e. cont nam
 moueri p'ncipio dicitur in v'one, nam si e. p'ncipio dicitur
 scdm totu, e. ut dicit qd semp' scdm nam quo quo
 uerit mouetur, nā dicit sine d'p'nt sine d'p'nt
 sine in sinistra sine in dextra parte mouetur
 scdm nā moueri d'nt qm' dicit a qua ipse dicit
 d'nt, est apta ipse dicit moueri scdm oim d'nt d'nt p'ncipio
 loci, e. p'ncipio hoc d'nt d'nt a forma corp'is
 manimoz. qm' forma Elementoz e. Metallor

ad unam tñ dñam positiōem, determinatā pñce
illoz forma ad unam tñ ^{dñam} positiōem mouet aut
semper aut deorsum tñ, Quia uero qm non ad unam
tñ dñam positiōem sed ad oēs in dñe scilicet mouere
pñt pñce aīal ipse mouet scdm oēm dñam lon-
ge pñce aīal ipse q ab illo mouet quicquid se uer-
tat ē mouet scdm nām mouetur. Ut inqt aīal
si. confide uti rōne corpus pñt altera pars corporis aīali
ē scdm nām ē eodē nām moueri pñt. Nam si aīal per
sem mouetur licet ille motus sit nālis aīali, quod
aīal est, non tñ est nālis corpi ex quo componitur
aīal, qm ad corpus graue ter uenit q sit sua nā. de-
orsum ppendet, ē si sursum mouetur eodē nām mouetur
si uero corpus deorsum mouetur motus hic nālis est
aīali, tñ rōne qua aīal est tñ ē rōne corporis
quo fit ut ad aīal mouetur sursum motus ille ad est
simpliciter nālis, sed quicquid nō uolentius participat
rōne corporis, sed ad aīal deorsum mouetur motus hic
nālis est ^{aīali} corpus. Simpliciter hū rōne totiqz qua si aīal
est tñ rōne corporis. Vnde alij discriminē dñt inter
motus celestis corporis ē motus celestis, qm celestis
corpi ^{motus} ~~corpi~~ est simpliciter nālis, tum rōne mouentis, tñ rōne corpi
qm nō illogentia mouetur sicut dñt nata circa mouen-
te corpus q ab illo mouetur, pñsione subbet ut
circularetur mouetur.

at nō ita se habet aīal respectu sui motu. nā' respec-
 ta motu secundū simpliciter nātū d. in' rōne aīo
 in' rōne corpōis qm' sicut aīal est apta dīspōsui mo-
 vere ita ē corp' q, aliōq, grave ē, qd aptū
 dīspōsui movere. Et si aīa simpliciter movetur, motu
 sic nātū nō est ex pte aīe ē corp' pte
 corp'is, nā' licet rōne aīe nātū sit, non tū nātū ē
 rōne corp'is q, grave ē, quo pōt at motu nātū
 simpliciter nātū est sed violentū quoque.
 nō participat rōne corp'is.

lectio 12.

Postea dīspōnit ab Arist. hūm corp' q, movent, hūm corp' que
 moventur in Cont. 28 p'bare aggrēdi veritatē illij p'ri-
 cipij q, s' omne q, movetur ab alio moveatur, ē qm' id q, mo-
 vetur ē factū nām ē violentū moveri pōt, dīcitur p'p'ri-
 p'riū tū in motu violento qd nātū, a p'p'riū p'ncipij
 verij: ē in motu qd violento id clarū ē. quā ut
 ulla nō pōt agere demonstrare, qm' qm' ē q, movetur
 rōne nām ē violentū moveri ab externo p'ncipio qd
 in motu violento ē q, movetur dī moveri a motore
 extrinsecū a mobili, sed non solum in motu violento sed etiam
 in motu nātū id verū ē, est, ē qm' ea q, moventur factū nām
 alia aīa sunt, alia vero inanimata, cū ē in dīo
 ē in illis Arist. ostendit ē q, movetur simpliciter nām a dīstīn-
 cto motore moveri, Enimvero aīalia cū moventur ab
 aliquo motore dīstīcto moventur sicut ab aīa ipsa movetur

q̄ a corpore distincta est, nam ad aīā ex aīā e corpore
concreta s̄t. id q̄ mouet in aīali corpore est, qm̄ hoc est
illud q̄ motu recipit, Mouens uero s̄t aīā cuius rei illud
est q̄ motu qm̄ re ad se aīā a corpore corpore amplius mo-
ueri nō s̄t. eodem est aut aīā ipsa a corpore distingui
atq̄ differre, e- non sicut inq̄t q̄st: mouens e- mo-
tum in aīalib. Distinguitur ac nauta e- nauis, (in uero
mouens nautis a nauta, q̄ re ipsa a nauti distinguitur
ita aīal ab aīā mouet q̄ a corpore re ipsa distinguitur
sed licet aliqua esset similitudo inter nautā e- nauis
e- aīā e- corpus, non tñ similitudo in de qua
intelligenda est, qm̄ Nauta nō tribuit esse nauis, qm̄
nauis q̄ p̄pria forma abq̄ Nauta esse debet, sed
solum Nauta motu actumq̄ nauigandi nauti inquit
q̄t aīā utrumq̄ corpore e- aīalib. p̄bet e- esse e- operari
n. uero a corpore aīā abeunte aīal nō amplius op̄atio
debet nec q̄q̄ operari p̄t, sed similitudo in hoc so-
lu' est constituta, q̄ sicut Nauta exis in Nauis sed
substa' distinguitur a nauis, ita aīā formadu' substā
distinguitur a corpore. Sed licet in animalib.
ipsis uisib. euidenter sit, cum scilicet nām mouentur a
motore diuerso moueri, res tñ admodū dubia e- per
obscura est in Elementis q̄stis nā cum in his dubiu'
sit a quo Elementa mouentur, dubiu' q̄t aliud e- in
his qm̄ a diuerso motore mouentur, p̄p̄ea p̄p̄ sub
fine' Cor. 28 sic inq̄t Hec aut s̄t q̄ dubitōne' affect

à quo mouentur aut grauius aut leuius, 27. Et uero
 Elementa ipse à seipsis moueri impossibile esse in Cont.
 29. Quis. ostendit, ut inde inquirat à quo nam Elementa
 ipsa se ipsa nam mouentur, q. aut à seipsis non moue.
 aut ea in primis ratione ostendit, si q. moueri à seipsis
 proprie quatuor est, iam uero cum Elementa aëta non
 sint, q. à seipsis moueri non possunt, maior illa pro:
 positio accepta fuit ab Arist. ab ipso Platone in 10
 de Legib. ubi Socrates introducit sic loquente, quæ
 non à seipsis mouentur intrinsece quæ motus principium
 habent. Quatuor sunt, quæ uero in anima sunt extrin:
 secus mouentur. Sine sit q. motus ille se ipsa localiter inter
 ritus gradus et spiritus dimunerari debet, qui ab interno
 fit principio, et summi motus ab exteriori perficitur, et
 propria q. anima opus est vitalis operis, aut ritus
 gradus appellatur. de hoc motu intelligendum est quod
 Aristoteles a. de aëta Cont. 13 ubi nigr. 4 sunt
 spiritus ritus, nutritio et incrementum, sentire, intelligere
 et moueri se ipsa localiter, accipiendo motus q. fit ab
 interno principio, qm motus mixtorum inanimorum quo
 ab eis ab interno principio non fiat sed est opus aëta
 et propria mixtorum inanimorum motus inter ritus spiritus
 minime recensentur, ita ut sit duo istos e motus
 statuenda sint. Motus localis qui ab interno fit

principio, est ^{autem} spiritus animalis, et id solum proprium
animali. Et igitur. Secunda est, motus qui ab ex-
terno est principio est actio naturalis et hoc spiritus sicut
est motus mixtus maximus, quod est qui a natura
non est anima profusa. Nunc scopus illius scilicet ostendit
quod locus motionis ab exteriori accepta est, non moueri a se-
ipso, sed aliud est non moueri ab interno principio et
quo ad initium motus et quo ad absolutionem motus
nam in motu duo sunt et in hoc motu et continua-
tio eiusdem usque ad finem, iam uero illa quod ab interno
principio mouetur et quo ad initium motus et quo ad
continuationem motus illa a seipso moueri dicuntur.
Et quoniam animalia sunt mixta, quoniam ab interno principio ab-
soluti exteriori agentis auxilio agguaduntur motui
cuncti usque ad finem, uel quousque eis libuerit per se
quoniam propter animalia a seipso moueri dicuntur.
Quod si quod hoc in loco ambigetur dicent forte duo
inter se minime coire quod ab exteriori dicta sunt. uel
animalia a seipso moueri et hoc quod mouetur ab alio
moueri, uel si animalia a seipso mouentur ergo non
ab alio. Et contra si ab alio ergo non ab a seipso
sunt ita dubitanti ita esse soludum. Duo sunt quod
dicta inter se minime pugnant, nam cum diximus quod quousque
mouetur ab alio mouetur non intellexit quod mouetur
a motore externo, sed quod mouetur a motore interno

a mobili et sic est sensus per se per se. Sed
 vero adicitur q. quia a se ipsis mouentur non intelligitur
 ipsa moueri a motore q. id est sit eis mobili: sed intelli-
 gitur moueri a se ipsis a motore interno. Sicut po-
 tui a mobili, siq. ab alio mouenti q. i. corpore. In-
 uersa est. Secundo Elementa a se ipsis non
 mouentur. Quia hoc non confirmatur, q. a se ipsis mo-
 uentur possunt inchoare motu cui uoluit et ab eod. q.
 desistere mouenturq. scdm contraria loca, sicut de
 animalibus non satis conspicua est, q. cui uoluerit motu
 aggredi possunt, ab eod. q. desistere et ad contra-
 ria loca moueri, id uero Elementa cui uoluit motu
 aggredi minime possunt, in uero terra globa in te:
 quia detenta cui uult motu aggredi non potest, et cui
 moueri incepit, non potest cui libuerit ab eod.
 motu desistere, neq. Elementa scdm contraria loca
 moueri possunt, sed ad unum tm locum scdm nam
 mouentur, ut grauis deorsum, leuis uero sursum,
 q. Elementa a se ipsis minime mouentur, a
 quo aut mouentur explorare. Sed aggrediuntur
 in parte sequenti. —.

Lectio 13.

Ostensum quod: q. Omne q. mouetur ab alio mouetur tam
 in Elementis quod in animalibus ipsis, in quibus aggressus fuit a
 quo nam Elementa scdm nam mouentur, ostendit. Elementa
 a se ipsis et ab interno principio minime mouentur, q. in

ppriū q̄ntorū ē q̄ duob; potēti; p̄p̄sitiōib; demon-
strant, nō r̄gnat cū a scriptis nō moueat a quo nam
dicant moueri, cū leuiter moueamus fūgā, ē q̄ ratiō de or-
mī, q̄ sōnē declaratiōis illud accipit in p̄mīs q̄ aliqd
est esse in potentia duob; modis, Uno nō in potentia ut
actu p̄mīs ē ad formā, q̄ hō nō ad actu (vnde dicitur
uel ad op̄rōnē) q̄ ip̄sij additōib; dēmonstrat exēplo
dicens, addiscens in duplici potentia esse. Uno modo
ad disciplinā capessē dē q̄ est uelut actus p̄mīs
qui est subiectus qui primo recipit. Sū nō dē esse in po-
tentia ut actu, imo ad op̄rōnē) sō ē ut actu
contēplandū nā cū potentia accipit fūit nō est un-
plū in potentia ad illa quia illa iam actu dābet
sed ē in potentia ad contēplandū; ita Elementa
duob; modis in potentia esse dicunt. Uno nō ad formā
substālem. Alio nō in potentia ad op̄andū ut potē
ad motū, prima q̄ dē essētiā² potētiā appellat
qm̄ respiciit formā substālem q̄ est essētiā rei. Sēcū
uero accidētariā appellat, qm̄ respiciit op̄rōnē
motū qui accidētis est. Hāc p̄p̄ta distinctione duas
ponit p̄p̄tū cōuersiones quarū p̄a cō est, q̄ Ele-
menta de potentia essētiā sō ē ut nō mouentur
ad formā substālem ab ip̄so quāte transmutantur
atq̄ mouentur, qm̄ dū cō sūt potentia Elementa
ad formā transmutantur, q̄nā dicuntur.

omni enim motu superius quare p. sed omne id q. quatenus
 est ad formam substantialem transmutatur a quantitate per
 aliter et transmutatur. caput. Elementa dicit de poten
 tia et quantitate transmutantur a forma substantialem
 a quantitate moventur. q. est dicta Elementa ipsa
 a quantitate perducuntur quia id est et mutatur de p. p. p. p. p.
 (quantitate) et de substantia ad formam, q. quantitas ac in esse pro
 ducit. Secunda tunc incipit ea est q. Elementa dicit de mo
 ventur de potentia accidentaria hoc est dicit moventur
 secundum locum a duobus moventur dicuntur vel a quantitate vel
 a remouente impedimentis. q. quantitas q. ad qm cum
 ignis ex ligno quatenus ignis sicut p. dicitur forma essen
 tialis ignis. ita de potentia motus ignis sicut p. q. ad
 formam substantialem ignis subsequitur (quidem) ut Regula
 et apud Philosophum Dans forma, dicit etiam consequentia
 prima, quia n. solum rationabile tribuit, id est etiam
 intellectus unde solum in partem, que rationabile tribuit con
 sequitur. Cum ergo quantitas tribuat Elementa
 forma substantialem, id est quantitas Elementa tribuit
 motus localem, sed licet quantitas tribuat et locum motus
 localem, non tamen id est substantialem motum sed mediante for
 ma substantialem, qm cum motus ignis sicut p. forma substantialem
 ignis consequitur quantitas non potest ignis motus localem
 in partem, nisi unum forma substantialem q. dicitur

ad quod moxque motus est et idcirco per quod
luminis quod motus tribuitur sed mediante forma
natura ad quod in motu est et idcirco per quod
altera Emendatio est quod Elementa moventur a res
mouente impediuntur, vel ab aliquo principio, vel
a lapso in regulis determinatur in quod certo deorsum mo-
uentur vel impediuntur et per se legem remou-
entem a impediuntur est quod quo magis lapis deorsum
mouetur. Vnde si quis remoueat remoueat una lapis
declinabitur tunc lapis descendit, et tunc lapis
mouetur deorsum et ab eo qui impediuntur remouit.
dicuntur quod et moueri a principio et si quod lapis
in regulis descendit deorsum dixeret lapis deorsum
in a principio et moueri, quod et Elementa
dum et tunc local mouetur vel a principio vel a remo-
uente impediuntur moueri dicunt, et prout mo-
uentur dicuntur ab externis principiis, qui tamen
principes quod remouent impediuntur externa
principia sunt, quod sunt et nullum differentiam se inter
principia mouentur quod et mouentur Elementa;
tamen principia mouentur a talibus mouentur et prin-
cipia mouentur et mouentur externa est, quod cum
ita se habeat mouentur et idcirco per quod et in motu et le-
uentur, et in nam et quod mouentur et mouentur

ab aliis et al. motum dixerunt et motu; quoniam in
 elementa ipsa mouentur ab aliis et per se mouentur quod vel
 per se mouentur vel remouentur in per se mouentur et mouentur
 hoc ab aliis et elementa dixerunt et, quod et elementa
 cum mouentur secundum naturam ab aliis et a motu
 motore mouentur. quoniam ab aliis et in Cont. 33. con-
 cludit principium illud abstractum in quo vis motu vni-
 uersum mouetur. Hoc quod de quod mouetur per se mouentur
 quod secundum naturam mouentur, ab aliis et a motu
 diuerso mouentur quod sub uerbis concludit di-
 citur quod quod mouentur aut non dicitur factum per naturam
 mouentur et quod per naturam et quod secundum naturam ab
 aliis mouentur et dicitur quod, quod et quod mouentur
 ab aliis mouentur quod per se mouentur et. et hoc quod dicitur
 loco de elementis motu ab aliis et. et hoc substat
 et hoc rei plena resolutione substat quod per ele-
 menta mouentur secundum naturam, quod dicitur in elementis et
 hoc est quod Elementa motu locali a duobus moueri
 possunt ab uno in genere. Cuius Efficiens, ab aliis
 in genere Cuius finis. Sed et aduersus Ele-
 menta quo ad motu localem bifurcat in duas
 possunt. Uno modo quo ad resolutionem motus

1. 0. quod ad determinationem motus. Hic si voluit
 per sui tota relatione & loco quoniam. Elementa
 in quo tota de motu Elementorum. refertur. ut ad hunc
 finem. ut in quo. C. finalis. Elementa mouentur a loco
 proprio, nam cum ea finalis illa sit cuius gratia agunt
 sunt: loci vero proprii. ut id cuius gratia Elementa
 mouentur, quod non est aliud cum mouentur. nisi et
 ad proprium locum determinatum, id locum est. C. finalis
 ut Elementa mouentur. ex. C. finalis. C. finalis
 ex in quo. C. finalis ad locum moueri dicuntur.
 in quo. Et finem loci de attractione Elementorum, na
 sicut sunt. angustia attractionis agunt, et amantem
 et desiderabilem attractionis et desiderant. et quoniam
 amantem et id cuius gratia, et loci de attractione Ele
 mentorum. Secundum Theorema illud est Elementa quo
 ad determinationem motus mouentur a proprio loco et
 a loco cuius impediuntur, quod non per Elementa
 mouentur agere potest nisi aut sublato impedimento
 aut alio modo mouente. prout quo ad receptionem
 motus ab exteriori mouentur Elementa, et in
 hoc sensu intelligitur et prout propositum in Cont. 33
 cum dicitur Elementa non habere principia inuis
 sibilium actuum motus, aut quo ad inuisibilium motus et
 penes hoc intelliguntur Elementa et visibilia
 quod est causa

Q. Eucllypti. Fruticosa in d. S. y. h. i.

qm q^uarta quo ad int^{er} motu interm^{ed} subet
p^{ri}ncip^{al} actum motu qm abq^uo alio impellente
aut ablatione impellente a scriptis et ab in-
terfuso p^{ri}ncipio motu ag^{er} ag^{er} possit. Et laudem
nec a scriptis et ab interno p^{ri}ncipio inter
motu minime possunt. 3. T^{er}cia uero et laudem
quo ad continuatione^m motu ab interno p^{ri}ncipio
et q^uo p^{ri}ncipio forma ab tali motu p^{ro} p^{ro} p^{ro} p^{ro}
q^uo aut in uero laudem impellente laudem sua
arbitrate et ascendit, et utq^u in fine motu p^{ro}
seg^uat. Sim^{il} igit^{ur} substo impellente ^{stabilis} ~~impellente~~
quo laudem et sua laudem sursum ascendit, itaq^u quo
ad continuatione^m motu. Et laudem a p^{ri}ncipio p^{ro}
substo mouetur ita ut resolute descendat sit q^uo^u
ha et quo ad int^{er}, et quo ad descensionem
motu ab interno p^{ri}ncipio et a scriptis mouetur et la-
mentu uero quo ad int^{er} motu ab et ab loco mo-
uent^{ur} quo uero ad continuatione^m motu ab interno
p^{ri}ncipio ad p^{ri}ncipio loca seruiat^{ur} mouetur.
um autem q^uo autem uocatur illig p^{ri}ncipio q^uo p^{ro} p^{ro} p^{ro}
p^{ro} aut q^uo omne q^uo mouetur a motu diuerso mouetur
tamen in motu et laudem et quo maxima dubio erat qua
in motu ipso^{rum} autem. modo ^{laudem} ~~laudem~~ in Cont. 34

R. Excellent^{iss}mi p^{ri}ncipio in 8 Phys^{ic}

demonstrare instituit in his q̄ mouentur conuenienter esse
ad unum primum mobile q̄ a seipso mouetur. ut utinam
ostendat (plac. hoc conuenienter esse ad unum primum moue-
nt omnino immobile a quo motus oritur et ab effectrice
causa p̄fectissima. ut utinam autem illig conclusionis ita de-
monstrat. nam cum in his q̄ mouentur et mouentur non
sit p̄cedi in infinitum et in infinitum conuenienter
et ad unum corpus immobile q̄ primum est et a seipso mouetur
hoc autem non est nisi ipsum celeste corpus q̄ inter cetera
mobilia primum q̄ de et a seipso mouetur. hoc autem
a seipso moueri qm̄ ab alio corpore externo minimi mouet
sed qm̄ a seipso moueri de qm̄ ab interna vi et
ab interno principio mouetur et omne illud q̄ ab inter-
no mouetur principio a seipso moueri de. sicut corpus
omne q̄ ita se scit habet ut patet q̄ ab interno mouetur
principio a seipso moueri de. ex quo sequitur celeste corpus
cum ex quib. supra a seipso mouetur animatum esse
q̄ ex eo confirmatur qm̄ et in 29 docuit quod
aut de continere videtur est Plato a seipso moueri p̄prie
animatum est. Sed qm̄ aliquod tribus modis animatum
esse potest. aut anima vegetali sicut plantas, aut anima
sentiente sicut animalia bruta, aut anima rationali sicut
homo non leuis questio est Nunquid celestis hoc triplex
quod anima sit animatum, aut ex his tribus animalia tri-
plex celeste corpus vegetali anima animatum non est

[illegible]

Et ideo ea est qm̄ cuius ex temperie c̄ comēda
vnde primay q̄tūm contingit: cu' autē in p̄p̄ corp̄
neq̄ ex aūre d̄lencia neq̄ ex q̄ q̄lō con cūctū
it̄ q̄ tūm imp̄lō q̄d̄t. cū corp̄ imp̄lō sensu
v̄ditum ip̄e non p̄t. Nam uero cē lōp̄ corp̄ simylog
est ut docuit p̄r̄t. i. cē lō cōt. i. cē - 8. i. q̄r̄ q̄
ēste corpus neq̄ cūctū aīa p̄tūm. Et p̄cedit
ad hoc ut loco imp̄r̄ cūctū d̄t docuit p̄r̄t. Si sensu
cē lō corp̄ in cūctū, aut ēst. p̄t̄ intelligētiā
ip̄r̄ aut p̄t̄ ip̄r̄ cē lō corp̄. n̄ uero sensu aīa
p̄t̄ aliq̄ h̄re' cūctū, iā uero non n̄r̄ p̄t̄
sensu cē lō p̄t̄ intelligētiā qm̄ intelligētiā aut inat.
h̄r̄at m̄p̄r̄tō op̄r̄ cūctū d̄t aq̄t. cū p̄r̄
p̄santafūta neq̄ cē lōa m̄m̄e intelligētiā p̄t̄
aut facit aīa v̄nāh̄ ip̄r̄ d̄t: neq̄ uer̄ inat
sensu ip̄r̄ cē lō p̄t̄ corp̄ cē lō, qm̄ ut t̄tūm
reclit p̄r̄t. i. d̄t h̄r̄a ad finē sensu aīalib̄ aīa
non s̄o aīalib̄ cūctū t̄tūm, nisi ut ad inuiriā
neq̄ extēnā, c̄ se d̄fendat, ut in salubrit̄ effu:
quant. c̄ q̄ salutariā fūit amplexentur. Cum
aut cē lō corp̄ nec noxa nec aliq̄ m̄gē d̄m̄e h̄
accidit p̄r̄t, cum in alterabili atq̄ incorruptibili
sit. cū p̄t̄ salutē in cūctū t̄tūm q̄ ip̄r̄ corp̄.

nella huiusmodi necessitate. quam esse cum nei
rone intelligentis. neq. rone celestis corporis sensus
nerij. Int. latendum est. et qd. differens corpus neq.
contineat anima. sed sit esse. quo sit et solum anima in
telligente q. a. Iste intelligentia appellatur. sicut
dicitur. esse dicatur. q. ind. bre. declarant. quer
re. Metaph. Com. 36. dicens. Ex anima virtutibz
solum sola intelligentia. et appetitu ad consequente
actum est. et in hoc sensu q. posita. quist. intelligentia
est cum ing. solus q. a. seipso movetur. actum p. h. e.
et min. ipsa intelligentia. Quod si q. contra
ista. sicut ita se se opponeret inquit. ad esse
apud quist. q. ubi sunt virtutes alie. p.fectionis ibi
sunt quoq. imperfectiores sed non e. contra. nam ibi
intellectus ibi sensus e. et ubi sensus ibi anima. neq.
tali. sicut comp. in anima brutis. sed res
contra non reciprocant. no. com. ant. nam in plan.
hi. rep. in vegetabilis non tu. in his rep. in sensu
e. in animalibus brutis rep. in sensu. in q. tu. non.
rep. in intellectu. Si itaq. ubi perfectior anima virt.
reperitur. ibi quoq. imperfectiorum adesse oportet.
est. Ergo cum in celesti corpore intellectus reperitur.

q. est existens in a. in celsi corpore lūm
quog. adesse oportet. Notat iste co. q. d. d. d.
utur a. de qua cont. 15. ubi nigt. Regula illa
in Mortalibz intelligendam esse. in d. n. illud
u. est q. ubi perfectiores a. virtutes reperiuntur
imperfectiores quog. adinueniri. in mortalibz aut
Regula locum visitandi non habet. q. in d. n. per
hoc a. n. ut pot. intelligit ubi q. imper
chionib. ut pot. sine lūm. et ubi q. exetia. comp
dora p. ut dictum est. q. sit ut sapientissime
in sacris paginis illud legatur d. n. d. n. d. n.
int. n. d. n. sicut n. d. n. d. n. quae d. n. d. n.
mortalibz p. fectiores a. virtutes. sine imperfectio
n. d. n. consistere non possunt. ut in celsi corpore q.
est Dei domiciliū n. d. n. d. n. d. n. quae in parte
nulla quog. retineatur non est q. extremis a. virtutum
n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n.
sed partes accommodat. sine n. d. n. d. n. d. n. d. n.
n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n.
a. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n.
q. inter q. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n.
p. fectissima quog. q. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n.
cetera vero a. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n. d. n.

ut sunt quantia bruti et homines habent rationes
 determinatas. et plures et pauciores. sed plures et
 pauciores perfectionis gradus. et ideo quantia bruti
 cum plantis paulo habet rationem ut de vegetali
 sed et contenta animam habentem quoniam vero solus
 inter imperfectiora intelligitur animam per se
 non potens. Homo vero quia rationalis habet longe
 excellentior sedem vegetalem et sentientem sed
 etiam intellectus a natura obtinuit, ita quod sicut
 perfectissimus est inter ista inferiora, ita deus anima
 gradus potius aut habere rationem consequentem fuit.
 Cum factum ab Aristotele ostensum fuisse quod omne quod movetur
 ab alio movetur, hoc est a motore rebus distincto a mo-
 bili, modo in hoc Cont. 34. demonstrare aggreditur, quod in
 his quod moventur et moventur non est quodammodo in infinitum
 sed est deveniendum ad unum primum mobile quod a seipso mo-
 vetur, hoc autem primum mobile vel aliud est nisi celeste corpus
 quod quidem movetur et moventur, movetur scilicet inferiora
 moventur autem a motore. Sed quoniam id non satis ostensum
 quod habemus erat caput secundum ostendit quod hoc primum mobile
 a seipso ut potest esse aliud motorem habens. Diversum a
 quo movetur. Probat autem hoc Methodus et ratio

nam idem mouens et motum secundum idem uel secundum
eandem partem esse non potest. quod sane principia ita ostendunt
nam quod mouet de mouere quatenus est in actu, quoniam actus
in actu infertur, id uero quod mouetur de moueri
putat potentia est, quoniam motus actus est in potentia
est ut in potentia. Sed quoniam idem secundum idem actus et
potentia esse non potest quoniam duo diuersa contrarios sicut
sunt esse in actu et in potentia unum et eisdem secundum
eandem rationem contrarie non possunt: quod si idem secundum idem
in actu et in potentia esse non potest, igitur idem secundum
eandem partem motum et mouens esse nequit. Item
uero celestis corpus cum a seipso moueatur, igitur secundum
eandem partem non potest esse mouens et motus: quia de
re duabus debet partibus. Secundum quarum unam mouet
et alteram mouetur. Sed quoniam proprium moueri est forma
proprium uero motus est pati et moueri, igitur celestis ex
duabus celestibus constabit naturis, quarum altera forma
altera motus erit. Et hoc Meliodorus est quia quoniam
quodbat Celestem moueri a motore diuerso a motu, quoniam
celestis mouetur a forma quod multo diuersa est ab ipsa
motus quoniam est Meliodorus est, quia ab ipso ostenditur celestem
esse Compositum ex motu et forma. Et ratio huius
Meliodorus est ita quoniam mouens et motum secundum ean-
dem rationem esse non potest. Unde ^{ut} alias dictum fuit

Diversa est Methodus qua videntur Corpora nostra
corruptibilia composita esse ex materia et forma
ab ea qua videtur celestia corpora et ipsa Composita
esse. namq[ue] e[ss]e mortalia ex materia et forma concreta
esse videtur, q[uod] gradatione et mutatione in substantia
compositio vero in celestibus ex materia et forma per
motus locales declaratur. Quod si q[uod] obijciat di-
cent Celeste corpus ab ipso p[ro]p[ri]o celestis p[ro]p[ri]etate esse cor-
pus simplex ip[s]i Compositum dici non vult. idem
namq[ue] simul simplex et Compositum dici non potest
Quidem Celum concretum esse ex materia et forma
tanq[uam] ex mouente et mobili, et hoc modo intelligi in du-
o lib[ris] Physicis. Cum autem p[ro]p[ri]o Celi dixerim fuisse cele-
ste corpus simplex. Quist non intellexit ita simplex
esse ut ab omni compositione liber sit v[er]get materia
et forma. Sed intellexit ip[s]i esse simplex q[uod] ut n[on]
coalescit et componitur ex plurib[us] corpus ut sunt
corpora mixta. quatenus et Elementa quoru[m] corpora
simplicia dicunt[ur] q[uod]a concreta non s[un]t ex plurib[us] corpus.
quatenus sunt corpora mixta. Sit igitur r[ati]o diversa Celi
et Compositum et corpus simplex erit. Sed cur ostens-
um fuerit Celi Motore[m] habere duos motus, q[uod] b[ea]t

postea motorem suum immobilem esse, et in eodem
motu immobilem esse, subinde postea inferre posset
alium motum quodam & effectum causam esse
et quoniam motor celestis est immobilis secundum di-
ctum. Vel per se vel ex accidente. Probat primo
immobilem esse per se, quoniam si per se mobilis esset, tunc
corpus esset, quoniam ut dictum fuit 6. huiusmodi Cor. 32
omne per se mobile corpus est. et hoc corpus posse
mobile. quod si corpus esset igitur Caelum ab alio corpore
moveretur, et cum corpus actum ab alio moveretur
aut illud esset mobile vel immobile per se. Si per se
mobile igitur corpus esset, ac prout in corpore ipso esset
quodam in infinitum, quod est contra id quod antea dictum
fuit. Ergo in corpore est in his que moventur ad
unum terminum deueniunt quod a seipso moventur
quia ob id motor a quo Caelum mouetur per se immobi-
le est. quod uero sit de immobili ex accidente
ita persuadet, quoniam si ex accidente moueretur ergo
posset non moueri quod ita probatur quia id quod est ex
accidente est ex accidente per se non esse. quod si posset
non moueri, ergo posset non mouere, sed uero
dictum est eodem modo, quoniam non posset mouere nisi mo-
ueretur, si itaque per se non moueri ergo per se non mouere

Ergo quia deficit a motu et eo consequenti
 motus ipse non erit alterius. (in autem antea ostendimus
 quod motus a terminis esse, igitur motor est omni ex
 parte immobilis et per se et ex accidenti, ac propterea
 de se in corpore, quo fit ut cum motor ipse alterius
 sit atque unde quicquid immobilis sempiternus tempore
 moveatur et eodem modo semper moveatur, quia cum
 immobili invariabiliter existeret, semper uniformiter
 et eodem modo movetur, sicuti docuit quod et de quibus
 (aut. 65. ubi dicitur) hoc in quantum id est semper fa-
 cit idem. Cum itaque celestis corpus motor immobilis
 sit eodem modo semper se se habens, semper eodem
 modo movetur et ab hac causa motus Celi ne dum
 alterius est, sed de regularis et uniformis ab ini-
 cio usque ad finem, quoniam puerit a motore qui cum
 immobilis sit sibi similis semper est, ac proinde uni-
 formi similiter velocitate semper movetur.

Cum antea ab Aristotele ostensum fuisset celeste corpus motorem
 habere diversum a mobili, illumque immobilem esse, et per se quod
 corpus nullo modo esse potest atque ex accidenti quoniam si eo anni-
 deretur moveretur quicquid movere non posset. modo hac in parte
 propius et conspectius est quod ostendere motorem hunc
 propter id quod mobilis est, necesse alterius esse debet.

cuius sane determinatam demonstrat ex perenni successione
quantitatis & corruptionis illorum inferiorum nam cum quantitas
in inferioribus illis perenni atque perpetua sit, ergo aliquam
causam sempiternam sibi debet, a qua continuo sit et semper
perenne, nam si causa prima eorum inferiorum continua esset
et mortalis, perfectio ad interitum illius esset et ipsam
quantitatem quoque deficere operaretur esset, neque dici posset
quantitatem in inferioribus: ipsa prout aeterna et con-
tinua esse, quoniam moventia inferiora quamvis quantitates
et corruptibilia sint, quia tamen sunt infinita, in infinitum
quoniam et quantitatis causa esse possunt, hoc nimirum solutio
nulla est, quoniam moventia inferiora aut simul accipiuntur
aut successive, non simul quoniam cum infinita sint simul
accipi et simul actu esse non possunt: si autem successive
cum quantitates sint continua quodam successione singula
corruptum ac propterea continuas quantitates ea esse
non possunt, quod fit ut quantitatis determinatio in prima
aliqua causa sempiterna referri debeat, quod sane
non est nisi movens aeternum quod celestis corpus movet
ex cuius motu quantitas in inferioribus ipsis in infinitum
propagatur. et de quo illud coniegitur Aristoteles in de
monstrando motore aeternum per medio termino non uti
aeternitate motus celestis quibus quam potius huius aeterni-
tatis ex aeternitate primi moventis demonstratum
nam cum propositum in perit ab Aristotele sic ut in de hunc

aliquo motu aeterno a se habente in aere remanens,
itate huiusmodi motu aeterno adinveniri id Lemma.
Sed ex immobilitate aeternitatis primi mouentis et
ratiocinando. Primum mouens mobile et atq. aeternu
m igitur mobile q. ab ipso mouetur. Huiusmodi mouetur
atq. p. in se motu q. a motore aeterno p. se habet aeternu.
nub atq. continuu est. cum itaq. motus corp. celestiu
habet aeternitatem sit conclusio quod demonstratum
est primo mouente aeterno igitur non pot. esse me-
dium & via ad demonstrandum primum mouens aeternu.
non esse sed medium quo fit ut ad demonstrandum
primum mouens aeternu esse, aeternitas est motu in
coeli et p. se habet quoniam igitur inferior et talis
aperit habetur in Cont. 23. et infra. Ex aeterni-
tate autem quoniam ostensa aeternitate primi
mouentis an hoc unum sit uel plura. Quia: distinctione
loq. uter dicant si igitur p. se habet motus est. p. se habet
autem et mouens primum. si unum est. si uero plura
igitur plura erunt prima mouentia aeterna. Ita quod
in 28 Cont. Ne autem ambiguitas hoc insoluta
relinqueretur atq. supposito legemini animo remaneret
instituit hanc ambiguitatem & dubitationem dissolvere
inquirens. Unum esse primum mouens aeternu et non
plura q. sane hoc non ostendit, in Cont. 28

quodlibet enim aliquid comode appropinquare potest
emper. quantum infinito fieri debet. et unitas nu-
meri. nam sicut in artibus quae nam ipsa diuini-
tatem se se habet: ita in natura rem se se habere
putandum est. id uero in artibus ita res se se habet
quod si aliquid arte ipsa unico infinito aptum facere po-
tuitur: non utitur instrumentis. cuius rei ratio
in Medicina facile intelligitur. nam quod unico infinito
Medica scientia ad repellendum agendum moliri
potest. primum remedium et instrumentis non utitur.
ita in natura sicut se se habet. siquidem natura sicut
non deficit in necessariis ita non ^{excedit} ~~deficit~~ in
superfluis. Tam uero cuncta comode quidem
ex unitate primi mouentis formari possunt. in
multo facilius est statueret amicum primum mouens
quam plura. Consimili ratione res fuit Arist. Phys. l.
aut 50. ad probandum res naturae principia esse quod
quod res naturae quatuor appropinquare quod principia finita ser-
uari possunt. Et ex ea alia ratione eadem primi mo-
uentis unitate res per se habet. Cont. ex Arist. de motu
trahit. Res autem diuinae. A. di. habent plures primi
motores tunc essentiales ac primum corrupti-
biles siquidem quae sunt serie una et numero multa
multa concreta sunt diuersae ita namque et multitudine

secundum numerum ex materia ortum ducit, ut idem
quod testatur reliqui 7 Metaph. Cont. 28 in genere
diversos ex materia et calura oia individua sub eam
speciem comprehensa ex materia diversa sunt et numero
plura: Si itaque plures essent primi mores numero
ipsi essent materiales, iam vero inquit eo loci primus
motor est. Unde et scilicet est immaterialis et simpliciter
unus actus ipse est unus numero tantum, quod ratio ex
immaterialitate et abstractione procedit, sed et istud
inquit quia primus motor est purus abstractus et im-
materialis ideo unus et non plures, quo fit ut
immaterialitas seu carentia materia sit causa uni-
tatis numerice in quod forma numero non plurificetur
sicut ex adverso concretio cuius materia est in causa
multitudinis numerice in formis. Sicut est quod
formas abstractas et libera a materia non sunt
numero plurificatae, sed sub una specie unica tan-
tum intelligentia capiuntur: in formis vero materialibus
et concretis sepe habetur, ut sub numero plurificatur
sunt aliqui sub eadem specie plura individua plu-
ra si numero formas reperiuntur, cum sane dis-
tincta causa inactivitate materialis et corruptionem

referenda ē. Quia in immobilitate tunc
sternitur aliquid unitate primi mouentis. Prout,
ante facit ut par erat dubitationi quam propter
in Cont. 22. Quia si reperiantur aliquae corpora
quae semper moueantur, et aliquis motus qui vni
numero sit, sternitur atque continuus. Eam autem
ita perspicitur aliquid in rebus vniuersitate aliquid cor
poris naturale reperiri quod mouetur semper ac prout
aliquod certum particulare motum qui perennis
continuuus sit. id autem ita deducit, nam cum o
bectum sit in rebus naturalibus ad primum mouens, deue
niens, esse quod immobile est atque sternitur, quod suum
mouens proprium mobile sempiternum ipse mouet atque
sempiterno motu, quoniam animo consequi nequit pri
mus mouens sternitur esse, et mobile quod ab ipso
mouetur sempiterno perpetuo motu non moueri.
quod si moueat secundum suum mobile quod nil aliud
est nisi celeste corpus quod immediate a primo mouente
sternitur mouetur, est in rebus ordine aliquid obiectum
corpus naturale quod semper mouetur vniuersum motum
perpetuum continuus esse, cetera vero naturalia corpora
ab ~~de~~ non mouentur semper, sed quia requiruntur
sicut nec ullus alius motus a circulari perpetuo ē.

sed antiquitas primi termini habet eandem
et sunt in modum propositi dubitationi ab Arist.
talis in terminis est.
Cum proposita dubitationi in Cont. 22. quod si aliqua re:
periantur corpora quod moventur semper, et quod datur aliquis
particularis motus et continuus Arist. sufficit. habetque
illud quidem adinueniri et alique contra motum quod
est motus in orbem et istis estis qui ponit atque continuus
est, et eo quia a motore eterno et immobili ut ab
efficiente causa proficiscitur. Sed in parte non reddit
cur est quod non omnia corpora naturalia semper moventur
sed interdum moventur et interdum quiescunt. Causa inquit
est, quoniam cetera corpora naturalia a celesti corpore non mo:
uentur a motore eterno, et omni ex parte immobili
sed moventur a motore calido et mobili ex accidenti
quod si et ista inferiora et ipsa a motore immobili moventur
et ipsa non semper ac eque corpus perenni perpetuo
motu moventur, quod sane in Cont. 52. et 53. his verbis
declarat. Manifestum est factum est ex dictis et quod in
principio dubitamus cur non omnia semper moventur
Illa uero moventur semper cuius in causa manifesta
nunc est quod ab alia quod ab immobili semper ita mo:
uentur quod apparet semper moventur, et quia in parte
nonnulla et exacta huius rei explicatione expedita ut

quorum primum est quomodo pacto primum mobile quod cele-
corpus est in doc. 8 lib. 8. Aristoteli concludere. Cum
cum motus celestis corpus eternus sit et ab Aristoteli de-
est quomodo sit eternus in propria natura aut potius
ab altero sibi eternitas superadditur. Quoad
spectat illud et aduertendum est celeste corpus tribus mo-
dis considerari posse. Primo quod ut est corpus semper
mobile et in ordine ad motum eternum a quo mo-
uetur. Alio modo secundum propria ipsius naturam. Tertio modo
in ordine ad ista inferiora quorum est causa. Si
accipiamus modo celeste corpus in 8 lib. 8. Aristoteli
Aristoteli consideramus. non uero eo libro ut semper mobile
est et a mouente immobili propellitur mouetur ab
Aristoteli contemplatur. Si uero secundo modo spectetur
consideratur in lib. de Celo ubi ab Aristoteli in idem
propria naturam spectatur putatur est corpus simplex
diuersam habens naturam ab Elementis, neque graue
neque leue ingenitum et incorruptibile, et tandem ab
omni mutatione uno excepto motu locali liberum
et immune. Sed quoniam celeste corpus secundum inferiora
causa est causa secundum hanc rationem ut consideramus
opere primum erat. Aristoteli in 2 lib. de Ortu et

interitu celeste corpus consideravit in ordine
 ad ista inferiora put quationis et oritur bonum
 inferiorum autem et principium est. q. scilicet scilicet quod
 p. de orbi et interitu. Cont. 17. dicentis cum
 de mouente mobili dictum fuerit in lib. de motu
 ut patet in lib. 8. Physicorum de mouente semper
 mobili q. est celeste corpus propter quod dicitur est
 sed cum celeste corpus et ab Aristotele decretum est
 in orbe perpetuo mouetur, illud iure considerandum
 occurrit. In diuino motu sit sua natura, vel ab alio
 eternus. Quare maxime Aristoteles interpretatur legem
 apud ipsum de Meteoris. Cont. 4. si diuinitas opus
 motus q. celestis corpus motus sua natura corruptibile
 sit. sed aliunde ut patet ab intelligentia mouente
 eternitate) nasci se habet. quare scilicet opinio ab Aristotele
 (ita longissime distent qm et memoria p. dicitur
 p. 1. Celi in fine) contra Platonem possibiles
 ex se sua natura corruptibile ab alio perpetuitatem
 adipisci minime potest. R. autem est qm tunc possibile
 et contingens impossibile fieret verum q. tamen
 a veritate abhorret siquid unum contrarium
 in alterius natura minime uesti potest

Consequenter ex eo deducit quod si corruptibile
fieret eternum, cum id quod est corruptibile sit impos-
sibile et contingens ut quicquid non esse possit, si a
alio fieret eternum, cum eternum illud sit quod est impos-
sibile a se se habere, hoc autem verum est, id
si corruptibile fieret eternum ab alio, contingens
fieret verum et possibile euaderet impossibile,
qua sane ratione eo propter Celsas ab eo quod contra
Platonem ad ostendendum mundum suapte non corruptibi-
lem non esse, ab alio vero sibi eternitatem suppe-
ditari ut Plato existimavit. Ceterum queri solet
rationi satisfacere conatus est, dicens propositionem illam
Quod. dicentis possibile esse se alimunde perpetuari
non posse, non subsistere quidem veritati subere
et in hoc sensu eo libro ab eo quod contra Platonem
allata fuit, quoniam allata fuit ad probandum mundum
ex se a se quomodo corruptibile ab alio eternitatem
subire minime posse, mundus autem substantia est
et in accidentibus. propositio illa veritatis locum non
habet neque in accidentibus. voluit quod, intelligere
tam esse, immo autem motus accidentis sit applic-
licet suapte non corruptibile sit, ab alio eternum

incorruptibile ex accidenti atq; ab alio. Si ergo
motus celi eternus ē ex incorruptibilitate non
ab alio ut putavit quem. sed suapte nā incor-
ruptibilitate ex eternis ^{causis} consistit debet. Ita inveniendū
est ergo motū celi eternū quidem esse atq; su-
ā non aut ab alio eternū fore. Sed a diversis
q; huius rei applicōne q; diversa rōne substantiā et
accidentia suapte nā incorruptibilia esse dicū
Substantia n. suapte nā incorruptibiles ē. Ita dicū
qm̄ carent mta ex qua componantur q; sit in po-
tentia ad contrariū, et ex qua intelligentiā
suapte nā eternē esse dicū quia nōm nō
habent ex qua componant. Sicut celi ha corp
suapte Natura eterna dicuntur qm̄ carent
materiā quā sit in potentia ad formā contra-
riā. Sicut ē cōt illi substantiā nōm suapte
nā corruptibiles sūt, quod ex mta constat in
potentia ad contrariū. Itē in accidentibus
illa dicuntur suapte nā eterna q; carent con-
trariis, ex subiectis habent eternū cui in se-
rent. Accidentia n. nō habent in se

ex qua componuntur sed intam in qua sunt
fieri e contra accidit illi factum p pma
nam corruptibile fuit q contrarium gereret
queue subiecto in daret q corruptibile est.
Imm aut motu egi carreat contrario qm mo:
tus circulari nil contrarius e et po qd
Conti. 20 e. infra locut qst: subiectum
quin et habeat a terminu, qd oq subiectu est
celeste corpus q a terminu est p pma motus in
orbe celestis epib sumptu n in corruptibiles
terminu esse dicuntur. . . . . Lectio 18
Cum dicitur qst: ^{11.} ou disset dari aliqua corpa q ppetuo
mouentur, e. alique optare motu qui inq numero opor
et ppetuos e. continuus, modo in Conti 54. q. 1. q. 1. q. 1.
argu de quib na sit iste motu continuus e. a terminu
q sane pponit hic uerbis est uero e. alia facto pncipio
considerandi e quib nam est hic motus adq ppetuus &
continuus, e. qm id est motu ppetuus e. pncipio, cap
ingrendu pponit quis sit motu pncipio, inquit Mant.
tal. x. est q si uerbo e motu pncipio est hic pncipio
est ac pncipio pncipio, qui sit hic motu pncipio.
Postea uero inuentione e. nist. lito pncipio ad explicare
q. 1. dicitur diuisione motu ad numeru n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

in quibus motus proprie dictus in loco locali dicitur, in
 motu locali alterone atq; incrementu. Et si motus
 in loco amplius dicitur accipitur, in quo subiectus per se
 habet motu qd id dicitur numerari per se motu, quatione
 & intentione adiciendo qd est motus secundum substantiam.
 qua allata divisione, ostendit quatione esse posteriori
 alterone & hanc posteriori esse motu locali. Quatio qd
 alterone posterior est. sequitur quatio abq; alterone
 fieri neq; cum forma substantialis que alterone quatione
 accipitur in motu locali substantia possit nisi accipit ex
 causa & operata ut 2° de qua Cont. 24. docuit.
 Vnde: subiectus habet Formam in subiecto ut se recipiunt
 nisi congrue disposita. subiectu autem dicitur in se
 nisi qd qd est & alterone, itaq; quatio alterone post
 rior est alterone vero posterior & motu locali, qd
 in qd alterari potest nisi ex alterante alterant vero
 in passu agere non potest neq; illud alterare nisi ceteris
 nihil propinquum sit, ut potest appropinquari
 neq; nisi qd motu locali, ut ex eo quod alterant habet
 aqua huius constet, neq; sol aut luna aut illa cetera
 uersi partem alterare potest nisi secundum locum motualem que
 sit ut motu locali & alterone ex quatione prior sit
 pater & motu locali incrementu qd est secundum
 augmentatis ut in multitudine opes compleri non potest
 Enimvero si corpus microscopu debet pater ali multitudine
 debet, multitudine vero hanc fieri potest nisi qd aliter
 deo quatur.

R. Excell. Anfang in 8. Buch

decoquantur, q̄ alimentu decoctis q̄da ip̄is p̄paris
 e altero est, at alimentu nequaq̄ decoq̄ p̄t n̄ in
 ventre n̄ generat et deglutiat hanc in stripit
 radicibz et ex terra ad uniuersal au bonu attrahit
 hoc aut aboq̄ motu locali fieri neq̄t. q̄r quāquā motu
 motu locale p̄supponit. quāobrem motu scdm locu
 om̄i alioq̄ sp̄is motus primus ē ut ab ip̄is decernit.
 Sed ad motu scdm locu ip̄is prior sit vnu uero altero
 prius habet modis esse possit. Et hic, e. Naturā,
 & dignitate. ^{cap. 1. hunc p̄bare infirmū scdm hunc}
 hunc modis, locu motu scdm locu ceteris priore
 esse. Atq̄ imprimis huc p̄ducit q̄r ita dicitur. Hic
 in caduco et mortali huc prius est, iam uero motu
 localem uterq̄ ē, ut hanc sup̄erius decernit. huc ip̄is
 motu localem huc alioq̄ motu antecedit. Priore uero
 Nā esse huc rōne p̄suadet, sumpta definitione pri
 oris. s. Metaph. Cap. de priori q̄ est maḡ illud esse
 dr Nā q̄ huc alijs confestere p̄t. ceteru uero aboq̄
 ip̄so neq̄ consistere neq̄ p̄uari possit. Jam uero mo
 tus localem aboq̄ ceteris p̄p̄is motu consistere p̄t
 ceteru uero aboq̄ ip̄so hanc esse e seruari possit
 ip̄is motu scdm locu ceteris Nā prior est minor p̄p̄is
 huc q̄ ad utriq̄ p̄ari ita p̄batur et q̄ ad prius
 p̄ari sit. In cōt̄ip̄is ip̄is accipitur motu localem

absq; ulla alia spe motus cum calyste corpus ab oi
alia motus excepto motu scdm locu inuicem sc
qdr motu scdm locu absq; alijs specib; motus con
sistere pot. Quod uero motus absq; motu locali nequa
quam consistere possit ita ostenditur, quatio alterine
appropinquat, alteri uero recedat alteratib; ad alter
rari, alterantib; aut cum subiecto appropinquari ad
ualeat nisi q; motu locali, qdr quatio est alteratio
absq; motu locali compleri non possunt. Sicut rone
allata ex incrementis q; suaderi pot quod absq; motu
homo fieri nequit licet sine decoctione alimenti
in aut alimentum attrahi in uentre debeat attra
cho aut motu locali est, qdr neq; augmentatio
absq; motu locali absolui pot. quare cum motus localis
absq; ceteris fieri possit ceteri uero sine ipso
nequaquam. Eapp motus scdm locu na pnt ex
gnt. quod uero pfectione ceteris antecellat
impliciter ostendit qdr. Im est quatioe posteriora
q; tamiora digniora q; . Aug uo ea est quia ra
ab imperfectis semper ad pfectius q; qudr. qdr q; gnt.
uone possenda pfectiora esse dicuntur. in
uero motu scdm locu pfectior motu quatione ceteris po
terior est siquid quatio pnt quatio alteratib;
q; adolefcent, tandem huiusq; membrorum ubi

ad ipsa et quitate locum locum mouendi igitur de
 quitate motu locali quior et quia non diuini est
 Motus qui solum defectu competit. Defectus consensu de-
 bet eo qui in dissonantia et imperfectis accommodat
 id non motu secundum locum corpore ad defectu solum de-
 petit quia animalibus non dicit nisi ad perfecta aduultu
 limitat ex rei motu. Et animalibus imperfectis opor-
 tet colunt, non vero animalia recurrent ad aduultu
 et aduultu quod non mouentur loco. Ultimo ad
 candem Conuentionem diuini est, motus ille qui in ipso
 non abigit a substantia rei, neque quitate ulla, non sub-
 stantia per se ad defectu est eo motu qui aliquid
 a substantia abigit aut remouet, iam uero localis mo-
 tu a rei substantia non ipso abigit, sed in animal loco
 mouetur ne remouetur aut secundum quitate aut in
 substantia deperdit, sed ad aduultu aliquid quitate
 animalibus, ad augetur, secundum quitate malitiam et
 secundum substantiam inuentionem ad animalis et oritur
 igitur motu secundum locum ut potest quod a rei substantia non
 deperdit abigit deperdit aut quior et postea et quior
 ab quitate concluditur in eo aduultu motus
 motus secundum locum primus est celeris quod prius
 et tempore, et Natura et dignitate.

Hactenus motum secundum locum inter ceteros species motus
 primus esse ab Aristotele ostensum fuit. Verum quia motus secundum
 locum duplex est. Alter quidem simplex et alter mixtus et
 est Aristoteles: 1. Celi. Cont. 6. Simplex autem ad hunc bipartitus
 movetur. Alter in recto est qui recto itinere fit. Alter vero
 circularis eo quod progressus est quicquam motus secundum
 locum simplex primus. Sicut quod in recto, aut circulari,
 aut ex utroque compositus. primus quod ostendit motus rectus
 primum non esse, ad quod ostendendum perducit ipsum alter
 non esse non probat, nam si alterum non est perfectio al-
 terius censeri non debet. Et quoniam motus rectus duplex
 esse potest. Alter qui recto itinere subsistit, et motus describitur
 tunc vel sursum tunc. Alter vero est motus rectus qui
 recte locum appellatur, ut cum aliquid a loco inferiori ad superiorem
 movetur locum atque statim a superiori ad inferiorem locum re-
 vertitur. Sicut in motu recto est, sed cum reflectione
 facta, idcirco Aristoteles ostendit motum rectum nec uno nec al-
 tero modo spectari esse, nam in primo modo, ut patet a boni
 reflectione facta, et hoc est motus qui inter opposi-
 tos contrariosque terminos fit. Diversi sunt finis ha-
 bet a principio alterum esse non potest, quia cum finis habeat
 et terminum ad quem diversum a principio a quo incipit
 moveri finis est et terminus. id vero motus rectus
 inter terminos contrarios fit ut a loco superiori ad
 inferiorem, vel e converso. Diversum habet finem a suo
 principio, quod inferior superiorum locum qui terminus
 habet motus rectus, inter se maxime displicent. Sicut

motu recto aeternum esse non potest, quod solum est incommensurabile.
 sumpta ab effectrice causa complari debet, nam motus
 rectus a mortali causa lutoque manente imperfectus, siquidem
 a forma eliminatur, quod aliqui corruptibilibus est, originem
 vel dicitur igitur motus rectus aeternum esse nequit. Con-
 locutio ergo eo evidenter habet, quod mortalis causa cum
 causa aeterna effectum producere non potest. Quod vero
 motus rectus reflexus spectant esse non possunt, unum
 numero ita persuadet, quod species diversa sunt continua
 esse non possunt, non in lapso liquore continuari potest,
 iam vero motus reflexi inter se specie distinguuntur
 quod cum motus reflexus fiat inter motus huius et deorsum
 huius, motus sursum et deorsum inter se esse contrarios
 sunt specie distinguuntur, igitur si motus reflexi con-
 tinuari non possunt, quidcirco motus reflexus a nobis nu-
 mero nec continuus neque aeternum esse potest. tamen si
 motus reflexus aeternum esse possit, secundum rationem
 et saepe saepe repetitas vires, ut si terra ab infero
 loco moveatur sursum & ita revertatur et subinde
 sursum moveatur, mox deorsum & ita sursum moveatur
 et ita in infinitum motus hic reflexus aeternus erit, sed
 non unum numero neque continuus, sed plures erunt motus
 in infinitum repetiti et reiterati. —

Quod motum reflexum unum numero esse non posse
ita persuadet, motus ille ut unus est continuus qui
nulla per se quiete interceptus est, ut scriptum est in
libro 5° Physicorum a contrariis. infra, id vero in motu
reflexo dedit quietis media, vel quod sensu percipimus
vel quod insensibile est, nam si aspiciatur ab eis locis
in altero monente loco, itaque ad eundem locum pervenire
velit, unde moveri incipit, id quod factum esse
non potest sine quiete. iam vero, cum motus reflexus
quiete interceptus est, id non est unus nec continuus
ac proinde motus reflexus unus numero spectatus esse
non potest. Quod vero motus mixtus compositus
ex recto et circulari alterum esse non possit ita
persuadet, nullum compositum ex duobus partibus quarum
una est aeterna et altera corruptibilis, aeternum
esse potest, siquidem id quod aeternum est ex amaris partibus
aeternis compositum esse debet, cuius rei illud signum
est nam licet equus aut lea componatur ex membris
quae aeterna sunt, ex forma propria quae corruptibilis
est, non tamen equus aeternus esse potest. iam vero motus
mixtus ex recto et circulari compositus est, quorum
alter est aeternus et circularis ut demonstratum
fuit in 3° Contrariis. Suius libri rectus vero corruptibilis
est, idcirco motus mixtus ex recto et circulari alterum

aut esse non potest quod sit ut cum motus secundum locum
 plene distribuitur in motum simplicem rectum, mixtum
 et circularem sequitur quod si neque rectus simpliciter, neque
 mixtus, alterum esse non potest quod motus ille qui statuitur
 esse in contr. 53. eternum esse nullus alius esse possit
 nisi motus circularis. & hoc patet illi Problemati
 quod eo loco ab Aristotele propositum fuit, de quo querebatur quid
 nam esset motus ille qui nunquam numero alteratur et
 continuus est. statuitur fuit nullum aliud esse nisi
 circularem motum quod hoc est patet. tunc confirmatur
 motus ille quod non sit et contrarius in contrarium
 sed ab eodem in eodem qui ut dicitur per hoc non
 habet ^{a principio} ~~in principio~~ a quo incipit eternus censeri debet
 iam vero motus circularis secundum totum per ut si totum
 circuit orbem non est de contrario in contrarium
 sed ab eodem in eodem, incipit enim ab oriente et ad
 idem reuertitur, coniungiturque finis cum principio
 incipit enim ab oriente, et cum ad idem reuertitur
 quod cum eum in finem erit et in principio, ita ut in
 motu circulari idem sit principium ac finis, non aliter
 ac in linea circulari itaque motus circularis per
 se habet aliquod unum numero et per se spectatum est aliquod
 nulla quiete intercepturn.

Cui addi alia id est de parte motus mouentis
 superioris ab eorum altitudine sicut si in iunctura est
 motus qui ab externo mouente inchoat promanans
 aternus est id uero motus circularis a motore ex-
 terno ut a Deo est. Siq[ue] ex parte inchoat ut
 per se tum ex accidenti, p[er]fectum, est motus
 circularis inchoat[us] ex parte aternus est.
 Ex quo quist[us] n[on] fert motus circularis factus in
 semicirculo q[uod] totus non implet orbem ut qui sit
 ab oriente in occidente aternus esse non potest nisi ad
 deflexione[m] ut potest q[uod] ab oriente incipiat ad
 occidentem et ab occidentem q[uod] eandem lineam ad
 orientem remittat sed motus si non est unus nume-
 ro sed plures et inter se differentes, solus itaq[ue]
 motus circularis qui totus circumit orbem celestem
 unus numero. Primum atq[ue] aternus est quo fit
 ut inter eos alios motus motus circularis solus
 primus sit, q[uoniam] aternus respectu eorum q[uod] inducunt ali-
 quos motus sunt primi est. Cum itaq[ue] motus circula-
 ris inter ceteros alios solus aternus sit, solus
 itaq[ue] omnium aliorum circularis motus primus erit
 at n[on] ferit ab quist[us] circularis declarabitur.

Inter motus species motum Circularem solum eternum perpe-
 tuumq; superius ab Arist. ostensum fuit. Ex qua Conclusioni
 Arist. inferrebat solum motum circularem aliorum omnium primum esse
 q. Arist. nonnullis rationibus persuadet, quarum prima quae ponitur in Cont.
 25. qui ita legitur q. autem latioris circularis prima sit
 non aut inquam prima ea est perfectum prius est imperfectum
 eto iam uero motus circularis perfectus est, quoniam sicut linea cir-
 cularis super qua motus circularis efficitur perfectior est linea
 recta super qua efficitur motus rectus, ita motus circularis
 perfectior est motu recto, igitur motus circularis prior est
 motu recto, et ex consequenti prior est omnibus speciebus
 motuum, et inueniuntur quae quodlibet species motuum, motu locali posteriori-
 res sunt siquidem quodlibet est prius priore ipso et posteriori
 posteriore. Cum igitur motus circularis sit prior motu locali
 recto q. celeris speciebus motus prior est, igitur circularis motus
 omnium motuum primus est. Solutio 2^a ea est, eternum ne dum
 ipse solum est dignitate primus est mortali et caduco, in
 uero motus circularis ut antea statuitur est, perpetuus et
 atq; eternus, motus uero rectus corruptibilis igitur motus
 circularis prior est motu recto. Ex quo sententiis inferri
 debet, alio quoque speciebus motuum priorem esse ut antea illatum
 est. Ceterum oppositio illa q. ab Arist. sumitur non arguit
 eternum ne dum ipse solum est dignitate corruptibili prius ipse

consideranda ē, nam licet de prioritate ipſius eviden-
tiam habeat, de prioritate tamen præſentis contra ſe di-
ſcultate habet. n. uero mta prima æterna eſt, forma
uero mta huiusmodi caduca & corruptibilis eſt.
Et tñ mta prima corruptibilis forma dignitate prior
non eſt, q. ex eo q. latius, qm actus ſimply potentia
perfectior eſt, multo. n. q. ſtantis ē & q. eſt actus,
quod id q. potentia ē. cum aut mta potentia ſit
forma uero ſit eodem de qua & actus, igit mta qua
uis æterna ſit, corruptibilis forma perfectior non ē
ac p. inde non recte ab Ariſt. dictum eſſe udr. ætern-
um corruptibilis dignitate prius eſſe. Cui obiecto
ita eſt occurrend. Ariſt. p. p. ſitione ita intelligi val-
eſſe q. æternum p. ut æternum eſt, q. ſtantis dr. eſſe eo
q. corruptibile eſt, nō licet mta potentia ſit ac p. inde
ſac. rōne multo ſit imperfectior forma que eſt actus
tamen mta ea rōne qua æterna ē, præſentior eſt
forma qua corruptibilis. Idem q. alio mō Ariſt.
p. p. ſitione p. p. ſendi q. æternum q. actus eſt, perfectione
prius eſſe dr. eo quod corruptibile ē, iam uero
cum motus circularis actus ſit, t. app. eſſe æternus
q. ſtantia prior eſſe dr. motu recto qui corruptibilis
eſt. Tertia rō. qua Ariſt. idem q. ſuadet in

Hoc consistit. Mensura prior est 1000 mensurato
 siquidem mensuratum et mensuratum & mensura ipsam
 supponit. iam vero motus circularis mensura & non
 motus recti sed omni aliorum motuum, qui sunt in hoc
 inferiore mundo, ut memoris ab Arist. 2° de Motu. i. Meteo
 Cap. 1. his verbis. Oportet mundum hunc inferioris & superio-
 ribus. Ceterisq; contineri esse, ut dicitur videri diuini numeri
 inferioris inde regatur & gubernetur. itaq; motus cir-
 cularis veluti mensura a qua ceteri metimuntur. sed &
 ceteri motus continentur omni aliorum motuum primus est.
 Postrema ratio Summi est Motus regularis, qui se
 semper similis est a principio ^{ad} ad finem. prior
 est motui irregulari atq; difformi. iam vero motus
 circularis regularis semperq; uniformis & sicuti est
 intelligentia mouens & celeste corpus q; mouetur semper
 uniformia sibiq; similia sunt, est motus circularis, quous
 alio motu prior censeri debet. quod Constante consensu
 est. Quarta Empedocli, Anaxagorae, & Democriti.
 Arist. confirmat in Cont. 77. Et qm motus localis
 alter est simplex & alter mixtus. sicut motus
 circularis prior est motu simplici recto, ita etiam
 prior est motu mixto. & ratio est qm simplex
 prius est eo q; mixtum & compositum d. itaq;

motus circularis cui simpliciter sit, motus mixtus ex recto
et circulari statui debet. quomodo cui qd situm fuit
ab Arist. in Cont. 53. qd situm esset motus ille qui
vires numeris spectantibus esset & continuus, pariter et
primus hoc in loco ab Arist. explicatum est. Deinde
tunc qd motus sit nullus alius est, nisi motus circu-
laris qui orbis celestibus proprius est. Sed quoniam
motus sit circularis primus et alterum a primo
eternum momento dependet, nec ignorare oportet
causam et causas proprietates a qua effectus alius
proveniat. eam 1^a in Cont. 78. conditiones et
proprietates movens aeternum explicare instituit. An
si divinus movens aeternum a quo motus circularis
aeternus dependet sit materiae magnitudinis alligatus
sitq. imparabilis atq. indivisibilis qd sub his verbis
nisi est Cont. propositum quod autem hoc verum movens
aeternum necesse sit imparabile esse, nulla magnitu-
dine habere aut nilam nunc dicamus. San autem
de Movente aeterno Arist. explicaturus, tres
primus accipit Hypotheses sibi ad hoc demon-
strandum intervenientes. 1ª est qd movens finitum
hoc infinito, movere minime potest. Altera Hypo-
thesis est quod virtus infinita et aeterna in ma-

quantitate finita consistere nequit. ob eam sane cum
qm in qd sequeretur q infinita velocitate moueret
ac pñdi ipi momento, q ad saltu sit motusq natur
aduorset, igr saltu e, virtute infinita magnitudini
finita iugitam e copulatam esse. Tertia Hypotesis
est virtute finita in magnitudine infinita dandae
periri posse, ob eam sane eam, quia ut declara
ui fuit 3 lib. Cap. de infinito, magnitudo infinita
corpusque infinitum in reu na non reperitur, sed
omne corpus omne magnitudo proprijs terminis e
finitis coeereat, q si infinita moles non reperitur
igr virtute finita in magnitudine infinita reperiri
non pot.

secundum

Justiniani Vult. in Cont. 78 demonstrare primum mouens
q autor e circularis motu termini imparabile esse oibz
magnitudinis corpore. ad aut tres illas Hypoteses sibi
informantes accepisset. mo in Contex. 79 rationem format
qua concludit. Primum mouens in magnitudine non reperiri
ratio aut ea est, nulla uirtus infinita in magnitudine finita
consistere pot. Secundum mouens est uirtus e potentia in
finita, igr primum mouens in magnitudine consistere nequit
Ex qua Conclusionem statim conseqt primum mouens im
parabile non in se habetq, esse. siq d q in magnitudine
non est, liberum est a materia e quantitate

itaq in diuisibilibz prorsus est. cum mta una cum
quantitate diuisibilitatis causasset. Ceterz qm hoc
demonstratio satis perobscura est, capz diligenter ex-
pendenda e, qm ex hac magni momenti conclusio
pendet, ut patet de impossibilitate primi mouentis
& qm tota difficultas ex maiore illa ppositione pen-
det qua de nulla virtute infinita in magnitudine con-
sistere potest, idcirco danda opera e, ut hoc uelut ex-
plicetur. Dubitatur aut in hoc consistit. scilicet maior
ista dicitur intelligi de potentia infinita in duratione.
hoc e de virtute eterna que duratione infinita appel-
latur, qm ad infinita secula perdurat, quod intelligi
dicitur de potentia infinita in vigore, siquidem autem
potentia in vigore infinita illa est que infinita non e
ad aliquam uelocitatem, sed quacumq uelocitate mo-
ueat adhuc minore moueri potest, ut si spacio 24 hora-
rum moueat adhuc maiori uelocitate minorq tempe-
mouere potest, ut exm Imperator infinitos uiribus
e- uigoris esse dicatur si infinita potentia non
liberet, ad concludendum copia exercitum. sed quo-
cumq militum numero congregato, adhuc maiorem
numerum & in infinitum perducere posset. iam uero
si maior illa ppositio de potentia infinita in duratione
~~indurante~~ intelligatur pfecto falsa esse uideatur

qm virtus diuine infinita & eterna, in materia
 & in magnitudine consistere potest. Enimvero eclipse
 corpus potentius habet diuine infinitum, quia eternum
 est, et in magnitudine naturam habet, itaq; virtus
 infinita in diuine in magnitudine esse potest. quodlibet
 oppositum si in hoc sensu intelligatur satis ambigua est ueritas
 Si uero dicatur ipsam intelligi ab Aristotele de potentia
 infinita in vigore, id demonstrationi accommodari non potest.
 qm 889 in minore propositione huius disceptat inquit primus
 motor est potentia infinita, qd probat ex hoc Vigore
 quia mouet tempore infinito: iam uero ex hoc qd mouet
 tempore infinito hoc est tempore perpetuo non deducitur esse
 infinita virtute aut vigore, sed solum esse eternum
 atq; incorruptibile: nam si ex hoc qd mouet tempore
 perpetuo sequeretur esse infinita virtute tunc
 cum intelligentia deus citra Deum moueant etiam
 tempore sempiterno, qd intelligentia deus essent infinita
 virtute, qd qd nec secundum ueritatem nec secundum Aristotelem
 dogmata dicuntur. cum in confesso sit apud omnes
 esse finitas virtutes. Dubitatur autem solus sit De Deo
 apud an infinita sit virtute atq; potentia, cum
 itaq; uel uno uel altero modis deus demonstratur quod:

instantia subeat, cūp tota demonstratio reddatur
ambigua, qua ostendit primum mouens in magnitudine
non reperiri, usq. adeo nequid fecit. Quorū hoc
dubitatio, ut in Conit. 74 huj 8° lib. dixit
huius dubitationis solutionem non nisi summa et diligēti
longioreq. tpe habita esse. puto autē ego ppositū
dubitōm ita occurrundū esse, q. maior illa ppositio
dicens uicinis minimū in magnitudine reperiri non
pōt, prima intentione ab quib. non intelligatur
de potentia infinita in uicinis uel (ut autē) in
rigore, sicut ostensū ē ex aduersatione mino.
ut ppositio sed ppositio illa maior ab quib.
intelligitur de potentia infinita in durōne et de po-
tentia eterna, ut sit sensus Nulla potentia infinita et nulla
virtus seu forma mouens eterna in magnitudine
esse pōt. Hoc est in natura ita reperiri non pōt ut de
natura siue educta sit, nam forma quicūq. et uirtus
mouens eterna per assistentia in magnitudine
et in natura reperiri pōt, sicut nauta q. assistentia
inest nauigio, nemo n. nisi ciab ille pōt quin deq.
ostium primo mobili asideat, cuius motus in or-
bem clariatur ac prinde in magnitudine et in
materia q. assistentia inest, sed finis q. de negt

ut Deus obis et quibus alia forma & virtus
 aeterna in magnitudine et vita (per informationem) sit
 hoc & ut informet, et de virtute sine traducatur
 & id ea est, quoniam si sunt in modo in magnitudi-
 dine esset perfectio esset corruptibilis quia omnis for-
 ma que de virtute sine traducitur mortalis et corru-
 ptibilis est, quoniam vero virtus ista mouetur quoniam in ma-
 gnitudine ponitur aeterna est, igitur nunquam corrumpetur
 itaque corruptibilis est per ut in magnitudine est
 quoniam vero ponitur aeterna, nunquam corrumpetur; si
 vero nunquam corrumpetur, igitur perpetuo resistet, et
 tangaturque a causis corruptentibus ipsam, quoniam si
 corruptibilis est & nunquam corrumpetur id certe
 minime fieri poterit nisi quia vim habet perpe-
 tuo resistendi causis que ipsa corrumpere possunt
 Sed quoniam virtus quoniam perpetuo vim habet resistendi causis
 corruptentibus. est infinita virtutis, quoniam si finitas
 virtutis esset, quoniam superaret virtutemque a
 causis corruptentibus. igitur quoniam corruptentem
 cum igitur nunquam a causis corruptentibus labefactum
 possit igitur esset infinita virtutis. Sed quoniam virtus
 infinita hoc & que infinita habet agere potentia
 spiritus momento mouere potest, itaque de primo ad

et animal. si virtus infinita e eterna. in materia
magnitudinemq; confisteret, infinita velocitate, tem-
pore momento mouere posset cum aut id falsu sit, nōq;
motui aduersetur, quippe qui ut dictu e. in
6. lib. surreptiuū fit tpeq; metum. (q; falsu) e id
q; asseruntur ut tota forma mouentem eternam
in mta magnitudinemq; reperiri. nec obstat mystici
allata de cœlesti corpore, nam cœleste corpus essen-
tiam habet. quod ex mta constat, neq; in hoc se-
ppositiōis ab aliq; intelligitur. ut sepe essentia seu
substā alicuiq; corpore eternam mta uel magnitudinem
non habeat quia cœlu substantia quide) eternu e
q; in materia e quantitate habet sed ppositio ita
intelligitur. nulla potentia infinita e nulla po-
tentia actiua q; mta aliud e. nisi forma mouens
eterna, in magnitudine q; in mta reperiri po-
ita ut mta formet & de mta sibi traducta
pp rationem assignatam.

Lectio 22^a. Cum satis in lectione quanta aduersa fuerit minor illa
ppositiōis demonstratiōis q; mta. statuta q; fuerit, maior illa
intelligi de potentia infinita indurōne uel eterna e qm
termini sicut conpūtur in maiore ita accipi debet in
minore. cap. eul dicit in minori ppositione primus motor
e potentia infinita intelligitur primus motor infinitu q; q;

214

indivisione hoc & eternum esse, q. compositione facile
intelligi potest, qm probat primus motor esse potentia
infinita ex hoc quia ipse infinitum movet. motus autem
nec virtute & potentia arguit eternum q. infinitum in
divisione appellatur. Sed qm non laici contentione cer-
tant. Propterea quia primus motor plenius q. est eternus
sit infinitus virtutis ac vigoris, propter q. hoc in re
germana fuerit. Quia scilicet breviter explicandum est.
Latini interpretes quia dogmata ad Christianam religionem
valere cupientes dixerunt, ut D. Thomas et Doctor
subtilis primus motor esse infinita virtutis, ita ut
quocumque voluerit possit velocitate movere, & licet
ita brevi spacio moveat, possit adhuc minori tempore
movere. Ex altera parte querr. confuit primus
motor finis virtutis ac vigoris esse, ut apud ipsos
legimus in ulto cap. de substantia orbis vel de natura celestis
et plenius alijs in locis. in 2o lib. de celo. qua in
re ut magis scilicet afferamus probabilius & quia con-
stantia magis scilicet querr. quid Latini q. id
duobus potissimum rationibus. ex quibus probari potest. 1o q. d.
2o lib. de celo. Cont. 35 ubi quia. nist q. si celo
addenda essent tunc primus motor cum dispositione moveret

ex eo quod uarietur quodam ^{aliquo} pacto proportio
inter mouens & mobile: iam uero si primus motor
ex Arist. forma esset infinita virtutis consecutus illa
nullus esset ^{momenti} virtutis, quoniam etsi celo ne uim sed plus
adijcerent sydera, primus motor atque ullo labore
et in fortigatione moueret, quoniam cum primus motor esset
infinita virtutis, superaret excedentem resistendam
ipsius mobilis (per additionem astrorum, quoniam virtus infinita
ita quod longissime superaret eam excedit mobile quod
potentius habet finitum). Si itaque Arist. consecutus for-
ma esse debet dicendum est primum motorem finitum
Sic virtutes atque potentias, ac prout si primum mobile
magis esset uigilans siue addiderit cum labore moueret
Sed hoc hoc ratione ostendit si primus motor esset infi-
nitus virtutis moueret in instanti, quod cum falsum sit
& non motu aduersum, quoniam motus ipse metum, igitur
falsum est id quod primum finitum motorem primum esse infi-
nitum virtutis. Consecutus ^{hinc} ita deditur virtus infi-
nita igitur infinita uelocitate mouere, sed mouere
infinita uelocitate, est mouere ipso momento,
igitur primus motor si infinitus esset virtutis ipso
momento moueret, Ceterum Arist. in hunc modum

non^o fac ex quib^{us} dependentes in Cont^o hoc
79. illi uario mō occurrere conati sunt, prius q^d
sic q^d tametsi primus motor sit infinitus virtutis in
tū moueret in infinitū, qm̄ non mouet ex nō
necessitate & in quantum p^ot. sed libere mouet
& in quantum uult, & p^oinde licet rōne suę virtutis
infinitę mouere posset minori t^op^oo intervallo quā
et p^opario horarū, tū quia ita uult, mouet ueloci-
tate et horarū p^opario. Sed hoc rōisio ab Arist.
ex q^uo male differtur, qm̄ s^odm̄ de cōtra Arist. De^o
opt^o mouet ex nā & necessitate hoc ē licet
De^o opt^o per uoluntatem agat et p^o cognitionem
attē nēnō agit, ita q^d oī voluntas libera nō ē
sicuti uoluntas dōib^{us}, non sicuti ac ignis nēnō ago-
re d^o et sicuti ignis agit in quantum p^ot ita et
primus motor cū nēris agat sicuti dōs suas uires
agit, et p^oinde si esset infinitus esset virtutis infi-
nita moueret uelocitate h^ois q^uo mouendo t^op^oo
(D. & bonas alia exco^ogtauit insciue) dicent
q^d De^o opt^o tametsi infinitus sit virtutis p^oma-
u^oq^u ipse nēris agere non tū mouebit h^ois

momento. qm non inter se primu mobile mouet
sed media alia intelligentia, que uelut imperatrix
est. que cum sit finis uirtutis, finita quia etiam
mouet uelocitate et p finito ipso intervallo. Quod
se prius motor immediat primo mobili moueret
pfecto rō allata alig momento haberet. Quia
hoc rōis ista quā consentit, sed qm ista in p
ficia. Cont qd momentu intelligentia quiescat
ex numero orbis nigr. tot esse intelligentias
quot sunt orbis. Ex qua Hypothesi illud colligitur
cuiusq orbis ppro ad asserere intelligentia. q si
prius motor media alia intelligentia primo orbis
moueret, ipso primo mobili dū assereret intellis
gentias ut pōt. Deq opt et altera q, ut mini
ma esset, q. ipso plures sūt intelligentia quot
orbis. q ut quā: aduersus, q. & illud q. ut
D. Thomas dicitur Opt. primo mobile immediat
minime mouere. quod utra q. esset uirtus in robou
uo. nigr. Si prius motor esset infinita uirtus
ipso momento moueret. Tapp statuendum est
q. ut quā dymonia. Deu Opt. sciam et quib
alia

alia intelligentia finita habere virtute^m atq^{ue} po-
tentiam mouendi q^{ue} declarant querr. 2 Celi
Corr. 62. p^{er} m^{ag} q^{ue} o^mn^{es} formas siue aternas
sunt siue m^{ul}tas coniuⁿctas in hoc collunt q^{ue} o^mn^{es}
sunt finitas virtutis, licet inter se postea differant
quo ad duronem, q^{ui} q^{ue} m^{ul}tas coniuⁿctas sunt q^{ue}
durone finita atq^{ue} mortales. q^{ue} vero a m^{ul}ta soluta
sunt atq^{ue} est intelligentis durone sunt in-
finita atq^{ue} aternas. Sed licet hoc scdm^{us} q^{ui}st.
finita uerissima sint, t^{amen} scdm^{us} Christiana religione
nam ab o^mnⁱ ulla desistenda dicend^{um} est primu^m
moueri q^{ue} infinitas virtutis. Libere q^{ue} mouere
est agere, et licet uero intelligentis finitum
habere virtutem ac potentiam mouendi.

Idem 213.^a

Duo ab Arist. demonstranda in Corr. 78 proposita sunt
v^{er}unt quor^{um} alter fuit primu^m moueri omni magnitudinis
est q^{ue} o^mnⁱ mole capere q^{ue}st. Alter uero ipso impar. tale
est penitus inmensibile est. ad autem ductu^m primo in
ordine p^{ro}posito satisfecisset: n^{on} alter q^{ue} ex secunda primo
deductum explicare instituit. Ita mitiq^{ue} primu^m Moueri
est omnino inmensibile, q^{ue} ex eo deductum, ad cum
primu^m moueri o^mnⁱ magnitudinis capere sit & ab o^mnⁱ
t^{am} m^{ul}ta soluta, q^{ue} non diuiditur neq^{ue} explicanda

& vlt^a
8 Junij
1581.

ad extensionem & divisionem ipse & immens quantitas
est una cum materia in causa. Et ut forma que in
materia sunt partes habeant divisionem ad divisionem
subiecti non solum ac albedo quod in superficie ac per se
divisa est ad divisionem superficiem subiecti in quo
est. Et Aristoteles statuit Cap. de quantitate tractata est
albedo quanta est superficies. nam quantitas ut docet
Aristoteles & Metaphysica. Cont. 12. divisibilitatis causa est
& quibus substantia materialis partes & accidentis partes
habeat. Hinc apud Philosophos recepta est quod quatuor illa
sunt. Omnis forma, quod de materia quicquid habet
cuius partes habet extensionem est ad extensionem
subiecti cui indaret, quod sit, ut forma quod a materia
et a quantitate separata est, inpartibilis in divisione
nisi sit, ut potest quod erant causa divisibilitatis
que quantitas est cuius subiectum non compositum nec
ei passio contraria est. Cum itaque Primum mouent a
inter concretionem liberum sit atque solutum, ex se sua
magnitudinis & quantitas, igitur est ab omni divisione
liberum atque solutum esse debet. Sicut hoc duo Theore-
mata inferri debent. Primum est quod divisibilitas propri-
us est solumque contraria materialibus formis atque mortalibus.

244
reliquum vero ē q̄ indiuisibilitas primū aternū
atq̄ abstractū tunc it̄ p̄p̄ea quist. statuit primū
mouens quia aternū est & a magnitudine separātū
impartibile atq̄ indiuisibile esse it̄ ut non sit totū
in toto orbe & pars eij in parte orbis, sicut se se
habent m̄tāles formae at aīa vegetabilis & sensitiua
in aīa h̄a ignis. Vegetabilis n̄ tota ē diffusa q̄ in to-
to ego ammāni & pars eij in parte corporis
ad inueniuntur. declarans aut̄ p̄p̄ea q̄ primū mouens
impartibile sit, in qua celi parte resideat, inquit
primū mouens potissimū illis residere ubi potissimū
eij operis conspicitur. Et q̄m eij operatio
maximē apparet in oriente p̄p̄ea ea in parte
primū mouens residere dicimur q̄ ut p̄p̄ea n̄telligi
potest ad aduertendū ē q̄ ea primū mouens nec
potest sit quicquidq̄ spiritus, locum nō occupat
neq̄ loco circumscriptur, quia loco circumscripti
solū res corporis competit. sed primū mouens
& quicquid alia intelligentia adesse d̄r toti orbi
atq̄ ut p̄p̄ea aīa in loco se d̄r secundū ope-
rationē hoc ē q̄ ibi q̄se d̄r ubi operatur

quomodo uero in toto orbe tam operatione quae
est, ideo in toto orbe locum ad operationem esse dicitur
Verum quia eius operatio principaliter magis apparet
in una parte quam in alia, ut potest in oriente
magis propria. Sed inquit. Primum mouens potest
in ea parte ad inueniri (quod) inibi celerior
uidetur esse motus in orbem. Hoc Explicato
Sicut uidetur in Cont. 84 (Dubitatione) mouet
de motu prociatorum hoc est a quo uel impellitur
uenitque dicuntur ea quae precipitantur, ut cal. in ignem
impellitur lapis aut (per aerem) impellitur sagitta
eius propositum. Dubitatio causa ea est quod cum
dixerit ibi primum mouens, respiciat ubi quod principaliter
magis conspicitur motus, sic autem ead celerior
esse uideatur in oriente ea in parte auctor mo-
tus esse dicitur, nam quo motus proximior est mouenti
celerior esse uidetur. Sicut uidetur dubitatio de motu
prociatorum a quo fiat, nam ista sunt quo uiciniorem
impellenti et propinquantem eo celerius mouentur, quo
uero longius distant ab ipso uicino, eo de-
bitius tardiusque mouentur. quod nam autem est hoc

mouens qm non satis conuenit, p pta in solone
 dant hoc in loco qm est disputanda q potuit cui
 sane occurrens ngt q proiecta a duobus mo-
 uentib: moueri dicuntur & a p pte & a par-
 te ipsius medij per quod mouentur, sua illud
 medium fuerit aer sine aqua, a p pte qd
 uoluit a parte uero ipsij medij p pte magis,
 quod hinc in mod efficitur, Sagitta n impellit
 simul finitima sibi et p pte aeris parte mo-
 uet, hinc autem parte aeris mota, una cum alia aeris
 parte sagitta ulterius p pte, et ita succedunt
 ab a b parte aeris sagitta ipsa impellit quousq
 debitor hactenus motus desinit motus ipsij
 sagittae, quod Arist: in 2o de Qial: questione
 exemplo, quibus illustrant dicant, q si quis se
 habet genitor a quo excidit semen p questione
 filij, ita se habet p pte aut lapide aut sa-
 gitta, ita uero genitor ngt, ita se habet, quod
 semen ipsij p pte e in motu matris uicinis
 latet eiq virtutes impartitur, a qua in aere

parentis ex semine filius quod in quo ^{generat} ~~generat~~
virtus in semine descendit, agit in virtute ~~generat~~
et quo semen ipsum auctum est, nec necesse est
nisi existat et generet ipsi semini semper presens
sit sed satis videtur a genitore semel impressa
ita nisi se se habet prout in motu pictorum
proveniens. n. sibi proxima parte acrius movetur
ipsius virtute imprimi qua mediante sagitta
sagitta alterius impellet quousque prout virtus
virtus languidior et ad aliam quo minus alterius
sagittam impellere non possit. Qua dubitatione sic
obiter soluta. ^{h. 1} in Cont. 86. qui a hinc et
deinde 8° ^{libri} ~~libri~~ concludit q. de proportionibus misce-
rat dicens Determinatis autem his manifestum
est impossibile est primum movens et mobile autem
quod magnitudines hinc. in super conspicuum
est impossibile manifestum est esse. quia in parte
sicuti existat. Sic quo ad hoc tractant ad
primum movens, qui ^{est} ~~est~~ omnis Effector et argu-
mentum ad quod omnia reducuntur. ita minus mo-
ventis in partibilibus Octavus hinc librum

tanquam line sigillare voluit. In quo sane libro
 quod Theorema primum ab Arist. explicatum
 fuit in q. 1. tota summa huius Octavi continet. quod
 primum fuit Motum in q. 1. e. in communi et
 ante e. ubi dicitur esse q. in 1. Capite of
 pensum fuit. Secundum Theorema illud fuit in reg
 unius sitae atq. repertum corpi q. semp mouet
 ac prinde aliquid extare motu numero vni
 eternu ac sempiternu q. in 1. 2. parte. i. Cont.
 21. ad cont. 53. reg. ostensum fuit. Tertium
 Theorema fuit. Motus sunt eternu & contin
 nuu nullu aliud esse nisi circulare motum q
 effectori corpi propius est. q. p. q. inter ex
 ternu motu solus eternus est atq. omniu pri
 mu q. i. cont. 53. atq. ad 78 atq. Cont.
 declaratu fuit. Vltimum Theorema fuit
 primum mouens q. effector e. et principiu huius
 motus circulantis eterni, ab omni m. labe
 e. magnitudine solutu e. ac p. p. omni ex
 parte incommensurable ac inparabile q. Theorema
 i. Cont. 78 atq. ad finem declaratum fuit.

[The text on this page is extremely faint and illegible due to the quality of the scan. It appears to be a single paragraph of handwritten text.]

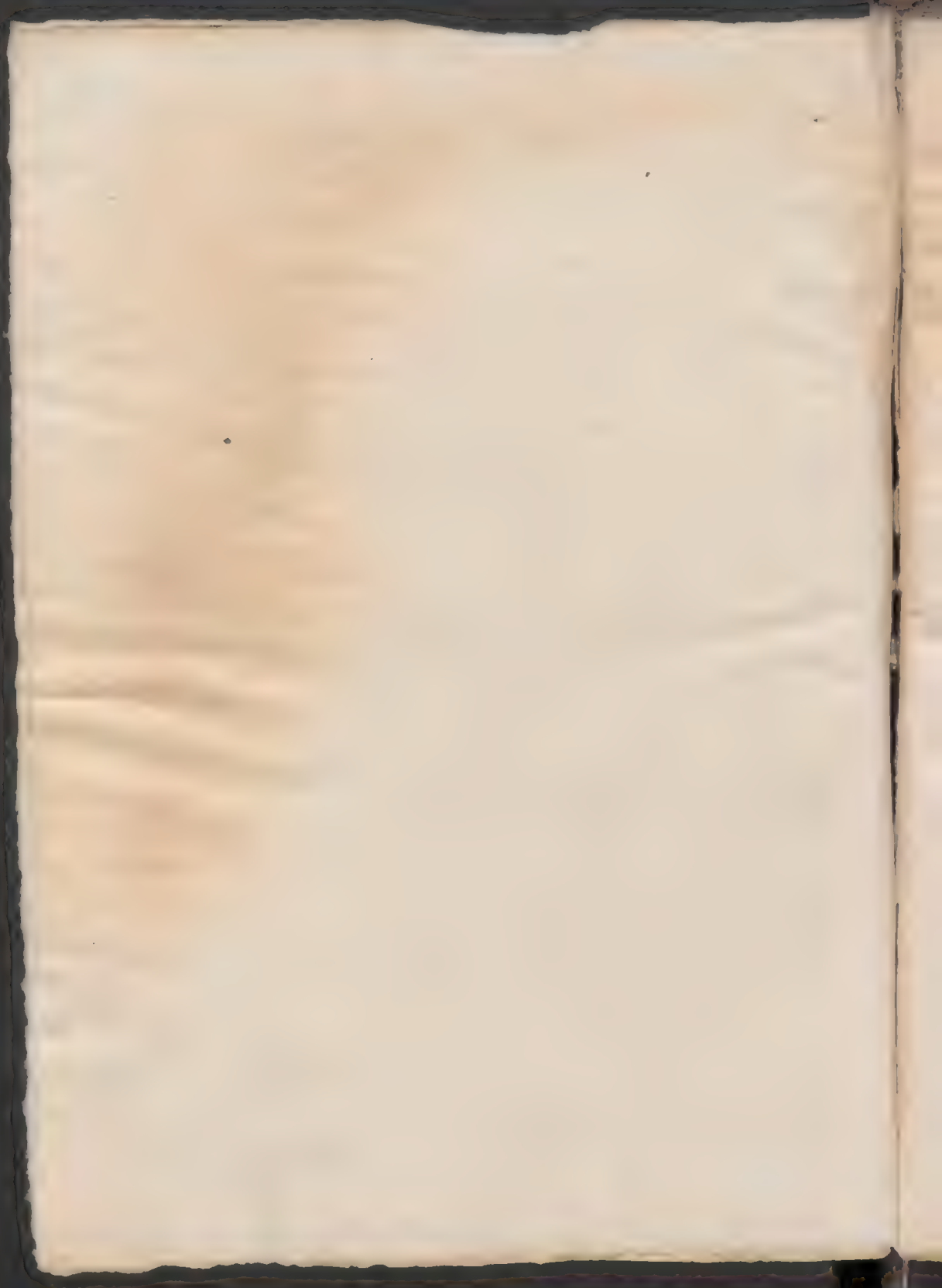

Excellentissimi Doctoris Fredan-
gebi Mercenarij de Calore Natura-
li tractatus.

Quinto Domini .M.D.LXXIX.
Patavij publice traditus.

Lectio Prima 7 Novembris.

Cum Secunda de Hic. nonum precedentis anno in hunc
de Calore innato me verba doctrinae pollicens eram: quod cum
inopia adactus cum non habuisset, non desissem. Compensavi
non promissi. Aggredior itaque tractatum de calore innato. cui
cognitio licet sit difficilis, tamen minime asperanda cum Philo-
sophi et Medicis manifeste nescia. Quod Calore in innato vivens.
non omni operationes dependet, in cuius opte temperato, vita sanitas
et in male disposito febris, varij morbi ac infirmitates, morij
ipsa et extremum consistere. Et ipse Hippocrates videns utilitatem
illius tantum, in eo essentialem alia ponere non dubitavit. Quo factum
est ut licet Galenus in alijs libris plurima verba de eo fecerit,
tamen et unum particularem librum scripserit. Neque Aristoteles et po-
steriores tam medici quam Philosophi ab ea refuerit alieni, quod quidam ex-
plicanda illi non plurimum intuduerint. Quare si videri amittit
ac valetudinis colique de morij febris et aliorum morborum
fugiendo non habendum. Et Calore quoque, cuius beneficio nostri
voti reddimus copiosius, non minime nos sapere debeat, in illis
non cognoscenda plurimum immorari debemus. Ut igitur facilius cogni-
tio nobis esse videatur istius Caloris, et ut tanto magis summa
necessitas et utilitas illius pateat, illi tota nostra brevissima
aliquot lectionibus explicare cōstimus. Sed quoniam in re ardua et
difficili, Methodo certa per quod oportet, ideo per Methodo

progreder

progreſſum, et tota tractatione in 6 partes diſtribua,
 In prima parte dicat, quo nam pacto de calore innato nobis
 agendum ſit hoc eſt Si tantum nobis de calore humano, an omni
 uiuentium et eſt plantarum tractandum ſit. Quoniam uero hoc po-
 tulat decima ordo, at minus eſt ratione eſſentia rei
 explicetur, definitio et oſtendiſſima aſſignetur et adferatur
 quod nominis et latini uolunt: ideo ſecundo loco, adferatur caloris
 definitio, et declarabo quod ſcilicet. Iſta uox Calor innatus.
 Quia uero poſt definitionem ſequitur eſſentia rei et explicatio:
 ideo tertio loco nam eſt ſententia illius explicatio et quæſti-
 o. Utz iſte calor innatus ſit eſſentia et non omni corporum om-
 nium: ſupra eam omniſum functionum corporum nec uel id eſt
 Utz ut illi qd anima eſt ſuper eam non ſuperiatur alia eſſentia
 uel omnium corporum. In 4. loco poſtea quod oſtenditur
 iſtum calorem non eſſe eſſentialem animæ uiuentium eorum
 quoniam unus ſit elementaris uel diuiniſſimi naturæ.
 Et ſunt duo Problemata ſc. qd nobis nam iſti caloris parte
 faciunt. Et quoniam iſte calor innatus habet illi, aſſum in
 epe uiuentis idcirco 5. loco agitur de eius munere et uſu.
 In 6. tractabo de fonte caloris. Vnde uel cor ſit uerus
 font illius ut Galenus et Arriſtoteles uoluit. In Summa ſunt tres
 tractatus in ſex partes diſtribuerunt.
 In 1. oñdam quomodo de calore agendum ſit nobis
 In 2. quod nominis et definitione illius adferatur.
 In 3. oñdam Utz ut ſit qd anima uel inſtrumentum illius
 In 4. Utz ſit Elementaris uel Diuiniſſimi explicatio
 In 5. Fontem illius aſſerit uel. Utz cor ſit illius font
 In 6. De eius munere et uſu tractationem habebit.
 Prima pars. Quomodo de Calore ſit nobis agendum
 Quoad primam partem uel pponimus dicere de calore
 innato, non dicimus de calore ſolui humano ſed dicimus
 de calore omni uiuentium corporum Galenus et ceteri Medici
 tractantes

tractantes de eo tantum dicunt de calore inmani
epis, unde in Gal. in lib. que scribitur contra Liem de
Calore innato, agit tñ de calore inb immam dicens
Calida innata in pueris & semine. sanguine in adultis
in ribz sanguine in ribz. Nec mirz q tñ de Calore du
mam agit Medici, qd cum tñ circa corpus humanu
se se occupet, no ante circa epa alioqz uiuentiu ideo
agunt de hoc calore, tñ de immam agunt. Philo.
propter uero quia uersantur circa oia uiuentia, no aut
circa humana tñ corpora, unde tractat de calore ut &
color oib. uiuentib. et plantis. Suius aut est q no est
idz dicere calidz innatu, et calor innatu, na maxima
e inter hoc duo Differe. Calidum innatu, ut in
con Liem testatur e corpus calidz, uel affectu id est ca
lido innato, uel calore innato e primu corpus q in qua
noae oriunt, affectu calido e calidum. Calor uero in
natus dr esse forma. Quod dr Liem in lib. 1. p. 15.
dr. n ibi calidum esse subiectu cu forma, calore uero ta
tum forma. Distinguntur n inter se Accidentia in conu
to et Accidentia in Abstracto. Accidentia conu
cum forma scilicet, Abstracta aut forma tantum. Non pro
nimis itaqz nos dicimus de calido innato q de subtili
calida innata q de primis uiuentis corpori partibus,
que p in questione fiunt et arguuntur: primo n partes
que ex semine oriuntur in questione affectu calore nati
appellatur partes calidas innatas q habemus calorem.
sed pponitur a nob dicunt, de calore q e forma exstent
in partib. primis corpis uiuentis. Neq hoc ptermittend
dixi q dicunt de Gal. in domine scilicet calidum innatu
dici sanguine et semen. Ans. n mo hoc intelligend est.
na non intelligit ille q calidum innatu q substantia calida
est semen et

ut semen et sanguis. Semen enim et sanguis non possunt
aut prima partes viventes esse quia in questione arguitur
et quae appellantur calides. Sed cum sit sanguis et semen
in caliditate innata, ita intelligendum est, quasi velis dicere
substantia quae sunt et quodammodo ex hoc semine et ex hoc
sanguine appellantur calidae innatae. Nam quod primum
est sanguine et semine debent quodammodo esse, statim
corruptum forma sanguis et seminis, quod cum sit utriusque
forma illorum corrupta in eam confirmata, et post eorum
peritionem forma sanguis et seminis, utriusque substantia calida
ex hoc sanguine et semine orta, dicitur calida et affe-
cta calore naturali in generatione. Quam sanguis et se-
men non erant calidae innatae, neque primum partes originis
viventes, sed postea primordia generationis appellatae.
Acceptum igitur hoc calorem non est calorem innatum. Sed per
calorem innatum, quod non enim in se est forma.

Secunda pars De Definitione Caloris innati
resoluta iam prima parte, et constructa quoniam ex calo-
re non est agens sit. scilicet ut consideremus quod dicitur esse
vel calor innatus. calor innatus scilicet calorem non in
tota natura primogenitum, quod oritur per a principis generationis
et qui quodammodo simul nobiscum. Dicitur innatus ad diffinitionem
caloris acquisiti, Nam Galenus de Causis puls. lib. 1. cap. 1.
declarat verba Hippocratis. Apud 15. de quibus essent plurimum
habent caliditatem innatam caloris. Nam duplex est calor
innatus et acquisitus. Innatus est qui simul nobiscum
nascitur, acquisitus autem qui acquiritur ex similitudine, ut in
invenit. videre licet. Calor autem innatus a principis
est generationis id est est, quod naturalis et proprius, quia calor innatus
in nobis est non exuberans et temperatus, et proinde naturalis
est, et cum sit esse naturalis. In nobis esse simul proprius

tangit ad naturam

tanq. a nra d. m. Sed licet immans calor nalis
 e. p. p. m. int. re. v. n. e. re. l. i. x. n. t. r. i. v. n. e. d. i. f. e. r. e. n. t. i. a.
 p. m. i. a. t. i. o. n. i. s. a. n. t. e. q. u. a. d. d. i. c. t. u. m. n. a. l. i. s. u. p. p. o. s. i. t. u. m. i. b. e. r. a.
 m. e. n. t. i. s. c. o. m. m. u. n. i. f. i. c. a. t. i. o. n. i. s. e. c. c. o. s. e. m. m. e. n. t. i. a. t. i. o. n. i. s. d. e. q. u. o. q. u. a. l. i. s.
 i. t. a. d. i. c. t. i. t. C. a. l. o. r. i. m. m. a. n. s. q. u. e. d. i. c. t. u. m. i. n. c. i. p. i. t. i. n. t. h. e. m. e.
 e. t. e. m. p. e. r. a. t. u. r. i. s. d. e. p. i. t. a. e. s. p. l. a. n. d. q. u. i. n. t. i. m. i. t. i. s. a. c. t. i. o. n. i. s.
 l. e. n. t. i. s. i. n. c. u. b. i. c. u. l. o. O. r. p. r. i. m. o. i. o. n. e. s. u. b. i. e. c. t. i. o. n. i. s. e. m. m. e. n. t. i. a.
 n. a. l. i. s. q. u. a. l. i. c. e. t. i. n. q. u. o. l. i. b. e. t. v. i. u. e. n. t. e. r. e. s. e. n. t. i. a. c. a. l. o. r. n. a. l. i. s.
 t. a. m. e. n. t. i. s. n. o. n. i. n. d. i. s. i. n. u. e. r. i. t. i. d. e. m. c. a. l. o. r. p. r. i. m. o. C. a. l. o. r.
 n. a. l. i. s. h. u. m. a. n. i. s. e. q. u. i. c. e. t. i. n. h. u. m. a. n. i. s. c. o. m. p. o. n. i. t. e. r. t.
 p. p. r. i. m. o. t. i. m. h. o. m. i. n. i. s. n. e. q. u. i. n. a. q. u. o. n. e. q. h. o. m. i. n. i. s. e. a. l. i. s. v. i.
 a. e. n. t. i. s. Q. u. i. d. e. m. i. n. e. c. o. m. m. u. n. i. t. a. t. i. o. n. i. s. V. o. x. u. i. c. e. t. a. t. p. p. r. i. m. o.
 o. m. n. i. b. h. o. m. i. n. i. b. c. o. m. p. a. r. a. t. i. o. i. l. l. u. d. a. c. t. i. o. n. i. s. b. r. a. t. a.
 v. i. u. e. n. t. i. a. t. i. n. s. i. n. q. u. o. l. i. b. e. t. i. d. e. t. e. s. e. c. o. m. p. a. r. a. t. i. o. n. i. s. n. o. n.
 e. r. i. t. e. x. a. q. u. o. v. i. u. s. e. u. i. q. p. r. o. p. r. i. a. t. i. o. n. i. s. n. a. n. t. a. n. i. q. u. i. s. q.
 p. p. r. i. m. o. i. o. n. e. d. e. t. e. r. m. i. n. a. t. i. o. n. i. s. t. a. b. i. l. i. t. a. t. i. o. n. i. s. n. o. n. a. b. i. l. i. t. a. t. i. o. n. i. s.
 a. l. i. s. d. i. s. p. o. s. i. t. a. s. u. n. t. i. n. s. i. n. q. u. o. l. i. b. e. t. h. o. m. i. n. i. b. i. n. a. l. i. s. n. e. q. u. i. s. q. u. a. l. i. s.
 h. u. m. i. d. i. t. a. t. i. o. n. i. s. i. n. a. l. i. s. c. a. l. i. d. i. t. a. t. i. o. n. i. s. N. e. q. u. i. s. q. u. a. l. i. s. h. o. m. i. n. i. b.
 n. o. e. p. p. r. i. m. o. s. e. d. i. n. s. i. n. q. u. o. l. i. b. e. t. i. d. e. t. e. s. e. c. o. m. p. a. r. a. t. i. o. n. i. s. n. a. n. t. a. l. i. s. e. c. a. l. o. r.
 i. n. o. b. i. e. a. l. i. s. i. n. c. a. r. n. e. c. u. l. v. i. n. s. q. u. a. n. i. a. s. i. t. e. x. p. o. s. i. t. i. o. n. i. s.
 i. l. l. u. d. i. n. e. s. i. c. c. u. l. e. x. s. i. n. q. u. i. a. t. i. o. n. i. s. h. o. m. i. n. i. s. e. c. a. l. i. d. i. t. a. t. i. o. n. i. s. e. t.
 p. p. r. i. m. o. s. i. n. q. u. o. l. i. b. e. t. i. d. e. t. e. s. e. c. o. m. p. a. r. a. t. i. o. n. i. s. n. a. l. i. s. e. c. a. l. o. r. n. a. l. i. s.
 q. u. i. t. i. n. e. x. a. q. u. o. n. o. e. o. m. n. i. b. p. r. i. m. o. I. u. d. a. s. p. e. c. t. a. t. i. o. n. i. s.
 A. n. t. i. s. t. i. q. u. e. M. e. s. s. e. r. d. i. c. t. u. m. c. o. n. s. e. c. u. t. i. o. n. i. s. e. p. e. r. f. e. c. t. i. o. n. i. s. a. c. a. l. o. r. e.
 n. a. l. i. s. e. p. p. r. i. m. o. Q. u. i. n. a. l. i. s. e. t. e. m. p. e. r. a. t. i. o. n. i. s. a. p. p. r. i. m. o. c. o. m. m. u. n. i. t. a. t. i. o. n. i. s.
 i. n. d. i. u. i. d. u. i. s. i. n. b. o. c. i. d. e. a. l. i. u. d. i. d. e. s. c. i. e. n. t. i. a. e. q. u. i. c. u. l. p. r. o. p. r. i. a.
 p. r. i. m. o. a. q. u. i. d. e. c. a. l. o. r. e. i. m. m. a. n. s. t. i. n. t. i. s. t. a. d. i. c. t. i. o. n. i. s. c. a. l. o. r.
 i. m. m. a. n. s. d. u. o. b. m. o. d. i. s. s. u. m. i. t. i. m. 1. o. m. o. u. e. n. i. e. e. x. p. r. i. m. o.
 2. o. i. m. p. r. i. m. o. e. f. u. s. i. o. n. e. q. u. o. d. a. u. s. c. a. b. u. l. o. h. u. m. a. n. i. s. u. p. p. r. i. m. o.
 c. a. l. o. r. i. m. m. a. n. s. e. i. l. l. e. q. u. i. o. r. t. i. s. e. a. p. r. i. m. i. p. r. i. m. o. q. u. i. n. a. l. i. s. e. c. a. l. o. r. e.
 s. u. p. i. o. r. e. a. u. t.

calore aut vocabulo uno calore influente uel influ-
uo: ex quo calore genito in corde et diffundente a corde
per uenarum ad singulas corporis partes, hic calor p-
pagatur in immatris, id est latiore vocabulo hoc dicitur
ad id quod de format: format. Vbi dicitur dicimus calore
immatris dupliciter. Scilicet 1° quod omnem a principibus generat;
nunc et sic nunciat in singulis membris; 2° quod
diffunditur a corde, et omnem ex nutrimento, et
propagatur ad omnes partes corporis. Causas assignat quare
calor immatris ex nutrimento de immatris cal est
aeriformis et de esse immatris, quia conseruat calorem
immatris, quod principibus generat omni. Cum itaque
animus de calore immatris accipimus proprium calorem
deest genitum ex principibus generationis.

Tertia Pars. Utrum idem sit calor immatris
quod Anima uel instrumentum illius.

Item post vocis confectionem et definitionem rei essentia ex-
plicanda est natura caloris, ideo de duplicato more illius essen-
tiam et quare. Unde esse calor immatris sit essentia et natura
et sit anima uel sit additum quod essentia animarum. Hic sunt tri-
plex, et de eundem de uia animarum, omni uia animarum et plan-
tarum, et de ab eo generata, et ad eam ablationem in morte.
Galienus et 1° de vulgaribus morbis capitulo 1. et 1° Hippocratis aphorismo 15. dicit
quod nihil aliud generatur de Hippocrate anima comae uia efformat, ad augere, in-
teritque nos ad mortem per hunc calorem immatrem. Quare calor
est anima uiuentis. Post hoc dicitur anima Hippocratis sulcorum ratione, quod quod
non caret fructum. Ratio autem dicitur est, illud dicitur esse essen-
tia et anima, et primo non causa operationis spiritus animati, quo sublato
corpus animi auferitur, et quo uariato, uariatur et anima
corporis operationes. Sed ut experientia esse demonstrat sublato
calore immatris corrumpitur ueniens seruato illo seruatur, uariato
uariatur, nam remisso calore remittitur nutritio. Si esse fue-
rit optimus, et nutritio erit optima. Item calor est essentia

animator.

determinatio tunc ad unam dispositionem, forma n. ignis
non mouetur inferiorum, terra non mouetur nisi superiorum
in aqua quibus est, id de aqua et aere dicitur. Sicut et
Sicut sunt huiusmodi in eis de rigore et palpatu ubi quidam, qui
fuit quod caliditas immutabilis mouetur a b inferioribus quibus partibus
ad exteriora, et e contra, et magis requiritur. At causa
huius rei est, quod caliditas immutabilis est causa leuitatis et ratione
illius mouetur inferiorum tantum, quantum autem reuocatur a
superiore ad inferiore partem quod e contra illis nam, tunc
ille calor non mouetur deorsum quatenus est calor, sed
quatenus est eorum temperantia frigiditatem, frigiditatem n.
mouens est deorsum tendens. Ut igitur Aristoteles rationem in
una sententia, mixtus est ille hoc Aristoteles probare, Calor
immutabilis non est secundum Aristotelem. Acrio est omni motus quod fit secundum
contraria loca non est a calore, quod determinatur ad unam
dispositionem id est. Sed nutritio et augmentatio sunt secundum
contraria loca, ergo non emanant a calore, sed a forma
superiore videtur ab anima. Alias rationes duas sequens
lectione explicabimus.

Secunda Lectio Octaua Nouembris

Calor immutabilis animam non esse quod anima, super lectione
una ratione probatur, nunc idem confirmo ex eisdem Aristoteles
fundamento de anima text. quod ubi Aristoteles requies praecep-
tissima, quod putant essentia anima in calore immutabilis posita esse
hanc unam rationem, Calor immutabilis approposito eo basibili corpore
augetur in infinitum, anima vero corpora non crescit nec augetur
in infinitum, sed habent terminum magnitudinis et mer-
nem, igitur inuenta corpora non aluntur, nec augentur a
calore immutabilis tanquam a primaria causa sed ab anima, igitur ca-
lor immutabilis non est anima. Si enim esset anima iste calor tunc ap-
posito nutritio augetur in infinitum, et ita anima non ter-
minum magnitudinis non haberet. Verum aliquis vult quod
fortasse uellet defendere Hippocratem, non de huius ratione Aristoteles.
inquit, quod nullam habet officinam, nam Aristoteles non videtur
concludere

concludere de calore iam elementari, q^{ui} consistit
in temperamento et confirmat ex mixtione elementum
Hipp^o aut loquitur de calore ignis sed de calore immato
q^{ui} non est elementaris sed divinus et celestis. et bene ia-
lori Hipp^o vult esse aiam qua^m posita in corpore calor
elementaris. Et p^{ri}mo dixerunt Arist. nullus est.
Iuxta factu docuit: Leonel. in lib. p^{ri}mo Paralog. in tra-
ctatu de Calore immato voluit indicare dicit non, ego sa-
ne nescio, ubi dicit Calorem immatum sem^p Hipp^o esse divinum
et Sim^p esse aiam non aut elementarem, et Arist. voluit
ista n^{on} r^{ati}o si p^{er} Hipp^o afferat nulla est s^{ed} Hipp^o 1°
et 6° lib. de morb. vulg^{ar} cap 1° voluit calorem immatum
esse calorem elementarem. Nam n^{on} est essentia caloris
innata est temperamenti, q^{ui} declaravit vulg^{ar} lib. 3. de
Temperame^{nto}: Cap q^{ui}. ubi n^{on} q^{ui} n^{on} est essentia, qu^{ia} du-
mam corpus adauget et format est calor immatus, q^{ui}
temperamentu^m est, temperamenti aut^{em} resultat ex mix-
tione Elementor^{um}. Sed q^{ui} Sim^p temperamenti efficaciter
est qualitas calor, tanq^{uam} q^{ui} exten^{dit} alia^m qualitatib^{us} p^{ri}mo:
natur, determinatioq^{ue} temper^{is} h^{ab}et a^utem p^{ri}mo. Ideo co-
temper^{is} Sim^p est q^{ui} et alior^{um} r^{ati}o appellatur calor
innatus. Unde habet volu^{nt} Hipp^o et Gal^{en} calorem innat^{um}
tam esse calorem elementarem. Ergo et Arist. docuit
calorem ignem non esse aiam, con^{tra} Hipp^o et Gal^{en} excludit.
Sed licet ita res se habeat, t^{amen} r^{ati}o Arist^o: apud me est
dubia est. inspecta, est nulla bene contra Hipp^o q^{ui} an-
tequam ex^{ist}entia adfero r^{ati}o p^{ri}mo dicit r^{ati}o. q^{ui} h^{ab}et
accipit das d^{icit} p^{ri}mo. Maior est calor ignis apposto
combustibili crescit in infinitu^m. Minor est p^{ri}mo
natur. constantia n^{on} augentur in infinitu^m, Ergo hoc aa-
quum non p^{er}manet a calore tanq^{uam} a p^{ri}mo causa,
alioq^{uam} ista aiam existeret in infinitu^m, Sed hoc
quodlibet.

augmentum proveniat ab anima, calor vero non est anima.
Maior potentia est habere dulcem sensum. Primum est
quod calor ignis appositus combustibili crescit in infinitum, ita ut
ignis et illud quod augetur ab igne per gradum in infinitum
nec habeat terminum magnitudinis. Secundus sensus
est quod calor ignis appositus combustibili crescit in infini-
tum et respectu in terra vastum molle, ut ista molles
respectu terrae terminantur et infinita. Tercius duo sensus
prior est falsus, quia dicitur Aristoteles in primo contra 37 habet
coram naturalibus sunt terminata magnitudinem
semper maximum et minimum, si hoc est, et igitur ignis qui
immensatur inter corpora naturalia habet determinatam mollem
et igitur non potest augeri in infinitum. Secundo combustibilis pri-
mum sensum falsum esse ex ipso Aristoteles, quod de questione
tertius dicitur in de augmento et in de forma, nam
augmentum non semper terminatur, sed semper forma materia
non recedit ut maneat. de augmento fit semper forma
forma autem est terminativa et terminata quantitate.
Item acquiritur ut Aristoteles 3. Ethicorum hoc textus testatur, et igitur
forma et omnia corpora naturalia quae formae sunt numero et habet
determinatam quantitatem, igitur calor et corpora naturalia
et igitur habet determinatam quantitatem, si hoc est non
poterit crescere in infinitum. Intelligitur igitur quod molles in 2.
habetur et crescit corpus in tam vastam mollem, ut ista mol-
les comparata una cum corporibus videatur esse infinita.
Et sic est sensus Aristoteles. Calor ignis appositus combustibili
crescit in infinitum et in maxima molle quae infinitati
similis esse videtur. Sic intellecta maiore ratione non
concludit contra Hippocratem nam cum dicit Aristoteles: calor ignis crescit
in mollem infinitam, nec est hoc de calore, ut ignis reperitur
modo calorem ignis existens in epe animato et remissus
temperans, nam in vita continuis remittitur, licet in aetate
descendit. crescit et augetur. Cum igitur calor in invicibilis

et remissus

it remissis. ergo adauget corpus in medietate quan-
 titate, non in maximam mollem. Concludit itaq. rō dō
 tantū hoc q. calor ignis excedens mētē adauget in
 infinitū, et in maximam mollem. Ergo hoc uerū ē dīcē
 re de calore, ut ē in igne nō aut ut est in cpe alato
 frigida cpo dubio de rōne exist. pōnere sūnt.
 in lex: dō r. de flā, alia rōne vltm ad probandū
 istūm calōre nō esse aīam, et mgt in corone uide-
 re penitūm quōr qualitates contrariis mētē dū calōr
 sūmūm ē. itē, cū si pter calōre nō reperit in
 cpe aīa, sed tū sū qualitates, sequetur elemēta dīstribi
 in viuente cpe, et pōnere loca pōnā. Cum aut elemēta
 q. continēantur, unita in cpe viuente q. petūt sua loca
 pōnā, ergo pter q. elemēta et pter calōre immānū
 reperit aīa, q. continet dōc elemēta simul unita, aliqū
 q. uia tendēnt deorsū elemēta sūnt sua rōne et itā
 dīstributū. Quare cōcludam in viuente cpe reperiri
 virtutē superiorē velt animū. q. dōc elemēta cōtinet.
 Sed cū dōc mētē determinatōne possit aliq. obijcere
 dīcēs. Itā dīcēs in viuente corpore, nullā alia esse
 virtutē, q. continet elemēta pter aīam. Hoc aut vīdē
 esse dubiū, q. pōt contineri dōc vlt elemēta forma
 mixti uel formā elemēti, q. si esse dōc. Ergo nō sūmptū
 dīcēs dōc vīrtū adscribēda ē. Auerr. et simpl. hīs
 faciūt dū dubitū et dīcūt neq. formā mixti, neq.
 formā elemēti posse continere elemēta pter aīam pōnā.
 Non elemēti q. si dōc cū formā elemēti uel cū
 grāuē, uel leuē. Si leuē tūc nō cōtinebit elemēta
 grāuia, si grāuē nō cōtinebit leuē, facile n. leue uo-
 labit ad sūū locū pōnā, neq. ēt leue pōt cōtine-
 re elemēti grāuē, cū sua nā facile ferunt ad contrā.

Ergo hoc cōueniē.

¶ In hoc continetur non per esse forma & lementum non
mixta, q. forma mixta determinatur ad unum. Si q. h.
loci aut in unum vel deorsum rōne & lementum q. de mixta nō
in det. Arist. 1.º cōtra 1.º exp. 7. igitur si quomodo continetur
erit forma mixta tunc mouebit vel in unum vel deorsum
rōne determinanti & lementum. Si fuerit graue mouebit
deorsum. Si leue in unum. Ergo est distracta & mixta
¶ Prima igitur est sola q. continet hoc dicendum. Item sunt
tria fundamenta, q. Arist. probat contra Hippoc. 1.º lib.
¶ Item esse aiam & aialem corpus aialem q. esse
in hoc mundo tantum addit aialem q. exere dū opā hōib.
attulit. Hoc dicitur cont. 41. 2. De qua laboringens nō ē
aia sed illi in formā. Et 2. de parib. Arist. cap. 7 ubi arguit
de cambio dicitur. importare pūda illi q. dicunt calore
in natura. Iste aiam, cui tū sit instrumentū q. opā hōib.
illius ad instrumentū. Et si q. calore licet animal
per se sit & si dicitur malum & feram esse fabrum
& nesciunt ut q. d. sit tribuendū instrumentū & q. d. opā
hōib. sed opā hōib. Dubitō aduersus hoc. Nam hoc
nō Arist. statim ē calore innatū esse instrumentū
aialem, ut aut Arist. 2. de parib. Arist. cap. 1.º dicitur
Quod calor ē alia qualitas in quibus uiuentium
concurrunt ut mīa. Sed unū ē q. nō potest esse instru-
mentū opā hōib. & mīa, nam mīa ē efficiens nō
coincident in unū, efficiens ē agere, materia pati,
Si igitur idem ē unū esse nō potest mīa ē instrumentū, ergo
calor nō ē dici instrumentū, si ē mīa, uel si ē instru-
mentū, nō potest dici mīa amplexib. De hoc dicitur hoc facile
Nam calor innatus ē celestis qualitates, licet quicquid
calor concurret in quibus uiuentium, ut instrumentū erit mīa.
Quod concurrat ut mīa & bātū, q. forma nō potest in mīa
introducī, nisi congruenter fuerit opposita. Nam 2. de q. d.
1.º exp. 2.º.

tex: 24 ad Arist. Actus actiuos recipiunt in materia
 bene disposita, hoc aut dispositio fit per qualitates et
 calorem. Et in lib. de morte et in vita de materia
 viuente, participatio anima a calido naturali. Sempiternum
 vero, per calidum naturale, aut intelligit qualitate, aut materiam
 dispositam atque affectam calore et qualitate. Notandum
 1. part. Apud Galen. Calida duobus modis fieri
 per calorem et per calidum subiecto calido. Iam uero videtur
 per quod Arist. per calidum intelligat calorem, quia anima non
 est forma ipsius accidentis, nam est beatitudo eius naturalis,
 ergo accipit calorem per subiecto calidum et per materiam dispo-
 sitam et affecta qualitate. Ergo calor naturalis cum sit dispo-
 sitio materiae per introductionem anima concurrunt ut materia.
 Quia ut in 1. form. 3. de generatione 30 et Aver. in com-
 loco de natura animae semper imperfectum ut loco materiae
 Quam saltem querit, et de materia decepta. Messag. cap. 1.
 cum ad Vegetatium et quasi materia sentiens anima, non quod sit re-
 vera materia, sed ut materia, quatenus disponit materiam pro
 introductione sensitiua, quae est sensitiua disponit materiam
 per introductionem intellectiua. non aut putamus, anima
 simpliciter habet animam aduenire homini, uno modo ipse infunditur anima
 intellectiua, quae habet inferiores sub se continet, sed hoc tamen intel-
 ligimus de operationibus illarum, nam vegetatiua disponit instru-
 menta quae operari possunt sensitiua. Et ideo cum prius creari
 inferioris Vegetatiua quam sensitiua et hoc quam intellectiua, di-
 citur una per alterius introductionem materiam disponere Unde si quis
 anima per operationem materiam se dicit ut materiam, et omnia quae se tenent ex
 parte materiae, et habere ut materiam, itaque calor immensus concurrens
 ut materia et facit ad unionem anima cum corpore, et pro eadem intro-
 ducenda disponit materiam. Et quoniam anima non potest multum iri corpore
 sed multum

ad uult conseruari, conseruari aut non est in corpore nisi
dispositiones, tandem in repositum in corpore, quia dicitur et debet
ita mensura caliditatis, ipsi calor qui disponit materiam, ad conserua-
tionem animae in corpore conseruat. Immo autem anima introducta in materiam
uult operari (tunc enim de perfectum est et in operem uersam
dicitur in forma absque operatione imperfecta est) non potest autem operari,
nisi mediante calore immoto tanquam instrumento, ideo calores
currunt ad materiam agendi et operandi ut dicit Aristoteles 2 de genera
et. Concurrunt itaque calor et anima ut est in istis. Ad
materiam quatenus est dispositio pro introductione forme, ut in
instrumentum quatenus inuenit operationibus. Quod philosophi
declamant Aristoteles in libro de respiratione in genere, dicitur namque est
aer in aere calidus. Aer uero calore ut in libro non ut materia
nam fides uolens facere gladium, uolens calidum tanquam instrumentum
agendi ad molliendum ferrum. Aer autem namque, quia uolens calore
tanquam materia est tanquam instrumentum. Unde sciens calorem immotum
et modis potest considerari. scilicet respectu forme generantis
et respectu forme genitis et respectu operationis. Si 1° modo
concurrunt ad materiam, si 2° modo ad instrumentum. Ad primum
Aristoteles agens et materia non coincidunt, dicendum est, id de uera
materia tantum intelligi, modo calor immotus ex sua natura est agens,
similitudinarius aut fortiter nomen materiae. Verum occurrit
ad hoc unum consideratione dignum. scilicet si calor immotus descendit
ad instrumentum animae, cum uerum sit, ut calor ipse adhibetur
et exercens operationibus. Illi uero nutritio, augmentatio
et generatione. quia in anima est quod anima non potuit exercere habet
rationes sine calore. Sciens quod cum dicitur necessarius ex eo habet
quia anima ipsa ut habet Aristoteles 2 de partibus animalis cap. 6 habet
omnia habet uero, ut nutrit generat et incrementum faciat
non potest autem nutrire et conseruare instrumentum in substantiam car-
nis et carne generat nisi procedente a ratione. Neque enim potest
nutrire

nutrire, nisi conuocet nutrimentum, quia conuocatio nil
aliud est nisi alteratio nutrimenti, igitur anima si debet nutrire
augere et generare, prius ut nutrimentum alteret obiectum
cui est. Cum autem obiectum fiat inter contraria quod prius
non ibi agens et patient, non agens est contrarium patienti
ut huiusmodi. Aristoteles 10 de Orm et meteorum cap. de Actioe et
passione text. 55. simile non agit in simile. Ergo anima
si debet nutrire augere et generare debet conuocare non facit
hoc nisi alteretur quia alteratio debet esse inter contraria
igitur et anima debet esse contraria, nutrimento quod alteratur, cui
quod illa sit agens hoc patient. Sed anima non est contraria
nutrimento quod alteratur, substantia non substantia non est contraria,
ergo non est immediate anima alterare nutrimentum. Scio
omnes vult ut anima habeat nutrimentum quod de se habent contraria.
Causa necessitatis huiusmodi est defensio est sensato partem 40.
assignat ab Aristotele. cui quod quare ignis ut ignis ut est
substantia non agit, et tandem, quia omnis actio est ratione contrarii,
ignis autem ut ignis non debet contrarium. Ergo ita non agit
ut ignis sed ut calidus. Calor non debet contrarium ut
frigiditate. Sic nos dicimus quia non debet contrarium
Ergo non potest alterare nutrimentum, ergo debet medius calor
quo mediante agit. Hec igitur fuit causa quare calor naturalis
adducitur anima ut nutrimentum. Quare tota hanc lectionem
perstringamus 3. Theoremata. 1. Calor innatus non est
anima sicut illius nutrimentum. 2. Calor innatus docuerit ut anima
est ut nutrimentum 3. De causa necessitatis caloris innati, quia
anima non potuit agere in nutrimentum, tanquam quod substantia non fortiter
sicut est illa, nihil autem agit nisi in contrarium. Ergo calor est
tanquam medius et nutrimentum illius, quo mediante anima nutrimento
et alias operationes suas adhibet.

Terma Lectio

Tertia Lectio. Decima Novembres.

Quæ pro Hippocrate Johia ad plandum calorem immensum alicui esse
in scientia ratione allato fuerunt rationes. Quæ per se
erant. Illud ad cuius ablationem auferitur, et posuimus ponitur
et variationem variatur effectus. Et ipse per causa illius, sed
ad ablationem caloris immensum ante videtur et variatur opera-
tionem eius alicui; sed calor immensus est prima causa opera-
tionum alicuius, et per consequens et calor est anima.
Hanc rationem de partibus, quibus cap. 1. tractat Aristoteles, et est eius
uerbis, et ut non cum solutio intelligi possit. Dicitur enim ibi
Arbitrari calorem immensum alicui esse perinde et quasi dicamus
ferrea vel malleum alicui esse. Arbitrari autem nunc Aristoteles
aliquis voluit, ob id alicui esse calorem, quia de operationibus alicuius
loqui solent, et sine eo non operentur, quod absimile est dicitur
tamen Aristoteles: et constituta in hoc quod non ualeat ista consequentia
Inueniuntur uiuentibus corporibus, nutritio et augmentatio, et quantitas
sunt a calore immenso. Ergo calor est anima: Et ille qui non ualeat
hoc sicut et non ualebit dicere, Scimus et sciamus sunt
a malleo calor ex parte autem. Ergo sunt principes causas
placuit malleus est et ferrea, et inde est non posse ob
id dici calorem alicui esse. Alexan. Aphroditi in Paraphrasi
ad Alia Cap. 10 accipit hanc solutionem dicitur Insuper philosophi
putarunt calorem immensum alicui esse, quia nutritio et aug-
mentatio et quantitas ab eo proficiunt uiderunt. Et aut
solutio clarior fiat maior limitanda est et sic intelligenda
Illud ad cuius ablationem tollitur et variatur effectus
per se et principium, illud est principium et est operatio
alicuius. Sic intellectus maior minor est falsa, nam
ad sublationem caloris, non ideo et principium auferuntur
operationes. Cum enim corrumpitur compositum, corruptum per
et per se.

et per se ad corruptionem aëris non caloris, nam hoc fit
 ex accidenti & quatenus quod corruptibile non sit servari illa
 in corpore. Quæ res est per solatio simpliciter ab arte cōco
 illustrari potest, nam rei evidentia ostendit, quod ad variationem terre
 variantur effectus fabri lignarii. Si enim terra qua videtur
 fieri lignaria et instatur ad molendam (cammin) obfusiores
 habeat dentes, fabri lignarii male molunt camminum:
 Si vero acutiores habeat dentes, conficit neapolim ex sua
 sententia, variantur itaque effectus ad variationem terre sed
 non per principium, sed tamen instrumentum. Unde Regula
 est. Si aliquod operoneb mediante aliquo instrumento, promant
 ab agente, eademque variantur, tunc illa variatio per rationem
 instrumenti, non rationem agentis est principium, quod regula ex
 superiori exo et ex hoc patet. Quia est principium
 a quo promanant operones, nutrire, argere, et generare
 mediante calore instrumento. Si hoc operoneb aliqua inanimata
 non ob variationem aëris hoc accidit, quia nunquam remittitur
 aëris, nam substantia non suscipit magis nec minus, semper manet
 eadem, sed variantur hoc operoneb ratione instrumenti et ca-
 loris, nam si calor fuerit remissus, et in morbis evenire
 solet, aëris remissus agit, quia instrumentum videtur calor remissus est.
 Et ideo ista operoneb corporis animati auferuntur ad abla-
 tionem caloris, sed non per se sed instrumentum, principium
 auferuntur ad ablationem animæ. Secunda res erat ex
 Aristotele. 2. de Animalium. Cap. 3. ubi dicitur In semine reperitur
 aliquid, quod secunda facit semina, et hoc vocatur quod calor
 quod spiritus est, et nam quod in hoc semine reperitur, quod non est
 ignis sed est portione videns elementis stellato. Unde cum
 appellatur calore est spiritus et nam, nam autem est esse rei.

rei et primus principum motus, Ergo si calor calor et
nā. est ostendit corpus aīali. Ut intelligatur ista
verba Arist. sunt explicanda. Appellat Arist. calorem
in semine spiritum et naturam, unde sic videtur quod de substantia Arist.
idem est calor naturalis et spiritus rectus, ratione tamen differunt
calor enim innatus quatenus nutrit concoquit et sibi simile quatenus
appellatur calor innatus et naturalis: quatenus autem permeat
istam seminis materiam, et ex ea offormat omnes partes
viventes spiritus appellatur iste calor spiritus quia permeans est,
et ideo per se quatenus et ab Arist. ob eandem rationem
Vetus et aer nō sunt spiritus appellatur, quia ut aer permeans
est spiritus et ventus. Iste autem spiritus a Gal. appellatur corpus
non quatenus, quia est de usu parvis spiritus ita definitur.
spiritus est exhalatio vel vapor, qui ex benigno et tenui con-
surgit sanguine, et immiscetur. Jam vero exhalatio est
aether et corpus, vapor enim ille qui ex terra madefacta
a sole in supremum tollitur est corpus. Sed notetur quod cum
est Gal. spiritus est substantia vaporosa orta ex tenui sanguine,
loquitur non de spiritu innato, qui est ortus a natura et ex se-
mine et a principibus generationis, et est pars spiritus similis
sed loquitur de spiritu influente, qui est substantia vaporosa orta
ex sanguine in corde, et dispersa per totum corpus. Quod
si igitur sumatur spiritus pro calore innato, tunc ille calor
innatus est a principibus generationis, unde sciemus duplicem
esse spiritum innatum et influentem. Ceterum licet secundum Gal.
spiritus non sit unus tantum sed triplex videtur naturalis, vitalis
et quasi. Naturalis oritur ex sanguine tenuiori, et
inservit nutritui animalis, Vitalis consurgit ex spiritu
naturalis et inservit naturali. Quasi origine ducit a vitali
et inservit

252
et inferuit sensum animi. tñ de sñia quist. nō dñt
hac multiplicatas sñia, sed vñ tñ calor nñs est et
vñ sñs. Itaqz dñqz dñmōnē, et uera sñia quist.
et probabñr quā Galē. Nam sicut de sñia Medicoz
vñ calor nñs innatus inferuit sensus et uoluntās
ad earz operōnes exequendās ita et calz rōne, vñ
sñs inferuit sñia sensibñs. Et si nō hñ vñ sñs inter-
iore sñia operōnib. tñt p dñmōnē operōnū ad
dñi oportet plures nñles calores. Cum aut nō opus
ē dñi plures nñles calores innatos, igitur et sñs nō
debent plures dñi. Si igitur vñ calor ē nñs vñ et
est sñs. Itaqz cñ Arist. dñt in semine repē vñ
calor sñs et natura, sciūz qz ista uerba re-
plicem sñm labore pñst. 2° qz calor innatus
ē anima est natura, sed non formatr, qz calor in la-
tis in semine nō hñ aia et nā formatr dñi sed tñ
virtuatr, qñ ille calor ē virtuatr generans, qz calor
mat corpus uiuens, et reducit mēbra diuersa. Quod
patet ex Arist. 3 de Qñal. omni Cap. ulto cñ Et in
terra quāntū plures stirpes et aīalī, nēdū ex semine
sed et putrī mē, calor aut qz est cā qñationes illor
aīalī, cōformat illa corpa animata, ita ut quoddā
modo plena sñt aīa omnia, qz calor ille celestis cñ
pducit in illō aīam, virtuatr dñi cōbe anima. 2 dñs
ē magis ad uerba, cōsiderādo sñia quist. quist. nō
simplr dñt caloz innatū esse nām, nā nō hñ calorē
nō ē ignis et isto calor in semine, nō hñ nām calorē
elementaris ignei, qz is combūit, sed ē persimilis
nō epī celestis sicuti dicemz. Cum n. dñ nā ignis ē
calefacere.

calofacere, tunc putandum ē q. facultas ē potestas ignis ē
ut calofaciat. Quare ex Arist. iam patet. Calori autem non

**4ª Quarta Pars. Utrum calor immatus
sit diuinus uel Elementaris nature.**

(nunc iam ostendimus. Calorem immatum non esse aīam, sed tñ
iñ instrumenti: aīat q. uel prosequenda nām, naturā istū
caloris ut ostendimus. Itē iste calor immatus sit igneus,
sit elementaris, uel dicam esse celestis nature ē supra nām
Elementarē. Tenuel. vñ sūmū nīq. in lib. hūc Physiol. qu
tract. de calor immato, et lib. de Aīdīdī rīq. Caus. i. Dialogo
in casu nūi, Calor istū immatū nō esse Elementarē
igneū sed diuīnū, q. non uītm ex Elementis sed tñp
ē celestis. Rōnem habuit q. sua tñdī, quā uīdes
q. ea quā attribuntur ab Arist. ē. Gal. calori immato, nō
possunt cōire calori Elementari, sed celesti et ideo q.
tētem esse dixit. Attribuntur aut Calori immato, ut
tēre, augere, generare sibi similes, uita conseruare, hoc
aut calori igneo nō possunt ascribi; q. cōburnit, corripit
non aut conseruat. Ergo calor Elementaris ē immatus
inter se differt, neq. p. dici immatus Elementaris pot
erimus. Habuit et q. sua sūia nō debilia Argūta alia
quorū p. ē hoc supposito. Multū sunt strīpēs, plantae, et
āiale a m. q. b. p. dominatur frigiditātī, calidū ab aut ab eo
uincit et superat, ut in m. dragōis serpētibz p. p. uere
lax est. Sicut in inuocilla calore labor, et ideo serpētes
se se cōducunt in cauernas tpe diuinis. Hoc supposito dī
Actio in q. libet mixta sit a p. dominante, et ab eo q. uicit
non q. uicitur ē a maiori sit actio, sed in strīpēibz et
serpētibz. p. dominatur frigus uincit aut calor. Ergo
istū op. uēnes nutritio, augmentatio, sibi similes generatio
non possunt prouenire a calore Elementari, cum superentur
a frigido

a frigido. Jam vero uerū ē ē manifestū, q. frigores
 et serentes nutrimur et augmentantur licet in illis q.
 dominatur frigidus, Ergo hanc nutritionē et augmentatiōē
 nō a calore Elementari, sed a diuino pmanet. *Secūdo*
Argum. Roburimur inter frigores et fructus quosdam quos
 plenus sunt calore elementari, et tñ in illis nō reperitur
 vita, neq. calor immatus, Ergo cal in illis nō reperitur ca:
 lor Elementaris in natis aut non, qm calor immaturus
 nō est Elementaris. Propterea in dñis. ib. partes con:
 tinentur vntes a calore, q calor quamprimum corripit
 cadauer et statim dissoluitur, igit ille calor in cadauere
 aut ē immaturus aut Elementaris. Non immaturus q a est dñi
 vivens, cadauer aut nō vivit ex eo et Elementaris.
 Cum aut Elementaris nō sit vivens, immaturus aut dñi
 Ergo alij ē calor Elementaris et alij immaturus. Et per
 consequens calor immaturus dñi vitalis erit diuinus nō autem
 Elementaris. Et q hoc uerū sit, videt calor immaturus
 et Elementaris nō esse vnum et eundē. Probatur hoc ex Arist.
 2 de gñat. dñe cap. 3. ubi ngt in semine reperitur
 calor, q germinare facit, is aut nō ē ignis nec ab igne
 originem ducit. Et q calor ignis comburit et cor:
 rumpit. ex quo discepto possumus colligere hanc rōē.
 Operationes diuersas et sic differentes, arguūt causas et
 formas specie differentes, sed omnes caloris immaturi
 et elementaris sunt inter se specie diuerses, nā calor
 Elementaris comburit, immaturus aut saluat, Ergo nō est
 vnus q vna ē eadē rā, sed inter se differt. Confirmat
 ergo duobz Argum. hanc sūtiā. *Temel.* 1^m ē Argum. ex
 cuiusdā rei sumptu, A calore solis diffuso in terrā
 gñantur illa aia, q ex putredine oriuntur et sunt
 marcescens, nq. calor ille q ē de gñatione solis
 aia vnt

animantibus non est Elementaris nec igneus, nec mixtus
ex elementis, ille n. p. q. duceret hanc a'antia, sed potius
necesse ut ex coactetur ips. calor diuinus et celestis
et ea qu'ationis sunt a'antia. Immo aut immat' calorem
nos dicimus diuinum esse, et sic id p'bauimus Ergo calor
immat' n. est Elementaris. Non possunt igit' hanc a'antia
p'ducere et generari a calore Elementari. Secundo
videtur. Patet hoc q. ex putrescente cadauere oritur
verum n. sensibile hoc aut' sit uel a calore celestis
a calore Elementari, Non ab Elementari et igneo q. a
calore ignis n. habet hanc p'tatem ut possit agere n. super
eum secerim, et ut possit eandem p'ducere. Et n. multo
inferior qu' ipse a'ata, et ideo n. pot' p'ducere qu' am
matur. Non pot' igit' calor Elementaris ex his n. ca
dauere q. principia qu'ationis illoz a'antia, quia in
cadauere n. reperitur a'ia, cuius beneficium hoc fit. Ergo
ille calor est diuinus et celestis q. habet vim efficiendi
corpora ex putrescente cadauere. Itaq. non solum ge
nerat uinam, sed et semina suauit' qu'at: concludit
se uel: illud calorem esse celestem, et diuini originis n. eo
quam Elementaris. Huc accedit Donatus q. dicitur
Ioh. sapientis: lib. de Medendis febr. ap. 7. p'is, ubi de
claris nam caloris immati. Et Arist. dicit calorem ima
tum dixisse diuinum esse. Quare ex his oib' patet
Calorem immat' diuinum esse non Elementarem.

Quarta Lectio. Undecima Nouemb.

Terrelli p'ulchra fuit calor' immat' elementare non esse, sed diuinum
et celestem, q. non ex Elementis originem trahit, sed celo descendit
est immat'ale, quam sententiam nunc expendenda sunt. Ut aut'
in illa expendenda nulla in a'at' originis confusio. Ad tria scilicet
mata reducimus illius sententia. Prima Theorema erit, si quo calore

innatum esse calidum et humidum non autem a naturalitate ad
aut elementari esse debet. Secundo in quo calor innatus de
calidum et humidum non ab elemento videtur, sed in se diffundere
affirmat. Tertium Theorema spectabit ad continendum calorem innatum
de quo quodammodo est de numerario non omnino ab elementis sed a corpore
calido. Hoc est tunc Theorema considero, cum e. arduum
est et apud Medicos maxime corpus videtur, spectat ad
cognoscendum nam est origine caloris innati. Quodammodo est in
Theorema in quo dicitur: Calorem innatum non esse Elementari
tatem et numerum vel dicendum. Quod sententia illius est in se alio
pacto corrigenda, imo recedit a veritate. Aest. e. est illius sententia.
Quod a veritate recedat probetur. Calor innatus est a naturalitate
nobiscum oritur continue, et statim sub ipsis in his conditionibus incipit
diffunditur, quia vero minus est et per se per se et conservatum
non potest aut conservari et conservari nisi restauratur. Ergo restan-
dum est ut possit conservari et durare, alioquin restituitur
subitum calidum et humidum corruptum. Non restauratur
autem nec conservatur nisi a calore elementari. Nam calor
naturalis in se conservatur a calore genito ex sanguine, lacte
vel nutrimento. Calor autem sanguis lactis et nutrimenti genit
dubio est Elementaris et de his sententia est Aristotelis. Ipsi autem
sententia nutrimentum calidum, humidum, et spiritum calidum. Calorem
igitur nutrimento quod elementis affecto igne, aqua, aere, terra
et igne calor innatus conservatur, foveatur, augetur, a calore
elementari. Hoc sententia forma non habet. Omne illud
quod augetur et conservatur ab aliquo, conservatur et augetur
a se similitudinem nam, quia nil est aliunde et conservari
ab aliquo se similitudinem nam. Sed calor innatus conservatur
ab Elementari tanquam se similitudinem nam. Ergo est unde est.
Nec aliter se agitur. Nam caloris innati aliquid dicitur
postea fieri a se pane, et aliquo cibo non nutritio, quia caro
et omnes partes epiorum nutriti, non ab augentur a cibo
et pane in quantum est cibus et panis. Hoc non conservatur
solum et simpliciter simpliciter, sed conservatur a nobis quatenus sanguis
panis et cibus

de his quæ sunt et conuertuntur in substantiam carnalem. et de his
 de his quæ sunt et conuertuntur in substantiam carnalem. et de his
 in quantum sunt simile. sed quatenus est factum simile carni, hoc autem
 fit per sanguinem sicut et factum est carni. sicut quod est sanguis vel panis
 vel aliquid aliud naturæ vel conuertitur in substantiam carnalem. Hoc est
 primum. Secundum autem dicitur: deinde rursus hoc ipsum generat. Calor
 immaturus debet generare animam animam et operari corpus
 animæ debet esse maturus quia calor immaturus est, et transi-
 git in calorem immaturum, et in calorem immaturum, et in calorem immaturum
 non calor immaturus est tunc conuertitur. Sed calor ite immaturus non
 est. Sed calor immaturus est in substantia sanguinis, non est immaturus
 conuertitur, et calor immaturus est conuertitur in substantiam. Hoc
 primum factum est. Secundum autem dicitur: Contraria collocantur in una natura
 animæ. Nam Morpheus ab Aristotele contraria est illa que
 sub eodem nomine que continetur. Calor immaturus est
 non est immaturus, et calor immaturus est et elementari. Ter-
 tia rursus hoc ipsum generat ex rei natura. Consentit autem Medici
 et philosophi quod prohibemus aliquid fieri per calorem et bonum. Simp-
 limentum autem est multitudine, non sunt multiplicanda animæ
 ab eo in substantia, et Aristoteles dicitur et fluxus. Sed contra
 id est. Inquit. Cum non potest moliri aliquid uno instanti non
 potest pluribus, sed est enim quod imitatur naturam in quantum potest.
 Contra non potest per hunc quod potest esse per pauca. Sed calor
 elementari conuertitur et digerit. Sed idem generat immaturus calor
 efficit, idem autem immaturus efficit, neque diuersi sunt instanti
 calor elementari vel et immaturus. Quod autem calor ele-
 mentari et immaturus immaturus sunt plures. Nam sicut in arte
 si calor immaturus fuerit immoderatus, cibaria igni applicata destruit:
 idem calor immaturus si fuerit moderatus à coci, eandem
 cibaria digerit et conuertit, non autem amplius destruit: ita
 et in calore elementari et immaturus idem a idem est et
 calor elementari si immoderatus fuerit destruit de fructu: si
 autem fuerit moderatus, uigore in uisceribus corporis reperitur
 digerit

aliqua quod, animalium vivit a corpore, & ex aere immo-
bilitatem. Sed res sunt: calor elementaris est causa
nativitatis animalium et viventium, & quo non desinit ab inato
Unde sicut collegimus ex Aristotele sicut ab Aristotele Donatus quod
tota pars est de calore. unde ubi ait de calore immato
in illo loco non dicitur quod est Diametro distans Aristotelem cum Platonem
Platonem dicitur calorem immatum elementarem esse et ignem.
Aristoteles autem dicitur calorem immatum divinum appellat, quod de
aere dicitur: platonem dicitur, Calorem in ignem non esse ignem
nec elementarem. Cum hoc videri facit. Licet non est falsum
nisi per se dicitur: de qua nihil habet secundum deum ad dicitur
et dicitur de dicitur ab Aristotele quod Platonem calorem immatum
elementarem esse dicitur. Aristoteles autem divinum, ideo non dicitur
et non dicitur dicitur esse calorem nec Aristoteles a Platone dicitur.
unde cum de causa est Aristoteles: calorem immatum ignem appellat.
Duo sunt quod calorem a dicitur de iis apud Aristoteles: videlicet quod calor
immatus ignem appellatur secundum quod natus. Primum locum est
de consuetudine et consuetudine videtur. ubi de ista nihil dicitur
sunt ignem ignem et in istis dicitur, et de ista quod dicitur
dicitur apud Aristoteles quod ignem non est de ista principibus natus.
dicitur: in ignem natus, sed tunc in istis dicitur animae. Alio
loco dicitur de respiratione dicitur quod a dicitur de in principio capitis
Dicitur in istam non posse contineri in igne sine igne
et in istis opatum sine igne, dicitur opatum et contrarium
in corpore mediante igne. Si Platonem ignem dicitur. Calorem
in natus elementarem esse, quia cum ignem dicitur, ignem cum
cum ignem appellat ignem de elementarem de non ignem
divinum. sicut non dicitur Platonem cum dicitur. Ostendo nunc
omnes quod dicitur: in istis negare cum dicitur: a dicitur quod dicitur dicitur.
calorem hunc immatum elementarem esse. quod est Aristoteles
partis. Aristoteles 14. dicitur de febribus de febribus et conuen-
sit calorem immatum in calorem ignem, tunc non est febribus
quod calor immatus sit febribus ignis. Et intelligitur hoc

cho ut scire, que sit ista conuexio in definitione posita.
Declarans scilicet Gal. & Moshe medior. Et febri sit
cum calor immatur plus iusto adaugetur & sit inmoderatus
et incommensuratus. Et non tantum est in qd q, calor intem-
peratus plus iusto, ut febri fiat sed oportet et esse calor
adfectu hominem offendat et a ratione locat. Et tunc
qui homo in aletat et non offenditur ab illo, alio non di-
febri. Conferamus deo duo localitatis et in alter bi-
num explicabit. Cum de febri & calor immatur con-
uexio in igne, intelligend. Et y. de comar. & ibi iusto
actum in moderatum et incommensuratum. Unde quod calor
in moderatum, dicimus eo ipso habere similitudinem sed
si inmoderatum locis obiectus non tunc de febri.
Ex hac sententia habet colligere hoc similitudinem, calor immatur
in febri conuenit in calore ignis, ista conuexio sem-
Gal. & comar. adfectu calorem immatur, ergo in
si bi calor immatur et elementum differantiam, sed
magis et minus. Sed in q, magis et minus non variatur
semper, nam calor immatur et incalescit ad differens per se
ergo cal. tunc, et in du magis et minus differant non
differant inter se nisi sola ratione. Quare circa hoc primum
caput semel aberrauit, sed dicebat calorem
immatur non esse et lamentabilem.

Quinta Sectio Duodecima Novembris

Primum illud Terentius pronuntiat, vult alio immatur et lamentabile
non esse, sed esse unde, nam reliquum ut alia duo Theorema
breuiter perueniamus. Quoniam alter aut Calorem elementarem non esse
in aeternum non cum corpore celesti, nam dix q, calor immatur viuens
non est et lamentabile, sed celestis, quod uerbum indicat calorem elementarem
et est diuersum a calore celesti. Hoc Theorema falsum est, q, ostendo ex du-
bus, ipsa rei euidencia docet, q, si calorem coelestem est diuersum
ab omni speculativo, et ante illud speculativum breui quodam loci inter-

uallo

calido apponatur aqua uel aëre coram facile inflammabile, illud
aëre experientia probat, qd a calore celesti ex illa aqua oritur ignis.
Sed qm nullo pacto calor solis & celestis ex illa materia creabitur
appropinquo speculo p ignem quāta, nisi a calore ex illa materia
procedat, & tota intro ducatur forma ignis, qd pcedit quāta
altero. Cuius si calor ex illa materia speculo appropinquo debet
quāta in rem, debet eum exponere, nō p aut exponere illam
materiam, nisi in eam introducat calorem. Itaq calor celestis in illa
materia quāta calore. Et ille calor celestis oritur expositione mater pro
quāta ignis. Et ex hoc difensa habemus, qd calor celestis exposi
tione mater qd intro ducitur forma ignis. Dico igit quāta quāta
a speculo & quāta alicuius forme, & ex hoc quāta illius
coram in loquens formam, patescet hoc calor. qd & diffinitio in li
quo p quāta ignis est qualitas in loquens formam ignis. Si calor
domino & qualitas domini in loquens formam illius. Jam uero ut
ex diffinitio patet, calor celestis pignem disponit qd intro ducitur
formam ignis, igit calor celestis est elementarius & ille uero est ille.
Hoc ipsum confirmo ex rei natura. Data est forma & ppositio in
libro qd quāta est eisdem definitionibus p eisdem natura, p qd de diffinitio
& essentia rei. Si aut est essentia rei, ergo qd sunt eisdem defini
tione, sunt eisdem natura & eisdem essentia. Calor celestis & ele
mentarius conueniunt in ead definitione, Ergo & eisdem natura
Minor ppositio consistit in definitione caloris, qd & ille qd conuenit
homogenea, & conuenit heterogenea, si uero signum est qd oppo
nitur caliditas, est illud qd conuenit homogenea, & conuenit
heterogenea. ut Aristoteles in de anima & inMeteor. 2. & inMeteor.
1. & inMeteor. 2. cuius definitionis si quis placebit sensu explicatio
in 4 Meteor. Cum igit definitio caloris sit calor, dicitur
alicuius, ille reuertitur. tunc capitis calor qd quāta oritur ex p
tri materia conuenit homogenea, detrahatur aut minus idcirco ad
coram quāta. Sed hoc ipsum & incit & calor elementaris, ergo cal
or & definitio utriusq caloris, igit sunt eisdem species. Quod
si sunt diuersa species ut dicitur inMeteor. adferatur utriusq definitio
diuersa. sed hoc dū nō p, nā utriusq quāta alicuius, nec huius
a signum

astrionari caloris de hinc: nō sōt cōtō. Sed occurrū hī
 quodam obiectō. Celestis calor nō comburit, elementaris
 aut comburit, ergo inter se differūt, sic illi qui mixtura oīa facit
 iste non ergo non sunt unū et idem. Quādo immixtus
 calor hāc conditōe viret, si n. celestis calor plus calidus hūc
 rit mīcalior et cōrumpit, ut in altare hūc cōspiciūq. si aut
 fuerit mōdētior et cōmensurātior, gēnerat et hūc cōducit.
 Hoc idem de elementari dicendū ē, si n. hūc ut in cōment
 lūatū comburit, si aut fuerit cōmensurātior dīgērit, cōuocet.
 Quāto rē nō patet ex igne ut dīxi superiōr de calō. Et nō cal
 lor celestis et elementaris, gēnerat comburit, se nō rē mī
 xens ut vel cōfūsiōis accipiūtur. Unde cōcludūq. quod
 omnes calores hūc celestis hūc elementaris sūnt oīa mixtura
 sunt et nō de speciei eīdem nō qā participat eūdem dē hūc hūc.
 Sed si distinguūtur calor celestis elementaris et aliorū mix
 torū. tūc hoc pōt rōne agentū et subiectō. quibz nō sūnt.
 Rōne agentū, nam calor quatenus ē instētū corpō. celestis
 et celestis iuxta sūm regulārū instētū accipit nōmē ab a
 gēnte pīncipali cuius ē instētū. Ut autē ista calor regulārū
 ab hūc, alīis appellām. et nō ē instētū elementaris
 et elementaris. Rōne subiectō. Calor nō ut rē
 ritur in igne et in subiecto et igne, ut aut in aīa et
 reperitū et rē hūc. Sic alīis oīs sūnt eīdem, speciei
 eīdem nō cōstāt et intrīnsecē, qā oīa aīa et
 vna ē dēfīnīō. Distinguūtur aut accidētī, quatenus
 rē rē in subiecto, q distinguūtur speciei, rōne quon
 dīcuntur speciei distinguī. Quāto cōcludūq. calōr celestem
 esse eīdem nō cōm calore elementari, rōne tantū cōstāt
 distinguī. Terminū Theorema semel exī de cōgīne
 calōrī in nā. Vtrum calor immatū oriatur ex mixtōne
 elementorū, vel tantū pīnat a calo. Dicebat semel.
 calor immatū nō oriū ex mixtōne elementorū sed pīnare
 a calo. Pro resolutione difficultatis, nō ē absq. cōfūsiōe
 dicendū. Nam calor immatū est duplex. pī. vīdētū
 omnium.

omnium que ex semine oriuntur, siue sint domo, siue alia
animantia et planta. Si ergo est calor qui ex putrescente
limbo terræ oriuntur et non a celo, et quidam philosophi
sunt qui dicunt calor in natura a natura caloris non ab elementis
vel a calore de calore viuente que ex semine oriuntur, vel
de calore corporis que ex putrescentia generantur: vel a multis satis
dicendo, calor immensus cum viuente in se sunt orta ex semine
siue ex putrescentia a natura a celo. Si loquatur philosophus, ista
aliqui dicunt esse falsa et a natura caloris. Nam quia lib. de calore
innato, cum dicitur, calor immensus in hunc est viuens
et calor generatur ex semine, est generatur ex semine, ergo
non a celo et feruntur. Si autem feruntur: viuens satis
loquitur ista illi est falsa, quia licet uerum sit, quod calor secundum
accceptionem caloris animatum uel viuens generatur ex putre-
scentia a celo, quod uerum a celo et de illa quod terra
putrescentia calorem facit, et reddit competere dicitur aliam sententiam,
si de his que ex semine oriuntur hoc dici non potest. Et ideo
dicendum prout quod dicitur quod de origine caloris uideri oriuntur
de distinctione elementorum. Calor immensus hominis et aliorum viuentium
que ex semine oriuntur, oriuntur ex temperamento et qualitate
que in natura accipiuntur, ex quo temperamento et quantitate
caloris qui sunt ex abstrahens sit ut temperamento a frigido tale
non. Sic dicitur: 1. et 2. Calor qui transit a frigido tale et seminare
et a natura immenso ad naturam caloris innati et ad consummationem.
Quasi dicitur calor igneus est feruens, et sic non est aptus gene-
rum viuentium, sed frigido temperamento fit aptus. Quia et
1. et 2. partem 14 idem habet inquit, et 2. et calor
innatus mutatur in ignem, et ideo in unitate transit calor
ignis ad calorem innatum in moribus aut transit calor immensus
ad ignem. Si uero loquamur de calore innato corporis qui oriuntur
ex putrescentia, tunc dicendum est feruntur illud calorem generare
a celo. Et cum hac distinctione locutionis habebimus consilium
quod consistit in tribus. Primum est, calor immensus viuentium
et ignis et elementis temperantur. 2. Calor calidus non est
aliter nisi ab elementis. 3. Calor innatus a putrescentia ex semine
originem ducit ab elementis, ex putrescentia autem in a celo.

Conclusions.

concludentes itaq; dicimus, q. calor innatus nihil aliud est
nisi qualitas opia a nobilitate blanda et temperata, parit
de mixta et genita a calore exlopi, partim ex mixtura primar
qualitatu. Orietur ex mixtura calor innatus in st
a celo. Orietur aut ex semine ab elementis, q. calor in
et dicitur sed instrumentum. huj. Sed notetur, q. est definitio caloris
est a qualitate et forma, sed si accipiamus calidum innatum
in concreto est subiectum affectum quantitate a calore innato. De huius
natura a calore in subiecto de calore innato dicitur de calore innato
aliud est quam sanguis et semen. Sed hoc definitio de Ambrosio
ga efformato corpore in vitro miris, non remanet semen nec san-
guis mensuratur, quomodo igitur calidum, immo pueri et sanguis
et semen. Adversus d. q. Galenus docet, q. calidum innatum
in viventibus, et hoc sanguis et semen, non formatur. Sed de sanguis
et semen a substantia illa derivata a semine et a sanguine, post
utrinque corruptionem, si in puer debet quasi ex sanguine
et semine, quod est ut perdatur forma animi et seminis et re-
cipiat formam hominis. Et pinde est Galenus calidum innatum
hominis nil aliud est nisi sanguis et semen. Unde Galenus
calidum non est formale sed causale. Et in hoc sensu ut dixi
est intelligenda pp. confusione cuiusdam in Galeno.

Leclio sexta. xv. Novembris

Immo antea decretum fuit a nob. Adversus Femal. Calorem
innatum in viventibus. unde esse non cum calore elementari
more ut mixtura sit firma breviter in nob. Secundo locutio
prima non in hoc constituta fuit ad ostendendum calorem innatum
elementarem non esse. Calor enim elementaris non potest esse in
vitis, igitur calor elementaris calorem in viventibus ponere debet
a hoc calore innato, q. sit huiusmodi vito et operatione in
de quibus valere debet, q. si calor elementaris non est sufficiens
in viventibus op. q. huiusmodi vita, ergo alius calor debet esse
Antecedens autem et op. in quolibet mixto p. p. p. a
quod minime, q. imperat in mixto ad predominare referri
debet. Sed in istis adstantibus ut in quibusdam, et huiusmodi p. p. p.
vere Mandragora, in quibus calor elementaris vivit

Longus vero

ligno uero predominatur, ergo nutritio erit in his arboribus
manens a calore non puenit, tanquam ab eo quod uincitur, ergo
datur autem calor in his arboribus quod sit effector operum nutritio
sima. Ut scilicet non est a se habetur, non autem a se cedens et dicitur
quod calor in elementis non sit esse causa uita et operum hominum et animalium
sed a se habetur. Quod debet puenire a se dominante, calor est
nutritio non predominatur, ergo. Sed sunt maiore dicitur quod uita et
in elementis, dicitur autem debet puenire a se dominante, uel scilicet
dum operatur uel secundum uirtutes. Si aliquid predominatur scilicet
cuiusmodi quod dicitur, quod dicitur debet quodlibet qualitate, tamen
aliquid tenuioris gradus debet, cum predominatur aliqua qua-
litas secundum uirtutes, et non est dominari qualitate secundum
uirtutes, quoniam maior debet uirtuti quam suum contrarium.
In arboribus est calor his quodlibet modis predominari uel secundum
gradum et uirtutes uel secundum uirtutes tantum. Sed ut ista
notitia fiat non est. Si accenduntur ista duo flammae et fer-
rum candens in uirtutem et accendit secundum aliquid calidius in
flamma et intensior secundum gradum quam in terra, non ferum
in candens est flamma, quoniam ipsa flamma uirtutes habet gradum
caloris. Si non est omnis flamma confusus in igne uel in calidius
calorem in flamma. Ergo maior est calidius in isto quam in terra.
tamen in terra candens maior est calidius secundum uirtutes
quam in flamma. Si non ad moueamus magis flamma non statim
combustum, a ferro autem candens statim, inde uidemus
potentiam calidius adesse in ferro quam in flamma licet uidetur
tenuior. Unde colligitur conclusionem quod habet in agente
de qua est diffensio apud philosophos, non semper in agente multum
nam gradum et non sequitur et ubi sunt plures gradus calo-
ris, ibi etiam maior potentia in agente et per se possunt
in se plures gradus, tamen maior potest esse uirtus. Hoc patet
ad maiorem obiectum cum esse limitatum ad se quod habet actum debet
permanere uel secundum gradum uel secundum uirtutes, minus calor
in flammis fortiter non predominatur secundum gradum, quia debet
exilem calorem uel tamen uirtutem ut in illis calor secundum gradum
dominatur tamen secundum uirtutes. Quia ut scitis in qualitate

Etiam

[illegible]

non e ignis nec ab igne originem ducent; igitur non e calor
mutantur sed duntaxat originem a calore calorem. Cum autem
suscipit a nobis supra, q calor immans in semine et viride carbo
et elementum nunc reuocabo et de his qd se ipsa ubi nigrum
dicuntur qd antiquos q dixerunt calorem ignis esse primum palam
causa nutrimenti, quomodo huiusmodi non potest Aristoteles sic n calor
ignis non est principalis causa nutrimenti secundum Vegetales, secundum
Aristoteles non est principalis causa sed instrumentalis et concausata.
et ideo igitur est calor et instrumentalis et immans. Unde oportet perpen
dere hunc locum, ne videatur hic esse contrarium Aristoteles. Et per con
sequens hunc dictum calorem est calor in semine non est ignis. Scilicet
q non in illis qd in hoc casu q calor sit elementum, sed duntaxat
q calor ille in semine, non est calor ignis, nec qualitas q est con
tinuans ignis, non est calor in ea mensura q competit igni. Nam
calor q est virtutis ignis dicitur esse in se ipso. Quia per hanc
ex Aristoteles dicitur et Aristoteles. Auer: 3 de celo Com: 67 dicit. Ignis
non est ignis nisi per calorem in semine. Aristoteles autem 2 de ortu et
interitum ceteris et 19 inquit ignis est feruor et exuberantia
caloris, et exuberantia autem nihil aliud est nisi calor intensus. Calor
igitur ut est quantitas, ignis est calor intensus, et quod est intensus
dicitur. Ne calor ignis hoc. Nam dico calor q dependit in inie
ctione et amantibus non est in semine, est moderata temperata
et blanda et tepida per similes aeris in cubiculo, et huiusmodi
similium religit. Quare cal sit calor in iniectione. conuersionis
igitur non est conueniens igni elementari. Recedit igitur a quali
tate elementari ut Auer: 1° dicit ingens Calor est ille q
quodammodo a se ipso tunc elementari ad qualitate iniectionis. Frigiditas
in semine est proprietas aquae sed non aialis, calor agit in frigore
in iniectione, agendo autem calore suo refrenat et exuberantiam
frigiditatis: illa frigiditas temperata non est amplius proprietas
aquae, sed ad transit ad qualitate conueniens animanti. Hoc
dicitur Galenus 1°. 2° p^o p^o p^o 14. Scilicet qd in iniectione calore
intensus. calor igitur natus est ignis differt secundum magis et minus

Uno cum at Arist. calor xiv e ignis, at. q. no e calor
 ille at competet igni, sed est temperantia. Immo uero e Arist.
 Nec ab igne originem ducit, sed uerba duplicet. Inq. dicitur
 possunt 1° q. calor in uicinis no moderata a forma ignis
 sic n. comburent, 2° sed calor ignis moderatur ab aia
 et ab ead regulatur cuius officio m. nit. Idcirco tu dicit
 Arist. de uero moderari calore innuit ab igne hoc est ex
 tum qd. solutio dicit dicitur calor intentus et temperatus
 intentus est qualitas eum uicinis igni temperatus e. q. quali-
 tas uicinis. Calor intentus e. inq. dicitur originem
 ab igne et a forma ignis. Ab igne qd. na calor in igne
 qui introducit in aia combustibile quatuor ab igne, qui
 quat ignem ex igne, ignis n. pducit hoc ut e. uicinis
 legum. Originem et habet a forma ignis na forma ignis
 quatuor ex igne est causa caloris in igne causa aia h.
 non caliditas e. dicitur dicitur in aia ducitur in uicinis
 rone forma, q. a forma subtilis habet ab introductionem in uicinis
 m. aia h. dicitur, 2° forma e. id, cuius aia introductionem
 calor in uicinis, sed qm forma ignis e. pducit calor in uicinis
 sine sit q. introductionem in aia, forma ignis h. uicinis
 uicinis, omne in aia h. forma agit, e. q. causa caloris in uicinis
 dr esse ignis e. forma ignis. Cuius uero caloris n. h.
 uicinis, oitum a uirtute quante et ab aia ipsa na h. debet
 introductionem aia in corpus, debet corpus esse temperatum, e. q.
 anima e. causa caloris temperati. Hec pducit semper
 quat simul et calorem temperatum, e. pnde bene et Arist.
 q. calor formis non caliditas ab igne, q. e. temperantia mo-
 datur ergo a quante. Int. q. 10. Operantes h. dicitur pro-
 uenient a formis h. dicitur, sed operantes caloris h. dicitur h.
 sunt multo differentes ab imato, e. q. pducit a diuersis p.
 Elementaris calor comburit, sic nutrit et corrumpit. e. q. dicitur
 maioris p. dicitur dicitur. Operantes h. dicitur pducit
 a formis p. dicitur, ad qual p. dicitur hoc addo uel ab
 eadem forma et ab eodem agente, diuersa rone mouere

Nam una et.

terra putrescentis & quatione illorū aiantur quo exoritur
 in pōtūm, & per consequens calor in natiōe dicitur esse
 in dāt inferibatur vīro calor in natiōe & alteriū dāt a ca-
 lore celesti. Nec vīro quā ut antea dīxi idem sint calor
 elementaris, & celestis, immo & subtilis, vīro tū in natiōem
 vīro agentium, & vīro subiectorū. Et itā dicitur calor ani-
 mantū immo & elementaris, nō ē tū a terri, nō a cōspici.
 Nec a dīfinitione solutio nō habet. Cū nō ē Mercurio cap-
 de putrefactione dicitur. q. cū corruerit vīro & a ter-
 ra nō nulla pāuuntur aīalia in natiōe, & aīalia
 vel pāuuntur a calore elementari illis caduunt, vel
 a corpore celesti. Non ab elementari, quia calor elemen-
 taris nō habet vim, ut eū nec animat nec vivat aīa
 possit pāuere corpus animatū, nō nōt agere ultra pro-
 pīum gradum & generis, calor elementaris nō ē anima
 nec vīro aīa, Ergo nō pōt esse causa aīalia, q. quāntum
 ex putrefactione. Ergo vīro aīa a calore celesti & cal-
 rebus a calore immo, qui ē ille q. conseruat corpora
 et hāc vīro corruere ille calor celestis ē. Et dicitur dicitur
 q. d. dicitur loco cū ubi in fine capitis de putrefactione de-
 clarans a quo quāntum aīalia, q. ex putrefactione nā oriūti
 dicitur coagulatione & dissoluta caliditate caduunt. Sic constat
 dicitur cum dicitur, & ex tū vīro dicitur. Cū dicitur corruere
 quāntum, ut ageretur in natiōe dicitur. dicitur q. sentit iose in
 principio & Mercurio. Vīro vīro ē mixtura pāuuntur ge-
 nerum & vīro dicitur & sic tūq. vīro vīro, ista aīa
 sit a calore pāuuntur. Cū vīro in natiōe dicitur. Cū dicitur
 caliditate debitorum, ex qua vīro quāntum caduunt mixta. Nā
 quāntum mixta ē aīa vīro quāntum quāntum aīa a calore
 pāuuntur. Cū igitur dicitur in Mercurio caliditate caduunt
 dissoluta facit constare sic vīro dicitur tū putrefactione
 ex parte putrefactione in caduunt dissoluti calore, q. caliditate
 sit calor caduunt q. in putrefactione illa dissoluti, quia pu-
 trefactio ē corruptio caloris. Itē calor in qua quāntum dicitur est ille

et ille, qui permittit Similitudinem cum seculo, et ex tali per-
missione facta a calore cadaveris q. alio iustum quantum duobus
animalia. Et pinde at cadaveris i aduenerit a talata locis
conferre Similitudinem cum seculo. et x quib. uerbi videtur dng. alicui
generare a calore cadaveris, q. calor cadaveris. Et secundum
et agi hoc alicui quantum a calore elementari. Potest etiam
dici q. hoc animalia quantum a calore cadaveris qui est a ca-
lore elementari, quia pro uno hoc calor est summa. Et in
stantiam. Calor elementaris non ut habere vim quoniam dicitur
Dicendum q. calor virtute propria non producit animalia sed in
virtute altera. unde dicitur q. cum omnia ista inferiora
uelut in terra superiora, tunc calor ille elementaris exis-
tens in cadaveris est causa illorum animalium, non in virtute alicui, quia
in cadaveris non operatur, sed in virtute eorum celestium.
Quare ex his patet, q. calor immixtus viuens est Elementaris
et non est alterius nisi a calore calidi quod est in specie.
Quinta pars de Virtute et Virtute Caloris
Sed qui naturam non sic calorem immixtum q. in viuens. et ge-
nit in otium et sic id quod habet alicui agendum et de alicui
ut q. sic illi inuicem. Et immixtum secundum d. q. calor immixtus
duplex consideratur. Primo in quantum calor est. Secundo et est
calor in inuicem, vel ut est alicui instrumentum. Si consideratur
primo ut calor sic tantum calefacit et refrigerat et in se
mouet, nec ullam aliam operationem habet. Si secundum modo
longe et tantiora facit opera, nam ut est in alicui alicui
coquit, secundo nutrit adauget, generat, affirmat virtute compa-
rante ipsa viuens formam ois differentias loci. Sicut ha-
bita et dicitur de alicui q. calor immixtus alicui instrumentum
concoquit nutrit et agit secundum ois differentias, ut habet alicui et de
alicui ita. Verum dicitur. Dicitur q. calor ut instrumentum est alicui
exeret ista opera q. ut falsum, quia calor ut alicui instrumentum
et pro calefacit, non tamen nutrit. Scilicet q. calor ut instrumentum
animi non calefacit sed nutrit, a quo uocatur. Patet in dictione
primo, nam aliquid est agere alicui modis, potest et prioritate
originis. Et ut patet in principio primo et per a prioritate rationis

Time dico

tunc dico, qd si formatur p^o modo, per vim & q. calor in:
natns ut alio internumit p^o calidat, non n^o me calofa:
ctione nutrire pt. Secundo mo p^o et per se nutrit, cum
dario aut calidat, quatenus non pt conuocare nisi calidat
ciat, sed prima intentio est dea nutrire generare n^o
Vnde si qd vrim intelligere vult qd calor laborat calor per se:
ipsum. et qd non laborat per seipsos sed bñtate alterius,
oportet memoriam habere forma ad hunc modum caloris, et
calor et ut est instrumentum aq. Sed de hoc hic & subito
dictum e n. q. calor immat ut in totum alio conuoc^o mu:
trit, aut, qd. In totum de forma quibz & mouens motu
de alia so. agens principis est mouens non motu.
Instru mentu aut mouens motu. et non mouet nisi moueamr
Sed si calor immatns est alio instrumentu, nō pt ex opere
hac opera, nisi moueamr ab anima. ergo calor e in:
strumentu animae, et non moueamr abq. alia quaro
quo modo alia mouet calorem ad agendum, vel motu locali
mouet anima calorem ad agendum, vel motu alio rōnis, vel
motu augmentando rōnis, vel motu quā rōnis. Cum rōl dōm
de centum, quo modo ergo calor erit impedimentu alia? Dubitatio
hac e grauis, et a nomine quos exolegi animaduersa. Quamvis
difficilissimum sit hoc soluere dico tamen q. sumo. Et p. solutione ani:
maduersa, q. ab ea virtute calor, vel aliquod aliud a qua habet
esse, ab eadem habet operari, quia tribuens esse rei dat etiam fa:
cultatem operandi. Deut tribuit esse omnibus rebz, igit e ope:
randi p^oterem. Calor immatns habet esse a subiecto q. a corpore viuente
in quo est corpus viuens habet esse ab anima, ergo si calor immatns
non habet esse nisi a subiecto, subiectum aut ab anima, igit calor
immatns consistit mediante anima, ergo e facultate op^oan di habet
ab alia, ita ut dicendū sit Alia que est forma viuens, i. e. dū
esse calori, ita ab eadem alia calor immatns habet operationem hoc
statu cum it^o Instru non mouet nisi motu ab agente principali
intelligim hic non de motu locali neq. de aliquo alio hōie motu
sed de imp^o

sed de instrumento coniuncto cum agente. q. qd in instrumentis
principali non agit, nisi moueatur ab agente principali, et tunc
calor immotus accipit virtutem operandi ab anima. Dixi instru-
mentum coniunctum ad hanc causam, nam instrumentum est duplex
primo coniunctum cum agente principali, et separatum est a hinc
secundum. ut de malleo dicendum est. et coniunctum in eo ubi respondet
instrumentum agenti principali sed non tamen non coniunctum
agente sed separatim et extrinsecum, et de malleo dicendum est
Hallerus non est in forma in fabri, et non est coniunctum fabri
separatum non ab eo qui usquegit ipse. Et sic loquendo de his
instrumentis extrinsecis, dicendum in instrumentum non mouet
ita nec agere nisi moueatur ab agente motu locali, ita malleus
fructus mouet motu locali. Verum loquendo de instrumento intrinseco
coniuncto cum agente, aliter dicendum est, mouetur calor ab
anima non per motum motu localem, sed tamen mouetur quatenus ac-
cipit virtutem operandi ab anima. Neque uero illud quod dicitur
est, cum non sapimus dicendum, ab hoc calore innato dependere
vitam nostram, quis non illud in generatione uiuentium quod est
et dicamus. Neque uero ex nostra sententia eundem auctorem
esse vitam nostram dicendum. sed ex ipso Aristotele. Unde, nam ibi
de respiciendo cap: et docet Animam errantem motum contineri
calore, q. animam in aliis plurimis locis testatur, cum dicunt quia
tionem nostram et vitam esse participationem animae a calore
naturalis. Unde Notandum q. calor iste triplicem a se habet
in generatione uiuentium 1.º quoad unionem animae cum corpore
quia est Aristotele anima non coniungitur cuiuslibet corpori, sed bene
disposito. Et in alijs locis inquit 2.º de Anima 2.º anima recipitur
in motu bene disposita. Actus non Actiuus requirit bene dis-
posita et dispositio motum. Et ideo coniungitur anima corpori
sufficienter disposito. Modo hoc dispositio sit qua mediantem iun-
ctum anima suo corpori, ipse calor est in morte errantem qui de-
scriptum reliquit. Unde Antiqui considerant motum animae
amans cum corpore, calorem naturalem spiritum appellantes
licet autem anima unitum corpori mediantem hoc calore, non

tamen

tamen simpliciter intelligendum est, per se ipsum calorem fieri
 hanc dispositionem, nam ad hoc exim aliq. qualitates requi-
 rantur, utrum hoc totum attributum calori, qm in mixti-
 one calor natus, maximam et supremam habet vim, quod minima
 est in oib. alijs. qualitatib. licet aliqui remissiori sit formae
 dum gradus, ut aperiri docuimus. Et Vnus calor est quo
 ad conseruationem aie cum corpore, tamdiu n. conseruatur aia
 in corpore, quamdiu debitas quantitates et commensurati caloris re-
 peritur. posteaquam calor diminuitur aut labefactatur, spiritum
 et anima operari nequit, et eo dimittit anima spiritum. Restat
 istud q. quoad operationem aia, q. satis abunde ex superioribus
 quae expresse patet. Ostendimus n. ex leuio de longitudine
 et brevitate vite aiam operari mediante calore, et ex 2.
 de semina 2. q. 1. ubi calorem in fundis esse aie demon-
 strauimus. Calor igitur iste immans, interuit aie long. in mu-
 neris pro excremendis operationibus illius. Et hoc attribuit
 ad officium eiusdem caloris.

Sexta et vltima pars. Quid sit locus Caloris innati.

Resoluto officio et usu caloris innati, nunc luerit ut locus
 caloris huius innati videamus. Locus caloris innati Arist.
 3. de part. Animal. cap. 1. esse ait Cor et iecur, quae quidem oib.
 animalib. sanguine possunt videri. Aliter pp. calorem innatum
 originem et parte cor. Aliter ubi coagulatur quod iecur
 et hoc duo sunt aenia omnibus animalibus. Hoc habet Gal.
 lib. 1. de formis. Secundo dicens. Somnita sunt animalia cor
 pp. calorem. Quare idem sentiunt Arist. et Gal. sed in eo
 differunt q. Arist. totum posuit cor fontem caloris q. est domicilium
 spiritus animae sanguinis est principium. Gal. aut non vult cor
 esse principium sanguinis sed Epur et ideo Cor et Epur
 sunt prima principia caloris innati, principio tam cor secundario
 Epur, quia in eo generatur sanguis. Et ideo dicebat
 calor innatus consistit in sanguine et spiritum. Hec tam

origi

ait. Calorem innatum consistere in proprio. Proinde ca-
lor innatus dum consistit in ipso et sanguine, dicimus
eum eundem habere in corde. Sed scilicet q. hoc sicut q. ali-
ci Arist. maxime habet contra se in ista. Si calor
innatus originem habet a semine, a principio, quomodo
quomodo a corde est? Si a corde originem habet, ergo sit
potest quodammodo partem. In corde apparet calor innatus
habet autem et totus calor innatus in corde, et quod non est
concordantia eorum ratio. Et intelligitur eorum sententia
est ad invicem id q. docet q. de formatione
q. calor innatus accipitur de his modis. Primo pro cal-
lore innato p. hunc a corde a naturalitate qui est in semine et
concordantia huiusmodi partibus vivens corporis. Secundo
modo p. hunc pro calore influente, qui non oritur a prin-
cipio a naturalitate, sed ex nutrimento. Et idcirco si calor dicitur
fieri. Innatus a generatione oritur ex semine, in his
est ex cibo. Ad ista itaq. illa ex ordine q. sententia
hoc non est intelligenda de calore p. modo sumpto, iste calor
oritur a semine vel ab aliquo p. portione respondente
semini, sed de calore influente accipiente est. Et calor
influentis, quia a corde influit ad singulas partes. Hoc
autem quare calor influens appellatur a q. in istis cal-
tamen sit ac q. hunc. Dico q. calor influens ex nutrimento
quodammodo appellatur generans, quia conservat calorem innatum
et a naturalitate oritur, in istum singulis corporis partibus
trahit ex ista. Huiusmodi calor influens appellatur forma caloris
innati et illius qui a naturalitate oritur est. Regula est
conservans habet rationem formae. Hoc itaque dico, Calor oritur
a naturalitate conservatur a calore qui generatur ex cibo
et iste calor oriens ex nutrimento est esse forma caloris
innati, quia conservat innatum calorem et a principio generatur
et idcirco appellatur innatus, quia conservat calorem innatum.
Sed dicet.

Sed dicet qd est necessarius calor influentis! an non
sufficit calor innatus a natura! Causa ab Arist. assigna-
tur in lib. de Juvent. et Senect. Cap. 3. ubi dicitur Calor in-
natus se habet ad influxum caloris et fluminis. Et qm flumina
et flumines confluit, ita et calor naturalis ad se accendit
ut a nobis non percipitur, et si animalia debent con-
tinere duram, debet calor ille naturalis permanere, si non non
creverunt. Sed bene dicuntur vivere. Et igitur alius calor
influens qui continetur in naturalis calore, oritur a principio
quod natura habet, et de hoc calore influente debet intelligi
sententia Galeni qm dicitur Calor innatus non debet excedere
modum internam loca habet, nam calor innatus est complentibus
condi, neq. movetur ad externas partes, sed iacet in corde
et in alijs partibus, in quibus est a natura quiescentis. De
calore igitur orto ex sanguine hoc intelligitur. Et quoniam
calor est accidentis et ipsum accidentis non debet moveri sine sub-
iecto, subiectum autem ipsum caloris est sanguis, igitur esse
sanguis, petit sursum, petit deorsum. Itaq. sciendum qd
calor innatus generatur ex semine, in his qui ex se-
mine oriuntur, calor autem generatur ex sanguine oriitur in corde.

Finis huius tractatus.

246
Acuratissima libri quarti Metheororum
Incomparabilis iudicii viri D. Archangeli Mercenarij.
In Academia Patavina Ordinarij in se-
cundo loco Philosophiæ Professoris explicatio.
Anno Dni M. D. LXXIX.

EST DEVS in nobis agit arte calefcimus illo.
Sedibus æthereis spiritus ille uenit.

7
11

111

1111

Resol
utio.

Definitio Arist. in hunc tenorem ita loquens, quae Definitio qua
 tio est transmutatio Summi & hinc a praedominantia caliditatis & frigido
 nis.

I. Sed haec definitio non videtur esse bona. Nam quatio fit in substantia, obiectio.
 sed Summitas & siccitas non sunt substantiae, ergo non quatio fit in
 substantia alterutra.

II. Secundo dicitur quod quatio fit a
 calido & frigido praedominantibus ipsi Summo & siccitate. Sed hoc videtur
 non verum de omni mixta & de qualibet parte mixti. Nam os cap,
 la Medica est frigida & sicissimum vinum in quo vivit Man-
 sagoras, papaver, yoscarum sunt calidissima ergo in ipsis non
 praedominant calida & frigida sed in mixto. Item si hoc verum
 esset deberet complexio frigida & calida simul, quod fieri nequit
 dicere Avicenna complexionem calidam & frigida mixturam esse impossi-
 bile.

III. Tertio eodem modo atque dubitatur. Nam caliditas & frigida
 quatuor de se sunt contrariae, quod tamen Medici negant dicentes
 habere frigiditatem non inquantum opposita sunt, vide Avicenna. 2a p. Galienus
 & de Simplicio. Sed ex ipso Aristotele patet quod calorem esse primum primum
 & de Simplicio. Sed ex ipso Aristotele patet quod calorem esse primum primum

IV. Vides, & quidem solam, quorsum ergo de se sunt contrariae quatuor. Quarto
 itaque dubitatur quare quatio. Si caliditas & frigida tribuunt actionem
 cum tamen omnes qualitates agant, & caligant se mutuo cum
 in extremo misceri non possint. Quoad primum (consequenter dicitur de
 actione non debere dici quationem) sed potius alteram.

Resolutio. Quatio dupliciter
 accipitur quatio formativa, & causativa sua antecedenter
 formativa. Definitio omnino nihil aliud est quatio quam introductio
 ductio subiecti ipsius formae in materiam. Causativa vero accipitur quatio
 non nisi aliud est quam via, & operatio ad quationem prout dictum est
 nisi in materia primo vocari oportet, multa materiam & alia
 reum non fit quatio, dicamus ergo quod haec definitio hoc loco quatio
 hionem non formativa sed antecedenter, nam vii dixerunt, deo si velit
 definire quationem formativam, debet dicere quod esteductio formae
 sed definit causativa prout est aggregatio graduum in quatione pro
 priam dictam, & alteram praecedentem, prout si esteductio formae
 dicam.

licam. Et igitur est incompolita terra, inter albedinem nigrum
et limam. Sic definitio est caliditas nam bonum de est ad se
Causa. Et igitur longum est terra incompolita. Et igitur modo si dicam
Et igitur est privatio umoris et caliditas. Et igitur modo non cau-
sat. Ita igitur est quod hoc in se non caliditas est privatio esse nullo
summi de se fieri a calido et frigido si tanquam a causa.

Quoad secundum. Dicitur sic quidem quod in omnibus rebus
dominatur calor fieri ita autem. Sed quod dicant ad Metalla
nunc paulatim fugiuntissima intus et a frigido de se summi in terra
incolant. Si vero autem quod in oib. rebus (dominatur quidem)
calor sed potius in vineis. Verum duplex est calor in quo
si, Innatus et influxus. Innatus quod semper calorem. Nam
tangimus. Influxus qui in se quatuor virtutibus semper et spiritum
et propagatur in membra, unde si. Aromaticis comedimus, aut vim
habens bibamus maxime caliditas, calore namque influxo. Dicitur
ergo isti quod immens calor in omnibus rebus (dominatur sed influxus
minime et in blandis et in rebus. Si tunc videamus aliquid
dicere tamen ad ipsam. Nam non legitur hic Aristoteles de calore in
fluxo de se quod est principium quatuor virtutibus sed de alio. Dicamus itaque
nobis quod calor duplex consideratur, prout scilicet gradus, secundum idem
ita potentiam agendi et virtutem. Si vero modo dicimus quod non
in quolibet modo eodem modo (dominatur calor, si scilicet modo di-
camus quod in deo missis (dominatur calor plenius aut in virtute.
Sed ad hoc ut quod Sabonda est in habitudine quatuor virtutibus et hoc in
quatuor virtutibus (dominatur caliditas et frigida, nam autem habitudine
semper pariamur quia videntur. Actus vero semper agitur quia
videntur. Sed quod ad gradus dicitur si sunt excessus. Necesse potentia
agendi sequatur gradus id est si in mixtis pluribus sunt gradus
alicuius qualitatis, magis operantur quam si sit in remissis. Ergo
si (dominatur debet (dominari per gradum excessum, nam po-
tentia summa facit a gradu summo. Postulat scilicet ratio ut
videamus nam semper potentia agendi sequatur gradus. Dicimus
ergo hoc vult non esse verum. Nam inter pauciores gradus
plures operantur

Calor dupl
consideratur
prout scilicet gradus.

et in potentia
et in agendi et
in virtutem.

huius occurrantur quam dicitur ut in Summa agitur & quod
 sub calore, & tamen aqua dicitur magis aquosa & calidior non sa-
 beat tot quod sub calore. Similiter & in cinis humido dicitur
 & aqua a qua minus est calidior quam dicitur, & tamen magis boni
 ipsius Summa dicitur quam de se. Huiusmodi autem quod calidior
 calorem (hanc minorem in mixto) & virtutem & bonitatem. Non
 debemus illud dominum intelligere hoc, & proportionem Arismetri-
 cam geometricam. Pro quo dicimus quod proportio Arismet-
 rica nihil aliud est quam id quod alicuius nominis est aequale, ad ius-
 titiam commutativam, ut das mihi centum denarios ex duo tibi centum.
 Geometrica vero proportio ea est quam duo nomina dicimus aequale
 ad potius seu aequale ad iustitiam distributivam, ut si Societas
 est honoratior quam Plato. Ergo aequale est illi honoris vel boni
 cum eis consideramus. Dicimus igitur ad probandum resolute quod calor
 non predominatur in mixto proportionem Arismetricam. Nam in aia
 & proportionem habet eor caliditatem quam cerebri est calidior, & eo
 quam expensum, unde recte ait Avicenna: quod calor in aia maior est
 minus predominatur virtutibus et non in aia. Summa ergo conclusio
 1) id est calor & calor & frigus predominatur in mixto non cum
 2) virtutibus, nec Arismetria & proportionem; sed geometricam, & secundam
 3) intentionem agendi in ipsum mixtum. Id est calor & frigus ma-
 4) ius aequale perficiunt, & opposita, & in mixto; Summa vero & Arismet-
 5) tricam agendi in mixtum, nec valet dubitatio de Metaphysica. Nam est ibi
 quod ratio ipsorum sit ab actibus & dominantibus ipsi valens.

Quoad tertium Insuper barum quod formam Aristoteles dicitur numerus frigus
 quod caliditatem inter qualitates quod calidior, cum frigiditas non in quod
 opus non. Consequenter huiusmodi & Medici vident quod quod calidior & quod
 a calore & frigore sed tantum mixto; non in mixto. Nam dicitur
 & in mixto quod ratio per se calidior a calore, in qui vero per Aristas
 quod in quantum recipit, & temperat calore & commensurat
 quod calidior in mixto non valet esse causa sufficientis quod calidior
 calidior alicuius in se contemperatur a frigiditate & ita utraque
 quod calidior est causa quod calidior. Calor quod prima; huiusmodi quod calidior.

Huiusmodi ratio

Hæc ratio fallax est. Primo in ipsa miseria. Omnis
 elementorum qualitas, et non in quantitate. Dicitur enim fuisse quod
 nihil est elementorum alteratorum. Et quod si alterantur, elementa
 certi reducuntur ad temperantiam, et per consequens non necesse
 est ut amplius ad temperantiam reducantur, et de novo alterentur
 unde patet illis erroribus, qui dicunt quod in quantitate sunt utrum habet
 frigiditas ut temperet calorem. Et si qui docet non respondet
 frigiditate caliditate contrariari, sed Aristoteles non docet de hoc quod
 temperat summum calorem. Et de eo quod quod frigiditas est caliditas
 dominatur summum calorem. Et illa disponit tum ut quod
 ita ut frigiditas non vana. caliditas albedine Aristoteles sed summum
 licet. Et ideo dicitur, itaque non aliter quod in quantitate frigiditas non
 sunt habet utrum, et contrariatur ut calorem, quia illud in miseria
 iam factum fuit, et contrariatur ad quantitate tanquam altera causa
 efficiens minimum ut calorem. Verum adverte quod duplex est quantitas
 aut in quantum in quantum intrinsecus tantum forma in miseria, aut
 in quantum procedit et altero. Si hoc, dicimus quod calor tantum. Et
 in causa quantitate. Si hoc, dicimus quod calor, et frigiditas.
 Quod ut melius intelligatur sciendum quod in omni alteratione re-
 quiritur etiam consistencia alteratorum. Calori est alterare in-
 crementum et deponere, frigiditas vero est illud quod est alterari et de-
 positum contrahere, et firmare ne dissipetur et evanescat. Di-
 cimus itaque utrumque requiri in quantitate, calorem quidem tanquam
 incrementum et arduum, frigiditatem vero tanquam retentum et custoditum
 eorum quod disposita sunt. Quod ad autoritatem frigiditatis non
 inquantitas opus nature. dicimus hoc intelligi ratione operum omnium.
 Nam quod ad elementa in illis locum non habet, item neque in quantitate
 Metallorum. Nam ad hoc inquantitas opus nature in quantitate Metallorum.
 Inquantitas autem per se generet metalla condensando et uniendo.
 Intelligit ergo frigiditas non inquantitas. De opus nature aliter neque
 tantum, ut augmentum nutritio quod calor per se habet. Autem autem
 cum est calorem quare loquitur de miseria quantitate forma quod sit
 per alterationem. Item frigiditas duplex est. Excalens est
 temperata. excedens est causa corruptionis. Nam ab uno in
 quantum unum non provenit nisi idem. Ita a frigiditate uno et eodem
 non provenit.

non perveniet quatio et corruptio sed in quantu aut est mo-
deratum aut immoderatum. Revertit et Vltio querebatur
quomodo dicantur aut qualiter agere et pati, sed tu oes
agent et omnes patient. R. n. iam dictum est in quatione
duo debere attendi, missionem quae (secundum quationem): et ipsa quatio
orem, q. ad missionem licemus omnes illi agere et omnes pati
sed in quatione ipsa duo sunt patet: aut actus; in die mixtis
caloris et inanimatis. Nam in mixto omnia Elementa debet uniti
et unita agunt in se invicem et reguntur, eo usq. donec fiat ex
mutuis illis actionibus complexio et temperatura, ita ut ex istis
postea temperate se habentibus et consideratis fiat et nascatur res
quedam et perfecta forma; sed ita ut a calido et frigido intro-
ducatur et perficiatur illa ultima forma. Primum namque in mi-
xtione Elementorum sunt inimica isti mutuo frigus et calor; nam
se mutuo attemperant. In quatione vero concurant ambo con-
tra Similium et perficiuntur.

Dubitalur ex praecedentibus istis verbis, quis nam sit ille calor qui Calor qui est ca-
to ab Arist. est causa quationis. Respondendum igitur q. ille calor quationis, est ca-
lor elementaris non est alius nisi igneus et elementaris, nam Arist. recensens
quatuor primas qualitates quae constituunt Elementa quatuor addit
postea, quod ex istis duobus quidem faciunt quationem, tanquam sed
efficientes; duos vero patientes, sed tamen in quatione tota quatuor
causa est caliditas unde Summa de Hic Vbi dicitur Vnde res quoque
in hoc fuisse sentia q. calor est quipua causa quationis et concoctio. Arist. de calore
nis, sed tamen Arist. hoc dicere absolute non aedet q. calor est prima causa
cipalis causa, sed dicitur esse animam cuius instrumentum est calor. ^{ipale quatuor no}
sed dicit aliq. calor est accidens, Ergo non est causa efficiens quationis. ^{sed animam cuius}
tionis, quia substantia non pervenit nisi a substantia, mixtum est substantia
Ergo, unde est Arist. ss. Nam omnis uniuersa causa quationis
homini est bono, si vero calor quies, equivoce perficit mixtum
efficit. Respondendum. Licet quies calor, non tamen quies virtute
propria ut est accidens, sed virtute illius substantiae cuius beneficium
operatur, nempe animae. ^{ut calor es}

ut calor eorum producit quidem raras et uermes in terra
non in sua sed uirtute corporum celestium. Dicamus ergo
esse quod dicitur. Sub calore et frigore esse causas efficiētes generis
rationis. Sed observa quod licet calor et frigus dicantur quare id
est uirtus summi cum ideo in materia, et quoniam tamen di-
uersimodi sunt. Nam calor quidem rarefacit, terminat
consumit et euaporare cogit humiditatem superfluum quibus abso-
lutis permiscet postea partes summi et sicci prius attenuatas
depuratas et respolitas. Frigus uero terminat quidem et respo-
litat. Nam partes illas summi et sicci a calore elabora-
tas depuratas et complicatas refrigerat postea condensat
postea magis unit quam fuerant antea unita postea ultimo
unitas conseruat. Hic est de explicacione huius operationis.
Ad id ad iurisdictionem. Quia habent quodammodo ipsi putredini
typo et definitio debet dari per oppositum. Cum igitur definitio in
generationem esse uirtutem summi et sicci ab operante calore et frigore,
dicamus putredinem in alia esse quam resolutione summi et sicci.
Deinde subdit. Duo quod omnis pars generari a seorsum putredo et
hoc est. Secundo enim per se explicando, illa est quod est frigus et ariditas
est uia ad putredinem. Tercio est quod cor rumpitur mixta duobus
modis nimirum combustionem et putredinem. Quod ad primum. Secundo
in tribus modis a seorsum putredo, primo rursus terminari
et rursus modi, 3. rursus agentis et efficiens. Rursus terminari nam
quoniam terminus est esse putredinis non esse. Rursus modi nam
quoniam sit in unione summi et sicci, putredo per resolutionem. Rursus
agentis, nam in quoniam agentis causa sunt frigiditas et caliditas
sed precipue caliditas, in putredine uero non predominat caliditas
sed putredinis causa principalis frigus est. Ad id autem Aristoteles quod putredo
maxime communis oppositur quoniam quasi dicitur quod non aliud adeo
contrariatur quoniam quam putredo. Nam a nulla alia causa peruenit
tamen peculiariter ipsa quanta quam a putredine, quod uideri falsum. Ita
combustio et citius peruenit mixta consumit dissipat partes summi
et sicci et acedemur, dico non magis oppositur quoniam
putredo sed potius combustio. Ita conatur Regius Aristotelem
mendacem et erroneum conuincere. Sed nos in idem quod explicacione

Duplex est corruptio. Altera q̄ competit mixto in quantum
 est mixtum, compositum generatum et per se. Altera vero q̄
 non esse ut mixto per se, et in quantum mixtum est, sed tñ per
 accidens. Id est altera corruptio sequitur ipsū mixtum cui talis
 sua nolit. Altera non sequitur sed habet et adest. Dicimus igitur q̄
 putredo illa qua absimulatur cadavera in sepulchris esse mixtum
 quoniam mater, quia ita sequitur mixtum ut omnia mixta tenturi
 hac dissolutione coquantur. Combustio vero non semper equitur
 mixtum chimici dissolvat. Quare concludamus cu[m] istis quod
 quidem quatio est primaria causa igitur esse, ita putredo est ulti-
 ma mutatio visus nisi quatio. Hic nota hic q̄ putredo ista est
 et animalis et in plantis ex viro et ut cadaver et res in animalia,
 sed putredo in animalibus est mors, in plantis vero cui exarscit illa est
 mors. Secundo nota q̄ vniq̄ et animalis et animalis hoc duplex putredo
 naturalis accidit, et per se sicut quatio et mixtio, nam nec animalia
 nec plantae sine mutatione possunt vivere, ita rapiuntur a natura.
 Tertio nota q̄ alia est corruptio coram animalibus in quantum sunt anima-
 tum, alia in quantum mixtum. Recedamus anima a corpore sua plantae si-
 ne animalibus: ipsa quidem planta et anima emoritur et relinquitur cadaver
 cor, ergo senserit iam corruptionem sed ista corruptio non est put-
 redo, nam adhuc ipsorum cadavera ulterius corrumperuntur et res
 solvantur, putredo vero deesse mutatio mixti extrema. Deinde ne-
 cessitas autem non fit in quatuor elementa, anima enim non est elementum tantum
 ergo mors illa putredo dici non debet, putredo enim dissolvit mixta
 in quatuor elementa. Cadaver ergo relinquitur et corrumperuntur, sed
 nova corruptione et ultima, res soluta nimirum in quatuor elementa
 et hoc iam corruptio de putredo et est mixtum in quantum mixtum
 non in quantum animatum, ita ut corruptione duplici pereat anima
 mixta animalia, corruptione prima quae est recessus anima quae dicimus
 in animalis mortis, in planta exarscentia. Quarto differt inter
 se ista duae corruptiones 3ta. 1° semper 2° modo 3° vocabulo
 Tempore nam corruptio vivens in quantum vivens est prior, alie-
 ra vero corruptio est posterior. Secundo Corruptio prior est per se,
 cessans autem non in quatuor elementa, posterior vero in quatuor
 elementa, ut anima plantae in elementa. Istae Corruptio prior fit
 ab intrinseco.

ab intrinseco, posterior ab extrinseco, vide in lib. de vita
et morte. Item corruptio prior fit a predominante frigido, et
per resolutionem calidi et humiditatis, ut lucerna in oleo. Vnde si
per motum caliditatem est corruptio calida non habet uerum
gloriam, et a causa extrinseca quod est frigiditas morbi. In
iuuene similes non dantur mors naturalis, nam non adfuit causa morbi
naturalis. Eodem modo si blanda congelatum et inleceat non est cor-
ruptio naturalis nam non fit ab extrinseca causa sed a frigore nam.
Quinto queritur, utrum cadaver quod post brimal corruptionem re-
inquitur, est ne corpus organum, id est ovis quod sit, nam apparet
manus, pedes, oculi et si est organum. Cur non habet actum
et spiritum. Respondetur negando quod sit corpus organum, nam organum
incommodum idem est quod uerum, unde ait Aristoteles. Anima est actus
organici spiritus, utam sapientis in polearia, unde colligimus quod
corpus illud non est organum et dissimulare, sed simile id
est massa quidam informis uirtutis naturalis et minimus est et magis
illa, non hominis manus, sed tamen similitudo hominis manus
sicut pictura in baculo habet locum pedis, manus, sed ait Aristoteles.
qui non potest videre non est oculis, qui non potest ambulare
non est pedes. Sexto addamus hoc quoque quod licet multis modis
seruiatur et mixtum et aial, in hominibus tamen uia datur
aptitudinem ad resolutionem quae dicitur putredo. Inter alia igitur
ut diximus combustio quoque seruatur maxime ipsum mixtum
sed tamen uera resolutio est naturalis putredo non est, quia si ipsum
seruatur mixtum ipsum consumitur illud et uenit in sua nam
non in quod elementa. Unde friuolum est quoque quod obicitur quod
quod interuenit de hoc putredi gladio, ergo non solum putredine
honne uidetur Argenterio ille talis morte dignus quod. Illa causa ex-
tra esse non naturalis, et debet dici accidentaria et est non ipsum mix-
tum sed a dialysis nam certe Argenterio non interficiat mixtum seu illo
quod, sed tamen ipsum aial, et sic error ipsius una cum ueritate Aristoteles
facile innotescere potest. Et a superioribus tamen maximam insinuat non
hunc dubium, dicimus in ipsum mixtum ab adustione quod non naturaliter
corrumperetur, a putredine uero naturaliter. Sed obicitur tamen Quicquid
destruitur nam, naturale non est, putredo destruit nam, ergo non
est naturalis uide 3. Celi 90. aqua fluens: uide 3. Physicorum 2.

Secundo.

Secundo dicitur quod omnia extrinseca sunt violenta, sed
et adusio et putredine sunt extrinseca. Ergo violenta non
nata. (Videtur contra a deo. Hanc difficultatem inquit, quod omnia
utraq; istarum corruptionum et adusio et putredine sunt ab ex-
trinsecis, id in hoc consistit, quod combustio celeriter fit et ideo
non est naturalis, putredine vero quia tardius naturalis dicitur. Quod
quia si velocitas efficit, ut aliquid non dicatur naturale, et tarditas
est in causa ut aliquid dicatur naturale. Ergo motus terre velo-
citer dicitur deorsum non erit naturalis, et motus tardus sursum erit
naturalis, quod est adeo fatu per se ut hoc iudicet, quod tarditas
det naturalitatem, Velocitas vero innaturalitatem. Porro
natus et Bucafericol paulo aliter videntur. Utrunq; quidem
inquit isti, est violentum, sed putredine magis dicitur naturalis quam com-
bustio. Nam suae naturae relictas natura putredine quidem est, non
combustum, ut aurum et metalla, sed neque sic sonant. Nam
de Aristotele: quod relictas suae naturae mota est, et adusio non
a sua natura putredine sed ab alio efficiente nimirum ab alia calidi-
tate quae ambientis est. Si igitur non corrumpitur a sua na-
tura, efficiens, sed ut ipsi dicunt ab aliquo violento et ex-
trinsecis. Igitur ego cum utraq; iuxta istos fiat ab extrinsecis
et indicetur ab illis violentum, Cur ab Aristotele altera Naturalis dicitur
et altera non. Res itaque respondens ad hoc dubium tripliciter
1.º multo multo aliquid dicitur esse naturale, nam etiam si habeat aliquod
principium intrinsecum ipsius motus et actionis, ob illud intrinsecum
principium naturale dicitur. In putredine vero duo apparent principia
a quibus proficiscitur putredine, nimirum materia et forma, et materia quod
est intrinsecum principium, forma vero extrinsecum. Nemo dicit Aristotelem
quod putredine sit ab externa caliditate, sed non sola, utrum
etiam ab interna frigiditate. Ergo si fit ab interna frigiditate
iam quia intrinsecum habet principium dicimus quod sit naturalis. Dicitur
itaque a combustionem quia combustio non fit ab interno principio
nempe a frigiditate interna, Nullum est hoc dicere, Ergo tamen
ab externa causa, nempe ab externo calore, et ita non est naturale
combustio, nam nullum habet principium intrinsecum sed extrinsecum tamen.
2.º Secundo iterum videmus, putredine destruitur nam. Ergo non est naturalis
non sufficit hoc consequentia. Nam etiam si aliquid destruitur nam
tamen alia ratione dicitur esse naturale. Est quicunque dicitur habere natura
illi consequitur

ille conquiritur contra naturam cum baldo, scilicet in ille motus vel
 mutatio naturalis. tunc vero in putredine manifeste non videtur quod passus
 nemine cadaver conferat in unum motum, Nam motus est passus
 ex se non ad corruptionem et putredinem, quod manifeste non videtur
 hoc est ut aer sit in unum, et conferat in unum motum, ideo si ma-
 nutum tantum demittat, ideo non videtur tamen descendere. Ita contra
 verum dicitur quidam hinc inde in interius putredinis nempe frigido et
 interno, sed ita ut et ex eis cadaver suum non feratur eo quo
 movetur dicitur. Ergo putredo naturalis est corruptio vero minima.
 Tertio iterum videtur quod putredo non sit naturalis quia
 servatur natura, in deinde quod baldo dicitur quod est naturalis et
 non, in quod dicitur dicitur, nemo dicitur per se scilicet naturam
 in se accidens est naturalis in se, quando. Item si bonus
 motus operatur per naturam et bene facit, et non bene, bene
 quia consequitur in se alius, non bene quia libi pericula
 est, ideo in se bene agit et male, bene quia se se propagat
 aquando ligna. licet et male, nam corrumpit ligna. ideo
 hoc bene quia corrumpit ligna maleficium operatur maleficium
 sed quia se propagat et libi in se generat bonum et et male
 motus. Proinde dicimus quod putredo est et naturalis et non
 naturalis quia quodammodo in se est. Non naturalis in quantum destruit
 unam speciem dum constituit alteram. Ad secundum Dubium.
 Omne extrinsecum est violentum et contra naturam. putredo est in-
 trinsecum nam fit ab externo calore. Unde negandum quod sit motus
 ab extrinsecum sit violentum. Nam si sit motus quod movetur per
 in movetur per se partim per accidens, quod per se quodammodo sit
 nam quodammodo non, quod sit nam, quod ab extrinsecum quodammodo
 extrinsecum non in se et si mobile movetur ab extrinsecum sed taliter
 quod non sit in se ad illam motum in se movetur extrinsecum, dicimus
 quod motus ille sit naturalis et est promissionem mobilis. Secundo ad
 tertium dicimus quod minor est talis prima quod putredo fit ab extrinsecum
 principio, nam fit et ab interno frigore et quod est principali.
 Hoc dicens ulterius agit. Inst. de putredine elementum quod dicitur
 et ipsa putrescent ut alius sit non oia, et longi alii qualis compo-
 nuntur. Sed utique omnia verba sunt a nobis explicanda
 in tria. Ideo remota se videndum quod sit putredo in parte
 que non operatur in se et in est putredo. Secundo videndum
 quomodo possunt elementa putrescere tertio quare igitur omnia
 Elementa sunt ignis non putrescat. Quod ad primum
 Argueretur opinatur, quod in se in se mixti, cu' sit in se et sicul
 et c.

dicitur mixtum esse totum et mixtum it pars compositi videtur
 et cum humidum et siccat. id est mixtum mixti dissolutum putredo
 dicitur partialis et dicitur oppositum quoniam. sed fallitur. Nam dicitur
 totum quod putredo quod fit totum partem, est recessus a propria natura
 et compositi Elementi non ipsi mixti. Immo ut quod butre:
 si quod sit aliud Elementum, non fit dissolutio humidum et siccum, quia non est
 aut Elementum sicut mixtum corruptum et non simplex. Ergo dicitur d:
 humidum dicitur quod in hoc effectus putredo partialis, a putredine to:
 tali, que dicitur quoniam quod totalis est putredo, corruptio
 caloris naturalis et putredo ipsius mixti, putredo vero partialis non
 aliud est quam ^{putredine} uniuscuiusque vis a propria natura. Dicamus
 est et non quod omnis putredo partialis est et non a suo propria natura
 et temperamento discedit, seu mutat compositionem. quod si aqua deper:
 dat suam naturam id est humiditatem et humidum dicitur in putredo, et
 quia quantitas seu compositio ipsius Elementi et aliquid essentia Elementi
 si putrescent hoc modo Elementa dicuntur butrere tota parte
 Quod ad secundam Dicimus putredine totum non habere sed totum ipsa
 Elementa sed tamen partiali. Hoc est nam cum in putredine totali
 humidum et siccat debet dissolvi, et istud in nullo Elemento contingit
 dicimus hoc modo Elementa non possunt putrescere, quia aliquod discedit
 a proprio tractu et hoc est ipsum putrescere. Discedit vero a proprio
 tractu tunc, cum admiscetur peregrinis quibusque ipsa, que a tractu
 a sua pristina natura solum Elementum ut air tunc et putrescere
 cum miscetur ipsi partibus aquarum et vaporibus, unde ex his et ceteris
 putredine et vocatur putredo aeris, est mutatio et recessus
 a temperata sua et naturali qualitate. Atque inde est quod humores
 necesse est ad componenda putredineque purgantur a se, ita
 tamen ut vapores terreos et aquosos aeris partibus, ad se ipsos con:
 sumant et purgant et reducant ad gratiam suam usque aerem qui
 per admiscitionem peregrinis exhalationis vaporibus et aquarum dicitur
 quod suam naturam. Ergo videtur quomodo putrescent Elementa
 neminem quod ipsorum putredo nihil aliud sit nisi recessus a propria
 pristina natura, putredo vero mixti non modo recessus est a sua
 propria natura sed dicitur totum humidum et siccat, non tantum dicitur
 signale tunc. Hoc vero putredo partialis non tamen in Elementis
 habet locum, sed et in humores humoresque ipsos. nam quod humor
 aliquo viciatur et discedit a suo temperamento appellatur febris
 non quod totus humor putrescit sed quod tamen a sua natura pristina discedit.

unde quo

unde quo magis recedit a sua propria natura tanto maior est
putredo, et aliquando putrescit, et nunquam rediit potest ad rem
quam ex uiscamis uelut in febre, unde recte dicitur quod
quod si misceretur uelut una cum aliquo humore causat febre
putredinis. Obseruandum tamen quod dicitur, putredo partialis uel
elementis competit minoribus, et dicitur est quod si quatuor non
possunt non repugnare quod dicitur uocatur diminutus seu ne-
gligenter enim non recusat dicitur putredinis. Hic quare
longe ipse scripsit potius debet dicitur negligenter, quam non ob-
seruauit, quod dicitur. primo agit de putredine partiali id est
elementorum, et postea de putredine totali id est mixtorum.

Inter Elementa Quod ad tertium. Dubitatur a multis quare inter Elementa
et dicitur ignis id est ignis non putrescit, cum tamen omnia alia Elementa putrescant
non putrescit putredine partiali id est ignis cur nunquam discedat a sua na-
tura sicut alia Elementa. Primo igitur respondetur quod ut dictum est u-
perius, putredo partialis nihil aliud est, quam recessus aliquid
rei a propria sua natura, quod quidem tamen habet, quod aliud qualiter
admittitur ipsi rei, tamen uero cum ignis maximus sit actiue
et nullo modo passiuus, non recipit illam admissionem aliud
qualitatis, sed a se ipso consumit purgat, et inde quanto maior
est actiue unumquodque Elementum, tanto difficilius pu-
trescit, id est discedit a natura sua ut est ignis; quanto uero
magis Elementum passiuum, tanto citius putrescit, id est recedit
naturam ut aer. Secundo quicquid aliqua rem defendere potest
a putredine simpliciter magis defendit, sed ignis ita se habet. Nam
dicitur in putredine aliquam quod Elementorum ab igne depergari
quia cum putredinem patiuntur cum miscetur eis illa que
non deberent misceri, ignis disgregans homogenea ab hetero-
geneis putredinem omniat. Tertio quoque possumus dante ratione
addere cum ignis non putrescit, quia licet alia quoque ad-
mittantur interdu ipsi ignis, tamen ignis nutritur potius ab istis
quam corrumpitur, nam omnia Elementa sunt materia ignis, ipse
uero nullius est materia, ergo ea dicitur uideri posse colligi quod
licet ignis non putrescit alia uero omnia putrescant. Hoc contra
hoc uero non laus posse offerri dubito, Nam quod dicitur, in lib.
de longit. et uita dicitur quod uero cum cur humida non
putrescant et hoc esse in causa quia sunt aerea, si ergo
ea que sunt aerea non putrescant Ergo falso dicitur

et solus ignis

quod omnis ignis non potest, alia vero putrescent omnia. Unde
cum Arist. ait binqua non putrescere, non intelligit impossibilitatem
putrescendi sed tantum difficultatem. Nam vis binqua est aerea
putrescent, sed difficilius est terminis quam terra et aqua scilicet
putredine tota. nam putredine materiali ut diximus cito putrescit
aer, quia est maxime passivus et levis quia quibuscumque activa
vero elementa minus putrescunt putredine ista, ut ignis et aqua
et inter has quia ignis maxime activus est minime putrescit
frigus vero est actus sed minus, et ideo frigida putrescunt quod
sed tardius quam sicca et humida unde brevis difficultas putres
cent carnes praesertim pingues, nam sunt aereae et aereae debet
aliquid caliditatis, et si habent aliquid sicut omni minus putresce
rent nam siccitas est linea caloris. His habitis postea qua ad hoc
docuimus elementa putrescere et quomodo putrescunt. Nunc
reliquum est ut ad hoc accedamus ad putredinem corruptionem
totalem quae mixta est et ab Arist. hoc modo describitur pu
tredo est quod definitio putredinis ab initio in inter Medicos
tunc inter Philosophos celebratissima fuit. in qua sane explicanda et certa
Methodo procedamus per sex capita circumscribamus. 1. putredo ab
Arist. definita cuiusmodi rei sit affectio. 2. affirmativam defi
nitionem nominis. 3. qua via ista definitio est inventa, et 4. propter
difficultatem explicandi modum ipsius putredinis tunc et ex
Medicini tunc ex Philosophia. 5. Distinguemus putredinem Medicinam
a Philosophica, et quia scire non est nisi per causas consequens
idcirco considerabimus sexto loco efficientes causas putredinis ex
ternas et internas. Quoad primum putredo est ea quae Arist.
hoc loco definit non accidit ipsis elementis, sed tantum mixtis
sive compositis, et distinguimus a putredine superiori in hoc
quod illa putredo nihil aliud est nisi recessus rei a propria sua na
tura vero non est recessus a sua natura si de dissolutione et ruina
extrema ipsius rei. Item ista putredo est res perfecta mixta
illa imperfecti mixtae. Item ista putredo totalis est, illa par
tialis. Item putredo ista est illarum non quae habent calorem
naturalem qui amitti debeat in putredine ut aqua dum corrumpitur
non putrescit, ita ut amittat calorem naturalem qualem non debet sed tamen
putrescere descendens a suo temperamento. Ita si aer corrumpitur non
putrescit ipsis aerem frigiditatem internam quae non est, sed descendens
a suo temperamento, et ita concludamus quod ista corruptio non competit

et cetera

non competit Elementis sed tantum Elementatis. Quod si
cundum. Putredo quia a quo non alius scilicet, nisi natura in se
ipsum nihil componit et est mixtum, unde bene de ea putredo
ergo nihil corruptio, sed non conuersionem, est nihil corruptio
putredo nam corruptio inuersionem licet sit nihil, non tamen est per
tudo hoc definitur. Namque non sit ab alia qualitate operante
sed ab in se ipsa ut senectus. Natura in potentia respirandi.
Quod ad tertium quia ut ostensum est supra oppositum op
positum sunt definitio quib. in q. cum dicitur quod dicitur fieri a
dominio caloris quicquid est a debilitate et in
potentia caloris nihil. Sed quomodo hoc cognoscitur. Quia
ab in potentia caloris nihil oritur putredo, a dominio vero e
iusdem oritur generatio. Dicitur quod cognoscitur illud
ex plurimis dignis temporibus anni, regionibus. ubi videbat
in calidioribus locis putrescere a tale quam hyeme. Ergo si
collegimus putredinem omnem a frigidityte externa sed a cal
iditate. Item ex metallis quae cum a aetheris frigidityte
sunt congelata diffunduntur quoque putrescunt, et ipsae na, non sit
non sit generari a calore ambiente aeris. Item in de quoque na
videbat in putrescente cadauere quare ubi nubes, quod non aliunde
sit, nisi quia ex cadauere illo sequatur caliditas quae facit um
ida humidam et sicco. Quod vero sit a frigidityte interna ipsa
putredo illinc cognoscitur ipse nam uidebat ad predominium caloris
externi loqui in brucis interm, et sic putredo si sit a
dominio externi caloris, ergo ab interna frigidityte. Nam se
quela quod quantum remittitur in uno contrariis, tantum
augetur in altero et e contra. Quod ad quartum. Diffinitio
dicitur et intellectu affirmatio hoc putredinis plenaria sed tamen si op
plicamus uerba facilius comprehendemus sensum. Dicit ergo Arist
hoc quod putredo est corruptio caloris, ubi videndum quod intelligat
intelligit: hoc dicit per se. Corruptio caloris nihil, aut non intelligit
hoc ubi totum si mixtum in mixto corrumpi, aut mutatione tantum
caloris a suo naturali statu, sicut dicitur primo modo intelligi non
de. Nam Arist: assignant eam, cum ex cadauere fiunt uermes
est quod in putredine manet caliditas quae dicitur sequatur anni
et non humidum et sicco, unde patet manere calorem aliquem
in putredine. Ergo non possumus dicere, quod corruptio caloris nihil

quod totum

254
calor perit et euaneſcit Ergo dicamus, q. perit ille calor
in putrefactione qui conſeſcibat ipſa uiuent, et habet illi ten.
peneſi meſura ipſi q. de uix it p. omni ſide, Nam dicitur ex
inanimata debet fieri omniata, et debet in hoc uiciſſa in conſtitu
calor non quilibet in illo miſto admittitur, et non in quolibet qua-
da ſed tantum attenuatum et conſeſcitur ipſi miſto, Ergo di-
in putrefactione meſura ipſa uiuent in uiciſſa tunc corrumptur calor
natus, et hoc in de quoq. colligitur, nam uideamus in iuuenta plu-
re caloris quam in ſenectute, et tunc uicem eodem modo uiuit, non
et quia ſi uix licet non habeat multum caloris tunc in uenit
habet tamen tantum quantum conſeſcitur ſuo corpori et ſufficit
vix proportionis humidi radicibus. Sed hic maximus oritur Dubia
Duplex calor uidetur mutari. Primum in naturam Exceſſum ut
in febris. Nam iuxta Medicos debet ut exceſſus caloris et liq.
uers corrumptum ſubſtituit caloris affectus et dicitur in putrefactione
fieri, quod ipſi dicunt, ſentimus, q. putredo eſt ab ex-
ceſſu caloris, cum iam concluſerimus q. fit ab ex-
ceſſu frigoris in termi. Medici omnino fatentur q. putredo fit quoq. ab ex-
ceſſu caloris interni, nam ad quod q. a calore ambiente fit
putredo, ſed calor calorem non debilitat ſed totum auget, qui
poſtea a uetatibus intus conſumit humidum intus miſti, et peruenit
ipſum mixtum. Rurſus ibidem Medicos error eſt, nam uicem
fit putredo ab exceſſu interni caloris, ſed calor exlernus p. d. o.
manans alit ad ſe calorem internum, et relinquuntur uel ſuccedi
frigidi ſtatim interna, calore abſente et euaneſcente, p. p. q.
laetant meatibus et ſpiramenta calor exlernus p. d. o. manans
et de digerit ſubſtituit quod fieri a p. d. o. manans caloris et pro
corruptis fit a p. d. o. manans frigoris. Sed calor a calore non
deſtruitur, falſiſſimum eſt, nam ut eſt et quod q. in or maiora
conſumit minora, nimirum quia diſſipat alimentum minora.
Simile a ſimili conſeruat, uix eſt q. conſeruat per ſe, ſed
per accidens magis deſtruitur. ſed notetur phraſis Ariſt.
dum de q. putredo fit in quoquoq. humido. Humidum enim
duplex eſt, Aerium et aquae, non modo calor habet corrum-
pitur in putrefactione et Ariſt. ſed et utrumq. humidum. Calor
ambientis dicunt Medici q. per calorem ambiente intelligit
omnia calefactura cum eſt in ſtancia ipſum calorem naturae
Sed hoc

sed hoc falsum est, nam in putredine minimum calor videtur, at
 ab eis circumstantiis non minuitur sed potius augetur, ut scribit
 Medici calorem ambientis esse quoque fumos illos a quibus accenditur
 calor noster facit febrem. Dico quod minimum calor videtur in putre-
 dine non augetur et sic non ab omni calore ambientis sed corruptionis
 quales sunt summi febres. Nam ad istum calorem noster non minimum
 sed adaugetur in ignem uertitur. Deinde corruptio caloris na-
 tis in febribus non per coactionem meatuum ipsius corporis, sed ca-
 loribus putredinis in putredine ista non aliter fit quod ab laxatione
 pororum, per quos a centro ad circumferentiam dissipatur.
 Quod aut Quintum. Audiuimus Sacerdos definita putre-
 dinem ad mentem Aristotelis. Nunc quia Galenus aliter definit putre-
 dinem medicis videamus et ipsam aliquid conferamus. Galenus in 2. Methodi
 8. Sane assertit putredinem definitionem, putredo est corruptio to-
 tius substantie putrescentis ad corruptionem ab aliena caliditate.
 Dicit hoc totius substantie ad quam putredinis partialis, que est
 tunc ut diximus recte dicitur a propria sua natura. Nam et Sumores fe-
 brum putredinem dicitur putredinem non totam putrescentem, quia te-
 nere debent sed a sua natura descedunt, unde et emendari a
 medicis debent nimis, quia respiratio prohibita fuit, et facta fuit
 obstructio, medici reliquas obstructions reducant ad suam nam
 ipsam putredinem, Ad datur putrescibilis uel putrescentis ad
 quam uelut uiuentis, hoc modo non putrescit, putredinis nomen
 est terminum, addit postea ab aliena caliditate, sed illa que sit
 non exprimit. Nunc committamus utraque Galenus de putredine
 et corruptione totius. Aristoteles de quo putredo est corruptio co-
 locis in 2. in, de quo quod substantia, quid igitur sit sciendum? Videtur
 prima uerba Galeni definitio esse perfectior, nam calor non putrescit
 sed substantia putrescit, deinde. Aristoteles quod ortus et in uentibus est sub-
 stantia. Eundem utraque definitio uera est, sed in hoc differunt
 a se mutuo, quod alter definit putredinem formam ut Galenus alter
 causam nempe Aristoteles ut eam in luno definitio est et eclipsim
 modo dupliciter possum describere, et nihilominus definitio conuenit
 summo si dicam Eclipsim lunam esse privationem luminis in luna et
 definitio formalis nam id solum in definitione cui accidit aliud
 et uocatur definitio secundum quid uel secundum terminum
 Galenus definit Eclipsim esse in terpositione terra inter lunam
 et aspectum

Putredinis
 definitio
 a Galeno

237
et affectum nunc, hoc iam definitio causaturus est, Nam causa
aperit a quo aliquid potest aliter aliquid. Quod itaque definitio pu-
tredinem secundum terminum cum afectione, in omni enim
ratione tria sunt, 1.° generatio subiecti, 2.° terminatio, et mo-
dus summi cum fisco, 3.° Dominia caloris terminantur, supra summi-
um e sicem, ergo oia et tria debent in putredine perire
ut substantia minime pereat, summi enim et fisco et voluuntur, ali-
um non predominatur, et ita ex his omnibus una in se quod integra
definitio putredinis et inde demonstratio. Putredo est corru-
ptio totius substantie putrescentis facta a corruptione caloris et huius
et proprii in uno quoque humido ab aliena caliditate. Post uero
non addit, putredinem esse corruptionem ubi, nam illud reliquit
in dubitatio, Hec uero definitio tres causas continet, primum
nam, et est corruptio quae ponitur in o quibus, Nam in definitione
substantie licet nota ponatur loco quibus, in in definitione accidentis
forma ponitur loco quibus, materialis et. A Summi dicitur non tri-
putredo accidit unicuique humido de fisco, efficienti et. A aliena
caliditas quae est ambientis, et hoc partem a loco dicitur ponitur
alia. Nam cum putredo definitur esse corruptio in unoquoque hu-
mido, conuenit in hac parte definitionis et in putredo cum putre-
dine partiali quae fit in humoribus. Sed differunt in hoc, quod putredo
hac totalis fit ab externa caliditate, putredo uero illa partialis
quae est corruptio aut humoris aut viui animalis, fit ab externa
calore sed ab interno, quod est inflammatio uel obstruatio et arietas
proueniens a quibus debita reparatione. Nam teste quod in lib-
de morte et vita, Mors duplex est, Violenta et naturalis
violenta semper prouenit ab extrinseca causa, Naturalis uero
mors fit, quando pulmo calorem et affum ipsius cordis, non
potest exinguere debita euatione, nam una cum aia totoque
quoque diuturnitate temporis maxime inarescit, nec potest postea
suo officio fungi, laxat habenas iam inferiori qui cum non mo-
deretur a calore pulmone iam arido et debili conuertitur in i-
duum irritum humidi radicalis et iterum depascitur, quo confu-
oto perit vita, et uocamus hanc mortem naturalem, quia oritur et
interno principio et non est putredo totalis, nam non fit ab
terna caliditate, sed potius ab interna flamma, nec potest cum
positiuam.

bo itiuam et ta putredo partialis, quam mortem nalem vocamus
sed priuatiuam, quæ est in potentia uoluntatis, prouenit a o m
labilitate putredinis ad motum. Eodem modo si blunq e aialia pp
imodiciam frigus e - gela pereant, morimur qd e ad n m o i e
nli; uer uiolenta. Atq aera huc ab Externis et cogit min
uia ab aucto mte calore fiat mte mte diano t mte mte
ila uiolenta centena e. Et uicam illam mortem que fit ab
in potentia uoluntatis, et in nalis. Hic uero non intelligit q
qemoria. Quid; qui d; non recte factu esse ab qntle q non
declamit nam e mortem putrefactionis illig qua mte dnt cali
ditas e plenior, neq n mte dnt sumi dnt uel sicet, fallitur q
tenia. Nam qrit. calorem putrefactionis semper adiungit sumi
ditas, mte dnt q, que put a iunt primo sunt sumida, Nam
calor uolens ita ando meatus corpis, attrahit semper foras ipsu
sumida. Sed sic noua no i occurr dubia contra p q dicta qd
debet satisfieri, Primo si putredo fieret ab alia na caliditate, et
qo mte dnt positum in uacuo non putresceret sed in dnt mte
duraret, Nam in uacuo non adest caliditas aereis ambientis
quia nec e aia, sed consequens falsu e, Nam omnia composita in
tenora subiecta sunt corruptioni ibicm q consistat. Secundo si
ab Externa caliditate prouenit putredo ergo si mte dnt ponatur
in aere temperatissimo nunquam putrescet. Nam deberet dari
talis calor, quia ita comensuratum ipsi calori ipsius mte dnt
ne illum superaret unq. Sed e hoc consequens falsu e. Nam
nam mte dnt ex uoluntate eterna esse non possit, et si bnt
e de eterna ergo impossibile e possibile. Secundo hoc definit
no putredinis comacet et combustionem, Ergo non e bona Ex
oatm antecedent, nam e combustio fit a uoluntate caloris
extermi. Et uideamus ad primu possumus admittere totu qritm
Nam tota Conditionalis fit esse uera cuius antecedentes sunt
impossibiles. Nam uerissimu dno est ex e, Nullu compositu
e de eterno, sed si dicat ponat in uacuo ergo erit eternu, falsu
e ut sic est a p p p no p tuum impossibile, nam falsu bnt e q
ponat in uacuo ipsum mte dnt. Ratio e nam corpus mte dnt
in liget nutrimento si debet esse pmanens sed in uacuo non habet
non habet nutrimentu. Denique si ponat in illo tuo uacuo corq
uicant

provenire per putredinem per eam ad humorem et sicut a se de
ante hunc scilicet, quod est frigiditas et externa causa per corruptionem
primam, nam est externa caliditas vel frigiditas ita sunt ubi
mutuo adversa et interna. Unde per Hippocratem de corruptione
fieri ab excessu primarum quorum qualitates loquimur de corruptione
viventium quodam autem dicitur et imprimis ipsius Solis Hippocrati non
est Medicus et uerba sunt circa hominem et quidem vivum, cuius sanitas
non consistit in Symetria quorum primarum qualitates, sed sanitas
variabiliter turbata per rationem qualitatum. Cum igitur Hippocras non
loquatur de huiusmodi variatione facit cum illo contrarium. Ad de
cunctis dicimus quod licet ex interna et externa frigiditas sit ini-
mica calori interno, et tamen interna frigiditas est causa putre-
dinis ipsius mundi, immo iuxta philosophum. Frigiditas interna generat
hunc putredinem. Sed et Galenus a de Temperamentis et quod potius
ab externa frigiditate corrumpi, loquens de huiusmodi mundo non de
partibus. Causa diversitas est, quoniam putredo fit per evaporationem
caloris naturae vel potentiae internae, quam evaporationem inest frigus
externus, et hoc modo conservat potentia calorem internum nec con-
trahit ut vocant, atque ita frigiditas externa cohibendo calorem
actum et humorem et vivit potentia quod astringit humidum et
consequenter conservat. Sed cum externa caliditas dissolvit et evocat
calorem internum, in intimis partibus minimus manet calor et
ubi quidam manet frigus, quod frigus expellit postea totum calorem
et moriturus, quare frigiditas interna manet. Et contrarium
interno calori quod frigus externus. Obiciet aliquis dictum est
super eo quod frigiditas est causa generationis ipsius mundi ergo
non est causa putredinis. Respondetur frigiditas interna non de illa
loquimur, sed de ea quod generationis est corruptionis, quod huiusmodi
quidem dum est moderata, putredinem vero dum est superflua.
Sed ut intelligamus modum caloris ipsius putredinis corrupti-
onis, dicimus quod calor multiplex est quidam in igne quidam
in aere vivo, quidam in misto seu castoreo, in istis est
est calor, et potest corrumpi per sed diversi modo per aera ipsorum
diversitate. Primo in calor est in igne qui ex se corrumpi
sed non ita ut calor misti vel calor aëris, utrum tribus modis

Primo

Primo per cotiam, ut si multum olei infundat paruo lu-
mini, Secundo per defectum, ut si benitus deficiat e-
consumetur oleum testis a contrariis ut si igni imponat gla-
ciem uel aqua corrumpitur, vide Galen in lib. de Cris morb.
Sed sic attende q nos hic loquimur de igne composito, qui
apud nos est non de elementari. Ignis enim elementaris nullus
habet comestum ad oleo, nam nutritur solo calido et sicco et ille
et ostendit supra putrescere et corrumpi, seu a sua qualitate
degenerare non potest. Sed ignis iste compositus nutritur autem
Simido, non calido et sicco, et de illius corruptione hinc nunc
loquimur. Calor uero ipsius uiciu seu animalis corrumpitur
quinque modis. Primo q. excessu caloris xatis, secundo ob de-
fectum materiae, tertio ob excessum frigiditatis, quarto ob
asphyxiationem, quinto ob prohibitam transpirationem. Istos quinque
modos corrumpitur calor internus insus animalis. Calor uero
ipsius mixti. Corruptus itaq. duobus modis. 1.º ab exter-
na caliditate excludenda foras humiditas et calidum.
Secundo, ab interna frigiditate, euanescente caliditate in
succedente, ut iam ex definitione ostendere potuimus.

Enarratis itaq. quae ad utriusq. putredinis explanationem requiri
poterant. Reliquum est ut ad alia modo tractata, quae putre-
dinis naturam perficiunt. Et quo magis Auditoribus tractata de-
uidemus praesentem commemorationem in tria capita. Primo videt
bimus quid sequitur ex definitione data ipsius putredinis. Secundo
quae sunt prohibentia putredinem. tertio. Unde et quomodo in ipso
mixto generantur uermiculi. Quoad primum. Distinguitur putredine
fieri ab externo calore eliciendo calorem naturalem internum et
dissipante unde sequitur etiam in cadauere et de hoc calorem
scilicet suo modo. Nam multum si multum est habebit etiam siccitatem
quia sunt fundamenta huius mixti ipsa, haec siccitas. Sed si con-
trarium siccitatis amitti non potest mixti Simido, dabit ergo humiditatem
habet. Quia frigida est. Nam interna frigiditas est causa corrup-
tionis. Habet et uero et calorem, quia si non haberet non posset
corrumpi calor, sed corrumpi ipse internus calor ergo adest.
Sequitur ergo quod deo quod qualitates adfuerint in mixto.

Secundo

Prima re-
motio

Secundo ex eadem definitione sequitur Elementa adesse in
ipso misto substantialiter. Quod quia latini negant ita contra cor-
re uerbis philosophi arguuntur. Dicitur philosophus in philosophiis uerbis
quod finis istius putredinis est terra. id est ex multis putredine ali-
et terra unde sic dicuntur. Terra illa in qua res soluitur ipse
misterium, aut quatenus de nouo, aut est eadem nosseque composuerat
misterium domus est uita uiuunt. Sed de nouo quatenus non est, ergo causa
est nostre que fuit in misterio eodem substantia. Alibi promptum probatur
et illa terra non est de nouo generata et producta a celo, aut ali-
alia terra, aut ab aere. At celo quatenus non potuit, nam iuxta
philosophum a philosopho. Causa a multis non producit et effectus generat
rem sed remittit. At celo est causa amittit et in terram
illam particularem non producit. Dicitur tamen Sol et cetera uniuersa
alibi et tunc producit sunt homines. Respondetur Sol ut Sol et a
causa amittit non producit sunt homines sed homines et cetera
plantam. Vnde postea res accideret ut ipsius uirtuti et adioni
inquitur uirtus et a se sunt uel illius in diuina quatenus
Sol et sunt Leo et cetera in quantum limitati ab aliquo individuo
unde Sol non generat illud in diuina, Sed Sol est hic homo, Sol
et sic leo. Ergo quia causa uarietas non producit particularem
effectum, non hoc summo dicere terram illam a sole et celo esse

Secunda. quatenus. Sed nec ab alia terra est quatenus illa noua terra.
Nam ut antea ostensum est in omni generatione debet determinari
causam et inquitur est summo et sic. Sed in terra non adest
causam nec frigidity in summo, sed siccitas Ergo in terra est
ad quatenus. Ceterum non potuit quatenus quatenus terra illa ab aere
Nam ut mox dictum est quatenus fit a determinatio calidit et fri-
gidit super summo et sic. Sed in aere non est frigidity et
determinatio aut summo ergo nec ab aere quatenus est terra illa.
Dicendum igitur quod terra illa habet putredine apparatus non est
de nouo generata, sed adfuit in compositione misti tanquam pars una
iusus est sic. Dicimus quoque terram adesse in ipso misto sub-
stantialiter sic hominem. Sed si terra adest aliquam elementum
debeat adesse. Nam ex illorum misterium fit misterium, unde recte
alibi philosophus in prima elementa post resolutionem res per hanc
res solas et exordia.

Quod ad factum

Quoad secundam, augrenam nobis hoc loco est, que int
ia qua resistunt putredini e' qualia. Sicut et itaq' ex h
venit, q' frigida ex altera maxime prohibet putredinem
vnde Syene tartarus amungit putrescit. Dicit ergo aer inquit
emper composita nung putrescit. Rendes Negatur, nam aer
est ex sui natura calidus e' Summus, e' paulatim semper accit
e' accit interius calorem. Quanto vero e' frigidior, tanto
minus putrefacit ipsum compositum. Ad e' ut supra quod ob
ter testimur ex h'o. Nam omnia putredine ista putrescit, calor
externus agit in ipsum mistu, q' q' de' calor apertus per se e' ne
aeris spiritus mihi per quos corpus est ad exteriora calorem inter
nim ipsum mistu, cum quo q' de' per se no calore quo calor simul
e' dissipari Summus illa, q' coarctatus est e' vincula' par
tium scilicet. Ergo istis ex causa' nemo possit vicia e' resolutio
ipsum mistu seu putredine. At hoc o' q' quidam externa accit
nam nec partes illas nec porositates sunt aperiri per quas exi
re possit illa Summus e' calor interior possit, sed tardus e' diffi
cultas, nec unq' rarefacit sed semper densat corpora e' vnit
Secundo prohibet putredinem et densitas mistu ipsius, q' m' e'
contrario laxitas accit putredinem, nam coarctat densitas in ea
est, ne calor exire e' diffinari possit una cum Summo, vnde os
in a'ali difficultas putrescit quam caro, nam partes sunt adeo
densa, at non possunt calor e' Summus interius evaporari facile
e' dissipari, sed in Metallaria e' Mineralia quia compacta
sunt difficiliora putrescit, sed in demum putrescit e' ipsa e'
non at' quam cadaver, evaporanda nimirum calore ipsius e' Summo
Nomen h' videtur ferri longe tpe excedi e' corrumpi rubigine
illa ^{substantia} putredine aliud est nisi Immiditas ipsius, scilicet que exiit
e' ibi concitata e', laxavit partes ferri e' Immiditas e' dicit
e' tandem trahit ad ruina. apertus vero calor externus non
ad in corruptione fieri, e' metallos q' dominari, sed in o'io
q' dominatur e' ipse gliscit ferri ex ferro rubiginis cum que
Immiditas est, nam Immiditas ex sui na' non moraretur ad e'
nam est passiva q' t'as, nisi a calore externo putrefactio ex
traheret extrahitur aut tardus e' diffcultas q' dicitur
deinde et inter Metalla difficultas omni putrescit Aurum,
et densitate. (Testis marci)

Tertio maxime repugnat putredini, etiam excellens caliditas
interna ipsius mith, et Alōē, Minia Balsamū ē - et idcirco
quia maximū interius calorem habent, difficilissime quocumque
temt. Nam licet calor ambiens in ista quoque aqua, tamen
tūc habent calorem internum, et facile ille calor internus
insultu ex plenis caliditate ter terre potest. inde et si quā
cadaverā impleta balsamo minia ē - Alōē tantū conseruit
viri ab istis, et putredini distictissime resistent. Quarto motus
quoque multum confert ad calorem internū adiuuandum et
corruptionem retardandā, quātū talia ē - qd maxime
accident putredini, unde aqua stagnantes facillime putre-
scunt, fluentes vero difficilissime et post longissima secula.
Quinto Magnitudo quoque et quantitas multum confert ad
putredini remissionē nam maiora difficilissime putrescunt quā
minora, et hinc et continua illa maiora, addito continua, nā
cumulus maximus primum ē productus et sparsus in terram
citius corrumpitur quā si in aruis cubit. Nam licet maxima
et cumulosi tritici, tamen corpora quā non sunt continua faci-
lius et citius, unde et mare difficilissime potest putrescere
quā minima flumina. Vitimo quod habent putredini ea quoque
que maxime licent unde Sal ē - magis et putredine dicitur et
alia conferunt, nam partes ipsius mith et pleriores ex nitentibus
ita siccat reddit ut possint laxari, et calori usque humori inter-
no riam quod bene ad excorpiendum, unde videmus oīa sale et oīa
reddi duriora quā antea fuerant, non quod durissima et
densissima, nam sal non est frigidius, sed tūc dura ne possit
laxari et committi. Et hoc habuimus dicenda secundo loco.
Quod ad tertium. Videndum nobis hoc loco est. Cur et quo-
modo ex putrescente cadauere generentur vermiculi. Sed ut
omnibus satisfaciamus diuideri debemus hoc quod situm in quo
causa. Primo videndum ē quomodo vermiculi illi generentur
secundo a quo. Tertio Cur ex putrescente cadauere alia
potius generentur, quā plantis vel Metalla. Quarto cur in
combustione cadaveris talia non generentur. Quinto San alaculi
et huiusmodi quātū sit ne eiusdem speciei en alijs ex semina quātū

Quod primum

Quod ad primum. Modum quo ex putrescente cadavere ge-
nerentur vermiculi declarant non quod in diminutione putres-
centis et quidam. A maiori in putredine a predominante externo
calore et interno frigore provenire dicebamus, Eodem modo quod
nihil aliud est dicendum per hoc quod unus humidus et sicci a predom-
nante calore et frigore. itaque in questione illos quoque animalios
debuit vinciri et uniri humidum et sicci, a predominante calore
et frigore, cruenta conditione quationis ipsius. Sed quomodo uniri
humidum et sicci in cadavere et fit vermi. Attende quod cadaver
illud dissolui incipit et resolui. Cuius de cadavere humiditas
siccat, caliditas, frigiditas, incipit dividere et resolui. Sic
calor et frigus ipsius cadaveris incipit relicto cadavere agere
in particulam putrescentem ipsius cadaveris, quod ita elaborat mi-
nus humidum cum sicco, ut ex illis generetur novum animal
unde hoc verba ita non sunt per se. Ex nullo putrescente generatur
animalcula, Nam iniqua caliditas in hi, naturalis existens
facit stare humidum et sicci putrescentis. Sed est caliditas ipsius
misti, tribuit unionem novam et consilium. Humidum et sicco ex
cadavere putrescente decipit et resoluitur. Hoc quod est brevis
et concinna adumbratio quationis vermiculorum. Sed quod hoc
difficile est et officinitatem rei et intelligere et credere non
omnes tam possunt, ideo ulterius repetenda res est et quod
his quod in contrarium afferri possunt resolutio, unde vero proprium
sunt rei veritate intellectus. Dubitet quispiam hoc modo po-
tius quod generantur vermes ex humido et sicco ipsius cadaveris. Sed hoc
est falsum. Nam putredine dicitur nihil aliud esse quam resolu-
tione et dissipatione humidum et sicci, sed ex eo quod, imel
est resolutum nihil est generari. Nam aut non est iam, sicut nam, it
non iam amplius expulsi sunt. Rursum per distinctionem
duplicem poterit humiditatem considerare in ipso nullo putre-
scente. Alteram quidem dissolutam id est ab interiori
ad exteriora exorta, ad quam dicitur quod, quod putrescit om-
nis sunt humida. Alteram vero nondum dissolutam, sed quod est
in via, et in intimis et profundioribus partibus mixta. Sed non
est exgressa nec amittit a se totum calorem, sed incipit dissolui
itaque

itaque quod uerum est ex dicto calore. Similiter ipsius caliditatis non quod
uerum est. Nam ita iam Similiter illa amittit caliditatem et frigida est. Vnde
non casus, ut iam in optus sit ad quod habet. Sed quod uerum est ex Simi-
do nondum dissoluto, nec Similiter secundo ab omni siccitate. In tales parti-
culas ita agit calor et frigus ipsius caliditatis, ut quod uerum est
et quia minimi sunt illa humores ex q. b. fit aialcula. Ideo ualere
et aliqua caliditatis et frigida est. Vnde uero sufficit ad illa quod uerum est
et illa uermicula est ut cogitur. Hinc Naturale id est sufficiens et
congruus. Quod uerum est sit q. talia aialcula ex Similiter uerum est
dissoluta quod uerum est, ostendunt uerum est uermes qui semper ex profundo corpore
scaturunt, non ex superficie cadaveris. Secundo ita obiectis
contra idem. Quod quod debet fieri a calore predominante, si d. in cu-
da uerum est. Vnde uerum est calor ipsius Similiter et siccus, Ergo ibi uermes
non a calore quod uerum est, sed a minore, Nam putredo non alius est
quam cum caliditas adeo est diminuta, ut non possit uermes et
siccum uerum est. Ergo hoc modo non predominante. Vnde sufficit nobis
quidem Aritas. Hinc dicitur q. segregata caliditas uermes Similiter
et siccum est causa quod uerum est uermes. Nam ita segregata, apparet non
debere intelligi calore aie in ambiente et sic quod uerum est uermes causa
Nam calor aie est potius segregatus non segregatus. Tamen at ma-
gis arguere debet uerum est q. Efficiens. Calor duplici consideratur. Re-
spectu mixti et respectu aialculi. Respectu mixti q. caliditas aie
est diminuta et non amplius potest illi esse naturalis, nam non potest
conseruare mixtum, sed respectu uermiculi est naturalis, nam sufficit
ad uermes minima Similiter cum minima siccitate, q. sibi est Similiter
et siccum magis patitur ab actibus, Deinde quia talia aialcula
cauent fieri sanguine non multo genit calore quod uerum est. Nam ita
Quoad Secundum. In quo uerum est a quo Efficiens talia quod uerum est
nam ex hoc dicitur ac dicimus calidus Efficiens cum ipsius uermes
alio caliditate segregata, que cum frigida est aie in Similiter
et siccum non d. dissoluta quod uerum est uermes. Sed contra hoc in idem
obiectis. Calor est aliqua causa quod uerum est et pro in sufficiens
probat. Consequenter. Nam caliditas arguere est tria adiuncta perfe-
ctione. Quod uerum est, tunc ex eo q. calor est. Vnde, et in-
t. perfectus quod uerum est id q. quod uerum est. Tum quia calor est uerum est
in natura, non sit a naturalis non q. propria uerum est generare.

Rudes

Respondeo Arduum omnino est explicare, quomodo calor ille rem
 animata quædet, & formam calorem res putrescentes. Sed quia non possumus
 ad hoc nunc arrantem aliter respondere. Deberemus cum philosopho ex Metaphysica dicere
 quod omnis virtus virtus solis & stellarum diffusa in aere & aqua est
 causa generationis omnium, & ita resolute possumus respondere ad totum
 dubium quod calor ex se, & a se non est causa generationis, sed adiunctus
 virtuti caloris. Nam ut ex alijs & in ceteris, quomodo terra ru-
 dit & inanimata quæ plantarum, nisi quia in ea soli ipsi dispersa est.
 Item calor in corpore nostro diffusus quæ carnes ex nutrimento
 adeo ut verissima sit hæc Hypothesis. Obvolut mundus huius superi-
 oribus latioribus esse coniunctus, ut virtus inferior ab illis quibus uet-
 quod ad tertium. Non levis ratio nobis hic proponitur occurrere dubi-
 tationi. Cur ex cadavere putrescente animalcula talia potius
 quam metalla uel plantæ generentur. Nam res inanimata plus
 habet coniugij cum res inanimata quam animata. Ergo ex cadavere
 deberent potius istæ res generari quæ sunt Metalla & Plantæ
 non animalia. Consequentia pariter. Non facilius est transitus à cognato
 ad cognatum, quam ab extremo ad extremum, sed animatum est
 inanimatum extrema sit. Ergo. Ratione namque omnino uerum est quod
 ab extremo ad extremum difficile est transitus, sed aduersus quod
 omnis forma tum de malis introduitur in vitam, quæ uita est bene di-
 posita, sed uita ista nostra peculiarior est generationi uermium quam
 plantarum uel Metallorum. Nam scribit Aristoteles Metalla generari ex uita
 ualde terrestri, & deinde de Plantis, quod plantæ illæ non
 habeant sensum quia sunt ualde terrestres. Et cadaveris partes
 putrescentes sumuntur. dicitur enim quod, quod primo sunt humida
 quæ putrescent, in eo ordinem supra quod adeo sunt partes
 putrescentes, ut una cum calido & humiditate ex eis manifestat se
 mitæ, quod fieri non posset, si partes essent terrestres: sed exiit
 ex hispania quia magis subtilis sit, & ita non possunt esse
 idoneæ ad generationem illas quæ sunt ualde terrestres. Con-
 cludamus ergo quod non possunt plantæ uel Metalla orti ex putre-
 scente materia illa. Licet enim uideretur, sed posse introducere
 animam plantæ in illud, tamen quia uita non inuenit congruam
 ideo non introducit formam plantæ, sed uermis, uel muscæ uel uispe.

Nam est inter

Nam et inter ista maxima est varietas. Si n. partes rei
putrescentis sint subtiles, quantum quoque animalcula subtilia et
multa. Item ex Cadaveribus aquor. velut naturas, ite ex locis
micis volantis, ex cordibus vivitiales pediculi. Ex lignis sint
quod nullam habent aquam amittunt quantum teredines et cimices.
Si vero ex adusto materia illa putrescibilis sit aliquanti crassior et
tenacior, quantum et gravior illa et aquosior, etiam uermes
minus subtiles, et micidiosis. fieri solet. Si vero sint crassissimi
crassa item quantum diutius, ut ex limo terra in Agypto quantum
raris et multis. Quod ad quartum Brevisse poterimus nos
expedire ex istius quæstionis explicone. Cur post Combustione
talia animalcula non generentur. Primum docuimus superius
omnem quæstionem tunc deinde, quod duo istæ qualitates contri-
tæ et frigiditas prædominantur humido et sicca, sed ita ut vix
possint atque expulsi. Cum vero mixtum ipsum comburitur
et adhuc et bassius, quæque turbantur, nec possunt quando munere
perfungi, Nam primo videtur frigiditas ab excellenti caliditate
ita superatur, ut ex altera parte nullo modo possit prædominari.
Secundo humiditas quæ tota absumitur, ita ut per se habere
quæstionis mixti. Nam illa materia quæ debebat quæstioni veritatem
in nutrimentum solius rænis, et de causis facili videretur non
posse bene combustionem animalcula generari et vermes, absistere
minimè frigiditate et consumpto humido. Ultimo quæritur
generata ex putrimenta sint ne eiusdem speciei cum illis quæ
ex semine generantur. Licet autem inter quæritum et Latinos
impugnabile. Sed de re controversia, Ego tamen permissis
ambagibus omnia vides resolute, non esse sub eadem specie
animalia quæ ex putri et ex semine. Nam aperte se debet. Quod
q. An multa perfecta sponte nata ibi similia non generant
ponit natura quæta vocat talia, quæ sine semine generantur unde
et Arguatur. Quæ sunt eiusdem speciei ibi similia generantur
et sine semine generata non possunt generare sibi similia, Ergo non
sunt sub una specie cum illis quæ ex semine generantur. Maiore
imul et minorum quæstio. Quod in lib. de Siphonia videtur dicere

de pifolia

de bilaba. In piscibus sunt quidam ex duobus mta quasi
qui licet idem genus forciantur ad alijs ex semine nati tamen
hoc differt, item alibi. Alii ex putri generata aut sibi
simile non quant solum spem, aut oio non generant. Sed imita
est virtus Arist. qua ipsi tractant. Dicit in 2° 1° Metaph
q. eadem ex semine et sine semine quantur. Sed non deus
nos Arist. per Arist. explicantes, ex semine et sine semine
quantur eadem s. genere sed non specie. Nam nonne audistis
quid dicebat super agrestibus, quidem quidem genus forciantur ad
non eandem speciem. Atq. ita totius huius tractatus de generatione
et putredine, ista fuerunt summa a nobis explicata. Primo de
claravimus quid sequatur ex definitione putredinis, nimirum
qualitates primas adesse in mixto et elementa ipsa substantiatur.
Secundo attulimus in medium, ea que resit putredini in mixto,
et talia quidem fuisse sex. frigiditas externa, Densitas mi-
nima, Excellens caliditas, Motus lentus Magnitudo in ta-
lis licantia. Tertio de generatione uermiculorum diximus, eos tunc
generari quando caliditas segregata insigni mta agit in partes decimas,
putrescibiles et ipsas animat, ut in corpib. animis quantur uermes
et mases, in corpore uiuo pediculi, a feto illig. a uero qui diffusus
a corpore et agit in sordem aliquam cutanea, unde si uisum
multum laboret et forius incalcescat, nec aliud igitur sordidum
quantur in ipso pediculi, et uideri est in ipso tractatu.
Quarto diximus efficiunt causas remotas tunc an actione ce-
lestem et uirtutes celorum applicatas sui uel illius calorem
uero esse perficientem. Quinto causas reddimus uer ex
putrescente caduere a calcula potius quam planta generantur.
Sexto Cum post Combustione talia non appareat. Septimo
et postremo discussimus q. sione illud, num ex semine et sine
semine generata, sint eiusdem speciei an uero minus.
Fucus q. hoc anno absoluit.

Om̃ satis superij

excellens: Angelini & Messeri L

Secundo Concoctio creditur in natura putredine. Et de
Concoctione prius fuit agendum quam de putredine. Pro-
batur antecedens, Nam q. concoquendum possunt paulo
post putrescere, sed q. putrefacta sunt, non possunt amplius
concoqui. Nam id q. concoquendum debet esse actus, et id q.
est putrefactum non est, ut caro putrefacta non iam est
carnis. Unde ad primum per distinctionem Concoctionis
Bisariam carnem, 1.º ut est effectus ipsius aia et reperitur
tantum in vivis, ut qm in corpore aia alterat cibum in viventi:
calo et in Epate vocatur concoctione, Secundo Capite Conco-
ctio non ut est effectus animae, sed tñ calorib, et non modo
in viventibus reperitur, sed et in rebus inanimatis. Pro itaq.
q. si capiamus primo modo ut aia effectus est, ibi debet con-
siderari utrius aia. Sed si secundo modo minime, nam in quavis
est et est quantitas et non aia. Sic in loco considerari de-
bet, unde dicit Aristoteles: Cum quor. sunt q. Elementor, agendum
est de quor. illar. Dices tu quor. ergo istos in re
de Ortu et inter: disputat de primis quor. q. Elementor
et de actionib. ipsar. Unde utrobique agit Philosophus de qua-
litate et de actionib. ipsar, sed ad id quod in lib. de Ortu
et inter: agit de qualitatib. primis, ut sunt omnes adhuc
et oēs passivus. Hic vero in q. Metar. ut dicit tñ sunt
actius et dicit passivus. Aut aliter videtur in lib. de Ortu
et inter: agit de primis quatuor q. Elementis, iuxta primas ipsar
operationes ut calefacere, frigefacere, humectare, siccare, Sic
vero aia de illis iuxta secundas operationes ut sunt rarefacere
densare, concoquere. Ad secundum aliter Concoctio debet
Concoctionis translatione debere esse prior in ordine. Unde
si ordinem respiciamus praecedit concoctio putredine, sed Philosophus
prius disputavit de putredine duobus de Cais, 1.º quidem pp
q. dignitate. Nam putredo ex quo respiciunt esse ipsius
nisi et substantiam. Concoctio vero tantum quatenus, ergo prius
existens

differenda fuit de putredine et generatione quod de Con-
 coctione. Secundo Contrarior eadem est disciplina, Ergo Aristoteles
 uno in loco debuit de illa opposita generatione et putredine
 absolute. Nam in *de generat. et corrupt.* (et ordine), red dicitur inio-
 comdum et inaptum, quare iure fuit hoc in loco de Conco-
 ctione et in concoctione agere definiuit. *Diuidere autem* Textus Dis-
 per. *Summa totum hunc locum, in quatuor partes, quarum prima*
continet intentionem Phil. Secunda enumerationem per ipsius
concoctionis. Tertia et quarta, de ipsius Concoctionis pas-
sionibus. Quoad primum. Circa hoc parum inueniri non
 debemus. Nam intentio Phil. manifeste apparet ex verbis
 ipsius. Nil in aliud intendit nisi de concoctione et illig-
 ibilibus disputare, in quibus a quibus primis producuntur. Quod
 uero ad Secundum. Ab Aristotele tota numerantur Con-
 coctionis species, Naturatio, Elization et Alization, et
 unumquodque horum habet oppositum, et inuicem inuicem
 transmutatio. atque iste sunt species concoctionis in quibus et uni-
 uersa accepta, quas omnes priusquam nos ad hoc peruenire
 aggrediamur. *Ad secundam definitionem* qualem prius concoctionis
 quod a Phil. supra taliter tradita fuit. Concoctio est perfectio
 humiditatis et siccitatis. Circa hanc itaque definitionem duo tenemus
 agemus, Primum quod explicabimus definitionem. Secundo ob-
 iectiones nonnullas diluam. Quoad primum. In hac de-
 finitione loci quibus ponit perfectionem inuenire uolens calorem
 obfecit, ubi nota quod perfectio nihil aliud fuit hoc in loco quam
 consistencia terminatione partium humiditatis et siccitatis facta
 a calore. Contra uero in concoctione fit interfectio et in-
 minutio humiditatis et siccitatis, ob motum et absentionem ipsius caloris
 naturalis, quod aut uerum sit hoc quod dicitur Phil. Concoctionem esse per fe-
 ctionem et consistencia. In concoctione uero in consistencia
 probant hoc cum aemiste Medici, qui ex corrupta bene con-
 sistencia appellant Concocta, liquida uero et fluida medicamenta
ita ut

ita ut uerum sit qd est sicut, Concoctionem esse incohesionem
inter, addit in oppositis passionibus, qd est oppositio tripliciter, scilicet per
vere sensum, aut qd opponatur passionibus ipsi calori naturali
aut qd opponatur passionibus inter se, Summa cum sicco aut
humido, ad e conversio non se habentia. Tu uero obiecta
q. Concoctionis est terminatio talis que incipit ab esse imper-
minato et fluxibili, qd non est terminatio, sed quia non
illud est per se debemus dicere qd est Summa, nam ex sui
naturae Summa nullam habet formam, et terminationem
sua consistencia, et ideo opus caloris qd iam accipit de con-
coctione, et ideo qd calor reducit ipsam Summam beneficio
Concoctionis, ab unitate sua et figura ad oppositam nepe
ex incohesionem ad consistentiam. Porro si fieri Concoctionis
ab unitate super opposita, atq. hoc modo fuit, ois tres res
ipsius Concoctionis apponit in definitione, Nempe, materialem
formam efficientem, et formam qd est Summa de perfectionem
efficientem, Summa de quare a calido, materialem Summa de acci-
dere inter passionibus, ubi obiter notet iunioris, qd in defini-
tione accidentium, loco dicitur ponitur inter, loco quo uero forma,
sicut in definitione accidentium opposito modo ubi se habet, Dum
uero sit ultimum, Concoctionis fieri a calore, Nota qd non a
quolibet calore puenit Concoctionis, sed saltem qd est naturalis et proprius
Exempli causa, Si nutrimentum ipsum ex abus in gestu
et ex e contrario, non tamen est in Concoctionis, sed calor naturalis
corpus uicini agens in cibum in digestum, is est Concoctionis causa,
sed quoniam est naturalis et proprius, si adueniat qd est Summa de
vniu, Calor innatus, Naturalis et proprius, Differt sola habet
tuam et respectu, de n. calor innatus in ordine ad quatuor
quia primo genit, et ex a naturae ordine, de naturalis in ordi-
ne ad mediocritate, temperie et ratione talium, debet
non supra Summa de, sed ita dominari ne excedat. nam hoc modo
aduenit, nec deficit nam iam non poterit consequere, sed
excedat

excedat habitū et eam mēsurā, de quoq; p̄prij nam
 licet in oib; animalib; reperiatur, calor opte temperatus ad
 ipsos animalē, tamen p̄ter hoc unumquodq; p̄prij habet
 habet calorem, Nam infans in nūc gradu habet calorem
 unum p̄portionatū quā solumus, deinde nites partes
 quoq; corp̄s oīa minus habent caloris, quam uel Ep̄u
 uel cor, et tūc p̄prij pro exigentia ipsius. Conueniens ē
 ergo p̄prij non ēt p̄prij caloris temperatus et moderatus
 sed addit naturalem et propriū. Ita ut in eo quo ad hūc
 artificem uidetur aduertendū, quare p̄prij de p̄prij qua-
 tionem dicebat esse perfectionem caloris naturalis et p̄prij.
 Hic uero concoctionem dicit esse perfectionem proprii ca-
 loris et naturalis, ita ut istas uoces transponat, Naturalis p̄prij.
 Unde non temere sed maximo cum artificio p̄prij dicit.
 Nam alia ueni q; calor habet ut uidetur et in questione
 primo sit naturalis et postea p̄prij, ita ut quādo solumus
 a calore p̄prij dominante, non quādo nūc a calore naturali, hūc
 dominante nūc ipsius caloris q̄tib; et postea nūc calor naturalis
 qui quādo solumus sit ipsi p̄prij. Nam in eis in dicitur
 non in eade p̄portionē inueniuntur calor et dominans, ut in
 altero, Adde ut ipso parib; addit alia domine p̄prij, Ergo
 p̄prij maximo cum artificio quātionē sūc dno definitur
 q; est perfectio naturalis et p̄prij caloris. Quod ipsum
 etiam in descriptione putredinis obseruat hūc dicens pu-
 tredinem puenire, a corruptione caloris naturalis et proprii
 sic p̄prij proprii ipsi naturali, ita ut legit est corruptio ca-
 loris p̄prij et naturalis, Nam aduerte q; in omni putredine
 primo corrumpitur calor p̄prij, quam putredine postea
 sequitur putredo caloris naturalis, ut in febre primo accidit
 corruptio caloris p̄prij in sumorib; quę putredo maxime
 ac magis postea p̄prij, naturalem quoq; calorem de p̄prij
 cum tūc incensat primo, a turbatione legitimi et p̄prij naturalis.

Eod mō;

Eodem modo in concoctione, proprius calor ipsam partem
solvendo cibum ita digerit et alterat, ut per se calor na-
turalis vertatur in partem corporis animalis. Recte igitur Philosophus et
concoctionem et generationem per suos calores et ipsorum officium
circumferunt. Notandum quoque Concoctio et Nutritio
multum inter se differunt licet utrumque perveniat ad calorem
Nam iuxta Galenum in Hippocratis 14. Nutritio est restitutio usque
quod sua custom, et in restauratio et regeneratio, illig quod aut
mortuo aut a naturali calore fuit coarsaustum, aut aliter Nutritio
est conversio nutrimenti in partem nutriti, ita ut a alterum
quod est definitio restauratio est, dum de esse restauratio est
quod coarsaustum est. Altera vero formatio. Concoctio vero
non est nec restauratio nec conversio in nutrimentum, sed
est perfectio summi et fieri imperfecti ad consummate calorem
fieri substantia excrementi. Sub his igitur inspicitur Concoctionis et
utramque illustrat. Prima igitur Concoctionis habet ipsius
causationis in qua et proximis accipit ad Maturatio
que non alio modo per se ad Concoctionem, nam ratione habet
amplam, sed ut proximis contineri sit sub Concoctione
in qua usurpatur. Nam et ipsa maturatio est perfectio quod
id est in qua immaturum est, quando maturum red dunt fit perfectum
et hoc concolor ad calorem, quare quia de maturatio est
perfectio perveniens ad calorem, ideo est Concoctionis per se
Notandum vero obiter quod maturatio proprie solis arborum
fructibus, cum sit Philosophus quod illa quoque Concoctio est, que ma-
turatione accipit fructibus ipsis in Pericarpio, ubi nota
est animal quod operum illud, quod in unoquoque fructu ipsius semen cooperit
in pericarpium, ut in pomis et pyris, illa caro pomis
sive pulpa cooperiens semen dicitur pericarpium, Nam pericon-
ium dicitur est a natura pro semen de se dunt, eodem modo in
plantis pericarpium loco sunt ipsa folia, quod tueruntur imo ab
minima. in nucibus vero nucleis ipsis adoperus tegra lignosa.

pericarpium

venicarnim c. 7. Quare intelligitur sic dicat quod si
 q. accidat Naturae in venicarnio, unde per summo in
 caliditate, q. Medici impati appellat, maturam spon-
 dille matrem emulsionem. Et de his et lixoris quod
 spon- Concoctio dicitur et si sicut dicitur oia solummodo sua
 perfectione a calore Naturae suominis sup. copulata passiva.
 De quibus oia breviter infra cum sibi tractabimus.
 N. Solomina tunc autem, ad ea deueniant, nec in c. 7 et
 ad duo illa nobiliissima sibi s. Concoctata accingamur.
 Concocta scilicet crudis et in concoctis crassiora sunt,
 atq. calidiora, quae sibi his uerbis patet. Necessarium est
 est quod concoquantur crassiora et calidiora esse. Calida
 n. sicut tale melioris molis et calidius et sicut. Conco-
 ctio itaq. ita se habet. Et ex his s. uerbis
 manifeste colligitur, q. res res potest quod concoctionem
 sunt exposita, et perfectione conuenit, sed solum in per
 calidiora, aduicemq. sicut de mutationis sibi. Nam ea
 q. concoquenda sunt, p. quidem sunt aerea et aqua, sicut
 sed solum magis terrea crassa et sicciora. Et sicut d.
 diuersitatis sibi. Nam calor dum agit in eis cooquunt
 inuenit plurimas lures fluctantes aqueas, quae in causa
 quominus concoquenda sit crassum terminantur ad comp. sibi.
 Calor itaq. q. dominant ipsi concoquendo, non in summo
 sed sicut tam ut possit consumere, sup. sibi ab illa sibi.
 sicut causat, reducit postea rem liquida et incoacta
 ad perfectione et co. sibi. Sed ea quae ex sibi
 deueniunt in crassa necessario a calore coquuntur in sibi
 sibi concludit sibi q. omnia concocta sibi sibi
 sibi sunt crassiora. Hoc ipsum Medici quoq. obliuio
 mouerunt famosissimam illam sibi. Procedunt ne
 co. in crassando? Sed aduerte q. talis Concoctio
 in capim

non calorem vero laboratione illa immo peccantium
in mortis, sed de sola exereione nra, quando ex docta
re ex nutrimento deputata calor natus facit rem coctam
aliquid terminatam et conseruat. Hanc conseruationem
tamen medici cuiuslibet in libris suis quibus concluditur quod
incretando, dea enim eadem sunt Libros et Medios sua
aliquot iniquis se offerunt Dubitationes, quarum prima
alibi est attenuare, subtilizare et purgare, contra vero
higoris est addensare, incrementum et frigare. Sed calor
concoquit, Ergo contra se sunt attenuata, subtilizata et
purgata et se consequens concoctio non potest nisi in ipsa
sed potius attenuando. Unde an non possumus negare
quod caliditas attenuat et subtilizat, sed offerunt quod attenu-
atio illa caloris subtilizatio et rarefactio, non sunt con-
coctio sed sunt preparatio ad Concoctionem, quare negamus
calorem attenuare dum coquit, sed attenuat antequam coquat.
Sic ducit ut quod ad concoctionem inhiuenda multa quod
calefactio aperta et clausa, alteratio, sunt omnia ita
alterant et disponunt preparant quod concoctionem et aliquid
terminationem, et calorem laborantem, qui calor postea aqua
beneficiis horum accidentium coaluit totum id quod erat superfluum
aqueum et humiditatis tandem in eum permittit
essentiam partes humidas cum siccis, et ista demum de con-
coctio, quod postea quanto plus durauerit, et quanto magis
permixta fuerint humida cum siccis tanto maior erit concoctio
et inhiuenda. Huc respiciens quis dicit Concoctionem
esse ad rationem humidam cum siccis id est Concoctionem nihil
aliud est quam quando calor ita permiscet humida cum siccis
ut ex liquidis reddatur confertis, nec alterutra pars
tam amplius redundet, sed habet in unum. Ergo patet
quod calor in concoquendo inhiuet et terminat ipsum
humidum et siccum mutuo, Non aliter quod quod calor

agens in liquidum calefacit & attenuat ipsum atq; mox
 coquit. Similitudine¹ superfluum qd est nimis lubricitatis
 exsiccantibus itaq; partibus tenuioribus relinquuntur crassi
 ores, in quas si in iura agat, calor magis ac magis ad su-
 periora subleuatur. Eodem tenore ab imbribus madefacta ligida
 est & fluxa. Sole in calorem agente in caelestibus mox attenu-
 atur, mox effluunt & cum aqua sunt partes aqueae & su-
 midae, & ita subremo terra in quam aurihem coalescit.
 Eodem modo dicitur qd attenuatio, qd ariditas & causa sine
 qua non est ipsa coactio, non in toto uero ipsa & ter-
 minatio est in maiori causa. Et dicitur imo hoc quoq; qd ipse
 duplex oporere calefacere & attenuare, quoniam a calore
 per se, terminare uero & tribuere coactum sunt per
 sonas caloris per accidens ex quibus concluditur qd obiectum
 illa nihil facit. Caloris est attenuare ergo concoctum
 a calido non incoabitur. Secundo contra eandem
 assertionem an hoc modo possimus adhibere et rationem.
 Mustum respectu vini est incoactum & quanto mai-
 oris concoquitur, tanto magis attenuatur, Ergo coactio
 non incoabit. Respondens ad hoc dubium, quod in Con-
 coctione duo reperiuntur, 1° Secretio tantum in illis &
 excoarctatio ab illis, 2° Vilius pars tantum & de-
 catu incoarctatio & terminatio. Exemplum. Bulla, sicut
 in corpore humano alteratur post assumptum cibum, in prima
 coactione nihil aliud fit, quam (Sicut a haec. incoarctatio
 faceretur, pars meretosa descendit per cutem & pars tenuis
 remanet. Ita separatio nondum est coactio Nam non facta
 & coarctatio & incoarctatio pars vilius, sed tamen huiusmodi
 & ante si conferas merentem cum parte vili, multo crassius
 est merentem quam pars illa a se. incoarctata. Sed adue-
 nit quod post istam secretionem consequitur coactio & terminatio.

Eodem modo

etodem modo in modo primum ipsum mustum debet deferari et
illa non e. conco. no. . . . .
concoqui e. . . . .
non debet conferri cum musto, quia mustum pp. ex crume huius per
tes ungi exasitig. . . . .
ita hoc no. quanto magis concoquetur a frigido e. in seipso tanto
existensius redditur. Quia inq. q. mustum post defecationem
magis attenuatur s. l. non per introctionem sed per seccationem
partis acrioris et immixti. que formula tñ e. . . . .
tionem. Tercio e. . . . .
co. tionem, et spiritus calidior ubi lores qua erit sanguis
et igo conco. ta non in existens. . . . .
Aug. . . . .
per quationem sub telem id est dicim. cal. h. d. q. sanguis non ita
ita concoq. ut uertatur tota in spiritum, sed spiritus est tota co. salatio
et uapor ipsius sanguis. quidem in terra et aqua calore
solis leuatur et . . . . .
ita ex sanguis quatuor uapores quidam tenuiores et alio fumi, qui
non fiunt s. concoctione. et igo hoc no. obiectio ad concludere
Aut dicto dicam. q. e. si conco. sum, q. spiritus fiunt ex sanguis
per concoctionem, tñ adhuc dicim. q. male comparatum spiritus ad
eo q. non est spiritus. sicut ut antea monimus idem cal. seipso inferri
conco. to quod est in concocto. Atq. ita conredim. quidam quod
sanguis existens est quam spiritus, sed e. diuersa res a spiritu Nam
duo ista et . . . . .
conco. tio . . . . .
natura. Aut sanguis et sanguis debet con
natura. aut spiritus. . . . .
aduenire . . . . .
spiritus, Nates qui in cruiunt animas altius. Vitales qui uisus,
et alii quicquid. Nam Arist. in suis scriptis nūq. nominat tres
spiritus, sed unicuique tñ, q. ante me prius bim. aduenerit oculat. B.
generius in lib. de Somno et uigilia. Atq. oio Med. oim.
loquim. circa Sam. parte a re prius confidere Nam s. p. diuer.
late partem aut debent prom. blueret spiritus, ibi et . . . . .
spiritus

in excocatum calidius est quam vinum coccatum. et
coctus habetur nam et in mabi et non mustum. et
tas vero fuerit a calidioris uaporibus inordinatis et
Quarto ex sanguine quatuor et per ultioris conuersionis
Et tamen calidior multo est quam lac. Ergo conuersionis
calidiora esse non debent in mabi. Haec est ex multis
Obiectoribus quod apud quatuor in iugis Theorematibus late factum
videtur. Quod tamen idcirco est ut experientia quoque et ipso
sensu deprehendatur. Nam aut frigiditas conuergit, aut con-
uertitur non frigiditas quia videtur ipsa magis inimicam esse
conuersioni. Ergo calidiora et caliditas ita procedit in conu-
ersione quod et res magis calidiora videtur calidiores et ita calidiora
et ita quanta magis conuergit, tanto calidiora et ita videtur
Quidam itaque ad Obiectorum responsus et Primo ad Dubium
Primum. Fructus immaturi calidiores sunt quam maturi quam
amari. Respondens dicitur. Negamus nos fructus immaturos
esse amari sed dicimus austeri, adstringentes et acerbis
Asteribus simplicibus quod et austeri frigidi sunt et ita argumens non
concludit. Secundo dicitur si concedamus quod immaturi fructus
sunt amari si quis tamen ostendat, quod amara sunt calidiora
calidiora. Et dicitur in Collectis Cap. 106 magis respondetur
calidiora dicuntur amara esse calidiora cui consensit quoque et videtur
respondere ad exemplum de Opio, quod nemo non sentit amari et tamen
esse et tamen in adeo est frigidum ut delecteretur et in mabi
est unde dicunt. Si quoque indifferentia sunt amara tamen calidiora
tamen propter. Amara sunt frigida si in nascentem esse. Sic dicitur
aut ante in mabi. Calida vero sunt amara quod nimis adustis
orem, ut non aliter dulce si aduratur amara sunt. Ad secundum
dicitur quod oia quod abusu fructuum immaturos acedentes oia
autem febris quam ex fructibus maturis. Sed negamus illud pro-
prie a caliditate, vel frigore re: digerenda sed alia et
ro calor namque in natus quod facili negotio fit conuergere cibum
alterare non oitum in temperis, sed quod difficultas fit alie-
rare et transmutare plurimum laboris, et si illa res conuergit,
et inobediens sit transmutationi nra, bene alterare ex parte nra
sed per se

... non quia calida sint vel frigida, sed q. continua ad hunc
mutandus, et quo magis huiusmodi cum natura tanto magis conuol-
t. putrefit id & tenuerit humores. Dixi in supra q. putre-
do in humoribus est. Namque nihil aliud quam receptio in
prima natura, ut expleti ea, quando aer se ipse et contribuit ali-
mentis exhalationibus et uapores calidiores. Discedit a natura
et non de ratione quitate et - sustinet actio. atq. inde D. Hippo-
crates in aere statim ignis purgabat. Dicimus quoque breui-
ter ad propositum, q. febrius ardor non dependit a caliditate prius
tractus et cibi sed inobedienciae et post in eorum ratione p-
putredinem. Ad Tertium. Eodem modo et ratio ad hoc etiam
dubium. Nam dicimus nos q. obiecta non ideo calidiora sunt
rusta, quia sit calidior, sed quia in belio est calidior. Nam
calor qui sine ullo labore ut coctio et aliter in statim diffeminat
in corporibus. Mustum uero maxime et tardius caloribus magis cogit.
Nam pro mundari debet et partes inuicem ab utrobz diffin-
gi sunt, dum igitur hoc perficiunt non multum laborat et in im-
p-ritatem obiecti, interum actusque, et uoluntatem plurimi
uapores finem, qui ferientes cerebrum exultant emulsa et
et uolens flatus et uentos, qui ingesta adire quam a ra-
lore diminuto, a calore uero te dominante uolens et diffusi-
scent. Aut Secundo videmus q. licet citius in belio et multum quid-
nam tamen in belio non nam nulla est concoctio. Dum uero
dicimus nos Cocta esse calidiora addimus scilicet et non in
non debeat conferri et ^{alio} musto q. uinum non in calidiora concoctis
sed in effusum et saporem. Duo in mustum in con-
coctione, separatio inuicem partium ab utili et inuicem
itaque conuol-^{na} et terminatio et illa ratio et illa
itaque citius in belio respectu uini non debet dici solum in conuol-
neq. tunc in coctum nam et est in iustam huiusmodi et in iustam sed
in coctum dici solum non debet. Nam et uinum iam de se calidior
purgatum, unum et idem in coctum et respectu maioris et
omnis et conuol-^{na} quam paulo post in iustam. Quoad

Negamus.

Negamus nos gl'ar quidem per Concoctionem, sed habet quæstione
subtilitatem, id est non ita fit ex sanguine ut Immixtum super
concoctum ipsa caliditas induat postea confectionem, sed ac fit ex
sanguine, quanto tota ubi mutatur. Secundo sciens q. contra
nam, nam non faciunt tales confectiones, Dm d. sciens loc. co.
cla. ita calidiora. Nam et cum lacte debet conferri, magis
inter cum muto non cum uino. Ea uero quæ differt forma, iam
non conueniunt potenter, nec si comparari facient contra nos.
Ea uero in dispositione quæ consideranda non est, tang. confusi
et. et, id est quæ habet in se confectionem in quæ disputata est,
Audiit modo. et. ad ipsum species in his uerbis.

Naturatio autem est oratio quaedam.

[illegible]

penicarpus

hericas potest esse aut immanis immo. Sed dices ut si in aëre
 a b et ad se conuocatio est et ab ventis, quare quo nomine ut
 uocanda sit. Respondet pro auctoritate et tubi diuersa quon-
 dam conuocationi eorum nomina. Nam in puero quia dicitur
 in uentre sit a calido et Sumido possunt dicere et hanc
 a iuuenibus quia conuocatio sit a calido et dicitur mens apper-
 onem, Ab aliis uero dicitur eam conuocatio in hanc
 et alia ratione quia uel maxime a calido Sumido. Sed
quomodo fit conuocatio in plantis. Respondetur. Vix quia adest
 natura et in ipsa planta debet ad se conuocatio naturalis
 et quomodo ut fiat diuersis sunt rationes. Item dicitur quod
 ut quod in planta sunt collationes uero uel, Item in aëre
 et in terra sunt spiritus et in uentre sua toto
 et ut indeant illi tubi conuocationis qui sunt in uentre primo
 in uentre, Item in Epate terra et in uentre, Item in
 hanc dicitur et dicitur Aristoteles ab illo et in aëre et in terra
 dicens quod in planta sunt conuocationes. Item in terra
 sunt in spiritu uel in aliqua alia parte sunt conuocationes
 nam ex terra eliciuntur radices aluntur in aëre et in terra
 uero conuocatio non fit in planta nec in uentre nec in aëre
 et in terra, sed in Epate, addit esse rationem, Nam in Epate
 mens prima conuocationis. Item in Epate conuocatio in planta non fit
 sed ex terra alteratur sibi conuocatio aluntur in aëre et in terra
 aut in spiritu, aut in aliqua parte peculiari et in uentre
 in uentre plantis de qua dicitur, et ita apparet a se totam
 in planta reperiri conuocationes, in aliis uero tres sunt
 conuocationes, nam conuocatio illa quae in ore est conuocatio non est
 sed potius quodammodo quaedam ad faciem conuocatio, Item
 et in prima conuocatio quae fit in uentre, Item in Epate
 in Epate. Tertia ex Aristotele in corde licet hoc non sit regens
 quod dicitur in corde non perfici aluntur sed in Epate, Item
 uero et quod in Epate inguntur tantum sed non perficiuntur. Nam
 in uentre quidem perficiuntur primo aliquo modo ab aëre et
 in Epate ab aëre regente. Item est determinatio con-
 cludendum quod omnis cruditas fit dum quod adest in conuocatio

quidem Conuocatio

[illegible]

3 supra

q. supra pluribz ordinibus. Ratio est quia ea conuocuerunt
 primo sunt aerea, secundo quadant aqua, tertio terra
 magis, id est ex tenuioribus quadant crassiora, ut est
 tenuior aqua, crassior aqua, crassissima terra, unde ad effectum
 conuocata, erunt inconfusibilis, instabilis et fluxa, ut de aer
 et aqua, postea stabili et firma. Et nota quod conuocata
 crassiora et quidem singula addo hoc propter rationem ad hoc
 et non esse vniuersum hoc uerum quod conuocata sunt crassiora
 nam de q. artificiali conuocata quadant tenuiora post conuoc
 tionem, et si coquantur humores in coque, unde de Medico
 conuocatio nisi ad sit non sunt propter quod humores hoc et in
 ea que tenuia sunt in crassiora, et q. crassa attenuantur.
 Sed deinde ad conuocatum, et si non sunt in humore de
 conuocione artificiali et q. fit in humore q. ^{de conuocione} ~~conuocione~~
 sed ea solum que fit in nutrimento, unde de Substantia a Summa
 Substantia conuocione et maturatione oppositum q. et conuocatio
 nam oblationem eadem et locumina. Et nota quod conuocatio
 sine cruditas nisi aliud est, quod imperfectio in ratione, et
 adeo tenuitas ipsius rei coquendis accidens benedicere. Et
 Nota q. ut conuocatio et maturatio ita in maturatione et cruditas
 sunt. Sed quidem proprie, uerum quodali' blanda et alia, unde
 Medici urinam tenuem vocant crudam, si est sit
 paulo crassioris habet dicunt concoctam. Et nota quod magis
 propter causas effectuales resque cruditate et concoctione quas
 morit dicitur, inopiam et paucitatem caloris, et inopia vel
 et redundantiam Summi. Nam quodammodo res debet esse et
 in passum debet illi predominari, et nisi predominare et
 agat aut debilitat, unde cum calor debet conuocare et ad
 crudo in concoctum, maior debet esse, nam sine ipsius pro
 minio id non sufficit. Nota autem q. hoc debilitat calorem
 uenit a tribus. Primum a frigore, Nam omni frigore dicitur
 et alio modo infirmum reddat calorem. Secundo a nimia
 calore a calore ambiente unde uide ne q. affertur in nobis
 malam et imperfectam fieri concoctionem. Dices quod tenuitas

et distindunt

est delectum simile a simili. Linceo per Accidens
Nam calor duobus caloribus dicitur, primo et potentius
calus intem, qui vultus per accidens calor, quod destruit
ut cum flama maior in minor dicit. Sed vero corruptum
calor et calore per evaporationem, quod si calor ambiens rure
facit meatus apertiores et evanescit intem calor. Et hoc
libertas caloris puenit a nimis et superfluo obiecto, nam illud
non est necessarii a calore. Dicitur igitur per philosophum quod altera causa in con-
coctionis est humiditudo multitudine, unde Notata si affinitas
aquam feruentem ipsi igni dicere non possumus quod aqua illa sit
frigida et tunc extinguitur, nam non ob aliam causam quam per
multitudinem humiditatis. Sicut enim loquens Galenus de lapidibus
in qua dicitur Astuta. Et lapidibus suffocari ab humido
suffocatus. Sicut et obiecta quod omnis calor, aut est nimis
autem coquens autem moderatus, aut minime. Si calor
sit maximus et intem, non dicitur eius concoctio, sed ut loquitur
philosophus in generatione, quod si maximus ignis imponas paucos illud coquens
calor vero si non est intem, sit concoctio quod dicitur, Si vero minime
autem coquens, non est concoctio. Et hoc dicitur laborationis in
humiditate. De tam est maturatione sic coquens in
humiditate. Et hoc dicitur, unde viget humiditatis aerei ne an aquae. Et hoc
dicitur maturatione quod coquens, non coquens humiditatis, sed
tamen humiditatis cui adiuncta est siccitas. Et hoc aduenit quod
humidum est coquens, humidum simpliciter quod non iungitur sic
coquens, ut ad aquam. Mixtum quod dependit in se com-
positum. Et hoc dicitur de humido simplici hoc in loco sed mix-
tum in se, quod sit aqua, ut dicitur, Probatur hoc ob hoc
dicitur, Nam sola inquit aqua incoquari non potest ergo nec digeritur
in hanc, ergo nec dici potest, quod humiditatis qualis cum
quod dependit humiditatis autem. Exemplum ab aqua, non ab aere
an aqua coquens est, et tamen incoquens siue per se

[illegible]

[illegible]

[illegible]

nam sicut sanguinis fluxum, sunt omnia et cetera se
ita agrediendi Summorum, et ita dicitur de eis ad in
terna. Quod ad tertium Dicendum in hac parte est, quod
non sunt Elucibilia eorum, quod non, quod ubi est inusitata
Nam cum dicitur sic de Summis eorum, quod non possunt debent
non explicari debent, quod possunt eorum, eorum non, quod
modum in tractatu de Mixtione. Cum autem dicitur de
de mixtione quod est miscibilitas alterorum, uno, omnia quod
simul ea quod possunt misceri eorum quod non, et possunt ita
ea quod non possunt elidari et ea duplicia.

Deinde non possunt elidari ea quod non habent in se, in se
ita Non enim possunt elidari in se, sed in
concretable et dissimulatio. Contra vero mixta illa
in quibus mixtur Summum, ita de eis dicitur eorum.
Et ita dicitur elidantur, quod scilicet ante, a nobis eorum
exhibetur, debent ista duo binis, perpendere, quod nam
Summum per illa mixta intelligat quod non habent Summum
ita quod sunt ea quod habent Summum eorum. Et
ad primum. Summum. Aristoteles in opus, quod non, et
et, et primo ea non possunt elidari quod Summum non debent
addit Exemplum ut lapides. Sed hoc per se scilicet videtur
veritati repugnare, nam de et de quod eo, quod Omnia mixta
ta recte, et ita est quod non sunt Metaphysica, et composita
ex quod Elementis, et ipsorum quod quantitatibus. Et hoc debet
in se omnia Summum, et de Metaphysica, dicitur. Nam
et de putat dicitur in unoquoque Summo, quod corruptibile calor
natus eorum, et de Summo mixto, et in Summo
ergo mixta habent Summum. Et de oia mixta habent
partem

[illegible]

Superfusa

quid nam a tuo illo aureo virtutis exeat. Albertus Magnus
et magister ab eis dicitur quod una quodammodo ab aureo p[ro]p[ri]o
et ad quem oratio auri. una est enim et haec est quod
quod est publicum est. et dicitur in libro de p[ro]p[ri]o. in
de p[ro]p[ri]o necesse est p[ro]p[ri]o quod auri et haec est p[ro]p[ri]o. et haec est
quod est haec in parte p[ro]p[ri]o. et dicitur in libro de p[ro]p[ri]o. et haec est
nam sunt trahe[n]tes elix[ir]atio si nullus habeat in se. et haec est
quod est haec. et dicitur in libro de p[ro]p[ri]o. et haec est
et haec est multum. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o. et haec est
et haec est quod est ab igne et aqua. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o.
in libro est. nempe multum. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o.
et haec est ad comestione[m] dirigimur. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o.
et haec est. et haec est ad potum. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o.
et haec est quod est ternum. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o. et haec est
et haec est etiam auri. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o. et haec est
et haec est. et haec est per illa. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o. et haec est
et haec est. et haec est nec comestio est. nec comestio est. et haec est
alternatio. et haec est habent solutio omnia quod est in libro de p[ro]p[ri]o.
et haec est. et haec est habent nec comestio est. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o.
et haec est. et haec est illa. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o. et haec est
communis.

Quod ad quintum. Respondeo et in hoc quinto. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o.
videtur, quomodo differunt et quomodo inter se conveniunt. et haec est
illa elixationis g[ra]tia. Conveniunt ergo inter se in hoc inquit
et haec est quod est eandem habent. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o. et haec est
differunt. et haec est et modo. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o. et haec est
et haec est. et haec est non auri. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o. et haec est
et haec est ab igne et aqua. et haec est in libro de p[ro]p[ri]o. et haec est
et haec est. et haec est aqua.

[illegible]

distinguantur aut in dijs. Conuenit qd Affectio cum cligat
hanc in hoc qd vtrq; fit qd Conuenit, e- quidem eandem sent
entiam nempe similitudinem interminatam, distinguuntur ea effe de
sed passiva tantum, Nam Nihil fit a calido immo de Affe
tio vero a calido secco, Non tñ inueniunt qñq; in qñ de rebus
simili simiam a mta uel ab Efficiente, In substs uero semper
dicitur similitudo a forma que si desit, similitudo ab accidentibus p pñis
qñq; n. latent dicitur propriis e- utrimq; apponitur Accidentis
ppriis, ut quando desinit uoluntatem dominam, addimus utri
mam dicitur, qñ uero eadem quia non inueniuntur dicitur utrimq;
addimus p pñis Accidentis minimum similitudo, Nam irritabile non
est inquit dicitur, sed multis est commune. Sed cum sit hñ qd a ca
lido secco externo, eundem superius alijs spñib; non addidit
ut n. dubitari pñt, Conuenit fit in qñ a calore nali e- p pñis
dicebat pñs supra, sed calor p pñis e- nali debet esse interius
ergo omnia sua affectum sicut cligantur debent coqui non a calore
externo sed interno e- nali e- p pñis. Tunc quies tota sententia se
in dissoluenda ista dubitatione, sed ego nullo negotio soluiam
Negando mino uel nam calor nali e- p pñis non debet esse inter
nus rei coquendus, sed semper externus. Sed si sit Nali e-
e- p pñis Ratione quod quist. sit in hoc Nali e- p pñis
idem sententia quod congruus, non superfluus, nec deficiens
ut exempli causa quando concoquitur in uentrib; non con
coquitur a suo calore, sed a calore uentriculi qui e- extra cibum
et tamen ille ipse calor externus, sit, respectu cibi coquendi
nali e- p pñis, quia minimum non est superfluus nec defi
ciens sed congruus ex debitis. Quod autem hoc definitio
autem sit

vera sit e legitime dubio. Quist. pbat. Signis, Ea que appo-
nuntur igni ut coquantur, etiam si ubi ad dimidium eligata
sint, tamen postea si asperantur asparta dicuntur, Ergo aspartio
recte definitur fieri a calido sicco. Sed dicimus differe
eligitata ab asparto, qm illa paritur a calido humido, Ser-
uare a calido sicco. Ergo de primo ista rati. est tradita a
Phil. Ex his inferuntur duo Corollaria. Primo qd qd eli-
gata imperfecte possunt asparti, sed asparta non possunt eligari
breviter a sola spe Concoctionis sed per se ad ultimam
sed ab ultima ad servandum minime. Sed ita dicit qd diffi-
cile est asparti quam eligare, ratio est, nam que eligantur
cedunt aqua molliori et attenuanti, sed que asperantur copulati
sunt sicca, et ita non penetrat calor, requirit ad interiora.
et ita concludere possumus ex his Signis Aspartione bene defini.

Quoad secundum. Illata definitione Aspartione. Nunc illa
dividit Phil. dicens Aspartione esse duplicem qm dicitur e. d. d. d.
tionem, Quia n. est Natio Alia Artificialis. Artificialis as-
partio est illa que fit ab igne accedente ope aliusvis ministri.
Natio autem fit ea que fit in viventibus. Observandum autem
q. istarum Aspartionum utraq. fit p. eandem cum e. ab uno
Efficiente, habent ergo definitionem quoq. eandem. Quoniam
cum Aspartio iam sit divisa quoniam fit ubi nam e. in qd. partibus
domini Aspartio reperitur. Albertus et Concluditur in sac-
fuit opinione. Non modo Aspartione sed omnes tres spe-
Concoctionis reperiri in animalibus. Maturo qd dicitur in domine
respectu generationis totius viventis. Cum n. infans in utero
fitur et postea sensim maturitatem statim acquirit, ma-
maturus dicitur.

maturari dicitur. Elixatio vero in somnia reperitur. Sed in par-
tes, ut quando quatuor carnes Elixatio appellatur. Abatio
vero reperitur in eisdem respectu solidorum harum ut sunt
ossa, quae tunc quatuor quando abatur nutrimentum, et
degenerat in ossa, hoc opinio falsissima est, Nam natu-
ra sit solum in Pericarpis teste ipso Aristotele in quo sane
nihil inuenitur, Abatio alias perniciosa opinio est. Deceptum.
Dicimus itaque nobis fieri Matrimonium in solidis fructibus, Elixia-
tionem vero et Abatorem in solidis animalibus et carnibus
quae per se animal considerantur. Hoc vero duo species
ita rursus inter se differunt, quod Elixatio quidem fit in
animalibus et plantis, coquuntur in animalia semper calida et
summa. Improprie vero reperitur Abatio, quod comparantur
statibus inter se, ut adolescentia et iuventus magis habent
abatorem quam pueritia, pueritia vero magis Elixationem.
Quoad tertium Dicebamus dicitur proponi a Philosopho quoddam
Corollarium, quod tamen Philosophus tamen Medicis expendere est vti-
lissimum ita vero se habet.

Nullo modo possunt vermes et lumbrici generari in ventri-
culo seu stomacho, sed in intestinis solummodo, atque etiam
ampli aliquando reperiuntur in uentriculo. Dicendum
est illos et in intestinis esse generatos et inde ascendisse.
Hanc sententiam per se quidem rationi sane aperta, tamen etiam
Suius nulla uti adest ratio et coniectura. Argobatur. Quod
de Abatorem, diuidens illam in Naturalem et Artificiosam
postea subdit hoc Corollarium. Ventres non admittunt ge-
nerationem lumbricorum, quod est Coniectura. Duplex est
Abatio. Ergo in uentriculo non generantur vermes

Quaestio

Adhuc serius sermum uerborum talis est. Declarant supra
 quod omnes species concoctionis puenire a calido, Ergo
 et concoctio et Assatio nalis puenit a calido, At con-
 coctio fit in uentriculo, Ergo uentriculus habet calorem
 digerentem, non patitur illi oriri putrefactionem, Ergo
 neq. uermiculorum generationem. Namq. uermiculi generantur ex
 materia putrefacta, materia uero non potest putrescere quoad concipi-
 re quatenus calor digerens, ualeat si saltem diminuat hanc
 temper calorem digerens ipsis uermiculi, succedat statim hu-
 morum corruptio. Huc ergo respiciens Philosophus attexit
 doctrinam suam de Assatione hoc Corollarium. Non possunt
 in uentriculo generari uermes, sed bene in intestinis quia
 illis habent materiam. Huc Corollarium subijcit Aristoteles. Ita-
 tem de concoctionem opposita species ipsius assationis, quae
 est in assatio, definita est Contrarium a Philosopho hoc modo
 q. nimirum sit in concoctio pueniens ab imbecillitate
 caloris nalis et siccitatis. Potest uero calor esse siccus im-
 becillus, aut per frigiditatem, aut humiditatem superflua.
 Ceterum quia in his minor est difficultas, opus est ut
 redeamus ad notam questionem de generatione uermicu-
 lorum. Circa quam quidem digestionem Philosophus habuit tria
 genera de natura uermium, Scito de Causa Effi-
 ciente. Tertio de loco magnitudine, figura colore, obiter.
 Quod ad primum. Considerandum est uermiculos non
 alimur generari, nisi ex materia putri, quae materia nihil aliud est
 quam excrementum separatum ab humore uili in uen-
 triculo, quo in loco obserua, q. ut superius diximus
 in uentriculo

in uentriculo uermes non quāntur, Nam in uentriculo
nil aliud continetur quam cibus, non habent illi consensum
hiam excrementa, sed in intestinis, in quibus cibi non
sunt sed excreta ciborum. Ex istis igitur excrementis oriuntur
uermes, aut interdum et ex alimento non p^{er} se cocto
sed corrupto. Quoad secundum Causa Efficiens Vermium,
non est calor digens ipsius uentriculi, sed calor
m^ulti putrescentis, quādam etiam in cadauere uidemus quādam
uermiculos a calore cadaveris ipsius, animantem portionem
culas illas a corpore diuisas. Sed Obiectis scribit Arist.
3 de generat. q. causa Efficiens Vermium sit calor celestis
q. ipsam tuetur Querr. 13. Metaph. 18. Respondet t^{er}o Arist.
quod ex m^ulti putrefacta orimur sunt duplicia, q. d^um
quādam ex simplici limo et terra, quādam nō ex limo
sed ex animali seu cadauere. Eorū animalculorum quae ori-
untur ex luto Sol est t^{er}m Efficiens causa, Non per se long
non habebat talem calorem, quod perfectione q. Th. 1. 1. 1.
nisi Sol fouisset eum. Si uero uermiculi oriuntur ex ca-
dauere, Causa Efficiens ipsorum est calor putrescentis m^ulti
coquantis. Dices Accidens non quānt substantiam, Ergo
calor non quānt, Sedto Calor est causa Vniuersalis et igitur nō
quānt particularia. Respondet ad primum uerū omnino
est, quod accidens ex virtute p^{ro}pria non quānt substantiam
Nam nil agit ultra proprium gradum, sed agit ex quānt
a virtute superioris agentis, ut est Anima uel Calor, unde
videmus in n^{ost}ro corpore quānt carnes uel calorem ab anima
Ad secundum Obiectum hoc nō, Calor est cā Vniuersalis

Ergo non pducit particularia, sed indifferenter se habet
ad omnes formas. Ergo sicuti pducit vermes, ita mulas
et canes. Unde Mta est in causa diversitatis formarum
et non colorum. Nam mta alio atq; alio modo se habet. Unde
eundem in mari non gigni muscas sed conchas, quia ma-
teria non permittit, quae si maxime sit terrestis gnat ranas
Coccyas et alia. Sin vero fuerit subtilior quodlibet vermes
et muscas. Quoad tertium. Scire licet ex supra dictis
q. quatuor vermiculi in solis intestinis. Sed observa q.
dominus Theophrastus in intestinis tantum gigni vermes et non
in ventriculo, loquitur de intestino sano et concoquente.
Nam si discesserit a sua natura cumulantur humores
putridi, et occasionem habet grandinervis. Quod ad
figuram. Repervenit vermes quidam graciles, quida-
li quidam breves quidam longi. Causa longitudinis
est calor, brevitatis frigus, gracilitatis siccitas, lati-
tudinis humiditas. Qui igitur sunt graciles et breves
oriuntur a ^{frigido} calido sicco, longi et graciles a calido
sicco, longi et lati a calido humido, lati et breves
a frigido et humido. Quod ad Colorem quidam ex
his sunt rubri, et oriuntur ex domo sanguinis, Qui-
dam citrini et oriuntur a Cholera. Quidam a
Melancholia et sunt nigri. A pituita albi. Et sunt
dicta de Vermibus. Quia quatuor.

Passivarum

Autem dicamus quoque nunc species

Sub imitum.

Sub initium quarti Suius libri Meteoron Conspiciuntur ^{duo} duobus
esse qualitates actiuas et duobus passiuas. prosequaturq; in hoc
libro apertio, de Actionibus actiuarum et passionibus passiuarum
Cum itaq; tractemus satis superq; de Actionibus actiuis dissequarur
nimirum de quatione, putredine et Contractione nunc aggredietur tra-
ctationem de passionibus passiuarum, et sunt durities molities con-
gelatio liquefactio, et alia et primo quidem declarat nam passi-
uarum, et de mutua in se uoluntatem. de passionibus rursus
quam Metesdum quist: nos quoq; sequentes dicemus de illis om-
nibus eodem ordine quo proponuntur. Quod ad primum
Multum inuestit sic primo considerare nos sicut qualitates
passiuas. De qua sciendum recte e proprie definiti Simidum
esse, id quod termino proprio non terminatur sed alieno, sicut
uerso quod proprio terminatur non alieno, quoniam ai-
ri quod Simiditas primo datur, nullum habet terminum seu
sibilem. Contra uero terra habet. Sed dicet Ignis facile termi-
natur termino alieno nempe fornace. Ergo quoniam Simidus
est et non siccus. Unde quoniam non terminatur termino
alieno facile, sed semper rursus mittitur, et a fornace quoniam ter-
minatur fit et Accidens, de ibat quoniam confusum, et a
fornace retrusus est, atq; ita figuratus ad figuram fornacis. Adde
q; quoniam primo non est siccus sed calidus, atq; ita terminari
proprio termino non sibi primo competit sed terra: quia in
terra frigiditas quoq; adest, que magis uincit et terminat
Caliditas uero non uincit sed dilatat potius et prohibet siccitatem
terminari. Quod ad Secundum in hac parte ut diximus
recauset quist: uoluntates quas percipiunt a se mutuo Simidi-
tas et siccitas, dicens quod Simiditas dat siccitati con-
trarium alem, siccitas uero terminum et confusum aem

videmus

videtur aquam ex sui natura esse Continuum et fluxam
atq; semper quare suas partes, terra uero sua est et non
potest continua reddi nisi per fluxum. Mutua igitur virtutes
elementorum corporum facile apparet, Similiter est q; ex sola farina
possumus facere panem si addeamus aquam, dicit itaq; a Philo
sopho virtutes earum qualitates. Quoad tertium hic per
quisitio illius quibus non qualitatibus ista res sunt insignitas
et de quibus ostenditur. Istas de qualitatibus Similitudo est
siccitas, quibus non primario competant corporibus. Dicit igitur
q; Similitudo non est pro aqua siccitas uero terra. Quod Enumi
atque videtur esse falsum; Nam de ortu et dicit Philo. Iam
pro ista causa. Hicem primo Similitudinem aquam primo fuit
quidam. Quod Similitudo dupliciter consideratur primo ratione
Elementorum quibus, et non sunt connectentes qualitates.
Secundo ratione quod mixto. Si Similitudo consideretur re
spectu Elementorum. Hic est pro Similitudine. Nam ideo binas
qualitates assignavit natura Elementis, ut si altera de bilis esset
aerem esset altera et propria. Sic igitur quia caliditas de
bilis est in aere, Similitudo est frigida. Sed si consideres
qualitates in ordine ad mixta, primo Similitudo competit
aqua. secundo aeri, primo non in questione arguitur Similitudo
et quia Similitudo debent terminari, si aliquid debet, quoniam, quia
Similitudo aqua citius potest terminari atq; consistere non
arguere, et citius potest adipisci formam, adeoque plus conferre
ad mixtum efficiendum ideo Philo attribuit pro Similitudine
ipsi aqua non appellat aërem, quia aërem Similitudo
difficilius argueret formam seu perfectionem seu consistens

in questione

in quatione mixti tunc dicitur omnibus istis Corollarium
quoddam inferre, quod omnia oriuntur ex permutatione
humidi et siccitatis, et aquae et terrae, quod deducitur hoc modo
Nam quatenus requiritur subiectum ex quo aliquid fit, At hoc
est humidum et siccum, Ergo omnia oriuntur ex humido
siccis. Secundum Corollarium est istud Quia in nullo
modo possunt degere in aere vel igne, sed possunt in terra
et aqua. Deducitur autem hoc modo. Omnia debent nutiri
ex iis ex quibus generantur, at quatenus ex terra et aqua
omnia et ex humido siccis Ergo debent quoque conservari
in humido siccis et per consequens in aere et igne nil
potest conservari quia nequaquam ex iis videtur de Ortu
et q. Hoc subiicit tertium quoque Corollarium quod omnia
mixta sunt a se dominis terre et aquae. Id est quod in omni-
bus mixtis debet aqua vel terra se dominari, sed ad-
dit terminata, dicens quod omnia mixta terminata sunt a
se dominis terre et aquae seu humida et siccis. Verum
contra hoc tria Corollaria multa possunt obijci, breuiter
tamen nos precipuas tantum ex Obiectionibus attingemus.
Primum contra primum Corollarium ubi dicebatur Omnia
mixta esse generata ex humido et siccis. Cuius non oritur
ex humiditate et siccitate, Ergo falsum est omnia oriuntur
ex permutatione humidi et siccitatis. Respondetur et respondetur
Quia quod dicitur hoc pronunciat quod omnia oriuntur ex permuta-
tione humidi et siccitatis. At hoc modo Omnia mixta sunt
ubi particula sit non est obiosa. scilicet non quod quaecumque sit
miserantur, ut ipse quod dixerat, omnia sunt mixta et humida et siccis

Quod ad

183
Nam si omnia mixta sunt a se domino terrea, videlicet
omnia frigida q. falsissimum est. Deinde si de quibus so
dit q. omnia mixta a se domino sunt terrea, ergo non pot
q. de esse frigida et siccata et terrea et aqua. Quod
per terrea intelligit ibi. Sub composita intelligens al
aliud quam q. omnia mixta sunt composita, non q. in illis
se dominatur terrea. Hic vero dicitur de omnia mixta esse
a se domino terrea et aqua, ne sit quidem ita intelligatur
q. in omnibus se dominatur terrea et aqua, Nam ut de oia
quibus frigida et siccata, sed q. oia mixtorum quibus fit
quibus ex aqua et terra, ista se dominantur in mixtis
id est ista requiruntur ad omnis mixti productionem
q. vero terrena sit magis falsissimum est. Nam oleum ex oleo
quibus non supernaturat aqua si esset terrea, nec lignum
et in omnia ligna supernaturat aqua. Oleum belonum quod
subsistit. His a se propositis de humido et siccitate iam se
quantur passionales sequentes humiditatem et siccitatem
ut sunt molles et durities, q. definitur statim quod
est. Durum est illud quod non cedit. Molle vero q. cedit
Sensus est, id q. non cedit tangenti secundum superficiem
nec comprimetur secundum profunditatem ut lignum et ferrum
Molle vero id est q. a tangente facile comprimitur ut
carni molles et caro. Ex his definitionibus amplexus elicit
Quod. Corollarium dicent q. terrea et aqua non dicuntur
dura et molles. Terra quidem quia frangitur ad est
molles, nec dura id est q. durum est comprimere debet sed
non frangi. Non est aqua molles quia diffundit, et

non movetur

sed corrumpitur. Quare ex his patet q non uult Hic
aliquid conseruari in igne, sed potius ut q aliquid corrumpi
possit ab igne, unde patet q, Hic ex propria sententia non loquitur
nisi mentiretur. Aut scito dicam, q potuerunt illa
animalcula qñari in Sionibz ipsis fornacis et postea
uolare, et dñm uolabant non peritis exuri, sed tan-
tum ita ut exuri possent et fieri postea mori. Quod ad
Salamandram fabulosum est dicere illud negam, exuri
sed difficile exuri est uerum. Namque cum sint fieri
de Simula et Sima et Metalla difficile exuruntur
ab igne uide Galen quod 2 de Temper et Diffusio
lib. 6. c. 2. Quod ad aerae Paradysi Quod q licet
ista aia uolaret in aere, tñ qñata est ex aqua et terra
et si qñata est ex ipso, conseruatur et nutritur etiam
ex ipso, tamen suspensus uidere, q non amat sub-
tare in aqua et terra sed illius formam euolat. At uige-
bit adhuc aliquis. Scitbit Hic in Hebraea aliquo tempore
illig maximi terrae motus cecidisse lapidem ingentem de
nubibus, ergo fuit in aere qñatus non ex aqua et terra.
Scito uidemus cum imbribus decidere pluuies rarus ergo
qñatur in aere. Respondo ad pñ Negamus lapidem
illum fuisse in aere qñatum, sed uiuentem et tempore
fuisse sublatum in aera et ita decidisse. Quod ad
Scito Raro non qñatur supra in aere, sed inferius
ex aqua terrestri. Erat tertium Corollarium Omnia
mixta esse a Gdōminio aqua et terra, In quo Co-
rollario explicando mirum in modum sese Hic laxantur

Nam si d

a calido, ut omnia Metalla. ex his itaq. coniungit
 Nobis illa oppositio quam paulo ante attulimus, quae
 congelantur a calido ut lac & semen, liquefiunt a fri-
 gido, & quae congelantur a frigido ut metalla, liques-
 fiunt a calido. Dices quomodo puenit idem Effectus
 a Contrarijs ut & calidum congelet & frigidum, & calidum &
 frigidum. Respondetur uerum quidem est q. d. huius Contrarij;
 eum effectus sunt Contrarij, sed intelligo per se. Nam hec
 Contraria semper Contrarios habent effectus. Sed per
 Accidens a Contrarijs pueniunt effectus similes &
 non contrarij, quod Arist. 2. Phys. 36. dicit Exim
 dicens quod sicut Nauta unus ex idem duo opposita
 facit, Salutem & periculum. Alterum quidem per se
 Alterum per Accidens, Eodem modo Sol est causa ex qua
 omnis & corruptionis sicut ut abest & adest, adeo ut
 uerum sit cum Philo dicitur in lib. de Ortu & interitu
 q. idem secundum idem non facit nisi idem. Aduerte
 igit q. ab eodem calore puenit & congelatio & lique-
 factio. Congelatio quidem tum quia beneficio caloris
 euaporat tenuis uapor, & q. reliquum est induratum
 id est q. Accidens, liquefacit autem per se quia ca-
 lidi est rarefacere, Est quoq. scito Causa Congelationis
 hoc modo nam misceat, & misceando tenuia cum crassib.
 introducit consistentiam. Contra uero frigus quia
 & coagulat & liquefacit, Congelatur q. se quia dicitur
 liquefacit autem per Accidens, quia non sinit con-
 sistentiam induci a calore.

Anno domini M D LXXXI. proscriptus

Sicquidmodum ab initio si memoria te ueris ad,
monueram. & consilium & intentio. Si m. isto m.
geomet. nullum aliud est quam disputare, de passio
nibus epio. & xpi. mixti, in quorum mixtum est
sed talibus quae proueniunt a quibus primis qualiter.
tibus prout dicitur ex illis sunt adhibere & dicitur passio
us. (Cum autem) scilicet superius dactemus de Alioni,
de Alioni, equit, quae sunt quatuor, putrefactio, co
actio, abstractio, elixatio, in natura, quum eorum eque
ter de passio modus de dicitur, quae sunt humidi
tatis & tunc agere. Hic incipit a quibus fieri
has passiones sunt principia.

Coagulatio atque liquatio.

De quibus dicitur in sequentibus agere incipiet
in quibus a ter. & in quibus ostendere incipiet, q
passiones proueniunt ab humido & sicco. prae
dicitur sunt Coagulatio & liquatio. Verum quia ha
ec affectiones proueniunt ab humido & sicco medi
antibus. In aliis qualitatibus secundum modum du
ritie & mollicie, cum Coagulatio sit quaedam du
ritas, ideo dicitur antequam Coagulatione & liquatione
aggreddamur, durum & molle esse finit in quibus, Au
tem est quod secundum spiritum non creditur tunc
contra molle quod esse. Hic definitio dicitur

quoniam coagulatio est quædam exsiccatio, &
 liquatio quædam humectatio, ideo de his quæq; dicitur
 incipit differere, & primum quidem de Exsiccatione
 circa quam tria considerat. 1. exsiccabit. Primo
 quæ sunt Exsicabilia & a quibus fiat exsiccatio, &
 secundo fiat. Quod 1. de ea potest dicari, quod
 sunt aqua, q. considerantur liberius magis dicitur, h.
 aquam non debere intelligi aquam Elementalem nam
 aqua sicari non potest. Siccatio autem est in perit humi-
 ditas, at si deus humiditate non esset iam aqua
 alia species & aer vel terra vel ignis & autem
 necesse non altero in altero ne sub aliquo termino
 manere debet res, hanc quidem Albertus sed ipse opi-
 nio non est, consumitur ut dicitur Phil. 1. de n. 1. dicitur
 aqua exsiccat. 2. cum vertitur in glaciem & calidum
 in vapore & sic manet aqua sub aliquo termino. Dis-
 cimus itaq; nos quod aqua dicitur sub omni modo ut dicitur
 Phil. 1. sic exsicari. Primo cum vertitur in glaciem id
 est cum acquirit consistentiam, & sic acquirendo con-
 sistentiam, non necesse est ut corrumpatur in aliud
 Elementum, quod iam patet ex exemplo fumi & 1. dicitur
 fumes iuxta Gal. 1. est appetitus calidi & humiditatis
 q. f.

quando .s. os uentriculi ad referrienda¹ subst¹am
ipsius corporis appetit nouam calidam & humidam.
Istud humidum quod appetit uentriculus, non e qua-
tecumq¹ humidum, sed constans, e quasi exiccatum
nam qualis est ipsius corporis substantia deperdita cu-
ius uicem implere debet, tale humidum debet esse
atq¹ absta¹ e¹o erat constans & .s. ita sitis ex hoc
appetitus frigidi et humidi non qualicumq¹, sed qui
est deperditum & humidum terminati, adeoq¹ non
ueri frigidi et humidi, neq¹ n illud appetit Natu-
ra, sed calidi et humidi consistentis. Sic igr diuini
exiccari aqua, nimirum dum acquirit consistentia.
Secundo adduc exiccatur per euaporatione, cal. s. ab
ipso calore alteratur, et tamen aqua sua manet. Si
possumus auere uapores, aquas siccas. Quoad se-
cundum. & Tertio ut coniungamus Efficientem
Formalem causam ipsius exiccationis et s. s. s. s. s.
causam fieri posse tum a calore, tum a frigore
sed dicat¹. Quomodo puenit a duobus Contrariis
vnus effectus. Respondet Exiccatio fit a caliditate
se per euaporatione humiditatis inconsistentis, a frigore
uero per expressione humiditatis, atq¹ spongia ma-
defecta dupl¹ exiccari pot¹, tum per euaporatione
aque tum per expressione. Sed quare sit aliq¹

Cur s. s. s.

Cur Philosophus non assignat causam efficientem
 siccitatis per se, sed tantum per accidentem naturalem
 & frigoris per Accidentem siccitatis. Siccitas vero per se
 non est. Unde optimus Philosophus dicit, nam agit
 motus de exsiccatione mixtum, in quibus siccitas
 nunquam siccatur, nam est propria qualitas siccitatis sed
 iam in mixto est, licet extra mixtum sit activa
 ipsa quoque in mixto ipsa duo tantum Accidentia sunt
 nimirum caliditas & frigiditas, ex istis exsiccant
 & arguant, indurant &c. licet per accidentem, unde
 nota quod quando lutum induratur, exsiccatur
 a Sole, non sol dat ipsi luto siccitatem, sed tantum
 remouet impedimentum siccitatis Naturae, id est
 humiditatem nam terra ex sui natura sicca fuerat, sed
 moctata est ab aqua, illam humiditatem exsiccando
 sic exsiccare calor. Hic itaque de siccitate coepimus
 licet Philosophus coagulatione de qua ipse dicit accura et
 esse quandam exsiccationem. Sed hic una Dubitatio
 non est permittenda, quod omnibus expectantibus
 cuius loci maximas attulit molestias, et cuius not
 Dicit Philosophus 1° quod Exsiccatio fit ex calido
 & a frigido, posterius uero dicit, quod siccatio fit
 in calido.

tantum à calido, maxime contrariatur huius
suo miter e, adeo ut pomponatius inquit ja-
teatur se latere acere non posse. Veritas conati
is resistere. Exiccatio dupliciter capi potest,
large et proprie, cum ab Arist. exiccationem esse
à calido & a magno calore accipit exiccationem
pro arefactione & coagulatione Cum vero de
Exiccatione faciemus tantum à calido proprie ca-
pit exiccationem nimirum pro arefactione, nam coagu-
latio non est vera exiccatio. Docti sunt et in ge-
nere hoc Veritas infio. sed. 280 non est confra-
tum de huius Arist. quomodo sit vera exiccatio
et quod opponitur humectationi de p. 1. postquam
dixisset, q. à calore tantum placet exiccatio
de inquam, siccationem uero fieri est congelatio
aqua in quomo loquitur, certe si pro arefactione
caput siccationem non attinet exemplum hoc.
Dicamus itaq. nob. aliter, quod non conuertitur
exiccatio cum congelatione, multa n. siccantur
qua non congelantur, dum ipse dicit p. 1. exic-
cationem provenire tantum à calido loquitur de
alio mixto, quod non potest à frigido exicari,
si id est congelari sed tantum à calido. Vel

Dicens

dicendum, quod licet a calido & frigido
 fiet exiccatio, tamen ueniens a calido, nam cali-
 ditas prorsus abigit humiditatem, & tunc est
 uera exiccatio. at fragilitas tantum exprimit
 non absorbit. Quare hinc praemissis incipit ad hunc
 declarare coagulationem ipsam, & aliquantulum
 in qua cum gratiam de situatione & alijs disputat.
 ut. Tria autem de Coagulatione quoque investigat.
 Primo quid sit. 2° a quo efficiente. tertio quomodo.
 Quod itaque attinet ad 1um quæsitum ad hunc omnia
 coagulabilia debere esse terrea & aquea, quod hoc
 uerum sit probatur inductione ex omnibus, alia
 uero est res aquea & terrea, licet n. tibi uideri
 possint aqua, tamen & terram habet. nam si liquet
 facies in lebele apparebit in fundo terra, ita lac
 sanguis, sal, nitrum. Sal n. coagul. in ea aqua
 sili, quæ aqua non esset amara nisi esset terra
 adusta illi admixta. itum autem nota, quod non eodem
 modo sunt aquæ sed oia uel quædam aquæ &
 quedam terrea. Sanguis exempli causa est ter-
 reus magis quam aqueus si sit bonus, nam ex eo
 generatur caro neri ossa &c. q. oia sunt terrea

ergo & cor,

ergo & cor principium nempe aquis terrene
esse debet. intellige ergo predominari terram
& aquam in istis non in aequali proportionem, sed
cum subdominio alterius. Dicitur hoc in locis alijs
sed videtur esse diminitus, nam non enumerat
omnia coagulabilia id est permittit aëreā,
quod ex ipsa coagulatur ut oleum mei vs. Syn.
deo in pluribus declarabo inferius, oleum non potest
coagulari, & incrassari, ita ut verum sit, quod
aëreā oleum & aqua possint coagulari. Quoad
secundū a quo coagulatio proveniat, sunt tres
modi, scilicet calidum, & frigidum, & humidum.
frigidum est siccum. Sed ingentes hic se nobis
offert difficultates, primum calidum rarefacit ut
attenuat, ergo non potest coagulari & densare.
secundo siccitas numerat & siccitatem inter causas
efficientes coagulationis, ac cur non nominat
& humidum, videtur Alexander non numerat humiditatem
quia ipsa ut ostensum fuit supra est passiva
mutabilis, & materia actionis, inter autem non est
agere & de generatione. Ego vero retorqueo
contra Alexandrum, ergo neque siccitas sic annu-
merari debet, nam & ipsa est passiva qualitas

Non igitur ad huius Obiectionem. Caliditas licet
 inter secundas quatuor videatur tamen rarefacere
 tamen et densat et coagulat densat tamen non essen-
 tialiter, sed accidentaliter densat, nimirum vel cu-
 ratione et consumptione partium humidarum et inconti-
 nentis uel per mixtionem humidi cum sicco. Nam calos
 vis est aperire meatus, per quos exsudat tenuis
 humor, et sic euadit consistentius cuiusque caloris
 permiscere humida cum sicco penetrando unde vi-
 deamus aquam et vinum simul iunctas esse fluxas
 et inconsistentes, calor mixturam humida cum sicco
 reddit rem consistentem. Utque dicitur in philosophia
 Theorémata. Igitur licet calidum proprie rarefaciat
 tamen et densat euaporando et infuscando partes.
 2° Licet calor denset, tamen in mixtione tamen modo
 et hoc per accidens, nam dicitur 1° philosophia quod quicquid
 est per se est vniuersale et de omni. Ad hanc
 autem Obiectionem de sicco diceret Philosophus
 Thomas et Latini licet duas qualitates sint. A. D. et
 et duas passiones. Dicuntur tamen per magis et
 minus, nam passiones quatuor licet et 10° agant, quia
 tamen minus. Dicuntur per se. Falsissimum est hoc

ab hoc raho uno, et etiam in re loquentur
nondum tñ labōtāre ut ab hōmī, et toto calo
errant Nam qñt agere opati in qualitatē
accipit p terminare et terminari, ita ut dupl
pōt bñt qñtes considerari, uel rōne primarij ope
rorum et sūnt calefacere frigidificare, humefi
cere siccare, uel rōne secundarij ut terminare de
fare, misceare, unire rōne primarij operomū acci
unt a iōe et omnes passūs Secundarij uero
rōne duos qñtus et duos passūs, nam duos tñ
unt qui terminant misceat, unire et duos ter
minantur Duo igr ego ad obic hōmī dum et
filius sicut quoq esse efficiente causa coagu
lationis, addit illi calidum, nam siccitate calidi
tati uncta certum est finire coagulationi, nam
siccum est terminatum, et cum sol cogit euapo
rare humidū, siccitas illi adiuncta terminat in
vne dicunt Medici quod siccitas est lima caloris
et vim addit calori Hinc et est quod in puero
uauis est humiditati adiuncta caliditas et dulcor
nam caloris mordacitate et acie obtundit
humiditas. contra in iuuene mordax propter
siccitate. Quoad Tertiu quomodo coagulatio
fiat

sive videmus dicens causas efficientes coagula-
 domi calidum frigidum & sicca, restat modo videndum
 quomodo quoniam ab istis coagulatio. Circa quod sane tria
 a nobis erunt preponderanda. Primum ad intellectum dicitur pro-
 positionis, scilicet num verum sit quod quae coagulantur
 a frigido resoluantur a calido & contra. Secundo qua-
 sit ex hoc colligatur definitio. Circa 3^m dicitur autem istius
 corpora coagulari a calido, frigido, & sic, non intelli-
 gatur ita quod una est eadem res, ab omnibus his
 coagulari debeat, sed ab una tantum vel duabus, multi-
 ta enim coagulantur a frigido, quae non a calido, sed
 sensus est, quod quaedam coagulantur a frigido, quaedam
 a calido quaedam vero indifferenter. Hoc
 declaratur in presenti textu ubi dicitur Quae sunt
 dicitur, sola aqua coagulari non potest, ratio est quia inco-
 sari nequit, unde et dicimus cum Medicis quod aqua bo-
 na nutritiva non potest, sed evanescit in corpore & vertitur in
 vapores. Causa cur non nutriat est, nam non potest con-
 coqui & incrementari. Sed attende quod quia ventri-
 culus nunquam est penitus vacuus, sed habet aliquas
 in se vel ciborum, vel humorum reliquias, ideo aqua
 istis admixta coquitur tandem & nutritio dicitur.

Quoad.

Quoad Secundum, et primo quod ea quae coagu-
luntur a frigido a calido tantum solvuntur, et contra
quae a calido coagulantur, a frigido tamen modo liquefunt.
Tam ambigua de ista propositio, atque tot habet contra-
e difficultates, ut dicat aperte primi Compositio
nullo modo posse dependere, et namque Philosophus
quod quae solvantur a frigido, coarctantur a calido
solummodo, et non possunt coarctari a frigido. Vi-
detur hoc esse falsum, nam sal coarctat ex aqua
salva beneficio caloris, at illa ipsa aqua salva ex
qua fit sal potest coarctari et congelari a frigi-
do, ergo una et eadem res, tum solvitur tum coarctat
ab uno efficiente. Secundo sal prociat in a-
quam servando eodem modo solvitur atque liquefit ac si
ponatur in aquam frigidam. Ergo falsissimum est quod
et primo saltem a frigido tantum liquefieri. Ad
tertium quod dicit aliqua salva possit quoque conge-
lari a frigido, tamen illa increpatione non efficit
rationem, de cuius increpatione loquitur Philosophus, namque
sal ab ipso calore solummodo generatur et increpatur,
nullo modo a frigido. Notandum nam quod sal
ex aqua tum generatur quod aqua dulcis vi caloris
evaporat

391
evaporat ab aqua salta, et quae remanet con-
sistentiam paulatim acquirit ex assatione. aqua
vero & ipsa salta non aliter fit, quam cum portus
adusta terrae cineris instar admiscetur aqua dul-
ci, et inficiunt ipsam crule de Sub, quod si magna
spongiam immergat mari, et excipiat uapore in
aldario habebis aquam dulcem. Ex his itaq; ap-
paret quod Sal a calido solui incipit, et si for-
is aqua salta imolabitur, non tamen et inde Sal
cum aqua dulcis inde non exquiratur, sed tantum
comprimatur. Ad secundam Objectionem nullus ex
argumentis sufficiens videt, quod non non videt
perinde liquefieri Sale in aqua calida et in fri-
gida. Hucacuriosum mihi utis obicis iungant
conatur deffenderi Idem dicent, Sal in aqua cal-
ida uerum est quod resoluitur, sed non uera lique-
factione, sed potius et quod Sal in calido, potius resolu-
et ac si nil dixisset. Componatibus dicuntur
Et quod fortasse in Arist. patria Sal in aqua tm
frigida soluebatur, non in calida sed quis est
non videat hoc utriusq; nugari. Difficilimum mi-
credite est recte circa particularia ista inculpatim

contemplari

contemplari, non enim a se tanquam circa materiam
primam, et privationem, atque alia id quod non est
in mundo, ubi liberum est inchoare fingere quodlibet
extra rationem, realia, universalia, Ideas, et alia la-
tas capinas, sed non est tutum circa particula-
ria in se errare, nam a sensu et experientia con-
vincimur illud sicut in Medicina Theoriam libere
et minus pro arbitrio mentiri, at in praxi hoc
non dat quodlibet illud, ita minus in christi defen-
sor in hoc oritur a nobis, neque mirum nam neque illi
procul est autem o. semel in anno mentis additum,
quia ipsemet dicit alicubi quod in difficultatibus rebus
esset dubitare. Descendamus nos Sicut ad alia
Lex contrarius est christi: circa lactis natura
est non lac a domino dicitur esse aquosum, sic vero
terram dicitur indeo, unde dicitur lac non est corpus simi-
lare, sed de similitudine, constat non ex parte serosa
vulgaris, et ascosa, per rationem aquosum est lac, de
quo lis est inter nobiles illos Medicos Avicenna
& Galenum, quomodo purget Melancholicum, secundum itaque est
pars aquosa et inconficiens ipsius lactis, unde me-
ritum vult explorare, unde lac alicuius nutritio
sit sanum

lit jarum accipiunt speculum tersum, quod si
diffinit, inconstans, inconcoctus & aquosum & si uero
consistat bonum. Pars igitur lactis serosa est aquea,
unctuosa & aerea, cariosa uero est terra. Ex his igitur
inest nouam sibi proportionem, dicens quod conge-
latur a uedementi frigore, a uedementi quoque calori
e aluuntur & contra. Nam agent eo usque p[er]domi-
nari debet ut vincat resistential, ut ferrum ab inte-
iore frigore congelatum est quod uero non, & ideo
a maiori quoque calore soluitur. Sed dicet tñ plus
in calce 3 Metheo: dicit ferrum solui non posse.
ideo eo calore intelligit, quo alie Metalla, uer-
namq[ue] est quod plus caloris requirit, non reliqua.
Veniamus autem hinc nos ad quantitatem principale
1st e- videmus nu' obiectiones inueniunt cont[ra]
1stum. It[em] dicit quicunq[ue] coagulatur a frigido, sol-
uitur a ^{calido} frigido. Contra lapides coagulatur a
frigido, & tñ non possunt solui a calido, Ergo no[n]
uerum. Xrist[us] enunciatu[m] 2° frigidi semper &
lenore ergo nunq[ue] soluit, & per consequens falsu[m]
est altera pars Regula ubi d[icitur] q[ue] conge-
latur a calido, soluitur a frigido. 3° si Solubilitas
a calido

calido, & in solubilia a frigido sunt aqua,
ergo et oleum est aqua quod simplicissimum est.
nam nullo modo nutrietur si ita esset. Ad
hoc dico ex 2do, quod oleum cum hac conditione
debere intelligi, si solubile est, at lapides non sunt
solubiles, ergo nec debent nec possunt olei. unde
ipsemet quoque Philosophus addit, quod quidam solubilia
sunt in istam non. Ad secundum licet calor et
frigens per se contrariet, densat tamen per accidens.
ita & frigiditas per se densat, id per accidens re-
cipit, ut semen humanum densatur a calido, et
equum poras ignem, & in aqua uisibile. Dicit
autem Philosophus in libro de partibus, quod frigiditas liqua-
facit per euersionem caloris, et spirituum
quorum beneficio constant partes. Vel soluit quoque
frigiditas ratione dumdi cui inagitur, quod si desit
non soluit. et Simile est quod Philosophus dicit in textu 41.
quod lapides artificiales et lateres non possunt
olei nec a frigore nec a calido, non a calido
quia ab illo concreverunt. non a frigido quia
desunt meatus. Ad 3um et Philosophus omnino esse
dubium olei Nam, sed tamen possumus dicere
quod oleum

quod alend non coag. latur a frigido sed tm
 in raturatur nam uerul. det, quod quicunq.
 in raturatur a frigido sunt aquea, ergo etiam
 aer esset aqueus quia in ipso in raturatur tempo.
 re frigido, atq. etiam sanguis omnia. Sed clarig
 hoc comprobatur ex loc. 31 ubi ita definitur
 coagulatio. Coagulatio est in raturatio mixto r.
 aqueoz et ternoz pueniens ab euaporone su.
 mili ab agente frigido. Cum igitur coagulatio sit
 per euaporationem et euaporatio, et ab oleo nil uia
 donat, nec exprimitur pp viscositate ipsius, ergo
 alend non coagulatur sed tm in raturatur non r.
 omni in raturatio est coagulatio, sine et patet
 error Alberti Magni in definitione coagulati.
 omis dicenti, Coagulatio est comprehensio su.
 mili, et siccis et amio summi et siccis, si n pro.
 se. et q. quatio mixti, et conuolutio erit coagul.
 tio. Sine quoq. obserua quod congelatio aqua
 non est coagulatio, nam non atest expressio su.
 mili nec euaporatio. Postremo quod ad definit.
 onet coagulationis. Sicut non definit qd ipsum est
 sed mori

et modum tantum, et casus Efficientes enumerat
ipsius coagulationis. Nam ut ait Gal^{us} in lib. de
Pulsib. non sunt semper a se invicem expectanda
definitiones. Colligamus itaque nos ex superioribus
talem coagulationis definitionem. Coagulatio
est terminatio et conspessio Humidi aquae &
terrei producta per evaporationem a calido &
per coactionem a frigido, quod est termina-
tio patuit ex lex. 35. ubi declaravit quod co-
agulatio est coactio quoddam, q. in subiecto
a quo & a quo fit, ibidem a quo
efficiente & per quod movetur. In hac igitur definitio-
ne 4. sunt. 1° genus & forma. 2° materia, cu-
subiectum loco differentiae 3° modus. 4° Effi-
ciens. Sic tamen nota quod Humiditas in coagulati-
one non debet prorsus exprimi & cuapere.
Et in Aristotele de Mete. 5. quod si separaretur
aqua tota a mixto erit pulvis, nam aqua est ea
continuitatis, terra dat Humido conspersionem,
& Humiditas dat terrae continuitatem, quia
vero ex omni conclusione nasci solent Corolla-
ria, nota sic tria Corollaria, 1° Dico coagulatio
fit

rit per humiditatem detectam 2° congelatio ad
 coagulatio 3° utrum quando et ad quod non
 coagulantur a frigore. Sed non est hic negligē-
 tia una. Quia utriusque videtur in coagulatio esse
 Concoctio, nam Concoctio est terminatio summi
 per expressionem aut evaporationem in materia
 aqua & terra. Unde Barcassius omnino
 dicit et concoctio esse coagulatio, nam ovum cau-
 dum interminatum est, ut terminatur per expres-
 sionem aut evaporationem summi. Unde non aquam
 coadare per poros ovi. Sed tamen differt Concoctio
 & Coagulatio nam in Concoctione minus summi de-
 sumitur, at in coagulatione multo plus. Stultitia
 certe hominis nec digna philosopho nomine legimus. Unde
 Barcassius quod magnus et parvus non sunt
 speciem. pudeat se. Unde enim nos quod Concoctio
 fit a calore naturali et proprio nisi non sit naturalis, cu-
 m necesse videtur res non coquitur. Unde
 foedabitur res, ita ut concoctio requirat calore
 naturalem & proprium. Coagulatio vero fit a quolibet
 calore. Hoc vero magis desiderari possit
 neque
 subiungit.

subiungit. Quia quae sunt incoagulabilia, et autem
incoagulabilia debere esse aërea & terrea, ut
mel, uix (scilicet) argenti et uini. Sed tria. Haec
omnia magis sunt aërea quam terrea. Exempli
ca. n. mel aëreum esse ostendit et sapor et effe-
ctus abstergit enim & calefacit, simul et dul-
ce est. abstergit ergo calidum, dulce est ergo
humidum. Hinc medici. Si uolunt pituita uen-
triculo in tacta mundare, et simul de calefa-
cere, melle rosato utuntur, rosa quidem aspicit
mel uero abstergit. mel igitur aëreum est, aquae non
est, nam non tergeret pituita, nec est igneum
nam coctum ad ignem fit amarum, melius igitur
est inter ignem et aquam, id est aëreum. Notan-
da uero haec sunt nonnulla. h. ex parte rei 2°
ex parte fundamenti. Et. Quia quae soluantur
a calore congelantur a frigido. Si aquae sit
natura, uerum si sint aëres non congelantur
a frigido sed tantum inspissantur. Circa fun-
damentum nota quod ut antea dixi impossibile est
duo Elementa equaliter dominari in re, sed

aliter

alterum est cum subdominio, ut oleum magis
 aëreum quam terrenum, quod probatur in ex motu
 tum ex effectu. nam scribit Philo 1. 1. quod
 motus est a dominante, sed oleum in aqua (ter)
 non movetur ad aërem, non tamen movetur in aëre
 nam non est simpliciter aër, ab effectu nam
 incenditur dicitur ergo et ignem. negatur nam
 quod incenditur. Quibus vero de his aërea no
 strantur, quia nec aër coagulatur sed solum
 moratur. 2° propter viscositatem et lentorem non potest
 humiliter humidum a visco et evaporare. sed sic
 videtur non res est cuius argentum vivum. Dicit
 Arist. quod argentum vivum quoque est aëreum
 id est calidum et humidum, et nullo modo potest
 coagulari. Nam omne coagulabile est aquosum
 et quicquid non potest coagulari per expressionem
 aut evaporationem humidum non est aquosum
 vivum non potest coagulari per expressionem vel eva
 porationem humidum. Ergo argentum vivum non
 est aquosum sed aëreum. Et sic loquitur. Alius
 misti

missis maxime aduersatur qui conantur coagu-
lare, id est siccum ex Mercurio volatili id
est ex argento viuo uolunt lunam fixam facere
id est argenteam. Neque tamen est impossibile, aut
si quid sciet rei puto Mercurium illum non esse ar-
gentum viuum, sed uocem quod coagulant huius
modi Synagaphis et uertunt in pecuniam, ita dicitur
Albertus de puris de herbis posse id perficere testat
medici qui puris de herbis multum Argenti coagulat
sed maxime hic nobis oritur hic cum Galenus et Me-
dicus dicunt Galenus dicit argentum uiuum esse
frigibile et summum et aquens, et non summum
calidum habent si nimis a omni, quia ponder-
osissimi et effectus produunt frigidos, tamen
non alicui maxime praeceat summum, ergo frigidi
caliditas non obstat formae et in Phlegmate. Ste-
phano et Paracelsus qui moribus frigidissimas est
ablatio aquae et motus Et Aristoteles sciet sua ratio-
nem si sciet aquens omnino coagulantur
omnino et quasdam partes ipsius esse ac uas
quasdam aqueas. Sed sunt magis quia unum
Elementum

Elementa celis preminari. Quia vero Gal
 6 de Elementis dicit se nondum expertum, ideo et
 nos mixtum hoc relinquamus. Quod vero sit
 mixtum hoc opposita congelationi facile appa-
 ret ex contrario. Et cum inconfusio mixti
 equi et terrae primum ab Summo tota super
 flicia in ipso mixto. Et hoc sunt dicta de omnibus
 elementis quatuor elementis. Et passivum et
 passivum, quod est in hoc et mixto. Et hoc
 abunde satis explicat.

†
 Libri Primi Meteororum, Expositio
 Comitis D. Jacobi Zabarella in
 celeberrimo Gymnasio Patuano, Philo-
 sophiae Extraordinariæ in primo loco Pro-
 fectio is diligentissima explicatio.

Anno Dni M. D. LXXXIX

Alphonsus Lilius. magister Plato, ^{nouerat} ~~expositio~~ de
 Naturarum rerum, ^{nouerat.} ~~expositio~~ s. DEVM.

Licet Globi in presenti legatu videtur satis superque demonstrare
 q. inter calum et terram atq. aquam non vnum tantu sit cor-
 pus, sed duo, nimirum ignis et aer. Nihilominus tñ cont. sunt Arist.
 assertionem non desinit arata in obstat. Primo n. dñm dicit
 Trist: ideo inter calum et globum terre non posse vnu tantu
 fingi corpus, nam totum amuersum eorum potest et turbare
 ab imenia illa vastitate vniq. corpus. Hoc vñ est falsu nā aer
 circumdare candela etiam si sit immensu respectu Candele,
 tamen non exstinguit candela, et ideo nec aer perueriet totum
 amuersu, si talis sit Elemento ignis implebit vastitate dñm a
 terra ad celum. Secundo sit hñc, q. si calum esset igneus oia
 in ignem conuerteret, sed hoc vñ falsu, nam Elementu ignis, cir-
 cumdare aerem, multo maius est quā Elementu aeris. Sed tamē
 aerem non corrumpit, Ergo etiam si celum esset igneus non tamē
 posset conuertere in ignem inferiora minora. Tertio contra i de
 aer quoq. possumus dubitare: Celum licet dñm q. non sit igneus
 tamen tantam habet vim et potentiam, ut facile inferiora peruer-
 ret et tamen nō peruerit, licet facile possit. Respondent quida
 ad prima obiectione, quod immensu aer nō corrumpit minima
 candela, quia candela at est igneus nō maxima est adiutatio
 et aerem virtus flammæ facile superat. Sed hoc nondū sufficit
 quero n. adhuc ego quomodo immensu aer posset peruertere
 inferiora, Cum aqua et terra globus facili ipsi obstat possit.
 Sic nos at vndem. Dul obicitur immensu aer non haeruit
 parua Candela vñ. falsu est hoc q. non consumat. Nam li-
 cet nō semper appareat flamma dum candela ardet, tamen nō
 ardet eodem numero flamma, sed semper vna flama in aerem
 euanescente, noua sequitur quæ iterum in aerem desinit, et
 ita semper ipsa flamma sequitur stupam et oleu, et ex nouo
 oleo et noua stupam noua etiam flama continuo nascitur.

Ad Solu.

Ad secundum dicimus, Non ualere conbeganiam ab uno
Elemento ad aliud, nam equilibrium elementorum non consistit
in equalitate motus sed in proportionem uirium. Nam si motus & le-
uitates essent aequales mundus non staret, quia iam uires non
essent aequales, densum enim maiorem habet vim quam rarum
Qua est igitur proportio inter Elementa Respondet quod aequas
lia esse Elementa sicut actus potentias, Sed si uideretur des-
cipi, nam uidemus ignem maiorem esse potentiam ad aliud terram
uero minime, quia a calore dependet omnis actiuitas, & sic
non est aequalis in se Elementis. Sed probabilius possumus
dicere, quod in Elementis duo sunt uires, nimirum agendi et
resistendi. Quanta habet uis agendi unum Elementum tanta
habet resistentiam alteri, Uires autem agendi est in calido et fri-
gido, sed magis in calido uis resistendi in humido et siccio sed
magis in siccio, Unde ignis est maximae actiuitatis et minimae re-
sistentis, Terra maximae resistentis et minimae actiuitatis,
Non corrumpit igitur magnus (quod minoris aeris), quia licet
maxime agat ignis, tamen et aer magis resistit. Neque aer cor-
rumpit ipsum ignem quia licet ignis minimam habeat resistentiam
tamen et aer minimum habet actiuitatem. Ad Tertium dico
quod calidum agit in hoc inferiorem maximam uis, non tamen ut calidum
et frigidum, sed ut quanta obiecta, id est non ut contrarium
sed ut densum uisum. Nam licet priore affectu celum uideamus
calafacere inferiorem, tamen et refrigerat. Aestare quod calidum
nam id est ignem. Syeme uero eis oppositum nempe frigus et
aquam, et ita utrumque praestat accessus et recessus. Sed hic po-
tius inter, subintrat dubium. Non est illius in libris de quatuor
et corruptis, quod ex una semina terra fiunt decem aquae
et ex hoc loco scilicet, data est quibusdam occo erratis, dicendum
quod Elementorum inter se proportio est decupla et quod Elementa
id est aqua

id est aqua ad terram est decupla, et similes aëri ad aquam,
 hic error maxima omnino est Aristi aliamstingit. Nam
 Elementorum in inter se, nec decupla est nec continua. Nam si
 aqua decupla esset ad terram, unquam terra submergeretur. Po-
 namus n. in uno vase unam portionem terrae, et ponamus decem
 partes aquae videmus statim subsidere terram. Ego igitur credo
 potius terram totam maiorem esse tota aqua, licet nemo
 (omninoque uel Massemarioz hoc ausus est dicere. Erobo
 autem ego euidentissime sententiam meam. Nam primo quo ad su-
 perficiem tantum spectet et non ad rotunditatem, certe aut
 aqua maior est quam terra ut est in aequalibus, sed etiam si
 concedamus terrae superficiem maiorem coherctam esse aqua quā
 sit discoherctā, tamen non multo est maior sed minimis, sam
 uero quoad etiam ad rotunditatem dico terram multo maiorem
 esse quam aqua. Nam testantur experientiales portiones
 citatem mari non esse altiore, quam aut unius aut uel summa
 duorum miliariorum. Num autem cum iuxta Massemarioz
 orbis ambitus sit triginta milia miliariorum et unius arripimus
 diametrum. Certe si aqua paulo tantum est maior, totumque su-
 perficiem, sic quoque terram habebit quam portionem, tota si
 mensuram secundum rotunditatem maior erit terra quam millibus
 et nonaginta quingentis miliaribus aut amplius. Deinde ex aqua
 si fiat terra, uel uice uersa, uidebimus aut parum esse deficere
 ex alterutro aut nihil. Dicamus ergo breuiter, quod terra et
 aqua uel sunt aequales uel non multum differunt. Porro aëri in
 diuisi meo quoad utrumque est maximus. Videmus n. ex olla
 calefacta aquae plena, cum uaporis efflari, ut impleat totam
 domum, et certum aut ducentis partibus maiorem uideri quam
 cum fuerat aqua in vase. Sed quorsum de his quod, ex una
 Semina

Septima terra sunt decem aquae. Rursum quidam dicunt ibi non
respicit molem et rationem Elementorum sed ponit numerum certum
pro incerto, quasi dicat ex una semina terra sunt decem
aquae id est quasi decem vel plures quosque et ita bene ille
expectabitur.

Concludit Aristoteles supra globum aquae et terrae, duo esse Elementa
nempae aërem et ignem, sed addit quod ignis ille et terra non est
est proprie ignis, sed non ignis vere est ignis. At sunt dubitationes
nascuntur, nam inde videtur sequi ipsum ignem esse potentiorum
et validiorum Elementorum ignis quod tamen utrum non possit concedi. Nam
ignis Elementorum est humidus calidus. Rursum dupliciter potest dici
dicimus aliquid maius esse calorem et calidius, intensius et ex
tensius, Intensus id est per plures gradus, ut si dicat ignis quod
calidior aëre subintelligimus intensius. Et sic rursus vero per mo-
lem et magnitudinem ut si plures ignes comparantur, Maior ignis
maiorem etiam habet calorem, et extensus non intensius. Nam et
parvus et magnus eodem modo calorem continent. Dicamus igitur
ad probandum quod ignis et Elementum calidior est non igne intensius
nossemus autem calidior est Elementum extensus, id est licet plures
habeat gradus caloris ignis et Elementum, nam ille est vere ignis
tamen non aëre vivit, ut ignis non. Nam ignis non vivit propterea quia
multitudo caloris unita est et conspiciatur in eo, Elementum vero
purior est et rarior, atque ita non valet consequentia, plures habet
caloris gradus Elementum, ignis vero magis vivit, nam non hoc tantum
arguitur aut multa ratione ut ad plures gradus, sed ut magis vivit
et coniungatur, inde et quod ferrum ipsum ut elementum esse vivit,
adde quod calor in eo magis est unitus et coherens, Subdit po-
tius plures gradus caloris aëre dicitur, Aeris superioris partem
esse calidam et sic, sed quorsum hoc est, nam non videtur hoc
posse admitti. Rursum autem loquimur simul de globo aëris et
ignis, ita non ignis dicitur calidus et siccus, nam ignis est in
superiore

subeiori aëris parte, aut uero dicendum qd loquitur comparati-
 uè uel nec accidens, naturalitè inter partes aëris, superior
 est siccior quam inferior, subministrat postea qd aër a dupli ex
 salatione reddimur calidior et humidior, et ex salatione calidior
 et sicca, et uapore calidior et humidior, Ex salatione uero sui non est
 uoluntaria ignis, uapor uero aqua, et ita ab utraq; reddimur aër
 calidior, a uapore uero humidior. Sed quoniam in non potius
 reddimur sicci ab exsalatione, quam humidior a uapore, Quia deo
 exsalatio calidior sicca, leuissima est et cito desinit aërem conuen-
 dens purum, Vapores uero continuo illi reuertuntur et ita humidior
 potius reddimur a uapore quam sicci ab exsalatione. Quare
 in suprema aëris regione non coquuntur nubes. In prima parte
 reliqua est uisibile. Non in suprema aëris regione quoniam nubes
 et si non quantu quid impant quo minus possunt generari. Nam
 probat Arist. in libro de Ortu et interitu, quilibet elementis
 partes potest mutari in aquam uel nubem. Sed locus frigidi-
 or in quodlibet elementis, Sed suprema regio aëris est pars aë-
 ris. Ergo potest mutari et in aquam uel nubem. Sed locus frigidi-
 or est aptior quilibet nubis quam calidior, Sed suprema aëris
 regio est frigida. Ergo aptior est ad generationem nubium. Minor
 probatur hoc modo. Duo: modis potest calefaciui calefacere, uel
 quia est calidior, uel per refractionem radiorum. Sed qd inferiora
 calefacit calidior non est. Ergo calefacit per radios. Nam uero
 quod est his duobus modis non calefit illud calidior non est, Quod
 aër aëris suprema regio ab astris et a sole uel sole non calefit.
 Probatur, Nam ut dixi, ista non sunt actu calida atq; etiam iudicantur
 esse actu calida, qd falsum est tamen tanta est distantia solis a su-
 preme regione aëris, et calor superduari inde nequalet. Pro-
 batur in. Affronem calidior ab inferioribus distare centis milibus
 miliaribus uel circiter, Aeris uero suprema pars non est aëris
 na celo, Nam suprema regio aëris est esse supra et huiusmodi
 mentium caecum, fingamus igitur et distans modum sapientie
 ad qd quoniam

ad quinquaginta miliaria, ubi erit suprema aeris regio, et
coacta quantum adhuc restabit ad centum miliaria miliaria, non
potest ergo colere ab astrologis colliditale ~~est~~ immensa distans
sed nec a radiis reflexione, quia ultra mediam aeris regionem
radij non penetrant. Breuiter cum a natura causa solent
quare possit colorem suprema regio. Dicimus esse frigida, ab
quo non quia et non miliaria miliaria inter sunt inter celum et terram
aer autem ex his habuit spaciū, occurrat una cum terra et aqua
Nam si diuidamus totam hanc ~~substantiam~~, in nouem partes dico
quod octo erunt partes ignis et una tantum aeris. Ergo longissime
distabit a celo. Eodem modo radij quod eo modo reflexi non possunt
aspiciuntur, Dicimus ergo quod aeris suprema regio frigida potius
est quam calida, si frigida ergo coquuntur ibi nubes. Nam quoniam
caliditas dilatat nubes, ita frigiditas condensat. Ad hoc tunc
diximus duas aliter ~~esse~~ caliditas si tunc uelut est factus, 6° dicimus
quod fortasse debemus credere quod non ex omni aere sit aqua. Sicut aer
non inferior pars non est purus aer sed similitudinis aquae et ideo ibi
coquuntur nubes illae minae. Item solutio falsam ~~esse~~ nitemur
Arist. dicere quod si uex hoc esset, et leuaret terra superuenerit
a magnitudine aeris et aquae. Iste iam antea contestus est, inter
celum et terram mediare ignem et aerem. Hactenus Arist. dubi-
tari tunc desinit. Nam et ipse addit in fine. Hactenus expedit
celo et ita miror, quomodo quidem defendat ista per uerba. Sed ex his
uerbis iterum noua occurrit dubitatio, ubi or celeste corpus esse Ele-
mentare, Nam in celo datur densum et rarum et purum et
imbitum Ergo celum Elementare est. Non dicitur autem quod
hoc discernit puritatem et in puris autem pendere in celo appen-
dere et non splendore id est, ut habet aliqua pars stellae et ut
non habet, et iuxta hoc tunc purum et impurum, sed non uerum, At
ex aduerso ostendit luna, in eodem enim corpore Luna uidemus puri-
tatem et maculas, licet non dicatur quod in loca macularum non est stella
ergo non caret. Item una pars celus splendidior est quam altera
ergo adest

ergo ad 7 puritas et impuritas. Probatur maior, non
una stella lūi dicitur et altera qua' dicitur. Ergo ex his iure
ad hoc possumus dubitare, quomodo in celo inueniamur pars tu
rior et impurior, et nunc ob id sequatur eglem esse et leuatore
Quod igitur ad cas' lūis diuersitatis pertinet, Dicimus efficiet
quidem causam ibi assignari non posse, cum in sterminis non
dicitur ea efficiens. Sed q. ad finalem dicimus Maculas in luna
esse argumētū certitudinis diuini, idē n. Deq. 111. uoluit lunare corp
tanquam inter celestia ignobilibus, quibusdam impuritatibus et macu
lis affectum esse, ut ostēdat semper, ab ignobilioribus ad nobi
liora esse p̄cedim, et de inter Elementa ignobilissima et
terra nobilissimus ignis. Quod uero ad eam intem, si illa
dari potest. Dicimus in causa esse corporis dūti, densitate et raritate
q. quam uex sit et rarietate: patet dūti, quomodo Elementis
tū maximam suam raritatem non habet lumen neq. carminem, eodē
modo et aēr qui est inter rarissimus. Sed cernimus tūta igne
et limetis corpore aliquid densius uel densissimum, unde si densissi
mus a suo contrario exproinquatur et non ubi neq. luret, si a sicco
tūta ubi aut et luret, et patet de ferro candele, in quo ubi
ignis sed non luret non habet, item in papyro in qua luret ignis
sed tū densior pars sit quoq. ubi, et tūta n. quā rarissime
distat a lychno et aera est, quanto uero uiciniore papyro uel
lychno tanto densior. Ita se res habet de stella quanto densior
est stella tanto magis luret, quanto rarior tanto minus, et nec
solum possumus iudicare densissimam tū incassum lūem, Ergo
de luna quoq. possumus ^{maximam} rarissimam illa pars et
rarissima, et rarissima q. ignobilissima et ignobilissima tū p̄
denam ut dictum est. Sed dicet si maculae in luna nihil
aliud sunt nisi pars rarissima luna, quomodo igitur ex inter po
sitione lūis inter aspectum nostrum et solum producit et eligit
cum luna

cum Luna rarissima lucem transmittere potius debeat,
R. Unde non per Distinctionem. Macule lunares comparari
possunt, vel cum maculis eiusdem Luna lucentibus, vel cum
radiis solaribus. Si comparemus inter se Diurnus vix partes
illas Lunae maculatas esse rariore quam partes lucentes, id
si respiciamus ad Solem dicimus quod licet sint rari partes illae tamen
non tam raris ut transmittant lucem Solis. Sed de deinde
iterum possumus querere. Cum respondamus, quod celi partes lucentes
et obscurae quodammodo a deo et raro, orbis. Quod sunt de
diversa speciei, an unus et eiusdem? Ex una parte videtur
debere dici omnes orbis esse eiusdem speciei, Nam de Luna et
rarum non differunt specie. Item si differant. Ergo quod non
recte manifestum est. Item cum distinguimus omnia in quatuor. Luna
et quintam Essentiam quod est celum, et sterca et rari et
dum a Luna concludit omnia Altra. Et de Speciebus. In deinde
cum queritur. Et Celi. Quod totum celum est tanquam magnum corpus
unum, et orbis sunt tanquam membra quodammodo distincta, et quodammodo
singula partes singula obiciuntur. Ita in celo accidit motus
diurnus et particulatus. Concludamus ergo celorum orbis non
distingui specie, sed sunt tanquam partes distinctae vix indivisibiles.
Ex supradictis vero adhuc restat aliquid dubitandum. Concludimus
in celo dari perfectiorem partem et imperfectiorem. Ergo scilicet
quod in celo datur remissio. Si remissio ergo admixtio contrarij
Nam omnis remissio fit ex admixtione contrarij. Rursumque
queritur. Et queritur. Negamus scilicet confusio in celo adest
remissio. Ergo contrarietas naturalis et Celi dixit Philosophus, meridionale
polum esse nobilitatem borealem. Ergo datur remissio. Ergo contra.
veritas. Aliter est inquit queritur. quod ostendit ab Elementis. Singula
Elementa binas habent qualitates, quarum alteram simpliciter et in remissis
gradu, sed tamen illa remissio non fit per admixtionem contrarij
nam Elementum iam non est corpus simplex. Verum de Summis.

et colligit

et calidus, calidus quidem in remisso gradu, dicat er-
go a contrario, regimur hoc, Nam nulla est frigiditas in
aëre, quæ ipsius caloris vim in aëre compesceret, et ita di-
cimus q. concludere eo modo non licet, Nam statim quæ
quæ licet remittatur et saltem contrarium non tamē a contra-
rio remittitur, ut Luminis tenebræ dicuntur et hoc contrariū
et tamen tenebræ non sunt causa remissionis, Veri tamen
loquendo Lux et tenebræ non sunt contraria, nam contrari-
orū rerum debet esse contr. positum, ut calidū et frigidum
sed frigiditas nihil ē, ut cum tenebræ nil sint, non sunt con-
trariæ sibi luminis. Similiter si quætor Lumen est quædam potes-
tatis et remitti, et diē maior est Lux nocte remissior, et
non remittitur a contrario quia contrarium non habet, et igitur
non omnis remissio sit a contrario, Sequuntur iam verba Philo-
sophi q. Luna movetur circum et una secundum rapit inferiora
quæq. necesse ē ut ibi suprema Elementaria calida prima q.
is cum alteratur a motu celorum. addit rationē imaginem in
terram et alia Elementa esse in potentia calida, vel frigida
humida siccā, postea actu talia redduntur a celo. Unde colligit
q. per motum et immobilitatem omnia Elementa sunt vel
calida vel frigida: Sed tñ Notandū q. ex his non igitur motus et
imobilitas falsa est, Nam imobilitas in Elementis non dicitur, sed
Solutus Deus est immobilis, sed dicamus q. concludamus
nos ex his verbis cum Vicomerculo q. Philo innuit, oia Elementa
argueri fœtem, a frigore vel longinquitate celi. Sed quid
q. de Philo esse immobile motu celi est frigidum et hoc, sicut
q. Elementa quo magis vicinior motu celi tanto magis calida
per medium vero et circa medium exponit q. da terra et
aques distincti, q. dam puro globo. Item per verba duo illa

frigidissimum

frigidissimum & gravissimum nec conseruant q. ad terram &
aquam, terram q. gravit. alii autem simul. Nam quas
uitas & lenitas d. hinc non debet considerari in hoc
libro sed alibi.

In debemus supra ex istis. ois q. t. Elementor. quoniam si
nihil e. conseruari a celo. Sed hoc no debet intelligi de uni
uscuq. particularib. q. t. p. ductione & conseruone sed de totis
Elementis q. t. Nam exi. ca. an aqua igni admota concipit
calorem ab igne, non a celo calefi. At Elementi totius q. t.
tota proueniunt & conseruantur a celo, ut & Elementa sunt
q. t. m. uel p. p. uetate q. t. imper. ad sua loca tendunt
non aliunde. Sicut m. si a celo. Quod si uero m. t. Elementi
perueniant ut id q. s. m. p. m. tendit debet inferri & subeant
illud Elementum perire debet. Nam no aderit sua conseruans
nempe celum. Sed ad uttende, q. celum duo habet, s. p. m. t.
& media quibus p. d. u. t. nem e. conseruat nempe motu &
lumen, q. per radios ipsius gubernatur. Quod igitur Elementa
iuantur p. alterum tantum m. s. t. m. quod non. S. q. m. t. ca.
p. s. u. t. m. simul & conseruantur a celo. Sed no refra. h. o. r. d. i. o. r.
Nam illuc radij aut non p. u. u. i. u. t. aut si perueniunt, sunt
ualde debiles & inuoluti, sed p. d. u. t. illic ignis a solo motu
celi. & quia ille motus p. d. u. t. ignem, & ab eo motu conser
uari solet na. ipsius, ideo re. ignis s. m. p. m. s. e. p. e. r. tendit, ut iux
ta m. t. m. u. m. ibi quiescat & conseruetur. Sae & s. u. r. a. s. p. l. i.
de q. t. b. Elementor. Sed ad rem ipsa. uttendi e. n. o. t. p. u. r. q. u.
d. i. c. e. n. d. u. m. q. d. a. t. a. t. a. s. p. i. m. t. illud m. d. i. g. l. e. g. i. o. n. i. s. a. i. e. n. t. p. p. i. a.
e. n. t. a. i. d. i. c. t. u. m. Diximus n. paulo ante t. m. i. g. n. e. t. m. m.
a. i. m. a. d. o. r. e. q. u. i. n. a. t. u. a. d. o. r. e. Si ergo celum causa e. qua.
Elementa conseruantur, q. media a. i. e. n. t. i. g. n. i. s. a. b. i. s. i. n. d. u. c. i. t. u. r.
p. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. a. n. t. i. g. n. i. s. a. b. i. s. i. n. d. u. c. i. t. u. r. i. n. e. m. e. n. t. i.
a. m. b. i. b.

a nobis quæri poterit. Media æris regio unde atque
 frigiditatem, secundo & ad eam quæ media, sit ne tri-
 quida tñ an vero frigida. Quod ad primū. Quam-
 vis in Scholis vulgatum sit, q. omnis effectus positivus
 habet causam effectivam positivam, tñ quia expositum sup-
 ois. Et memorat atq. p. uenire a celo. Et illud debet fieri
 per actiones motus & luminis quia. Arum. hoc colligitur
 et non frigiditatis. Et cā. In hac sumus. Et cā. q. frigiditas
 med. & regionis non habet causam positivam sed privativam
 Nam ista quidem Regula, Omnis effectus positivus ha-
 bet causam positivam valet in oib. alijs q. tñ. Et h. omni-
 bus. Secundo, sed in frigiditate p. ductione non valet, Quod
 valeat de Secundo q. tñ. unde colligitur nam. Et cā. dū.
 cedo p. uenit a celo. Et tñ. p. ductione. Et ita habet eam positivam
 unam ex primis q. tñ. Et cā. dū. p. ductione
 id est una ex primis q. tñ. non. Et cā. dū. et ipse frigiditas
 atq. ita valet. Regula data de omib. secundis q. tñ. Sed de
 de primis q. tñ. valet excepto frigiditate, rō est cum ista debeat
 excipi, Nam ut diximus ea ipsa q. tñ. sit ipsa frigiditas, et pri-
 va. Et cā. non habeant alias q. tñ. si prioribus ex quibus oriuntur
 nō aliunde oriri debent, Et si aliunde bō. dicere debemus
 q. a celo, sed celum non p. ducit per se frigiditatem sed tñ. calore
 ut ostendit ex ipsius motu & lumine q. semp. p. ducit
 in inferioribus calorem, p. ducere q. dū. p. ducit et alias q. tñ. ut
 sunt humiditas et siccitas. Nam. Et cā. dū. q. tñ. a celo
 p. ducit, sed p. ducunt disponendo, Nam ut Arist. q. oia ista
 inferiora habent in p. ductione humiditatem et caliditatem sed
 disponuntur a celo. Debemus ergo dicere q. frigiditas ipse
 med. & regionis æris habet eam privativam et non positivam
 Modus autē sic est. Videmus utraq. contrarias q. tñ.

non absque

non absque simul e-sonel a coope apvo nato, sed alter
utra inest ipsi rei, ergo aut calant omnia aut frigent
Calent quidem a motu celi, frigent vero aut per aqua
aut ob absentia celestis motus, ita igitur e-media regio aeris
est frigida, nam radij solares non plingit, nec motus celi
est ipsi vicinus, et ita a privatione caloris est calens in dicitur
frigida. Nec potest quod est absurdum quod dicimus, privationem
habere causam ipsam frigiditatem in media regione. Nam
quod ignorat remore visu statim consequi coeque calorem, statim
et coeque habeat in se calorem privationem, in hac causa est
intra quod est in motu celi. Ab actione solis ut calor ex
causat a privatione vero ipsius densitatis et frigida est. Tunc
non fuit in causa de pluvia et vaporibus in se latentes
ideo frigesce et condensari in media regione, quia desunt
a calore illo qui ipsam sustulerat, ergo inuit ipse quod
frigesce in media regione provenit ab absentia caloris.
Concludamus ergo quod frigiditas mediae regionis aeris ha
bet causam privationem nempe absentiam caloris quod est per se
provenit, ut est celi motus et hinc per radios calorem pro
ducens. Item calor ignis. Sed dato quod media aeris
regio frigida est non a causa positiva sed privativa, conse
quenter quidem. Sit ne frigidissima an vero frigida tantum
sint tanta multitudo Philosophorum in hoc errore
vero, ut utriusque quaequam invenias qui oppositum huius
sunt dicere auge sit, nos tamen constanter negamus, media
aeris regionem esse frigidissimam extremam. Idque ducunt
duci. Si media aeris regio esset frigidissima, ergo illi
esset Elementum aquae, sed consequens est falsum ergo
descendens uerum. Maior est minor facile colligitur ex lib.
de generatione. Quam imo ego dicere ex tam multis audeo
Mediae regionis aeris aliquantulum esse calidam tamen absque
ut sit

ut sit frigidissima. idq. certissimum fundamentis pto.
 primo qd. negat in media aëris regione ascendere ex:
 halationes calidas e. siccas, item vapores calidos e. humi-
 dos, At ab utroq. calori fortissimè media regio tunc calli-
 da e. a duplici exhalatione calida, tanto magis quia aë-
 ris est maxime passivus e. facili. ambibit actiones duplicis calori-
 com. ignis sit calor e. valde actiuus. Sed obicit, forse
 in sensu superdit vapor e. exhalatio illius caloris que ab
 inferioribus concipitur e. hoc modo non inferat calorem mediæ regioni
 stultissima e. hoc dubio. Nam quis ignorat ex vaporis e.
 exhalationem a calore tolli in mediæ regione e. ubi pri-
 mum iste calor evanescat, qui ipsa sustulerat illius consistunt
 e. non amplius. ostendit simpliciter. Unde et est q. si illud q.
 ascendit eo sit ignis nō cal. e. sic non consistit in mediæ
 regione aëris, sed ulterius ad supremam usq. regionem erumpit.
 Si itaq. ergo istos vapores simpliciter ascendere calidos ex ab omni
 mediæ regionem aëris aliquid caloris mutuari. De ta. cū e.
 contactus aëris superioris. Cum n. aëris suprema regio sit
 cal. e. sicca p. vicinitate ignis, agit suo calore in contiguū
 aërem, e. illi quq. indet calorem, quā omne contiguū habet
 aliquid a suo contiguo. Dices, fortasse non datur ignis ille ele-
 mentaris, qui est contiguus supremæ aëris. Q. nō eo
 vni. quā. Atque facile nō possumus persuadere nō esse calidū
 e. terræ e. aq. q. dū duo istæ mediæ elementis, nōne aëre
 e. ignem, e. multis verbis super ea. hō declaravimus
 dū dicit in ap. de pluvia at. terræ emittere halitus
 fumum, tum calidū factū a radijs solis. nō a calore supio
 e. certe calor superior esse celestis calor nō p. Nam illi
 significat hoc in dō, ergo elementaris, nōne ergo mediæ
 regionem, e. vel calidā aliquomodo vel certe nō frigidissimā.

Immo ad id ego.

Summo autem quo quod media regio aeris est calidior
quam infima regio nisi infima regio calefieret a radijs reflectis
Nam si res pingior agentis maris recipit in praesentia
agentis, quod id est remissius, sed media regio aeris
vicinior est agentis caelo quam infima regio et ideo inde per
sequitur. Tertio tandem veritatem certissima quod globus ter-
reus, cum ego primum esset in vertice montis Pene-
us infra me pluebat in valle, in iugo vero lumen erat. Illi-
tum erat in media regione aeris ego, nam et praesentem
generationem pluviam, et tunc iugo illud inferriam calorem
illius mediae regionis et inferriam descendit. Concluditur
ergo mediam aeris regionem non esse frigidissimam.
Sed cum a gravissimis. Idem etiam frigidissima est
superior. Constat tunc superius et inferior regionis et
frigidissima non absolute. Nam si frigidior non est, quia
illa duas regiones circumstant, et etiam calidior ut in
ei est comparatum cum de minimis calidior et minus cali-
dum esse frigidum. quomodo ergo media aeris aeris
condensat vapores in nubem cum non sit frigidissima
Quod tamen huiusmodi est ista speculatio, quomodo frigiditas
illa media, aut potius caliditas remissa mediae regionis
in causa sit ut vapores condensentur. Sed aduersus vapores
de iugal ascendit dum incipit moveri super est multo
calidior quam media regio aeris, nam in infima regione
aeris batur a radijs solis. Nam vero ubi sublatus est in
mediam regionem deferitur a radijs quia radij eo non per-
tinent, et ideo contingit ut frigidior sit a radijs regione et
potius parum ab illo frigore medio addensatur, et
tamen ulterius et a sua natura magis eo deflat, necesse in nube,
ita ut tunc principium est illi ex occasione ad condensationem

ipsa frigiditas mediae regionis quantum latet, it ut
 saltem irritari possit. Breuiter hoc intrinsecum
 principium vapor ad hoc ut sit aqua, nam post aqua exita
 mouente re aliqua nacta continente vim habet, tam in se
 in suam naturam. — hoc quod uerum sit ostendit Experimentum
 Si in confectis superius gradus Scale, quae ex propria sua
 natura quiescit, si saltem in illo 30 gradu deiciantur in terram
 usque caedat. Eodem modo uinum 30 gradum non inarbitrat, quia
 actu frigida non est, sed a calore non convertitur a
 legem calorem ita calidat ut inarbitrat. Sed hoc Experimentum sub
 iungimus quod ex diuersis illis habet, uideamus in distillationibus
 et aliis Serbarum vapor rosarum alendit usque ad illud
 operculum a quo debet contineri ne euascat, et in aqua
 uersum, illud operculum frigida non est immo tibi calidum
 sed quia frigida est quae temperat rosas, quia vapor uicior
 est ignis, ideo est tibi frigida in illis uaporibus quod debet ex se
 habet ad occidendum uerum in aqua et edensum
 in uapore quod ab igne uirtute accepit. Sed in igitur
 et uis habet et de pluuia. Ex his uirtutibus uirtutibus
 Aëris mediam regionem non esse frigidam diuinam sed in tibi frigida
 ut sufficiat condensando uapori in pluuia. Et si autem media regio
 frigida, tum a causa positiua tum priuatiua. Positiua quidem est
 aqua ex uapore et in condensata et neta, quae principium non
 uaporem habet a modico frigore mediae regionis, et postea
 uersa in suam naturam auxit. Quae mediae regionis. Priuatiua
 uero causa frigoris mediae regionis est distantia eo, quod est
 quae est calidior alioquin uirtutibus. Ad hanc finem
 quod est calidior alioquin uirtutibus. Ad hanc finem
 et calidior alioquin uirtutibus. Ad hanc finem

Notus

Motus celi dat calorem in his elementis calidis, & dem
Alum dat frigiditate. Elementis frigidis motu letis
quasi. & Celi 34. Motus celi dat & a motu motum, &
uitate & calore, & quies celi dat quietem & gravitatem
His Sabitis iure cum Philosopho circa hoc quod erimus, & quod
ne nubes in suprema regione aeris. proferuntur quia dante motu
sufficienter ostensa est q. cognovimus in media regione. Di
centis itaq. breviter ad illud dubium, q. tanta est vis motus
et pernicietas motus supremae regionis, ut non possint illi nubes
et condensari nubes. Nam licet una cum motu ipsius celi mo
ueatur totus aer, tamen partes inferiores motu suo moventur
ita ut quiescere videantur, & sic ut in Olympo
montis Olympi qui possunt usque ad mediam regionem
ras et Saractes unus anni, repetitur. In pulvere
quod q. non esset nisi medio aere dicitur quod esset. Dicitur
ergo mediam regionem non moveri eo modo a quo
suprema. Quia motus quanto vicinior est motui tanto
sed motus celi vicinior est supremae regionem et mediam
Solimus tamen concedere et affirmare q. in media regione
si. & maxime debiles. Quia quidem per longinquitatem motus
Sed quia quicquid de horis velut est motus ipsum celi
id totum retardatur magis in magis montium. & minima in
diam regionem. & ita in media regione
nubes. Sed in suprema dicitur. Invenitur tamen concedi nubes etiam
in suprema regione interdu peruenire vapores dum de se
ad motus, qui oriuntur hanc addensari incipiunt. Motus tamen
longe dissipantur. Inferius vero ipsae q. non in inferiora regio
ne fiunt nubes fluviales q. non videntur. nec in superiori
q. velut in inferiora manifestam. Sed Notandum q. habemus tempore
maiori motu

[illegible]

1894

maxime in quibus ignis ignea alba maxime alba ut
ex eo patet. Sed non de uero, a colore ad calorem
quod dicitur. Multa ideo inueniuntur ignea alba, sed et quia
ita densitate et caliditate pubescit. Quibus igitur ignis
rei apparet albus et flamma est alba. Quibus uero densitas
in re densiore rubens est et in ignis caliditate
esset igneus quia corpus est densissimum. Aliter, si
maxime rubet. Quod ad proportionem quoque
ad colorem ualeat. Rubra sed dissipantur per
tamquam quod alba est simpliciter rubens, quidam non
est coruscant et exi causa. Quod uero
sed corusca et uidebatur. Quod uero
Quando est calidius alba, et ualeat et per
uero magis corusca tanto magis caliditas. Quod
ita quomodo differant. Quod uero
licet sit alba tamen non est per se alba appellatur
ex parte alba et ex parte ignis. Quod
quod omnia sunt ignea quae magis luce corusca uidentur
aut rubens in ignis alba. Quod ista quoque sunt alba
dum eo uisante, et illa autem sunt ignis et sunt
non quia sunt ignea. Sed et quod sunt ignis et sunt
et sunt ignis. Quod ista sunt alba et sunt
dum sunt ignis et sunt per uapores et sunt
quoque sunt alba et sunt alba et sunt

Prognosis Mathematica de decubitu 308
et gravum 254

In primis observa progredientem Lunam, sive in
augmento, sive decremento huius cursum, non luminis, in
quo multi lecepsi sunt.

Si igitur eo tempore, quo quoniam prius decumbit, Luna
in aliquo signo. 12. huius mensis movetur incipiat, acce-
dens ad oppositum signi, partem (paucis aut huius op-
posita est, quae inter et ex diametro distat.) spectan-
tes, si huius etiam coniunctione cum Sole faciat,
Vnde tandem a angustia facto in XVI. parte
eclipse, soluta iam coniunctione, in unum huius cur-
sus magnitudine tendit, occidet infirmus huius ad.
verum in CLXX

Si ad primum decumbente infirmo, Luna autem huius
diminuta incedat, movetur ad oppositum usque signi parte-
tem, et tandem ubi extra diametrum distat, ab oppo-
sitae orientis, in salutem signi huius transmittitur.
Adverte autem et motus per testimonia stellae reliqua.
Si in tempore incipientis decubitus, Luna in angustia minoris
seu tendat, interea autem et in schemate Solis (a-
ffector alij vocant.) extiterit, augebit morbum,
et periculorem faciet. Si autem et lumine et
motu quiescat, inevitabile infirmo periculum dabit
ubi diametrum attinget.
Quod si in adurentem solum Inguentem et forte in-
debit, ipsa una in duae sive Schema affectoris
morbum quoad seipsum, sentientem facit, siue
etiam in Schema tetragonum dicitur (quadratum
in vocant) existant, infirmus periculo respiciet
adurentem diametrum.

Si in Sublimi adnot. Ichon. accepit, inquit, an
haec te dimittit, in sum. Definere se piale in
fimo regeret, adnot. te accepit, inquit, piale. C.
Si ad et piale a Coniundia se redendit, in no
ven. accepit ferat, monem inculatate. inquit, in
piale. accepit, inquit, C. xx.

